

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΙΑΜΑΚΗ, Δ.Θ.

**Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΑΣ
ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΚΑΛΑΜΟΣ»
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1993**

Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΑΣ
ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

CONSTANTINUS SIAMAKIS, D.PH.

DE COMPOSITIONIS VERBORUM
CANONE FUNDAMENTALI

THESSALONIKAE
MCMXCIII

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΙΑΜΑΚΗ, Δ.Θ.

Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΑΣ
ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1993

© Κωνσταντίνος Σιαμάκης 1993
ISBN 960-7127-06-4

Δρ Κωνσταντίνος Σιαμάκης
Τ.Θ. 1635 - Πανεπιστημιούπολις
540 06 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 0310-73.73.77

Ο ΒΑΣΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΑΣ ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1

Ο βασικός κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ὁμιάτων στὴν Ἑλληνικὴ γλώσσα εἶναι γνωστὸς καὶ σὰ χρυσοῦς κανὼν τοῦ *Scaliger (praeceptum aureum scaligeranum)*. ἔτσι τὸν ἔλεγαν οἱ φιλόλογοι τοῦ ΙΘ' αἰώνος, ἐπειδὴ νόμιζαν, ὅπως καὶ μερικοὶ λίγο προηγούμενοὶ τους, ὅτι τὸν παρατήρησε καὶ διατύπωσε πρῶτος τὸ 1603 ὁ κορυφαῖος Ἰταλὸς φιλόλογος τῶν Ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν γραμμάτων J.J. Scaliger. τὸ 1820 ὁ Lobeck βρῆκε ὅτι τὸν κανόνα γνώριζε σὰ διεγνωσμένο καὶ διατυπωμένο πρὸιν ἀπ' αὐτὸν ὁ Λατīνος γραμματικός τοῦ Δ' αἰώνος Μακρόβιος, ἐνῷ ὁ Ἄδιος βρῆκα τὴν καλλίτερη ἀπ' δλες τίς διατυπώσεις του στὸν "Ἑλληνα γραμματικὸ τοῦ Β' αἰώνος Ἡρῳδιανό. ἀλλὰ γι' αὐτὰ θὰ πῶ στὴν ἴστορία τῆς διαγνώσεως καὶ διατυπώσεως τοῦ κανόνος αὐτοῦ, τὴν δοπία ἐκθέτω στὸ τέλος τῆς παρούσης μελέτης, γιὰ τὴν ἀποφυγὴ παλιλογιῶν, περιττολογιῶν, καὶ πρωθυστέρων.

Ἐνας γλωσσικὸς κανόνας ἀσφαλῶς λειτουργεῖ καὶ πρὸιν ἀπὸ τὴ διάγνωσι καὶ διατύπωσί του ἐκ μέρους τῶν γραμματικῶν καὶ φιλολόγων, ποὺ ἐρευνοῦν τὴ σχετικὴ γλῶσσα καὶ συντάσσουν τὴ γραμματικὴ της. Ἡ διάγνωσι καὶ διατύπωσι τῶν κανόνων ἔρχεται σὲ κάποιον δψιμο καιρὸ καὶ μᾶλλον μετὰ τὴν ἀπαρχαίωσι τῆς γλώσσης, ἐνῷ ἡ λειτουργία τους ὑφίσταται ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰώνων τοῦ παρελθόντος. ἐπειδὴ ἐδῶ συμπληρώνων τὴ διάγνωσι καὶ βελτιώνω τὴ διατύπωσι τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁμιάτων, ἐκθέτω πρῶτα τὴ λειτουργία του καὶ τὶς παραβάσεις του, κι ἐπειτα τὴν ἴστορία τῆς διαγνώσεως καὶ τῶν διατυπώσεών του ἀπὸ προγενεστέρους γραμματικοὺς καὶ φιλολόγους.

Ο Scaliger καὶ οἱ μετὰ ἀπ' αὐτὸν παλιότεροι φιλόλογοι, Ἐλληνες καὶ ξένοι, νόμιζαν ὅτι ὁ κανόνας αὐτὸς εἶναι ἀπαράβατος, γι' αὐτὸ καὶ κάποια ὁμιάτα τῶν ἀρχαίων κειμένων, ποὺ ἀποτελοῦν παραβάσεις του, τὰ θεωροῦσαν ἡ κακῶς παραδεδομένα στὴ χειρόγραφη παράδοσι καὶ ἄρα διορθωτέα, ἡ βαρβαρικῆς κατασκευῆς κακότεχνα «Ἑλληνικὰ» ὁμιάτα, ποὺ δὲν ἐκπροσωποῦν τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἐνῷ οἱ κάπως νεώτεροι καὶ μάλιστα οἱ γλωσσολόγοι, παραδέχονται ὅτι ὁ κανόνας δὲν

είναι ἀπαράβατος. γενικῶς δὲ κι αὐτοὶ κι ἐκεῖνοι δὲν γνώριζαν ὅλα τὰ ὄγηματα, ποὺ εἶναι παραβάσεις τοῦ κανόνος κι ἐκτίθενται ἐδῶ μετὰ ἀπὸ ἐπέκτασι τῆς ἐρεύνης σὲ κείμενα βιβλικά, παπυρικά, ἐπιγραφικά, λόγια βυζαντινά, δημώδη ὅψιμα βυζαντινά, καὶ νεοελληνικά.

Στὴν ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλῶσσα ὑπάρχουν ἀπαράβατοι κι ἀνεξαίρετοι κανόνες φθογγικοί, τονικοί, κλιτικοί, καὶ συντακτικοί. φθογγικοί λ.χ. εἶναι ὅτι καμμία λέξι δὲν ἀρχίζει ἀπὸ 4 σύμφωνα ἢ περισσότερα, ὅτι οὐδέποτε μέσα σὲ λέξι ἀνευρίσκονται περισσότερα ἀπὸ 4 σύμφωνα μαζί, ὅτι καμμία λέξι δὲν τελειώνει μὲ 3 σύμφωνα ἢ περισσότερα, ὅτι ὅλες οἱ κλιτές λέξεις λήγουν σὲ φωνῆν ἢ σ' ἔνα ἀπὸ τὰ 3 σύμφωνα ν ὁς· τονικοί ὅτι καμμία λέξι δὲν τονίζεται πέρα ἀπὸ τὴν προπαραλήγουσα, ὅτι οὐδέποτε περισπάται ἢ προπαραλήγουσα, ὅτι οὐδέποτε περισπάται βραχὺ φωνῆν· κλιτικοί ὅτι ὅποιαδήποτε μονοσύλλαβο ὅνομα στὴ γενικὴ ὅλων τῶν ἀριθμῶν γίνεται δισύλλαβο, ὅτι ὅλα τὰ οὐδέτερα (οὐσιαστικά, ἐπίθετα, ἀντωνυμίες, ἀρθρο, μετοχές) σ' ὅποιαδήποτε κλίσι ἔχουν σ' ὅλους τοὺς ἀριθμοὺς τρεῖς πτώσεις ὅμοιες (ὄνομαστική, αἰτιατική, κλητική), ὅτι τὰ μονοκατάληκτα ἐπίθετα δὲν ἔχουν οὐδέτερο γένος, ὅτι οὐδέποτε ὁγῆμα λήγει στὸ α' ἔνικὸ τῆς δριστικῆς τοῦ ἐνεστώτος σὲ σύμφωνο· συντακτικοί ὅτι δὲν ὑπάρχει πρότασι χωρὶς ὁγῆμα παρὸν ἢ ἐννοούμενο, ὅτι τὸ ὑποκείμενο τοῦ ὁγῆματος εἶναι πάντοτε σὲ πτῶσι ὄνομαστική, ὅτι τὸ κατηγορούμενο βρίσκεται πάντοτε στὴν πτῶσι τοῦ ὑποκείμενου, ὅτι τὸ ἀντικείμενο βρίσκεται πάντοτε σὲ πλάγια πτῶσι (γενική, δοτική, αἰτιατική), ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐμπρόθετη ὁρθή πτῶσι (ὄνομαστικὴ ἢ κλητική), ὅτι ἡ κλητικὴ πτῶσι οὐδέποτε ἐμπλέκεται συντακτικῶς μέσα σὲ πρότασι ἀλλ' εἶναι πάντοτε ἀπόλυτη, ὅτι οὐδέποτε παρατίθενται δύο οὐσιαστικά σὲ σχέσι οὐσιαστικοῦ καὶ ἐπιθέτου (ὅπως δηλαδὴ λέμε τώρα ὅτι «τὸ λεξικὸ εἶναι βιβλίο κλειδί»).

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀπαράβατους αὐτοὺς κανόνες ισχύουν πάλι σὰν ἀπαράβατοι καὶ γιὰ τὴν νεώτερη ἑλληνικὴ γλῶσσα μέχρι σήμερα, ἢ ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν λατινικὴ καὶ γιὰ ἀλλες γλῶσσες.

“Ολοὶ οἱ παραπάνω κανόνες ἦταν διεγνωσμένοι ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους γραμματικούς, οἱ ὅποιοι καὶ τοὺς διατύπωσαν ποικιλοτρόπως, εἶναι δὲ χτυπητὰ ἀντιληπτοὶ κι ἀπὸ τὸν πιὸ ἀγράμματο ἀνθρωπο ποὺ μιλάει τὴν ἑλληνικὴ σὰ μητρική.

‘Ο βασικὸς κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ὁγμάτων, ποὺ εἶναι ὁ ἄξονας καὶ ἡ σπονδυλικὴ στήλη ὅλου τοῦ ἐτυμολογικοῦ, ἀφοῦ τὸ ὁγῆμα εἶναι ὁ πυρήνας τῆς προτάσεως καὶ τὸ κυριώτερο μέρος τοῦ λόγου, δὲν εἶναι ἀπαράβατος, ἀλλὰ σχεδὸν ἀπαράβατος. οἱ παραβάσεις του, ἐκτὸς τοῦ ὅτι σ' ὅποιαδήποτε ἐποχὴ εἶναι μόλις ἀνεκτές καὶ σὰν κατασκευὲς ἐμφανῶς κακότεχνες, ἥταν κατὰ τὴν προκλαστικὴ καὶ κλασσικὴ ἐποχὴ γιὰ μὲν τὰ ὁγῆματα σπανιώτατες γιὰ δὲ τὶς μετοχές ἀχρήστων κυρίως ὅπ-

μάτων, πού ἐμφανίζονται σὰν κύρια δινόματα προσώπων, δχι τόσο σπάνιες, ἀλλ' ὅπωσδήποτε λανθάνουσες. τὰ ὄγκατα ποὺ ἀποτελοῦν παραβάσεις τοῦ κανόνος ἀρχίζουν ν' αὐξάνωνται ἀπὸ τὰ ἐλληνορρωμαϊκὰ χρόνια, ἔως ὅτου κατὰ τὸ Ι' αἰῶνα κι ἔπειτα γίνονται πάρα πολλά. παρὰ ταῦτα δὲ κανόνας μέχρι καὶ σήμερα εἶναι ἴσχυρός. πάντοτε δὲ οἱ παραβάσεις εἶναι ὄγκατα ποὺ προσκρούουν στὸ γλωσσικὸ αἴσθημα σὰν κακότεχνοι βαρβαρισμοί.

Ο κανόνας αὐτὸς στὴν πιὸ ἀρτια καὶ λιτή διατύπωσί του εἶναι διὰ τὰ ὄγκατα συντίθενται μόνο μὲ τὶς 18 κύριες προθέσεις. δηλαδὴ δὲν ὑπάρχουν ὄγκατα σύνθετα μὲ ἄλλη λέξι πλὴν τῶν 18 προθέσεων, δσα δὲ ἔχουν στὸ θέμα τους σὰ συνθετικὸ ἄλλη λέξι, εἶναι μόνο παρασύνθετα. στὴν πρᾶξι δὲ κανόνας αὐτὸς γίνεται ἀντιληπτὸς κι ἀπὸ τὸν ἀγράμματο σημερινὸ ἀνθρωπο, δ ὅποιος ξέρει ἡ ἀντιλαμβάνεται διὰ στὴν ἐλληνικὴ δὲν λέμε ποτὲ πιστεύω – ἀπιστεύω – δυσπιστεύω, ἄλλὰ πιστεύω – ἀπιστῶ – δυσπιστῶ, οὔτε λέμε μερολαμβάνω ἢ ἔστω μερολαβαίνω ἄλλὰ πάντοτε μεροληπτῶ. λέμε δμως στὴ νεοελληνικὴ κυττάζω – ἀγριοκυττάζω, βλέπω – πρωτοβλέπω, κλείω – ἐσωκλείω, γυρίζω – τριγυρίζω, στρώνω – ἀσφαλτοστρώνω, πιάνομαι – ψυχοπιάνομαι, κοιμᾶμαι – λαγοκοιμᾶμαι, ἐπιδροῦν – ἀλληλεπιδροῦν, κλώθω καὶ γυρίζω – κλωθογυρίζω, νεοϊδρυθείς, καλογραμμένος, πολυχαϊδεμένος, θεοφορούμενος, σπαγγυραμμένος, κλπ..

Ο λόγος ποὺ τὸ πιστεύω δὲν γίνεται ἀπιστεύω ἄλλ' ἀπιστῶ, εἶναι διὰ τὸ ὄγκια πιστεύω συντίθεται μὲν τὸ ἵδιο μὲ προθέσεις καὶ γίνεται καταπιστεύω, διαπιστεύω, ἐμπιστεύομαι, ἄλλα, γιὰ νὰ συντεθῇ μὲ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ λόγου ἀ- εὐ- δυσ- κακός, γίνεται πρῶτα ἀπὸ τὸ πιστεύω τὸ πιστός, ἔπειτα τὸ πιστός συντιθέμενο γίνεται ἀπιστος εὕπιστος δύσπιστος κακόπιστος, κι ἔπειτα ἀπὸ τὰ σύνθετα αὐτὰ ἐπίθετα παράγονται τὰ ὄγκατα ἀπιστῶ εὑπιστῶ δυσπιστῶ κακοπιστῶ, τὰ δοῖα δὲν εἶναι σύνθετα, ἄλλὰ παράγωγα· τὰ δὲ παράγωγα τῶν συνθέτων εἶναι παρασύνθετα.

Γιὰ κάποια διεύρυνσι τοῦ παραδείγματος δίνω μερικὲς ἀκόμη τέτοιες ἀντιστοιχίες συνήθων ὄγκατων τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς.

τίθημι – συντίθημι – νουθετῶ
δίδωμι – ἐκδίδωμι – λογοδοτῶ
φέρω – περιφέρω – καρποφορῶ
λέγω – προλέγω – δικαιολογῶ, κυριολεκτῶ
τρέπω – προτρέπω – δυστροπῶ
ἄγω – συνάγω – ναυαγῶ, παιδαγωγῶ
γράφω – διαγράφω – δρθογραφῶ
βαίνω – παραβαίνω – ἀκροβατῶ
λαμβάνω – περιλαμβάνω – προσωποληπτῶ

πράττω – διαπράττω – δυσπραγῶ, ἀπρακτῶ
ἔχω – περιέχω – πλεονεκτῶ
φέπω – ἀμφιφρέπω – ἴσορροπῶ
μάχομαι – διαμάχομαι – λογομαχῶ
ἔργαζομαι – κατεργάζομαι – ἀγαθοεργῶ, ἱερουργῶ
πείθομαι – παραπείθομαι – ἀπειθῶ
τέμνω – κατατέμνω – διχοτομῶ
πάσχω – συμπάσχω – κακοπαθῶ
ἀρέσκω – ἀπαρέσκω – εὐαρεστῶ
γινώσκω – συγγινώσκω – ἀγνοῶ
δοκῶ – προσδοκῶ – ἀδοξῶ.

Οἱ προθέσεις εἰναι ἀκριβῶς ἐπιρρήματα τοπικά καὶ τροπικά. τὸ ἐπίρρημα ἀναφέρεται στὸ ὅημα, ὅπως τὸ ἐπίθετο στὸ ὄνομα· ὅ,τι δηλαδὴ εἶναι τὸ ἐπίθετο γιὰ τὸ ὄνομα εἶναι καὶ τὸ ἐπίρρημα γιὰ τὸ ὅημα. γι' αὐτὸ καὶ στὸ κάθε ἐπίθετο ἀντιστοιχεῖ ἔνα ἐπίρρημα (καλός – καλῶς· κι ἔχουν καὶ τὰ δυὸ βαθμοὺς θετικό, συγχριτικό, ὑπερθετικό), ὡστε τὰ μὲν νὰ χαρακτηρίζουν καὶ προσδιορίζουν τὸ ὄνομα ποὺ εἶναι ὑποκείμενο ἢ κατηγορούμενο ἢ ἀντικείμενο, τὰ δὲ τὸ ὅημα. ἀσφαλῶς ὑπάρχουν κι ἐπιρρήματα ποὺ δὲν ἀντιστοιχοῦν σὲ ἐπίθετα (*νῦν, χθές, ἀγαν, λίαν, πάνυ, ἔνθα, πρίν*), κι αὐτὰ εἶναι προφανῶς ἀρχαιότερα ἐκείνων ποὺ ἀντιστοιχοῦν σὲ ἐπίθετα. ἐπειδὴ ἀπὸ τὶς χιλιάδες τῶν ἐπιρρημάτων, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰ πρωτόγονα, μόνο 18 είχαν τὴν ἔξαιρετικὴ ἰδιότητα νὰ ἐνώνωνται μὲ τὰ ὅηματα, τὰ δόπια προσδιορίζουν, σὲ μία λέξι, δηλαδὴ νὰ συντίθενται μ' αὐτά, αὐτὰ ἔχειν προσδιορίσαν ἀπὸ τ' ἄλλα κι ἀποτέλεσαν ἰδιαίτερο μέρος τοῦ λόγου, τὶς προθέσεις. γι' αὐτὸ δὲ καὶ ὠνομάστηκαν προθέσεις, ἐπειδὴ σὰν ἐπιρρηματικοὶ προσδιορισμοὶ προτίθενται τῶν ὁημάτων, προτιθέμενες δὲ καὶ συντίθενται, χωρὶς ποτὲ ν' ἄλλοιώνουν τὸ θέμα τοῦ ὁηματος ἢ νὰ ἐπηρεάζουν καθόλου τὴν κλίσι του. συντιθέμενες δίνουν μόνο αὐτές σύνθετα ὁηματα, ἐνῷ δύοιαδήποτε ἄλλη λέξι βρίσκεται σὰ συνθετικὸ μόνο σὲ παρασύνθετα ὁηματα, σὰν ἐκεῖνα ποὺ παρέθεσα.

"Οτι οἱ προθέσεις εἶναι πανάρχαια κι ἀπλούστατα ἐπιρρήματα, φαίνεται κι ἀπὸ τὸ δῆτι κάποιες λιγώτερο ἀπλὲς μορφές των εἶναι συνήθη ἐπιρρήματα. ὅταν δηλαδὴ κατὰ τὴν ἔξελιξι τῆς γλώσσης, σὲ καιρὸ ποὺ αὐτὴ δὲν καταγραφόταν, κάποια πανάρχαια κι ἀπλούστατα ἐπιρρήματα ἀποσύρθηκαν ἀπὸ τὸ σῶμα τῶν ἐπιρρημάτων γιὰ ν' ἀποτελέσουν τὶς προθέσεις, ἀφησαν στὴν ἐπιρρηματικὴ τους θέσι σὰν ἀντικαταστάτες κάποιες νεώτερες κι ἐκτενέστερες παραλλαγές των. ἔτσι ἔχουμε τὴν ἀκόλουθη ἀντιστοιχία.

πρόθεσι	ἐπίρρημα
ἐν	ἐνδον
ἐς εἰς	ἐσω εἰσω
ἐκ ἐξ	ἐξω
πρός	πρόσω
πρὸ	προπάρηθεν
ἀνά	ἄνω
κατὰ	κάτω
διά	δίχα(;)
ἀντὶ	ἀντικρυς
περὶ	πέριξ
ἀπό	ἄπω

δὲν έχουμε τις ἀντίστοιχες ἐπιρρηματικές και νεώτερες παραλλαγές και τῶν 18 προθέσεων, διότι προφανῶς μερικές χάθηκαν.

Μὲ κριτήρια τὴν ἀπλότητα και κυρίως τὴν ἔξαιρετη ἰδιότητα νὰ συντίθενται μὲ τὰ ὄγματα κατ' ἀποκλειστικότητα μποροῦμε νὰ χαρακτηρίσουμε τις προθέσεις σὰν τ' ἀρχαιότατα ὅλων τῶν ἐπιρρημάτων· μὲ κάποια δὲ ἀνάλογα κριτήρια μποροῦμε νὰ διακρίνουμε τὰ ἐπιρρήματα ὅλα κατὰ τὴν ἀρχαιότητά τους σὲ 5 κατηγορίες ώς ἀκολούθως.

ἐν	ἄχοι	αὖ	ποῦ (ποῖος)	καλῶς(καλός)
ἐς εἰς	μέχρι	εὗ	δπον (δποῖος)	κακῶς
ἐκ ἐξ	ἄνευ	ναι	ἐκεī (ἐκεīνος)	ἀπλῶς
σὺν	χωρὶς	νῦν	τότε (τός)	πλήρως
πρός	πλὴν	πρὶν	δις (δύο)	μεγάλως
πρὸ	ἔνεκα	χθές	τρὶς (τρία)	ἀγαθῶς
ἀνά	ἔνεκεν	ἄγαν	ποσάκις (πόσος)	πράως
κατὰ	εἴνεκα	λίαν	πολλάκις (πολὺς)	πενιχρῶς
διά		πάνυ	τάχα (ταχὺς)	ταχέως
μετὰ		αὐριον	πάλαι (παλαιός)	βαρέως
ἀντὶ		κλπ.	σφόδρα (σφοδρός)	σφοδρῶς
ἀμφὶ			κλπ.	σωφρόνως
περὶ				εὔπειθως
παρὰ				εὐγενῶς
ἀπό				ὅντως
ὑπό				πρεπόντως
ἐπὶ				ἐχόντως
ύπερ				κλπ.

Είναι ἐμφανὲς ὅτι, ὅταν ἔγιναν τρεχούσης χρήσεως και ἡταν κατανοητές σὰν ἐπιρρήματα οἱ νεώτερες πλέον κι ἐκτενέστερες παραλλαγές ἐσω ἐξω ἄνω κάτω ἄπω πρόσω πέριξ κλπ., οἱ δὲ ἀρχαιότερες παραλ-

λαγές ἐς ἐξ ἀνὰ κατὰ ἀπὸ πρός περὶ οὐκ. ἡταν ἀπαρχαιωμένες μὲν καὶ
δχι ἐξ ἵσου εὔκρινοῦς σημασίας σὰν ἐπιρρήματα, γνωστὲς δὲ σὰν προ-
θέματα καὶ πρῶτα συνθετικὰ όημάτων, τότε οἱ ἀπαρχαιωμένες ἔγιναν
προθέσεις, οἱ κύριες, ἴδιαιτερο καὶ εἰδικῆς χρήσεως μέρος τοῦ λόγου. ή
ἀπλότης καὶ ή ἀποκλειστικὴ ἴδιότης νὰ συντίθενται μὲ τὰ όημάτα ἀφ'
ένὸς τις διέκριναν ἀπὸ τ' ἄλλα ἐπιρρήματα καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀποτελοῦν
τεκμήρια τῆς ἀρχαιότητός των. τὰ ἐπιρρήματα τῆς δευτέρας στήλης,
ποὺ εἶναι γνωστὰ σὰν καταχρηστικές προθέσεις, εἶναι μὲν κι αὐτὰ προ-
θέσεις καὶ συμπεριφέρονται σὰν τέτοιες σχηματίζοντας ἐμπρόθετα, δὲν
συντίθενται δημοσίες ποτὲ μὲ όημάτα, σὰ νὰ ἐμφανίστηκαν οἱ μορφές των
μετά τὸν καιρὸν τῆς συνθέσεως τῶν όημάτων. αὐτὴ ή διαφορὰ καὶ τὸ δτι
ὑστεροῦν σὲ ἀπλότητα ἔναντι τῶν κυρίων τις δείχνουν πιθανῶς δεύτε-
ρα σὲ ἀρχαιότητα ἐπιρρήματα σὲ σύγκρισι μὲ τις κύριες προθέσεις. στὴν
τρίτη στήλη εἶναι ἐπίσης ἐπιρρήματα ἀπλὰ καὶ πανάρχαια, τὰ δποῖα
οὗτε συντίθενται μὲ όημάτα δπως οἱ κύριες προθέσεις, οὗτε σχηματί-
ζονται ἐμπρόθετα δπως οἱ καταχρηστικές, ἄλλὰ λειτουργοῦν μόνο σὰν
ἐπιρρήματα· γι' αὐτὸ καὶ παρέμειναν μόνο σὰν τέτοια· δὲν σχετίζονται
δημοσίες ἐτυμολογικῶς μὲ κανένα ἄλλο γνωστὸ μέρος τοῦ λόγου, ἀντωνυ-
μία ή ἐπίθετο ή μετοχή. κι αὐτὰ δείχνουν πιθανῶς δτι ἔρχονται τρίτα σὲ
ἀρχαιότητα μετὰ τις κύριες καὶ τις καταχρηστικές προθέσεις. τὰ ἐπιρ-
ρήματα τῆς τετάρτης στήλης εἶναι κι αὐτὰ κάπως ἀπλὰ, φαίνονται νὰ
σχετίζωνται ἐτυμολογικῶς μὲ κάποιες ἀντωνυμίες ή ἀριθμητικὰ ή ἐπί-
θετα, ἀλλ' η εἶναι ἀκατάληκτα η οἱ καταλήξεις των δὲν θυμίζονται κανο-
νικές καταλήξεις εὐχρήστων ἀντωνυμιῶν ἀριθμητικῶν κι ἐπιθέτων. τέ-
λος τὰ ἐπιρρήματα τῆς πέμπτης στήλης εἶναι κανονικές παραλλαγές κα-
νονικῶν καὶ εὐχρήστων ἐπιθέτων ή καὶ μετοχῶν μὲ καταλήξεις ἐμφα-
νεῖς (-ως) καὶ σύστοιχες· κι αὐτὰ εἶναι προφανῶς τὰ νεώτερα δλων τῶν
ἐπιρρημάτων.

Προνόμια λοιπὸν τῆς ἀκρας ἀρχαιότητός των εἶναι τόσο ή ἀπλότης
δσο καὶ κυρίως ή σύνθεσι μὲ όημάτα αὐτῶν τῶν 18 ἐπιρρημάτων, ποὺ
εἶναι γνωστὰ σὰν κύριες προθέσεις.

Βέβαια η ἀνὰ τοὺς αἰῶνες σύνθεσι τῶν όημάτων ἔξακολούθησε νὰ
ἐπιτελῆται, ἀλλ' δσες φορές αὐτὰ συντίθονταν κατὰ τὸ νεωτερικώτερο
τρόπο μὲ ἄλλα μέρη τοῦ λόγου, σχηματίζονταν μὲ ἄλλες καταλήξεις. τὰ
παλιὰ σύνθετα όημάτα μὲ τις 18 προθέσεις εἶναι η συμφωνόληκτα (κα-
ταλαμβάνω, ἀποθνήσκω, προτρέπω) η φωνηντόληκτα μὲ χαρακτῆρες ι
καὶ ι (καταλύω, ἀποτίω), δηλαδὴ ἀσυναίρετα καὶ μὴ συναιρέσιμα· ἐνῷ
τὰ νεώτερα σύνθετα όημάτα, ποὺ ἐπιδέχονται σὰν πρῶτα συνθετικά
τους καὶ ἄλλα μέρη τοῦ λόγου, ἐκτὸς τοῦ δτι εἶναι γιὰ τὴν ἀκρίβεια πα-
ρασύνθετα καὶ δχι σύνθετα, σχηματίζονται καὶ μὲ καταλήξεις ἄλλες,
δηλαδὴ η σὰ φωνηντόληκτα συναιρέσιμα καὶ συνηρημένα, η καὶ μὴ συ-

ναιρέσιμα, μὲ χαρακτῆρες α, ε, η, ο, ω, ευ, ἥ σὰ συμφωνόληκτα μὲ χαρακτῆρες ἄζ, ἵζ, οίζ, αίν, ἀσσ, ίνσσ, ώσσ (αἰθερονωμάω εὐδοκέω ἀψευδήω ἀνομοιόω δαχυπλώω ἀρχιπρυτανεύω ἀτιμάζω πανηγυρίζω δυσοίζω ἀκολασταίνω ἀλλοφάσσω ἀπινύσσω τιθαιβώσσω). κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴ σύνθεσι τὰ ὁγματα ἔμεναν ἀμετάβλητα, σὰ νὰ πρόκηται γιὰ ἀπλὴ συγκόλλησι – παράθεσι τῶν δύο συνθετικῶν, ἐνῷ κατὰ τὴν νεώτερη σύνθεσι τὰ ὁγματα ἀλλοιώνονται, σὰ νὰ πρόκηται γιὰ συγχώνευσι τῶν δύο συνθετικῶν. ἀναλυτικώτερα φαίνεται ὅτι ἡ νεώτερη σύνθεσι εἶναι παραγωγὴ ὁγμάτων ἀπὸ σύνθετα δύνοματα (πιστεύω – πιστός – ἀπιστος – ἀπιστέω – ἀπιστῶ). στὴ πραγματικότητα δμως τὸ ἐνδιάμεσο οὐσιαστικὸ δὲν εἶναι πάντοτε ὑπαρκτό, ἀλλὰ μόνο ὑποθετικό.

Ἐτσι τὰ παρασύνθετα παράγονται ἄλλοτε ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἀορίστου τοῦ ἀπλοῦ ὁγματος (λαμβάνω – ἔλαβον – μεσολαβῶ), ἄλλοτε ἀπὸ ἕνα ὁγματικὸ οὐσιαστικὸ ποὺ ἔχει σχηματισθῆ ἀπὸ τὸ θέμα τοῦ ἐνεστῶτος ἥ τοῦ μέλλοντος ἥ τοῦ ἀορίστου (λέγω – λέξις – κυριολεκτῶ, λαμβάνω – λήψιμαι – λῆψις – μεροληπτῶ, ἐσθίω – ἔφαγον – φάγος – κρεωφαγῶ), κι ἄλλοτε ἀπὸ ἕνα ὁγματικὸ ἐπίθετο ποὺ ἔχει σχηματισθῆ ἀπὸ τὰ θέματα τῶν ἴδιων χρόνων (φέρω – φόρος – καρποφόρος – καρποφορῶ, λέγω – λόγος – εὐλογος – εὐλογῶ, τέμνω – τόμος – διχοτόμος – διχοτομῶ).

Οταν τὰ ὁγματα καὶ σὰν ἀπλὰ εἶναι ἥδη συνηρημένα, τὰ παρασύνθετα σχηματίζονται συνηθέστερα πάλι σὰ συνηρημένα. α') ὅσα ἦταν ἥδη σὲ –έω σχηματίζονται πάλι σὲ –έω (ποιέω – ἀγαθοποιέω). β') ὅσα ἦταν σὲ –όω ἐπίσης σχηματίζονται πάλι σὲ –όω (μειόω – αὐξομειόω). γ') ὅσα δμως ἦταν σὲ –άω σχηματίζονται μὲν τὰ περισσότερα πάλι σὲ –άω (.ἔγγυάω – μεσεγγυάω), ἀλλ' ἀρκετὰ ἀπ' αὐτὰ σχηματίζονται καὶ σὲ –έω καὶ σὲ –όω καὶ σὲ –έω –άω –όω ἀκόμη καὶ τὸ ἴδιο ὁγμα (μεριμνάω – ἀμεριμνέω, τολμάω – ἀτολμόω – ἀτολμέω, τιμάω – ἀτιμάω – ἀπατιμάω – δλιγοτιμάω – ἀτιμόω – φιλοτιμέομαι – καὶ ἀτιμάζω).

Ἐτσι ὅσα ὁγματα εἶναι συνηρημένα καὶ στὴν ἀπλὴ μορφὴ τους, σὰν παρασύνθετα παραμένουν πάλι συνηρημένα. κι ἐπειδὴ ἀφ' ἐνὸς μὲν τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ συνηρημένα ἀπλὰ λήγουν σὲ –έω, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὰ μὲν σὲ –έω ἀπλὰ σὰν παρασύνθετα παραμένουν πάλι ὅλα σὲ –έω, πολλὰ δὲ κι ἀπὸ τὰ σὲ –άω τρέπονται κι αὐτὰ σὲ –έω, τὰ συνηρημένα παρασύνθετα γενικῶς καὶ τὰ σὲ –έω εἰδικώτερα δὲν διαφέρουν σὲ τίποτε κατὰ τὴν κλίσι ἀπὸ τὰ ἀπλὰ ἥ τὰ σύνθετα μὲ προθέσεις. φαίνονται ὅλα σὰ ν' ἀποτελοῦν παράβασι τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁγμάτων ἥ κανόνος τοῦ Scaliger λεγομένου. στὴ συνέχεια ἐκθέτω μία στατιστικὴ, γιὰ νὰ φανῇ ἡ ἔκτασι τοῦ φαινομένου.

Τὰ συνηρημένα (ἥ συναιρέσιμα) φωνηντόληκτα ὁγματα εἶναι τὸ ἔνα τρίτο τῶν ὁγμάτων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. ἥ ἀρχαϊα ἑλληνικὴ ἔχει περίπου 120.000 λέξεις. ἀπ' αὐτὲς οἱ 30.200 εἶναι ὁγματα. ἀπ' αὐτὰ εἶναι

ἀσυνναίρετα 19.600 (ἥτοι σὲ -ω -ομαι 18.200, σὲ -μι -μαι 1.400), καὶ συνηρημένα 10.600 (ἥτοι σὲ -έω 6.950, σὲ -άω 1.850, σὲ -όω 1.800, σὲ -ήω 1, καὶ σὲ -ώω 2). ἀπὸ τις 10.600 τῶν συνηρημένων τὰ ἀπλᾶ εἶναι περίπου 600, ἐνῷ 10.000 εἶναι τὰ σύνθετα καὶ παρασύνθετα. ἀπὸ τις 10.000 τέτοιων ὁμάτων ἑκατοντάδες η καὶ χιλιάδες εἶναι παρασύνθετα. κι αὐτὰ τὰ παρασύνθετα εἶναι στὴν κλίσι σχεδὸν δλα δλόιδια μὲ τὰ ἀπλᾶ η τὰ σύνθετα μὲ προθέσεις· καὶ φαίνονται σὰν παραβάσεις τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁμάτων, χωρὶς νὰ εἶναι.

Πρῶτα σὲ πλῆθος, δῆπος ἀνέφερα, ἔρχονται τὰ παρασύνθετα σὲ -έω κι ἀπ' αὐτὰ πρῶτα μὲ μεγάλη διαφορὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔρχονται τὰ παρασύνθετα τοῦ ποιῶ· ἀγαθοποιῶ ἀγαλματοποιῶ ἀγιοποιῶ ἀδελφοποιῶ ἀνδριαντοποιῶ ἀνθρωποποιῶ ἀριστοποιῶ – ἀριστοποιοῦμαι ἀρματοποιῶ ἀρρητοποιῶ δειπνοποιοῦμαι δευσοποιῶ – δευσοποιοῦμαι δοξοποιοῦμαι εἰδοποιῶ – εἰδοποιοῦμαι εἰδωλοποιῶ – εἰδωλοποιοῦμαι εἰκονοποιοῦμαι εἰρηνοποιῶ ἐρωτοποιοῦμαι ζωοποιῶ – ζωοποιοῦμαι ήθοποιοῦμαι θεοποιοῦμαι θησαυροποιῶ ἰδιοποιῶ – ἰδιοποιοῦμαι ἱεροποιῶ ἵστιοποιοῦμαι καινοποιῶ – καινοποιοῦμαι κακοποιῶ καλοποιῶ μελοποιῶ – μελοποιοῦμαι μετροποιοῦμαι μυθοποιῶ νεοποιῶ νεωποιῶ ὄδοποιῶ – ὄδοποιοῦμαι ὄνοματοποιῶ – ὄνοματοποιοῦμαι παιδοποιοῦμαι ποροποιοῦμαι προοδοποιῶ – προοδοποιοῦμαι σκευοποιοῦμαι σχηματοποιῶ – σχηματοποιοῦμαι σωματοποιοῦμαι τειχοποιῶ καὶ ἄλλα συνολικῶς 245 (ἐνῷ τὰ σύνθετα τοῦ ποιῶ μὲ προθέσεις εἶναι 26). πολλὰ εἶναι καὶ τὰ παρασύνθετα τῶν ὁμάτων πωλῶ (25) φρονῶ (21) δοκῶ (18) μετρῶ (16) δομῶ σκοπῶ κρατῶ γαμῶ πονῶ ἀλγῶ². πάντως τὰ σὲ -έω γενικῶς ἀποτελοῦν τὴ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν παρασύνθετων.

Παραθέτω καὶ μερικὰ παρασύνθετα τῶν ἀπλῶν σὲ -άω.
τιμάω· ἀτιμάω, ἀτιμόω, ἀπατιμάω, δλιγοτιμάω, φιλοτιμέομαι· (καὶ ἀτιμάζω).

ἀμάω· ἔνταλμάω⁴.

ἀπατάω· φρεναπατάω⁵.

γηράω· μακρογηράω.

ἔγγυνάω· δισυνεγγυάω, μεσεγγυάω⁷.

μηχανάομαι· κακομηχανάομαι.

νωμάω· αἰθερονωμάω.

δφθαλμιάω· κοιλοφθαλμιάω¹⁰.

τελευτάω· ἀτελευτάω¹¹.

τολμάω· ἀτολμόω, ἀτολμέω¹².

μεριμνάω· ἀμεριμνέω¹³.

κομάω· ἀλσοκομέω¹⁴.

Καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ παρασύνθετα τῶν ἀπλῶν σὲ -όω.

θεόμαι· ἴσοθεόμαι¹⁵.
θολόμαι· ἀρειθολόμαι¹⁶.
μειόω· αὐξόμειόω¹⁷.
δύοιόω· ἀνομοιόω¹⁸.
ὅιζόμαι· εὐριζόμαι¹⁹.
χολωτόμαι· αὐτοχολωτώ, θεοχολωτόμαι²⁰.
ἀχρεῖος· ἀχρείόμαι²¹.

Μέ τις καταλήξεις -ήω καὶ -ώω, ποὺ εἶναι Ἰωνικοὶ μακρότεροι τύποι ἄντι -έω καὶ -όω, ἀνευρέθηκαν 3 παρασύνθετα· ἀφενδήω ἀειζάω δακρυπλάω²².

Από τὰ παρασύνθετα ὁγήματα ἀρχαιότερα μὲν φαίνονται ὅσα σχηματίζονται δῆπος τὰ παραπάνω σὰ συνηρημένα ἢ συναιρέσιμα φωνηντόληκτα σὲ -έω -άω -όω -ήω -ώώ, νεώτερα δὲ ὅσα σχηματίζονται σάν ἀσυναιρέτα φωνηντόληκτα σὲ -εύω ἢ συμφωνόληκτα σὲ -άζω -ίζω -οίζω -αίνω -άσσω -ύσσω -ώσσω. συναντῶνται δύμας ὁγήματα ὅλων τῶν κατηγοριῶν ἥδη στὸν "Ομηρο.

Παραθέτω μερικὰ κι ἀπ' αὐτὰ τὰ τελευταῖα παρασύνθετα.

-εύω· ποντοπορεύω πυροκαπηλεύω σιτοκαπηλεύω σησαμοσπορεύω
ἀρχιερατεύω φιλοπρωτεύω ἀρχεφηβεύω ἀρχιπρυτανεύω
ἀρχιασιατεύω δεκαπρωτεύω προθειλοπεδεύω ἀργυροταμεύω
φιλανθρωπεύομαι πανονργεύομαι παννυχεύω μικροπρεπεύομαι,
ψευδοπροφητεύω ἀγραμματεύω ἀειπαρθενεύω²³, καὶ τὰ
λατινογενῆ βυζαντινὰ δισιγνατεύω δέπουδιατεύω δεπετιτεύομαι οὐζουκαπιτεύομαι²⁴.
-άζω· ἀτιμάζω αὐτοσχεδιάζω δυστοπάζω εὐωδιάζω πασσυδιάζω παγκρατιάζω πυρκαϊάζω²⁵.
-ίζω· ἀνδραποδίζω φαθαπνγίζω ἀπολιταργίζω ἀκροχειρίζω - ἀκροχειρίζομαι αὐτοχειρίζω ἀποστοματίζω οἰνοφλυγίζω δποκαλπαθίζω πανηγυρίζω εὐλογίζομαι ἀσπλαγχνίζω αὐθεντίζω²⁶.
-οίζω· δυσσοίζω²⁷.
-αίνω· εὐφραίνω ἀφραίνω δυσθυμαίνω δυσχεραίνω δυσκολαίνω ἀκολασταίνω ἀνοηταίνω²⁸.
-άσσω· ἀλλοφάσσω ἀνδραφάσσω κατανδραφάσσω²⁹.
-ύσσω· ἀπινύσσω καρδαμύσσω σκαρδαμύσσω ἐπισκαρδαμύσσω³⁰.
-ώσσω· τιθαιβώσω³¹.

"Ολα τὰ παραπάνω παρασύνθετα μὲ τὶς ἀσυναιρέτες καὶ τὶς συνηρημένες ἢ συναιρέσιμες καταλήξεις, ποὺ εἶναι δλες παραγωγικές, εἶναι παράγωγα καὶ δχι ἀκριβώς σύνθετα, ἀκόμη κι ἀν τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ στὴν κλίσι συμπίπτουν ἀπολύτως μὲ τὰ ἀπλᾶ τους ἢ μὲ τὰ κανο-

νικά σύνθετα μὲ τίς 18 κύριες προθέσεις. συμπίπτουν, διότι δὲν γινόταν ἀλλιώς. ἀνέρχονται συνολικῶς σὲ χιλιάδες καὶ δὲν ἀποτελοῦν παράβασι τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁμάτων. ἐπαναλαμβάνω, ὅσα λήγουν σὲ -έω -άω -όω -ήω -ώω, -εύω, -άζω -ίζω -οίζω -αίνω -άσσω -ύσσω -ώσσω.

Οἱ γραμματικὲς περιπέτειες τῶν παρασυνθέτων μερικῶν ὁμάτων καὶ ἴδιαιτέρως τῶν παρασυνθέτων τοῦ τιμάω, ποὺ σχηματίζονται πάλι σὲ -άω στοὺς "Ομηρο, Ἡσίοδο, "Υμνον εἰς Δήμητρα, Πίνδαρο, Σοφοκλῆ, Εὐριπίδη, Ἡρόδοτο, καὶ δωρικὴ Ἐπιγραφὴ τῆς Κυπρισσίας, ἢ σὲ -όω στοὺς Αἰσχύλο, Ἀριστοφάνη, Λυσία, Ξενοφῶντα ἔτερον, Ἰσοκράτη, Δημοσθένη, ἢ σὲ -έω στοὺς Ξενοφῶντα, Πλάτωνα, Ἀριστοτέλη, Διόδωρο Σικελιώτη, Πολυδεύκη, Ψευδαριστοτέλη, ἢ τέλος καὶ σὰ συμφωνόληκτο σὲ -άζω στὸν Αἰσχύλο καὶ σ' ἄλλους, δείχνουν δτι, ὅπως καὶ σ' ἐμᾶς σήμερα, ὑπῆρχε καὶ στοὺς ἀρχαίους γραμματικὴ ἀστάθεια.

"Οταν ἔχουμε παρασύνθετα, τῶν δποίων τὰ ἀπλᾶ ὁμάτα εἶναι ἡμι-συνηρημένα δισύλλαβα – μονοσύλλαβα, ὅπως τὰ ὁέω πνέω πλέω χέω ποὺ συναιροῦνται μόνον δπου συναντῶνται δύο εε φεῖς πνεῖς πλεῖς χεῖς, φεῖ πνεῖ πλεῖ χεῖ, τὰ παρασύνθετα αὐτῶν εἰδίκως τῶν ὁμάτων μεταβάλλουν τὸ θέμα τους μὲ τὴν ἀνάπτυξι ἐνὸς ο σὲ -οέω -οῶ, καὶ γίνονται εὔροω³² εὐπνοῶ δυσπνοῶ βραχυπνοῶ θερμοπνοῶ³³ εὐπλοῶ δυσπλοῶ δρθοπλοῶ³⁴ οἰνοχοῶ χρυσοχοῶ μολυβδοχοῶ οἰκτροχοῶ σιαλοχοῶ³⁵ (ἀπὸ τὰ εὔρους, εὐπνους, δύσπνους, κλπ.).

Ο βασικὸς κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ὁμάτων εἶναι ἀπαράβατος καθ' ὅλη τὴν ἀρχαιότητα, μέχρι τὸν Δ' μ.Χ. αἰώνα, ὅταν πρόκηται γιὰ ὁμάτα τῆς συζυγίας σὲ -μι -μαι. δποιαδήποτε παράβασί του ἐμφανίστηκε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, συμβαίνει μόνο σὲ ὁμάτα τῆς συζυγίας σὲ -ω -ομαι. τόσο τὸ γεγονός αὐτό, ὅσο καὶ τὸ δτι ἡ δωρικὴ καὶ μάλιστα ἡ αἰολική, ποὺ εἶναι οἱ ἀρχαιότερες Ἑλληνικὲς διάλεκτοι καὶ προφανῶς αὐτές ἔχουν ὑποστῆ τὴ λιγώτερη πελασγικὴ ἢ ἄλλη ξενικὴ ἐπίδρασι, ἔχουν πολὺ περισσότερα ὁμάτα στὴ συζυγία τῶν ληγόντων σὲ -μι -μαι, ἐνῷ στὶς ἄλλες διαλέκτους αὐτὰ ἔχουν τραπῆ σὲ -ω -ομαι, δείχνουν μᾶλλον δτι στὴν Ἑλληνικὴ γλώσσα ἀρχικὰ τὰ ὁμάτα ὅλα ἔληγαν σὲ -μι -μαι, κι ἔπειτα μὲ τὴν ἐπίδρασι τῆς πελασγικῆς τράπηκαν σὲ -ω -ομαι. εἶναι χαρακτηριστικὸ δτι τὸ καθ' ὅλες τὶς Ἑλληνικές διαλέκτους σὲ -μι ὁμαὶ ἵημι, ποὺ μετὰ τὴ σύνθεσί του συνίημι -συνετός σχηματίζει τὸ παρασύνθετό του σὲ -ω ἀσυνετῶ, κατὰ τὰ ἵστημι -ἀστατῶ, τίθημι -ἀθετῶ, δίδωμι -λογοδοτῶ, στὴν αἰολικὴ τὸ σχηματίζει πάλι σὲ -μι ἀσυνέτημι³⁶.

Πρὶν ἐκθέσω τὰ ὄγηματα ποὺ ἀποτελοῦν παραβάσεις τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεώς των καὶ ποὺ προέρχονται ἀπ' ὅλες τις χρονικὲς περιόδους τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, διακρίνω τις περιόδους αὐτές σὲ δέκα, δίνοντας καὶ μερικὰ χαρακτηριστικά τῆς κάθε μιᾶς, καὶ θὰ ἐκθέσω τὰ ὄγηματα κατὰ περιόδους.

1. Ἀρχὴ – "Ομηρος. προομηρικὴ καὶ προϊστορικὴ περίοδος. ἡ γλώσσα εἶναι σχεδὸν ἀκατάγραφη, τὰ προαλφαβητικά, δηλαδὴ γραμμικὰ καὶ συλλαβικά, κείμενα τῆς περιόδου αὐτῆς, ὅλα ἀνεξαιρέτως κείμενα σεκρέτου, εἶναι περίπου 6.000 πήλινες πινακίδες χαρακτικῆς γραφῆς προερχόμενες κυρίως μὲν ἀπὸ τὴν Κνωσό καὶ τὴν Πύλο, ἔπειτα δὲ κι ἀπὸ τὴν Κυδωνία τις Μυκῆνες τὴν Τίρυνθα τὴν Ἀσίνη τὴν Ἐλευσῖνα τὸν Όρχομενό καὶ τὴ Θήβα. περιέχουν ἡ κάθε μιὰ ἀπὸ 1 λέξι μέχρι 29 σειρές κειμένου, καὶ διαβάζονται μὲ πολλὴ δυσκολία.

2. "Ομηρος – Πεισιστράτος (545). ἀρχαϊκὴ περίοδος. τὰ κείμενά της, γραμμένα μὲ τὸ ἀλφάβητο, εἶναι τὰ "Ἐπη τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου, τὰ Προοίμια ἡ "Υμνοί εἰς Ἀπόλλωνα, Δήμητρα, Ἀφροδίτην, Ἐρμῆν καὶ Διόνυσον, καὶ τ' ἀποσπάσματα τῶν πρὸ τοῦ Πεισιστράτου λυρικῶν ποιητῶν. ἡ γραφὴ εἶναι ἀριστερόστροφη ἡ μετὰ τὸ 600 π.Χ. βουστροφηδὸν καὶ δὲν ὑπάρχει ἀκόμη στὴν Ἑλλάδα ὁ πάπυρος. δὲν ὑπάρχουν πεζὰ κείμενα, δὲν ὑπάρχει ἡ λεγόμενη ἀττικὴ διάλεκτος, ὅλλα μόνο οἱ ἀρχαϊκὲς διάλεκτοι δωρικὴ αἰολικὴ ἴωνική.

3. 545 – 300. κλασσικὴ περίοδος. ἡ γραφὴ εἶναι πλέον δεξιόστροφη, χρησιμοποιεῖται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ὁ αἰγυπτιακὸς πάπυρος (ἢ βύβλος), τὰ κείμενα τῆς περιόδου εἶναι πολλὰ καὶ στὸ εἶδος διάφορα, τὰ πεζὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ποιητικά, γραμμένα δὲ τὰ περισσότερα στὴν ἀττικὴ διάλεκτο, ποὺ εἶναι κυρίως νεώτερη ἴωνική ἀλλὰ καὶ σὲ μεγάλο βαθμὸ κοινὴ ἑλληνική· ἡ πρότερη κοινή, θὰ μποροῦσε νὰ τὴν πῇ κανείς.

4. 300 – 30. ἑλληνιστικὴ περίοδος. τὰ κείμενά της εἶναι πάρα πολλὰ σὲ ποσότητα καὶ εἶδο, χρησιμοποιεῖται ὁ ἑλληνικὸς πάπυρος (ὁ χάρτης) καὶ ἡ περγαμηνὴ (ἡ διφθέρα) καὶ ἡ ἀνεξίτηλη σιδηροῦχος μελάνη, ἡ γλώσσα γράφεται μὲ τὸ δριστικὸ ἀλφάβητο τῶν 24 γραμμάτων, καὶ διατελώντας κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τῶν ἔνων ἀσιατικῶν κι ἀφρικανικῶν γλωσσῶν βρίσκεται σ' ἐπιταχυμένη ἔξελιξι, σὰ γλώσσα δὲ τῶν κειμένων εἶναι ἡ ἡ κυρίως λεγόμενη κοινὴ ἡ ἀττικίζουσα. χαρακτηριστικά κείμενα εἶναι ἡ μετάφρασι τῶν Ἐβδομήκοντα καὶ οἱ ἰδιωτικοὶ αὐτόγραφοι πάπυροι.

5. 30 π.Χ. – 284 μ.Χ.. ἑλληνορρωμαϊκὴ περίοδος. ἡ γλώσσα δέχεται

τὴν ἑλαφριὰ ἐπίδρασι τῆς λατινικῆς, διότι σὰν ἐπίσημη κρατικὴ γλῶσσα γιὰ τὴν ἀνατολικὴ αὐτοκρατορία παραμένει ἡ Ἑλληνική. αὖξάνονται τὰ κείμενα τῆς κοινῆς καὶ μειώνονται τὰ τῶν ἀττικιστῶν. χαρακτηριστικὰ κείμενα εἶναι ἡ Καινὴ Διαθήκη, οἱ ἀποστολικοὶ πατέρες, καὶ οἱ ἰδιωτικοὶ αὐτόγραφοι πάπυροι.

6. 284 – 610. πρωτοβυζαντινὴ περίοδος (Διοκλητιανὸς – Φωκᾶς). στὴν Ἑλλάδα καὶ σ' ὅλο τὸν Ἑλληνόγλωσσο χῶρο τῆς Ἀνατολῆς ἐπιβάλλεται σὰν ἐπίσημη γλῶσσα ἡ λατινική, ὅποτε ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δέχεται τὴ βαρειὰ ἐπίδρασι τῆς λατινικῆς.

7. 610 – 1204. μέση βυζαντινὴ περίοδος (Ἡράκλειος – φραγκοκρατία). ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπαναφέρεται ἀπὸ τὸν Ἡράκλειο σὰν ἐπίσημη κρατική, ἀλλ' εἶναι ἀλλοιωμένη ὅσο ποτέ ἄλλοτε. ὑπάρχει πλέον ἔντονη διγλωσσία, δηλαδὴ ἡ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀττικίζουσα λόγια γλῶσσα καὶ ἡ δημόδης (μητρικὴ τῆς σημερινῆς δημοτικῆς), τῆς δποίας κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ἐμφανίζονται τὰ πρῶτα ἐκτεταμένα κείμενα (Διγενῆς Ἀκρίτας, Προδρομικά, στίχοι τοῦ Μιχαὴλ Γλυκᾶ, ἔμμετρα ἱπποτικὰ ἐρωτικὰ μυθιστορήματα, κλπ.).

8. 1204 – 1453. ὑστερη βυζαντινὴ περίοδος (φραγκοκρατία – τουρκοκρατία). ἡ ὁμιλούμενη Ἑλληνικὴ γλῶσσα λόγῳ τῆς φραγκοκρατίας δέχεται γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ τὴν ἐπίδρασι τῆς λατινικῆς μὲ τὴ μορφὴ τῶν νεολατινικῶν ἡ ὁμομανικῶν λεγομένων γλωσσῶν (Ιταλικῆς κυρίως, ἀλλὰ καὶ γαλλικῆς, ισπανικῆς, ὁσιτικῆς). τὰ κείμενα ἔξακολουθοῦν νὰ εἶναι ἡ στὴ λόγια καὶ κατὰ τὸ δυνατὸν ἀττικίζουσα γλῶσσα ἡ στὴ δημόδη.

9. 1453 – 1821. περίοδος τουρκοκρατίας. ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τῆς τουρκικῆς (ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα καὶ Μ. Ἀσία) ἡ τῆς Ιταλικῆς (νησιὰ τοῦ Ιονίου καὶ τοῦ νοτίου Αἰγαίου καὶ ἐν μέρει Πελοπόννησος). ἔτσι δημιουργοῦνται ἀδρομερῶς δύο γλωσσικοὶ τύποι, ὁ συγκοπτόμενος καὶ ἐτεροιούμενος τῆς τουρκοκρατίας (τοὺς πηδὶ περιμένει) καὶ ὁ μὴ συγκοπτόμενος μήτε ἐτεροιούμενος τῆς Ιταλοκρατίας (τὸ παιδὶ περιμένει). εἶναι δὲ σχεδόν ἐξ ὀλοκλήρου ἡ σημερινὴ δημοτικὴ γλῶσσα. ἐμφανίζονται καὶ τὰ πρῶτα ἔντυπα Ἑλληνικὰ κείμενα εἴτε ἀρχαῖα εἴτε νέα.

10. 1821 – σήμερα. νεοελληνικὴ περίοδος. ἡ γλῶσσα ἀποτοξινώνεται σιγὰ ἀπὸ τὰ πολλὰ τουρκικὰ καὶ Ιταλικὰ (βενετσιάνικα) στοιχεῖα κυρίως χάρι στὴν ἐπίδρασι τῆς σκληρῶς ἐπιβαλλομένης ἀρχαιζούσης ἡ καθαρευούσης λεγομένης λογίας γλώσσης, ἐν τέλει δὲ ἐπικρατεῖ ἡ δημοτικὴ τῆς μορφὴ ἀλλ' ἀποτοξινωμένη πλέον ἀπὸ τὸ πολὺ ξένο στοιχεῖο. δέχεται ὅμως λίγα στοιχεῖα τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν (ἀγγλικῆς, γαλλικῆς, γερμανικῆς κλπ.) κυρίως στὴν τεχνικὴ ὁρολογία.

Στὰ προαλφαβητικὰ κείμενα τῆς προομηρικῆς καὶ προϋστορικῆς περιόδου φαίνονται νὰ χρησιμοποιοῦνται 4.500 λέξεις. ἀπὸ τίς δποίες

είναι άκέραιες και διαβάζονται περίπου 3.000, άναγνωρίζονται δέ κι έρμηνεύονται περίπου 1.200. έπειδή είναι δλα κείμενα σεκρέτου, άπουσιάζει άπ' αυτά τό όημα. όηματα άνευρισκονται έλαχιστα λογιστικά και σχεδόν μόνο βοηθητικά, και πάντοτε στό γ' ένικό πρόσωπο της δριτικής τοῦ ένεστώτος (έστι ἔχει παρέχει ἀγει φέρει δφείλει). άνευρισκονται δέ και μερικές μετοχές ή σάν τέτοιες ή σάν προσηγορικά και κύρια δύναματα, λ.χ. *E-pi-ko-Fo* = Έπικόν.

Πήμα σύνθετο, ποὺ ν' ἀποτελῇ παράβασι τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν όημάτων, δὲν άνευρισκεται, παρά μόνο ή μετοχή – δνομα *ε-ρε-πα* = ἐλέφας², δηλαδὴ ἐλεφαντόδοντο, καθώς και μερικά παράγωγά της, τὸ β' συνθετικό – φας είναι ἄχροστη μετοχή τοῦ ἀχρήστου όηματος φάFω φαύω φάω, ητοι φωτίζω λάμπω στίλβω.

Η γλώσσα τῶν διμηρικῶν Έπων ἐμφανίζει 8.700 λέξεις και 1.400 κύρια δύναματα (σύνολο 10.100). είναι δηλαδὴ σχεδόν μιὰ πλήρης διμιλούμενη γλώσσα· διότι και ἡ γλώσσα ποὺ μιλάμε σήμερα ἐμφανίζει στὸ μὲν προφορικὸ λόγο 7.100 λέξεις, στὸ δὲ συνήθη γραπτὸ 13.000 λέξεις⁴. λίγες είναι οἱ λέξεις ποὺ προσθέτουν στ'⁵ διμηρικὸ λεξιλόγιο τὰ "Ἐπη τοῦ Ἡσιόδου, τὰ Προοίμια, και τ'⁶ ἀποσπάσματα τῶν πρὸ τοῦ Πεισιστράτου λυρικῶν ποιητῶν.

Στὰ παραπάνω κείμενα σύνθετα όηματα, ποὺ ἀποτελοῦν παραβάσεις τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν όημάτων, άνευρισκονται μόνο δύο.

1. *χερνίπτομαι*. συναντᾶται μία φορά στὸν "Ομηρο (χερνίψαντο) και μεταγενεστέρως στοὺς Εὐριπίδη (χερνίψομαι), Αριστοφάνη (χερνίπτου), Λυσία (ἐχερνίψατο), Λυκόφρονα (χερνίψαντες), Θεοδωρίδα (χερνιφθέντα), Πολυδεύκη (χερνίψασθαι), Σούμμα (χερνιπτομένους, χερνιφθέντα), και Μακρόβιο (χερνίψαντο), πάντοτε σὰ όημα τελεστικό⁷. πολὺ πρὸν ἀπὸ τὸν "Ομηρο στὶς ἀχαιικές πινακίδες τῆς Κνωσοῦ και τῶν Μυκηνῶν άνευρισκεται τὸ δνομα τοῦ ἀγγείου χερνιπτεύς (χε-νι-φε-τε-Fε), τὸ δποῖο στὸν "Ομηρο και στοὺς μεταγενεστέρους συναντᾶται σὰ χέρνιψ.

2. *πλημύρω* και *πλημύρω*. συναντᾶται γιὰ πρώτη φορά στὸν Αρχιλοχο (ἐπλήμυρεν), κι ἔπειτα στοὺς Βακχυλίδη (πλημύρων), Καλλίμαχο (ἐπλήμμυρεν), Απολλώνιο Ρόδιο (πλήμυρον), Μελέαγρο (πλημμύρει), σὲ μιὰ ἐπιγραφὴ τοῦ Α' αἰῶνος (πλημύρουσα), σ' ἓναν πάπυρο τοῦ Β' αἰῶνος (πλημύρεντος), και στὸν Κόιντο τὸ Σμυρναῖο (πλημμύρεσκεν).

"Εκτὸς διμως ἀπ' αυτά τὰ δύο όηματα, έχουμε ἀπὸ τὶς δύο ἐξετασμένες περιόδους και πάνω ἀπὸ δυὸ δικατοντάδες μετοχῶν συνθέτων όημάτων, ποὺ ἀποτελοῦν παραβάσεις τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως, ἀπὸ τὶς δύοπειρες μετοχές λίγες συμπεριφέρονται σὰν πραγματικές μετοχές, λίγες χρησιμοποιοῦνται σὰν προσηγορικά δύναματα, λίγες σὰν

προσηγορικά και κύρια μαζί, και οἱ περισσότερες μόνο σάν κύρια ὄνματα ἀνθρώπων. ἀπὸ τὸ σύνολό τους πολλές ἀνευρίσκονται στὸν Ὁμηρο καὶ στὴ ἄλλα κείμενα τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου, πολλές δὲ μόνο στὰ κείμενα τῆς κλασσικῆς τῆς Ἑλληνιστικῆς καὶ τῆς ἑλληνορρωμαϊκῆς περιόδου· εἶναι δημος ἀναμφισβήτητο ὅτι δὲς κατάγονται ἀπὸ τὴν ἀρχαικὴν καὶ τὴν προϊστορικὴν ἐποχήν. αὐτές οἱ μετοχές – ὄνματα μποροῦν νὰ διακριθοῦν στὶς ἀκόλουθες 3 κατηγορίες.

α'. Εὐχρήστων ὁμάτων, ποὺ στὰ σφέζομενα κείμενα τῆς ἴστορικῆς ἐποχῆς σχηματίζουν τὶς μετοχές των ὅπως συνήθως, ἄλλες μετοχές προϊστορικές καὶ ἀσυνήθιστες, ἀκαθόριστες μὲν στὸ χρόνο καὶ τὴ φωνὴ καὶ τὴ διάθεσι, ἀρχαιότροπες δὲ στὸ σχηματισμὸ καὶ τὴν κλίσι τους, τῶν δποίων οἱ ἀπλές μορφές, παρωπλισμένες ἥδη πρὶν ἀπὸ τὸν Ὁμηρο, δὲν ἀνευρίσκονται στὰ σφέζομενα κείμενα παρὰ μόνο σπανίως σάν προσηγορικά ἡ κύρια ὄνματα, ὅπως καὶ οἱ σύνθετες.

β'. Ἀχρήστων ἡ σχεδὸν ἀχρήστων (δηλαδὴ ἐλλιπεστάτων) καὶ παρωπλισμένων πρὶν ἀπὸ τὸν Ὁμηρο ὁμάτων μετοχές ποὺ σχηματίζονται καὶ κλίνονται ὅπως οἱ συνήθεις καὶ ἀπαντώμενες στὰ σφέζομενα κείμενα τῆς ἴστορικῆς ἐποχῆς.

γ'. Εὐχρήστων ὁμάτων μετοχές, ποὺ εἶναι δημολές μὲν στὸ σχηματισμὸ τους καὶ τὴν κλίσι τους, εὐχρηστες δὲ καὶ στὴν ἀπλῆ κι ἀσύνθετη μορφή τους.

Παραθέτω αὐτές τὶς μετοχές – ὄνματα κατὰ κατηγορίες.

α'. Ἀχρηστες μετοχές εὐχρήστων ὁμάτων.

1. Τοῦ ἀραιόσκω· Δαμάρμενος (δωριστὶ) ἡ Δημάρμενος (ἰωνιστὶ)⁸.

2. Τοῦ δάμαι (=δαμάξω)· ἀδάμας – Ἄδάμας, Ἀλκιδάμας (καὶ ἡ Ἀλκιδάμα!), ἀνδροδάμας – Ἄνδροδάμας, Ἀριστοδάμας, Ἀρχεδάμας (καὶ ἡ Ἀρχεδάμεια ἡ Ἀρχεδαμία), Ἀστυδάμας (καὶ ἡ Ἀστυδάμεια), <Δηϊδάμας> (καὶ ἡ Δηϊδάμεια), Δημοδάμας, Ἐρμοδάμας, εὐδάμας – Εὐδάμας, Εὔρυδάμας, Θειοδάμας, Θηροδάμας – Θηροδαμάντειος, Ἰπποδάμας (καὶ ἡ Ἰπποδάμεια), Ἰσοδάμας, Ἰφιδάμας, Καλλιδάμας, Καρτιδάμας, Καρτιδάμας, κεκραξιδάμας, Κλεοδάμας, Λαοδάμας (καὶ ἡ Λαοδάμεια), Λεωδάμας, λεοντοδάμας, Νικοδάμας, Ξενοδάμας, Πουλυδάμας ἡ Πολυδάμας, Πραξιδάμας, Σωδάμας, τοξοδάμας, Φυλοδάμας (καὶ ἡ Φυλοδάμεια), Χερσιδάμας, Ἀδείμας¹⁰.

3. Τοῦ δέω, δεμ– κρηδεμνον¹¹.

4. Τοῦ κάμαι (=κάμνω)· ἀκάμας – Ἀκάμας (ἐξ οὗ καὶ Ἀκαμαντὶς φυλὴ στὴν Ἀττική).

5. Τοῦ κλύω, ποὺ καὶ ἡ ἀσύνθετη μετοχὴ του Κλύμενος ἀνευρίσκεται σάν κύριο ὄνομα τόσο στὸν Ὁμηρο ὅσο καὶ στὶς ἀχαιικές πινακίδες τῆς Κνωσοῦ καὶ τῆς Πύλου (Κυ–ρυ–με–νο)· καὶ Κλυμένη, καὶ τὸ κανονικὸ

σύνθετο μὲ πρόθεσι *Περικλύμενος* πάλι στὸν "Ομηρο· Θεοκλύμενος, ἀγακλυμένη, Ἐτεοκλυμένη.

6. Τοῦ λείβω· ἀλίβας.

7. Τοῦ ὅρνυμαι· παλινορμένω (δυϊκὸς ἀντὶ παλινόρμενοι). ὑπάρχει στὸν "Ομηρο σὰν κύριο ὄνομα καὶ τοῦ ἀπλοῦ ἡ μετοχὴ *"Ορμενος*, καθὼς καὶ τὸ πατρωνυμικό του *"Ορμενίδης*".

8. Τοῦ σέβω· *Ἄριστας*¹⁵.

9. Τοῦ σαόω ἢ σώω (*σώζω*)· *Συλοσῶν*¹⁶.

10. Ἀγνώστου ὁήματος· *αἰνοτάλας* (αἰτ. τὸν αἰνοτάλαντα)¹⁷.

11. Τοῦ φείδομαι (;)· *Ἀφείδας*¹⁸.

12. Τοῦ φθίνω· *νεοφθίμενος*.

β'. Ὁμαλὲς μετοχὲς ἀχρήστων ὁημάτων.

1. Τοῦ *Fεκ-*, *έκ-*, (πρβλ. *"Εκατος*, *Έκατη*, *έκαεργος*) (=θέλω)· *ἀέ-*
*χων*²⁰.

2. Τοῦ *θαμ-* (=πνέω)· *Αθάμας*²¹.

3. Τοῦ *θοέω* ἢ *θοάω* (=τρέχω)· *Ιπποθόων* ἢ *Ιπποθῶν*, ἐξ οὗ καὶ φυλὴ
τῆς *Αττικῆς Ιπποθωντίς*.

4. Τοῦ *κοέω* ἢ *κοάω* (=προσέχω, προνοώ, φροντίζω, φυλάγομαι, ἐπι-
μελοῦμαι), ἀπό τὸ ὄποιο καὶ τὸ ἀνευρισκόμενο σὲ ἀχαιικὴ πινακίδα τῆς
Πύλου²³ κανονικὸ σύνθετο κύριο ὄνομα – μετοχὴ *E-πι-κο-Fο* = *'Επι-*
κόων· *Αθηνακῶν*, *άμνοκῶν*, *Δηϊκῶν* – *Δηϊκῶν*, *Δημοκόων*, *Εύρυκδῶν*
– *Εὐρυκόωσα* – *εὐρυκόωσα*, *Ιπποκόων* – *Ιπποκῶν*, *Καλλικόων* – *Καλ-*
λικῶν, *Κιλλικῶν*, *ΛαΦοκοFων* – *Λαοκόων* – *λαοκῶν* – *Λαοκόωσα*,
*εὐρυκόδας*²⁴.

4. Τοῦ *κρέω* ἢ *κρείω* (=βασιλεύω, ἥγοῦμαι), τοῦ ὄποιον συναντῶνται
στὰ κείμενα²⁵ καὶ οἱ ἀπλὲς μετοχὲς καὶ ἡ κανονικῶς σύνθετη μὲ πρόθε-
σι εἴτε σὰν τέτοιες εἴτε καὶ σὰν κύρια ὄνόματα *κρέων*, *κρείων*, *κρείου-*
σα, *Κρέων*, *Κρέουσα*, *Άνακρέων*· *Ἄγλαοκρέων*, *Ἄριστοκρέων*, *Άστυ-*
κρέων, *Δαμοκρέων*, *Δεξικρέων* – *Δεξικρῶν*, *Ἐρμοκρέων* – *Ἐρμοκρῶν*,
εὐρυκρείων, *θεμισκρέων*, *Λαοκρέων*, *Μεγακρέων*, *Νικοκρέων*, *Παισι-*
κρέων, *Πολυκρέων*, *Ποσειδοκρέων*, *Πραξικρέων*, *Πρωτοκρέων*, *Τελε-*
κρέων, *Τιμασικρέων*, *Τιμοκρέων*, *Υψικρέων*, *Φιλοκρέων*.

5. Τοῦ *κτίω* (=κτίζω), τοῦ ὄποιον καὶ ἡ ἀπλὴ μετοχὴ συναντᾶται σὲ
πολλὲς ἀχαιικὲς πινακίδες τῇ Πύλου²⁷ σὰν τέτοια *κι-τι-με-να* = *κτιμέ-*
να = *κτιμένη* καὶ στὸν "Ομηρο σὰν κύριο ὄνομα *Κτιμένη* ἐνκτιμένη –
ἐνκτιμενον – *Ἐνκτιμενος*, *ἀγακτιμένα* (ῆ)²⁹.

6. Τοῦ *μέδω* – *μέδομαι* (*meditor*) (=κατευθύνω, κυβερνῶ, βασιλεύω,
φρονίζω)³⁰, τοῦ ὄποιον καὶ ἡ ἀπλὴ μετοχὴ ἀνευρίσκεται στὸν "Ομηρο
καὶ στοὺς μεταγενεστέρους³¹ τόσο σὰν τέτοια ὅσο καὶ σὰν κύριο ὄνομα
μέδων *Μέδων* *Μέδουσα* *Μέδοισα*· ἐπίσης καὶ ἡ κανονικῶς μὲ πρόθεσι
σύνθετη μετοχὴ σὰν κύριο ὄνομα³² *Ἐπιμέδουσα*· *ἀλιμέδων*, *Άλκιμέδων*

— Ἀλκιμέδουσα, Ἀριστομέδων, Ἀστυμέδων — Ἀστυμέδουσα, Αὔτομέδων — Αὔτομέδουσα, Διομέδων, Δορυμέδων, Εύμεδων, εὐρυμέδων — Εύρυμέδων — Εύρυμέδουσα, θαλασσομέδων — σαλασσομέδοισα, Θεομέδων, Θηρομέδων, Ἰππομέδων — Ἰππομέδουσα, Ἰφιμέδων — Ἰφιμέδουσα, Καλλιμέδων, Κλεομέδων, Λαομέδων — Λαομεδοντιάδης, Λεωμέδων, Ναυμέδων, Ναυσιμέδων, Ὄλυμπομέδων, παντομέδων, Πολυμέδων, ποντομέδων — Ποντομέδουσα, ὑγρομέδων, Ὅδρομέδουσα, ὑψιμέδων, φυλομέδουσα, χαλκομέδουσα, Ὥρομέδων³³.

7. Τοῦ ποάω ἢ ποιάω (=εἶμαι γεμάτος ποία ἢ πόα, χορταριασμένος λιβαδερός) · Εὐρυπῶν — Εὐρυπωντίδαι³⁴.

8. Τοῦ φάFω ἢ μετὰ τὴν κατάργησι τοῦ F γραφομένου φαύω³⁵, τὸ δποτο χωρὶς τὸ YF, ποὺ εἶναι δὲ τὸ φθόγγος καὶ κάποτε ἦταν καὶ τὸ τὸ γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου³⁶, γίνεται φάω κι ἔπειτα διεκτείνεται σὲ φα-έθω³⁷, ἀρχαιότερες σύνθετες μετοχὲς προφανῶς β' ἀορίστου σὲ —φας —κατὰ τὰ βάσι στάσι στείλας πέμψας — ἀνευρίσκονται μόνες αὐτές στὶς ἀχαιικὲς πινακίδες καὶ στὸν "Ομηρο, νεώτερες δὲ μετοχὲς ἐνεστῶτος σὲ —φάFων, —φάων, —φών, —φῶν ἀνευρίσκονται γιὰ πρώτη φορὰ στὸν "Υμνον εἰς Δήμητρα (Δημοφάων)³⁸, κι ἔπειτα καὶ στὰ μεταγενέστερα κείμενα τῆς κλασικῆς καὶ τῶν ἄλλων περιόδων. δὲ Ήσύχιος μαρτυρεῖ καὶ τὴν ἀπλὴ μετοχὴ φῶντα, ποὺ τὴ μεταφράζει λάμποντα³⁹.

Σὲ —φας ἐκτός ἀπὸ τὴν κανονικῶς σύνθετη μὲ πρόθεσι μετοχὴ — ὄνομα Περίφας⁴⁰ ἀνευρίσκεται καὶ ἡ κατὰ παράβασι σύνθετη μετοχὴ ε—ρε—πα = ἐλέφας στὶς πινακίδες τῆς Κνωσοῦ καὶ τῆς Πύλου⁴¹, καὶ πάλι ἀκριβῶς ἐλέφας στὸν "Ομηρο⁴², καὶ σὰν κύριο ὄνομα ὅρους Ἐλέφας στοὺς γεωγράφους Στράβωνα καὶ Πτολεμαῖο⁴³. παραδίδονται σ' ἐπιγραφές καὶ τὰ κύρια ὄνόματα Διόφας Θεόφας Κλεόφας⁴⁴ τὰ ὅποια ὅμως δὲν φαίνονται σαφῶς ἀν εἶναι ὄνόματα — μετοχὲς τοῦ τύπου ἐλέφας ἢ εἶναι ἐπιτετμημένα καὶ ὑποκοριστικὰ τῶν ὄνομάτων Διόφαντος Θεόφαντος Κλεόφαντος ἢ Διοφάνης Θεοφάνης Κλεοφάνης. πιθανώτερο εἶναι δὲτ εἶναι ἀκέραια ὄνόματα — μετοχὲς τοῦ τύπου ἐλέφας — Περίφας.

Σὲ —φάFων, —φάων, —φών, —φῶν ἀνευρίσκονται ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς συντάξεως τοῦ "Υμνον εἰς Δήμητρα πολλὰ ὄνόματα — μετοχὲς δύπως τὰ Ἀγασιφῶν, Ἀγησιφῶν, Ἀγλαοφῶν — Ἀγλωφῶν (ao=o), Ἀναξιφῶν, Ἀριστοφῶν, Ἀρκεφῶν, Ἀρριφῶν, Ἀρχεφῶν, Αὔτοφῶν, Δαμοφῶν, ΔημοφάFων — Δημοφάων — Δημοφῶν, Διοφῶν, Ἐρασιφῶν, Εύρυφῶν, Ἡλιοφῶν, Ἡροφῶν, Θεοφῶν, Θρασυφῶν, Ἱεροφῶν, Ἰμεροφῶν, Ἰοφῶν, Καλλιφῶν, Καρνεοφῶν, Κηφισοφῶν, Κλεινοφῶν, Κλειτοφῶν, Κλεοφῶν, Κτησιφῶν, Κυδιφῶν, Λαοφῶν, Λεωφῶν, Λυσιφῶν, Μηνοφῶν, Μητροφῶν, Νικοφῶν, Ξενοφῶν, Οίνοφῶν, Ονησιφῶν, Πασιφῶν, Πρατοφῶν, Ροδοφῶν, Στρατοφῶν, Τηλεφῶν, Τιμοφῶν, Τριεφῶν, Φανοφῶν, Φιλοφῶν, Χαιρεφῶν — Χαιρεφῶν, Χαριφῶν⁴⁵ καὶ

μόνο στὸ Θεόκριτο τὸ Βελλεροφῶν τὸ δποῖο στὸν "Ομηρο καὶ σ' ὅλους τοὺς ἄλλους εἶναι Βελλεροφόντης"⁴⁶

γ'. Εὔχρηστες μετοχές εὐχρήστων ὁμιάτων.

1. Τοῦ ἀγγέλλω· Εὐαγγέλων.

2. Τοῦ ἄγω· Εὐάγων⁴⁸.

3. Τοῦ ἀνδάνω μετοχὴ τοῦ β'⁴⁹ ἀορίστου ἀδών – ἀδοῦσα σύνθετη καὶ συνηρημένη· Θερμώδων, Χαλκώδων – Χακλωδοντιάδης, Μητιάδουσα, Νισθεάδουσα.

4. Τοῦ ἀλέγω· Οὐκαλέγων⁵⁰.

5. Τοῦ βαίνω – ἔβην – βάσ· Ἀβας – Ἀβαντες, ἀλίβας, βαοίβας, κακόβας, κιλλίβας, μονόβας, δοκοίβας, νυμφόβας, λυκάβας – Λυκάβας, Ἀρύβας, Ἀστράβας, Καρνάβας, Πατρόβας⁵¹.

6. Τοῦ βιβάζω· Ἀβίβας.

7. Τοῦ βοάω ή βοόω· Θεοβόων, Χαροναβῶν⁵³.

8. Τοῦ ἔδραμον – δραμών· Εὐδράμων⁵⁴.

9. Τοῦ οἰδα· Παντείδνια⁵⁵.

10. Τοῦ ἥλθον – ἐλθών· Εὐέλθων⁵⁶.

11. Τοῦ θάπτω· Ἀθάπτων⁵⁷.

12. Τοῦ κολλῶ· θεοκολ<λ>ήσασα⁵⁸.

13. Τοῦ κτείνω· ἀρηϊκτάμενος, δαικτάμενος⁵⁹.

14. Τοῦ μέλει· πασιμέλουσα.

15. Τοῦ ναιετάω· ἐνναιετάονσα⁶¹.

16. Τοῦ ναίομαι· ἐνναιόμενος⁶².

17. Τοῦ νάω· δενάοντα (ῦδατα).

18. Τοῦ πλάζομαι – ἐπλάγχθην· παλιμπλαγχθέντες⁶⁴.

19. Τοῦ σπέρχω· Πολυσπέρχων.

20. Τοῦ τλάω – ἔτλαν – τλάς· Ἀτλας, πολύτλας – Πολύτλας⁶⁶.

21. Τοῦ τρέω – τρείω – τρείων· Ἀτρείων⁶⁷.

22. Τοῦ φλεγέθω· πυριφλεγέθων – Πυριφλεγέθων⁶⁸.

23. Τοῦ φλέγω· πυριφλέγων.

24. Τοῦ τίω· Ἀνδροτίων, Ἀρχετίων, Δημοτίων, Εὐρυτίων, Ἰπποτίων, Ἰφιτίων, Ποντιτίων – Πολυτίων⁷⁰. αὐτὰ τὰ τελευταῖα δῆμος ἦδη ἀπὸ τὸν "Ομηρο στὶς ἄλλες πτώσεις των δὲν σχηματίζονται δῆμως δῆλα τ' ἄλλα δύναματα – μετοχές σὰν δόνοντικόληκτα μὲν χαρακτῆρα ντ, λ.χ. ἐλέφαντος, Ἀτλαντος, Ἀτρείοντος, Ξενοφῶντος, ἄλλὰ σὰν ἐρονιόληκτα μὲν χαρακτῆρα ν, ἥτοι Ἀνδροτίωνος, Ἀρχετίωνος, Δημοτίωνος, Εὐρυτίωνος, Εὐρυτίωνος, Ἰπποτίωνος, Ἰφιτίωνος, Ποντίωνος. αὐτὸ δῆμος εἶναι μιὰ περαιτέρω ἑξέλιξι· διότι καὶ τοῦ Μέδων – Μέδοντος συναντᾶται ἡ γενικὴ Μέδωνος σὲ μία ἐπιγραφή⁷¹.

"Ηδη οἱ ἀλεξανδρινοὶ γραμματικοὶ τῶν πρωτίων Ἑλληνιστικῶν χρόνων, καὶ μάλιστα οἱ δημορισταί, προβληματίζονταν γιὰ τὸ ἀν οἱ προε-

κτεθειμένες σύνθετες μετοχές, όταν δὲν είναι κύρια δινόματα, είναι λέξεις ή είναι φράσεις δύο λέξεων, όπότε δὲν είναι σύνθετα· αντιμετώπιζαν δὲ τὸ ζήτημα καὶ σὰν κριτικὸ ζήτημα ἀποκαταστάσεως τῶν κειμένων, καὶ ἔκλιναν πρὸς τὴν ἀποψί διτε είναι λέξεις, σ' αὐτὴ τὴν γνώμη τους διωδήποτε συντελοῦσε κάπως καὶ τὸ γεγονός διτε οἱ ἀρχαῖοι στὴ γραφὴ δὲν χώριζαν τὶς λέξεις καὶ δὲν σημείωναν τόνους καὶ πνεύματα. είχαν δηλαδὴ τὰ δρια τῶν λέξεων κάπως ἀσαφέστερα ἀπ' διτε τὰ ἔχουμε ἐμεῖς.

Στὴν ἀρχαϊκὴ ἑλληνικὴ ἐμφανίζονται κατ' ἀρχὴν πολλὰ σύνθετα οὐσιαστικὰ καὶ κυρίως ἐπίθετα, τῶν δποίων τὰ δύο συνθετικὰ είναι ἀντικείμενο καὶ δῆμα ή ἀντιστρόφως δῆμα καὶ ἀντικείμενο. ἀπὸ τὴν πρώτη κατηγορία ἐμφανίζονται στὸ μὲν "Ομηρο τὰ ἀρηφατος ἀρηφιλος δημοβόρος θυμαλγής θυμηδύς θυμηρης θυμοβόρος θυμοδακής θυμοραιστής θυμοφθόρος θυραωρός ὁδυνήφατος νεφεληγερέτα παιδοφόνος τειχεσιπλήτης χέρνιψ⁷²", καὶ ἄλλα, στοὺς δὲ μεταγενεστέρους ποιητὰς τὰ πατραλοίας μητραλοίας πατροκτόνος μητροκτόνος παιδοκτόνος παιδολέτωρ παιδοτρίβης ψυχοπομπός⁷³, καὶ ἄλλα, ἀπὸ δὲ τὴ δεύτερην κατηγορία στὸ μὲν "Ομηρο τὰ πληξιππος ἐχέφρων ἐχεπευκής⁷⁴", καὶ ἄλλα, στοὺς δὲ μεταγενεστέρους τὰ ἀναξίμολπος πανσίλυπος πανσίπονος φερέγγυος Φερένικος – Βερενίκη (=Φερενίκη) φερέοικος φερεπτόλεμος φερεσταής φερεσβιος⁷⁵, καὶ ἄλλα. ἀφοῦ ή μετοχὴ ἐκτὸς ἀπὸ δῆμα είναι κι ἐπίθετο, καμμιὰ φορὰ μάλιστα καὶ οὐσιαστικοποιημένο, ἡταν φυσικὸν ἀκολουθήσῃ τὸν ἴδιο γλωσσικὸν νόμο καὶ νὰ συντεθῇ πρῶτα δπως τὰ παραπάνω δινόματα μὲ τὸ ἀντικείμενό της ἔπειτα δὲ καὶ μὲ τοὺς ἐπιρρηματικοὺς προσδιορισμούς της. ἔτσι προέκυψαν οἱ σύνθετες μετοχές – δινόματα ποὺ προεξέθεσα σὰν παραβάσεις τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν δημάτων.

Γεννήθηκε λοιπὸν τὸ ζήτημα ἀν στὸν "Ομηρο πρῶτα κι ἔπειτα καὶ στοὺς μεταγενεστέρους είναι μία σύνθετη ή δύο χωριστὲς ἀπλὲς λέξεις οἱ μετοχές ἐνυκτίμενος ἐνναιετάουσα ἐνναιόμενος ἀενάοντα παλιμπλαγχθέντας παλινοδημένω (ἐπίρρημα + δῆμα), ἀρηϊκτάμενος δαϊκτάμενος (πτωτικοφανῆς ἐπιρρηματικὸς προσδιορισμὸς σὲ πτῶσι τοπικὴ + δῆμα), πασιμέλουσα (δοτικὴ προσωπικὴ + δῆμα), εὐρυκρείων εὐρυφέων βαρυστενάχων λιγυτνείων (ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς ἀπόντος συστοίχου ἀντικειμένου σ' αἰτιατικὴ + δῆμα), δακρυχέων (ἀντικείμενο σ' αἰτιατικὴ + δῆμα), κάρηκομδωντες (αἰτιατικὴ τοῦ κατά τι + δῆμα), ή ἀν αὐτὰ δλα πρέπει νὰ γράφωνται σὰ δύο ἀπλὲς λέξεις ἐν κτίμενος (ἢ εὐκτίμενος), ἐν ναιετάουσα, ἐν ναιόμενος, ἀε νάοντα, πάλιν πλαγχθέντας, πάλιν δημένω, ἀρηϊκτάμενος, δαϊκτάμενος, πᾶσι μέλουσα, εὐρὺ κρείων, εὐρὺ δέων, βαρὺ στενάχων, λιγὺ πνείων, δάκρυ χέων, κάρη κομδωντες⁷⁶. φυσική, νομίζω, ἀπόδειξι τοῦ διτι, ἀν δχι δλα, μερικὰ τούλαχιστο

ἀποτελοῦν ὁπωσδήποτε μία λέξι σύνθετη εἶναι τὰ κατὰ τὴ σύνθεσι παρατηρούμενα φθογγικὰ πάθη παλιμπλαγχθέντας ἀενάοντα, ἡ τροπὴ δηλαδὴ τοῦ ν σὲ μ (πάλιν – πάλιμ) πρὸ τοῦ π, ἡ ἡ τροπὴ τοῦ αἰεὶ αἰέν σὲ ἀε–, καθώς καὶ τοῦ νέως νεωστὶ σὲ νεο– στὴν κατ’ ἀπομίμησι σχηματισμένη ἀπὸ τὸ Νόννο μετοχὴ νεοφθίμενος⁷⁷. τὸ ἔδιο μαρτυρεῖ πάλι στὸν "Ομηρο τὸ δακρυχέων, πού, ὅταν ἔχῃ τὸ πρῶτο συνθετικὸ σὰ χωριστὴ λέξι, τὴν ἔχει πάντοτε σὰ δάκρυα καὶ δχι δάκρυ–, λ.χ. δάκρυα λείβων, δάκρυα θερμά χέοντα⁷⁸· σ’ ὅλες τὶς περιπτώσεις ἡ ἀκολουθεῖ σύμφωνο (χ θ) ἡ παρεμβάλλεται ἄλλη λέξι (θερμά), κι ὅμως ἄλλοτε ἀνευρίσκεται σὰ δάκρυα κι ἄλλοτε σὰ δάκρυ–. εἶναι εὐνόητο ὅτι στὸ δάκρυ– δὲν πρόκειται γιὰ ἔκθλιψι (δάκρυ'), ἐφ' ὅσον ἀκολουθεῖ πάλι σύμφωνο, οὕτε γιὰ ἑνικὸ οὐδετέρου (δάκρυ), ἐφ' ὅσον ὁ "Ομηρος τὸ χρησιμοποιεῖ σὰν ἀντικείμενο τοῦ χέω σὲ πληθυντικὸ δάκρυα, ἄλλὰ γιὰ φθογγικὸ πάθος ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ σύνθεσι (δάκρυ–). εἶναι δηλαδὴ μία μὲν λέξι τὸ δακρυχέων, δύο δὲ τὰ δάκρυα λείβων καὶ δάκρυα θερμά χέοντα. ὁ ἔδιος λόγος (φθογγικὰ πάθη ἡ ἀπουσία τους) εἶναι φυσικὴ ἀπόδειξι καὶ τοῦ ὅτι ἀντιθέτως εἶναι δύο λέξεις (καὶ δχι μία σύνθετη) τὰ δημηρικὰ πάλιν κλίνασα, πάλιν κίε, πάλιν ποίησε διότι, ἀν αὐτὰ ἡταν σύνθετες λέξεις, τὸ τελικὸ ν τοῦ πάλιν θὰ τρεπόταν σὲ γὴ μ (παλιγκλίνασα παλιγκίε παλιμποίησε)⁷⁹. ἀφοῦ διατηρεῖται ἀμετάβλητο ν, πρόκειται γιὰ δύο λέξεις⁸⁰.

"Ἄρα λοιπὸν ἥδη καὶ στὸν "Ομηρο ἀντικειμενικῶς (δχι δὲ μόνο ὑποκειμενικῶς στὴ σχολιαστικὴ κι ἐρμηνευτικὴ ἀντίληψι τῶν ἀλεξανδρινῶν δημηριστῶν) ὑπῆρχε ἐπαμφοτερίζουσα γραφὴ προφορὰ καὶ λεκτικὴ ἀντίληψι, δπως καὶ σήμερα ἀντιλαμβανόμαστε καὶ γράφουμε ἄλλοτε δς τις, δ τι, δι’ ὅλου, καθ’ ὅλου, δῆλα δή, κάθε τί, ὡς που, ἀρά γε, κι ἄλλοτε δστις δ, τι διόλου καθόλου δηλαδὴ καθετὶ ὠσπου ἀραγε. καὶ αὐτὰ μὲν γραμματικῶς ἴστορικῶς δὲ μαρτυρεῖται καὶ παρατηρεῖται ὅτι κατὰ μὲν τὴν ἀρχαιότητα ὁ Ἀρίσταρχος στὸ A59 τῆς Ἰλιάδος ἀποκαθιστοῦσε μονολεκτικῶς παλιμπλαγχθέντας⁸¹ (πρᾶγμα ποὺ τὸ διατηροῦν δλοι οἱ μετέπειτα κριτικοὶ μέχρι σήμερα), ἐνῷ τὶς ἄλλες περιπτώσεις τὶς ἐννοοῦσε σὰ δύο λέξεις, σήμερα δὲ στὴν ἔκδοσι τῆς Ὁξφόρδης λ.χ. δ μὲν D. Monro (καὶ μαζί του δ Th. Allen) στὴν Ἰλιάδα ἀποκαθιστὰ εὐρὺ κρείων, δὲ Th. Allen μόνος του στὴν Ὁδύσσεια ἀποκαθιστὰ μονολεκτικῶς εὐρυκρείων⁸², λαμβάνοντας προφανῶς ὑπ’ ὅψιν του τὶς δημοιες μετοχές – κύρια δινόματα τοῦ ἔδιον δήματος Ἀγλαοκρέων Ἀριστοκρέων Λαοκρέων Τιμοκρέων Φιλοκρέων κλπ., ἡ τοῦ δήματος μέδω μὲ τὸ ἔδιο ἐπίθετο εὐρὺ Εὐρυμέδων – Εὐρυμέδουσα. ἀνάλογη ἐπαμφοτέροισι παρατηρεῖται καὶ σὲ πολλὲς ἄλλες ἀπὸ τὶς περιπτώσεις ποὺ προεξέθεσα.

Μετὰ τὴ διαπίστωσι αὐτή, δικαιούμενος νὰ συμπεράνω στὸ περίπου καὶ στὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, συμπεραίνω ὅτι, ὅταν μὲν τὸ ὄχημα βρίσκε-

ται σὲ μία ἀπὸ τις ἐγκλίσεις ή στὸ ἀπαρέμφατο, πρέπει νὰ τὸ ἐννοοῦμε καὶ νὰ τὸ γράφουμε πάντοτε σὰ χωριστὴ ἀπλὴ λέξι, καὶ σ' αὐτὸ μᾶς εὔνοει η σ' δλες ἀνεξαιρέτως τις τέτοιες περιπτώσεις ἀπουσία ὅποιουν δήποτε φθογγικοῦ πάθους, ὅταν δὲ τὸ ὅῆμα βρίσκεται σὲ τύπο μετοχῆς, μπροῦμε νὰ ἐννοοῦμε καὶ νὰ γράφουμε μία λέξι σύνθετη· κυρίως μὲν ὅταν τὸ πρῶτο συνθετικὸ εἶναι ἐπίρρημα (*ἐνυκτίμενος*· ἀλλὰ πάλιν *κλινασα*) η τοπικὴ (*δαιγκτάμενος*) η δοτικὴ (*πασιμέλονσα*) η ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς ἀπόντος συστοίχου ἀντικειμένου σ' αἰτιατικὴ ποὺ λειτουργεῖ κάπως καὶ σάν ἐπίρρημα (*εὐρυκρείων βαρυστενάχων*), λιγώτερο δὲ ὅταν πρόκηται γιὰ καθαρὸ ἀντικειμένο σ' αἰτιατικὴ η αἰτιατικὴ τοῦ κατά τι (*δακρυνχέων* ἀλλὰ κάρη κομόσωντες). τὸ δὲ οἱ περισσότερες ἀπὸ τις τέτοιες μετοχὲς εἶναι κύρια ὄνόματα καὶ τὰ κύρια ὄνόματα εἶναι πάντοτε μονολεκτικὰ συνηγορεῖ ὅτι τις περισσότερες φορές οἱ ἔδιες μετοχὲς καὶ σάν προσηγορικὰ πρέπει νὰ γράφωνται μονολεκτικῶς σὰ σύνθετα ποὺ παραβαίνουν τὸ βασικὸ κανόνα τῆς συνθέσεως τῶν ὁγμάτων.

Ἡ μετοχὴ σὰν κύριο ὄνομα ἀνθρώπου συνηθίζεται σ' δλες τὶς περιόδους τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, ὅπως δείχνουν τὰ ὄμηρικὰ καὶ ἡσιόδεια ὄνόματα *Φέρουσα Δυναμένη Δεξαμένη Κλυμένη*⁸³, τὰ τῆς Κ. Διαθήκης *Φλέγωνκαι Τρυφάσα*⁸⁴, τὸ τῆς πρωτοχριστιανικῆς ἐποχῆς *Φιλουμένη*⁸⁵, καὶ τὸ νεοελληνικὸ *Γραμμένος*. σὰν κανονικὲς ὀδοντικόληκτες μετοχὲς φαίνονται σχηματίζονται καὶ κλίνονται καὶ τὰ ὄνόματα λέων – *Εὐρυλέων* – *Πανταλέων* – *Τιμολέων* *Ἀχέρων Αἴας Τάρας Βύζας*⁸⁶. καὶ πιθανὸν νὰ εἶναι, ὅπότε τὰ σύνθετά τους μὲ ἄλλες λέξεις πλὴν τῶν προθέσεων ἀποτελοῦν ἐπίσης παραβάσεις τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁγμάτων. ἐπίσης τὰ ὄνόματα *Λάμπων Μέμνων Αγαμέμνων Άλκμάων – Άλκμάν*, *Αμφικτύων Αμφιτρύων*⁸⁷, τὰ δόποῖα ὄμως μᾶλλον δὲν εἶναι μετοχές, καὶ γι' αὐτὸ κλίνονται σὰν ἐργινόληκτα. μετοχὲς μέσης φωνῆς χρόνου ἐνεστῶτος η ἀօρίστου εἶναι ὄπωσδήποτε τὰ κύρια ὄνόματα *Σφεζομενός καὶ Τισαμενός*⁸⁸, στὰ δόποῖα μετά τὴν ὄνοματοποίησι ὁ τόνος μετακινεῖται πρὸς τὴ λήγουσα η τὴν προπαραλήγουσα· ὁ τονικὸς αὐτὸς νόμος ἰσχύει καὶ στὰ ἐπίθετα η τὰ προσηγορικὰ οὐσιαστικά, ὅταν γίνωνται κύρια ὄνόματα, λ.χ. *Λάμπρος Χρήστος Τύχικος Διοτρέφης Κάρπος Βλάστος Βόηθος*⁸⁹. αὐτὸ συμβαίνει καὶ στὶς κατὰ παράβασι τοῦ βασικοῦ κανόνος σύνθετες μετοχές – ὄνόματα ποὺ ἔξετάζονται ἐδῶ *Θεομοαδῶν – Θεομώδων, Χαλκοαδῶν – Χαλκώδων, Μητιαδούσα – Μητιάδουσα, Παντειδυῖα – Παντείδυια, Εὐέλθων – Εὐέλθων*.

Στὰ σύνθετα ὄνόματα – μετοχὲς μερικὲς φορές παρατηρεῖται συναίρεσι η στὸ θέμα τοῦ ἐνὸς συνθετικοῦ (*Ἄγλαοφῶν – Άγλωφῶν*), η στὸ σημεῖο συνθέσεως (*Θεομώδων Χαλκώδων – Χαλκωδοντιάδης*), η στὴν κατάληξι τοῦ συνθέτου (*Συλοσῶν Ιπποθῶν Αθηνακῶν ἀμνοκῶν Δη-*

ικῶν Ἰπποκῶν Καλλικῶν Κιλλικῶν Λαοκῶν Δεξικρῶν Ἐρμοκρῶν
Ἐύρυπῶν – Εὐρυπωντίδαι καὶ δλα ἀνεξαιρέτως τὰ εἰς – φῶν).

Ο ὁδοντικός χαρακτήρας ντ τῶν μετοχῶν – ὄνομάτων μερικές φορές
ἀπλοποιεῖται σὲ ἔργινον (Μέδωνος, καὶ δλα τὰ σύνθετα τοῦ τίω,
Ἀνδροτίωνος Ἀρχετίωνος Δημοτίωνος Ἐρμοτίωνος Εὐρυτίωνος
Ἴπποτίωνος Ἰφιτίωνος Πουλυτίωνος). ἐπίσης οἱ καταλήξεις τῆς γε-
νικῆς καὶ τῆς κλητικῆς ἐνικοῦ τῶν ἀρσενικῶν ἡ καὶ δλων τῶν πτώσεων
τῶν θηλυκῶν μερικές φορές ἀπομακρύνονται ἀπὸ τίς προδιαγραφές
σχηματισμοῦ καὶ κλήσεως τῶν μετοχῶν· ἔτσι στὸν "Ομηρο τὸ Πουλυδά-
μας – Πουλυδάμαντι στὴν κλητικὴ κάνει Πουλυδάμα", καὶ τὸ Λαοδάμας
– Λαοδάμαντα στὴν κλητικὴ κάνει ⁹⁰ Λαοδάμα⁹¹, τὸ Καλλιδάμας – Καλλι-
δάμαντος σ' ἐπιγραφὴ ἀγγείου τῆς Κνίδου στὴ γενικὴ κάνει Καλλιδά-
μα⁹², τὸ Καρταιδάμας – Καρταιδάμαντος σ' ἐπιγραφὴ τῆς Λεβῆνος Κοή-
της στὴ γενικὴ κάνει Καρταιδάμα⁹³, τὸ δὲ θηλυκὸ τοῦ Αλκιδάμας –
Αλκιδάμαντος σ' ἐπιγραφὴ τῆς Ζακύνθου κάνει ⁹⁴ Αλκιδάμα⁹⁵.

Τὸ δνομα τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Πολυπέροχων γράφε-
ται ἀκριβῶς ἔτσι, δπως ὁρθῶς τὸ διατηρεῖ κι ὁ E. Barker στὴν ἔκδοσι τοῦ
Ἀρχαδίου, κι δχι Πολυπέροχων ποὺ τὸ θέλουν οἱ C. Fischer, K. Ziegler,
καὶ G. Wirth στὶς ἔκδοσεις τῶν Διοδώρου, Πλούταρχου, καὶ Ἀρριανοῦ
ἀντιστοίχως⁹⁶. διότι τὸ ὄημα ἥδη ἀπὸ τὸν "Ομηρο εἶναι σπέροχω – σπέρο-
χουαι", ἡ μετοχὴ τοῦ ἀπλοῦ ποὺ χρησιμοποιεῖται στὸν Κυνηγετικὸ τοῦ
Ξενοφῶντος σὰν δνομα σκύλου κάνει Σπέροχων, καὶ τὸ συγγενὲς δνομα
τοῦ ποταμοῦ εἶναι Σπερχειός⁹⁷. καὶ διότι ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ Πολυπέρ-
οχων προέκυψε ἀπὸ παρανάγνωσι τοῦ παλαιογραφικοῦ συμπλέγματος
σπ ποὺ διαβάζεται σπ, καὶ δχι π δπως νόμισαν οἱ Fischer, Ziegler, καὶ
Wirth.

Τὸ πυριφλεγέθοντος ἐσόπτρου τοῦ Ἀγησιάνακτος πρέπει νὰ διατη-
ρηθῇ ἔτσι μονολεκτικό, διότι καὶ στὸν "Ομηρο καὶ στὸν Πλάτωνα ὑπάρ-
χει σὰν κύριο δνομα Πυριφλεγέθων ποταμὸς τοῦ ἄδου⁹⁸". κατ' ἀναλο-
γίαν καὶ τὸ πυριφλέγων λέων τοῦ Εὐριπίδου⁹⁹ εἶναι ἔτσι μονολεκτικό,
καὶ δχι πυρι φλέγων ποὺ θέλουν μερικοὶ κριτικοί.

"Απ' δλες τὶς μετοχὲς – δνόματα, ποὺ ἔξετάστηκαν, μόνο σὰν προση-
γορικὰ ἀνευρισκονται 42, ἥτοι 17 στὸν "Ομηρο (ἀέκων ἀενάοντα ἀρη-
κτάμενος βαρυστενάχων δαικτάμενος δακρυχέων ἐλέφας ἐνκτίμενος
ἐνναιετάων ἐνναιόμενος εύρυκρείων εύρυρέων κρήδεμνον λιγυπνείων
παλιμπλαγχθέντες παλινόρμενοι πασιμέλουσα) καὶ 25 μόνο στοὺς με-
ταγενεστέρους (ἀγακλυμένη ἀγακτιμένα αἰνοτάλας ἀλίβας ἀλιμέδων
ἄμνοκῶν βαρίβας εύρυκράς θαλασσομέδων – σαλασσομέδοισα θεμι-
σκρέων θεοκολλήσασα κακόβας κεκραξιδάμας κιλλίβας λεοντοδάμας
μονόβας νεοφθίμενοι νυμφόβας ὀκρίβας παντομέδων ποντομέδων πυ-
ριφλέγων τοξοδάμας ὑγρομέδων ὑψιμέδων)", σὰν προσηγορικὰ καὶ κύ-

ρια δνόματα μαζί 12, ήτοι 9 στὸν "Ομηρο (ἀδάμας – Ἀδάμας, ἀκάμας – Ἀκάμας, ἐνκτίμενος – Ἐνκτίμενος, εὐρυμέδων – Εὐρυμέδων, ἵπποκῶν – Ἰπποκῶν, λαοδάμας – Λαοδάμας, λυκάβας – Λυκάβας, πολύτλας – Πολύτλας, πυριφλεγέθων – Πυριφλεγέθων), και 3 μόνο στοὺς μεταγενεστέρους (ἀνδροδάμας – Ἀνδροδάμας, εὐδάμας – Εὐδάμας, εὐρυκώσσα – Εὐρυκώσσα), και μόνο σὰν κύρια δνόματα 167, ήτοι 24 στὸν "Ομηρο (Ἄβας – Ἀβαντες Ἀλκιμέδων Ἀρίστας Ἀρύβας Ἀτλας Ἀτρείων Αύτομέδων Ἀφείδας Δηϊκόν Δημοκόν Εὐρυμέδουσα Εὔρυτίων Θεοκλύμενος Ἰπποδάμας Ἰπποτίων Ἰφιδάμας Ἰφιμέδουσα Ἰφιτίων Λαομέδων Ούκαλέγων Πουλυδάμας Φυλομέδουσα Χαλκωδοντιάδης Χερσιδάμας) και τὰ ύπόλοιπα 143 μόνο στοὺς μεταγενεστέρους. ὑπάρχουν δὲ και μερικὰ ἄλλα ποὺ δὲν τὰ βρῆκα στὰ κείμενα. δλες αὐτὲς οἱ μετοχὲς ποὺ κατάγονται ἀπὸ τὴν ἀρχαϊκὴ και τὴν προϊστορικὴ περίοδο τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, συνολικῶς 221, μαζὶ μὲ τὰ δύο δήματα τῆς ἀρχαϊκῆς περιόδου χερονίπτομαι και πλημύρω, εἶναι συντεθειμένα κατὰ παράβασι τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν δημάτων¹⁰⁰.

Ἡ ἐπειδὴ ἡ ἀττικὴ διάλεκτος, στὴν δποία εἶναι γραμμένα τὰ περισσότερα κείμενα τῆς κλασικῆς περιόδου (545–300), εἶναι ἡ «ἄψογη» Ἑλληνικὴ, ἡ ἐπειδὴ ἐμεῖς ἔχουμε γράψει τὴ γραμματικὴ μας βάσει κυρίως αὐτῆς τῆς διαλέκτου, τὰ κείμενα τῆς περιόδου αὐτῆς θεωροῦνται στὴ γλῶσσα τους ὑποδειγματικά. κι διμως τὰ κατὰ παράβασι συντεθειμένα δήματα ποὺ ἀνευρίσκονται στὰ κείμενα τῆς περιόδου αὐτῆς δὲν εἶναι λίγα, δσο κι ἀν μερικοὶ κριτικοὶ προσπάθησαν νὰ τὰ «διορθώσουν» σὰ σφάλματα τῆς χειρογράφου παραδόσεως ἡ τῆς κριτικῆς ἀποκαταστάσεως. εἶναι δὲ τὰ ἀκόλουθα.

1. ἀτίω (ἀ+τίω): Θέογνις¹⁰¹.
 2. δυσθνήσκω: Εὐριπίδης, Σχόλια εἰς Λουκιανόν¹⁰².
 3. θησομύζω: Ἀριστοφάνης¹⁰³.
 4. ἀντευπάσχω: Πλάτων¹⁰⁴.
 5. συνευπάσχω: Δημοσθένης¹⁰⁵.
 6. ἀνεύχομαι (ἀ+εύχομαι): Πλάτων¹⁰⁶.
 7. ξηροτοίβομαι: ἄγνωστοι συγγραφεῖς τῆς κλασικῆς περιόδου στὸ Νίκανδρο, στὸν Ἀρποκρατίωνα, και στὴ Σούμμα¹⁰⁷.
 8. Χειροτρίβω: ἄγνωστος, μᾶλλον κωμικός, τῆς κλασικῆς περιόδου στὸ Μέγα Ετυμολογικόν¹⁰⁸.
 9. Χοροκιθαρίζω: ἄγνωστος, προφανῶς σχετικὸς μὲ τὸ θέατρο, τῆς κλασικῆς περιόδου στὸ Μακρόβιο¹⁰⁹.
- Ἐπίσης τ' ἀκόλουθα δήματα, ἀν και τυπικῶς δὲν εἶναι σύνθετα κατὰ παράβασιν, διότι σχηματίζονται μὲ τὶς παραγωγικὲς καταλήξεις –έω και –άξομαι, στὴν πραγματικότητα εἶναι σύνθετα κατὰ παράβασι, διότι εἶναι προφανὲς δτι τὰ πρῶτα συνθετικά τους προσκολλήθηκαν σ'

αὐτὰ μετὰ τὸ σχηματισμό τους σὲ –έω καὶ –άζομαι καὶ τὴν εὐρεῖα χρῆσι τους μ' αὐτὲς τὶς καταλήξεις.

1. καπνοκορτυάζομαι· Ἐπίχαρμος στὸν Ἡσύχιο¹¹⁰.

2. ξυγκακωσποιῶ· Θουκυδίδης¹¹¹.

3. ἀντευποιῶ· Ξενοφῶν, Ἀριστοτέλης, Δημοσθένης¹¹².

Μερικοὶ κριτικοὶ γράφουν ἀντ' εὗ πάσχω, σὺν εὗ πάσχω, ἀντ' εὗ ποιῶ, ξὺν κακῶς ποιῶ, ἀλλὰ μιὰ τέτοια γραφὴ εἶναι τελείως ἀδόκιμη· διότι οἱ προθέσεις σὺν καὶ ἀντὶ, δπως καὶ δλες οἱ ἄλλες βέβαια, εἶναι ἀκριβῶς προθέσεις, ποὺ ἀπὸ τὴ φύσι τους δηλαδὴ προτίθενται κάποιου δνόματος ἢ ἔστω ἐπιτίθενται (τούτων πέρι) ἢ συντίθενται μὲ κάποιο ὅημα, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ λειτουργοῦν ἔτσι ξεκάρφωτες. οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχουμε τὰ σύνθετα ἄκλιτα ἀντεῦ συνεῦ ξυγκακᾶς. ἄλλωστε ὁ Θουκυδίδης γράφει τὸ ξυγκακωσποιεῖν σὰν ἀντίστοιχο τοῦ διπλανοῦ του ξυνελευθεροῦν εἶναι προφανές δτι ἐννοεῖ καὶ τὰ δυὸ σὰ μονολεκτικὰ σύνθετα ὅηματα.

Στὰ κείμενα τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου (300–30 π.Χ.), τῆς περιόδου τῶν μεγάλων γραμματικῶν καὶ τῶν σκληρῶν ἀττικιστῶν, δὲν βρῆκα ὅηματα συντεθειμένα κατὰ παράβασι, χωρὶς βέβαια νὰ μπορῶ νὰ λειχηστῶ καὶ δτι δὲν ὑπάρχουν. στὴ Βατραχομυομαχία, ἔργο τοῦ Γ' ἢ Β' π.Χ. αἰῶνος, ἀνευρίσκεται βέβαια ἡ κωμικὴ μετοχὴ τρωγλοδύνοντα, ἀλλ' ὁ στίχος 52, ὃν συναντάται, ἀνήκει σὲ μιὰ διμάδα 11 στίχων (42–52), οἱ δποιοὶ λείπουν ἀπὸ τὰ 22 καλλίτερα χειρόγραφα τοῦ ἐπυλλίου αὐτοῦ ποὺ ἀπαρτίζουν τὶς 4 καλλίτερες οἰκογένειες (a b c d). πρόκειται γιὰ μεταγενέστερη προσθήκη, μᾶλλον βυζαντινή. ἐπίσης στὸ χαρακτηριστικώτερο ἀνάττικο κείμενο τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου, τὴ μετάφρασι τῶν Ἐβδομήκοντα, δὲν ἀνευρίσκεται οὔτε ἔνα ὅημα συντεθειμένο κατὰ παράβασι τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὅημάτων. στὴ μετάφρασι αὐτὴ τοῦ Γ' π.Χ. αἰῶνος, ποὺ ἔγινε στὴν Ἀλεξάδρεια ἀπὸ ἑλληνογλώσσους Ἐβραίους γιὰ Ἐβραίους, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἀνελλήνιστα κύρια δνόματα, χρησιμοποιοῦνται 7.750 λέξεις. πρόκειται δηλαδὴ γιὰ κείμενο ποὺ καλύπτει, μποροῦμε νὰ ποῦμε, δλόκληρη τὴ δημοτικὴ ἑλληνικὴ τῆς ἐποχῆς του. ἔνα μόνο ὅημα, τὸ πολυπληθυνῶ¹¹³, ποὺ ἀνευρίσκεται, εἶναι δπωσδήποτε πολὺ μεταγενέστερο σφάλμα τῆς χειρογράφου παραδόσεως, ἀντὶ τοῦ ἀπλοῦ πληθυνῶ. δσα ἄλλα «σύνθετα» συναντῶνται στοὺς Ο', εἶναι πάντοτε κατὰ τὶς αὐτστηρότατες προδιαγραφὲς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς παρασύνθετα ποὺ σχηματίζονται μὲ τὶς παραγωγικὲς καταλήξεις –έω –όω –εύω –εύομαι –ίζω –άζομαι. γονορροεῖ μεγαλαυχεῖν ἐργοδιωκτοῦντες¹¹⁴, γλωσσοχαριτοῦντος¹¹⁵ · ἐστρατοπέδευσεν ἀλήθευσον ἥχμαλώτευσαν μακροημερεύσητε εὐιλατεύοντα¹¹⁶ · ἡφρονεύσαντο¹¹⁷ · ἀφανίσαι λευκανθίζοντα λελευκανθισμένη μακροχρονίζω αἰχμαλωτιοῦσιν¹¹⁸ · ἀκουσιασθείσης¹¹⁹. τὸ φαινόμενο εἶναι ἀπροσδόκη-

το, διότι σ' ἔνα τέτοιο δημώδεις και βαρβαρίζον κείμενο θὰ περίμενε κανεὶς νὰ βρῇ πολλὰ όγκατα συντεθειμένα κατά παράβασιν.

Άν καὶ τυπικῶς θὰ ἡταν κανονικὰ παρασύνθετα, ἐπειδὴ σχηματίζονται μὲ τὶς παραγωγικὲς καταλήξεις –άω –άξομαι, ἐν τούτοις εἶναι σύνθετα κατά παράβασιν, ἐπειδὴ ἐμφανῶς εἶναι συντεθειμένα μετά τὸν τέτοιο σχηματισμὸν τῶν ἀπλῶν τους, τὰ ἀκόλουθα όγκατα τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου.

1. συνευφράζομαι· Ἀπολλώνιος Ῥόδιος¹²⁰.
2. ξυλαμάω· ἰδιωτικὸς πάπυρος τοῦ 44 π.Χ.¹²¹.

Κατὰ τὴν ἑλληνορρωμαϊκὴν περίοδο (30 π.Χ. – 284 μ.Χ.) κατά παράβασι συντεθειμένα όγκατα ἀνευρίσκονται ἀρκετά. Ἡ Καινὴ Διαθήκη, ἔνα ἀπὸ τὸ ἀρχαιότερα κείμενα τῆς περιόδου αὐτῆς, χαρακτηριστικὸ δημώδεις στὴ γλώσσα, γραμμένο στὸ μεγαλείτερο μέρος τῆς ἀπὸ ἑλληνογλώσσους Ἐβραίους, και μᾶλλον ἐκτεταμένο, ἀφοῦ χρησιμοποιεῖ 4.730 λέξεις και 500 κύρια ὀνόματα, ὥστε νὰ καλύπτῃ σχεδὸν ὅλη τὴ λαλούμενη γλώσσα τῶν χρόνων του, δὲν ἔχει οὕτε μία παράβασι τοῦ ἐξεταζομένου κανόνος. ὅλα τὰ «σύνθετα» όγκατα τοῦ εἴδους ποὺ ἐξετάζεται εἶναι σχηματισμένα μὲ τὶς αὐστηρές προδιαγραφές τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης σὰν παρασύνθετα μὲ τὶς γνωστὲς παραγωγικὲς καταλήξεις, λ.χ. ἐψευδομαρτύρουν ἀγαθοποιῆσαι κακοποιῆσαι καλοποιοῦντες ὑψηλοφρονεῖν μεγαλαυχεῖ¹²², φρεναπατᾶ¹²³, ἡχμαλώτευσε φιλοπρωτεύων¹²⁴, καλ. ἀκόμη κι ὅταν ἔνα τέτοιο όγκο τὸ κατασκευάζουν ἐμφανῶς οἱ συγγραφεῖς τῆς Κ. Διαθήκης ἀπὸ λέξεις μεταφρασμένης Ἐβραϊκῆς ἰδιωματικῆς φράσεως, δῆλως τὸ προσωποληπτεῖτε τοῦ Ἰακώβου¹²⁵, ποὺ παράγεται ἀπὸ τὸ προσωποληπτης τοῦ Λουκᾶ¹²⁶, τὸ δοποῖ πάλι μὲ τὴ σειρὰ τοῦ σχηματίζεται ἀπὸ τὴν ἐβραϊκούσα περίφρασι πρόσωπον λαμβάνειν¹²⁷. σχηματίζεται ἀπολύτως σύμφωνα μὲ τὸ βασικὸ κανόνα τῆς συνθέσεως τῶν όγκάτων ποὺ ἴσχυει στὴν ἑλληνική. Ἡ ἔλλειψι δοποιασδήποτε σχετικῆς παραβάσεως στὴν Κ. Διαθήκη, ἐξ ἴσου ἀπροσδόκητη μ' ἐκείνη στοὺς Ἐβδομήκοντα, δοφείλεται, νομίζω, στὸ δι τόσο οἱ μεταφρασταὶ τῆς Π. Διαθήκης δόσο και οἱ συγγραφεῖς τῆς Καινῆς ἀφ' ἐνὸς μὲν εἶχαν καλὴ γνῶση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν φιλοδοξοῦσαν νὰ παρουσιάσουν νεολογισμούς. διότι όγκατα σύνθετα κατά παράβασι δημιουργοῦν προφανῶς η ἡ δοπή γιὰ νεολογισμούς η ἡ ἀνεπαρκής γνῶση τῆς γλώσσης.

Σὲ ἄλλα διηγέρεινα αὐτῆς τῆς περιόδου ἀνευρίσκονται τὸ ἀκόλουθα κατά παράβασι σύνθετα όγκατα.

1. ἀμπελοτέμνω.
2. χερσοκόπτω.
3. θρυνοκόπτω.
4. θρυνοτίλλω.

5. δόλοτίλλω. καὶ τὰ 5 ἀνευρίσκονται πολλές φορές τὸ καθένα σ' ἔνα καὶ τὸν ἕδιο πάπυρο τοῦ 78–79 μ.Χ., ποὺ εἶναι καλλιεργητικό ἡμερολόγιο ἄγρότου¹²⁸.

6. ἀνείμαρται (ἀ+εῖμαρται): Πλούταρχος¹²⁹₁₃₀.

7. ζφωταμών Ψευδορφικά Ἀργοναυτικά.

8. αὐτολιπών Ἐπιγραφὴ Βιθυνίας τοῦ Β' αἰῶνος¹³¹.

9. ἀνήδομαι (ἀ+ῆδομαι): Φρύνιχος (τὸ ἀπορρίπτει σὰν ἀδόκιμο)¹³²₁₃₃.

10. φευδαποφάσκοντος· Κλήμης Ἀλεξανδρεύς.

11. Τραπεζολείχων.

12. Ζωμεκπνέων.

13. Οίνοχαίρων.

14. Στεμφυλοχαίρων.

15. Τραπεζοχαίρων.

16. Πατελλοχαίρων.

17. Γαμοχαίρων. καὶ οἱ 7 αὐτὲς μετοχές τῶν ἀντιστοίχων τριῶν στὴν ἀπλῆ μορφή τους διμαλῶν ὁγμάτων εἶναι κωμικὰ κύρια ὀνόματα φτιαγμένα γιὰ λαϊμάργους παρασίτους ἀπὸ τὸν Ἀλκίφρονα¹³⁴.

Τυπικῶς δχι κατὰ παράβασι, οὐσιαστικῶς δύμως συντεθειμένα μετὰ τὸ σχηματισμὸ καὶ κατὰ παράβασι δήματα καὶ δηματικὰ ὀνόματα, ποὺ ἀνευρίσκονται σὲ κείμενα τῆς περιόδου αὐτῆς, εἶναι καὶ τ' ἀκόλουθα.

1. μυοθηρεύσει· πάπυρος τοῦ Α' αἰῶνος¹³⁵.

2. μονοχορδίζειν Ἀριστείδης Κοίντιλιανός¹³⁶.

3. ἀξιοπιστεύομαι (καὶ καταξιοπιστεύομαι): Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας, Σούμμα¹³⁷.

4. τραυμα<τοτεθε>ραπευκέναι· πάπυρος τοῦ Β' αἰῶνος¹³⁸.

5. ἀπιστεύσας· πάπυρος τοῦ ἔτους 186.

6. εὐτυχευδοξοῦντα· πάπυρος τοῦ Γ' αἰῶνος¹⁴⁰.

7. εὐχάριστα· πάπυρος τοῦ Γ' αἰῶνος¹⁴¹.

8. φιλοσυννουσιάζειν Διογένης Λαέρτιος¹⁴².

9. ἀνενεχύραστον

10. ἀνεπιδάνειστον καὶ τὰ δυὸ σὲ ἴδιωτικὸ πάπυρο¹⁴³.

11. ἀπροαιρέσει· πάπυρος τοῦ ἔτους 200¹⁴⁴.

Οἱ παραβάσεις δηλαδὴ τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁγμάτων, ποὺ κατὰ τὴν ἐλληνορρωμαϊκὴ περίοδο πυκνώνονται, δὲν λείπουν βέβαια κι ἀπὸ συγγραφεῖς λογίους καὶ ἀττικιστάς, ἀλλὰ συναντῶνται κυρίως σὲ ἴδιωτικούς παπύρους, δῆπου χρησιμοποιεῖται ἡ ἄκρα δημοτικὴ καὶ ἴδιωτικὴ γλώσσα τῆς ἐποχῆς καὶ ἐντοπίζεται ἡ καταβολὴ τῆς νέας ἐλληνικῆς γλώσσης.

Οἱ πολλές πλέον παραβάσεις τῆς πρωτοβυζαντινῆς περιόδου (284–610), κατὰ τὴν ὅποια, δῆπως εἴπα, ἐπίσημη γλώσσα στὸν ἐλληνικὸ χῶρο ἦταν ἡ λατινικὴ, ἀν καὶ δὲν λείπουν ἀπὸ τοὺς τελευταίους θύρα-

θεν συγγραφεῖς καὶ ἴδιωτικοὺς παπύρους, ἀνευρίσκονται κυρίως στοὺς ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς· εἶναι δὲ καὶ δείκτης τοῦ ἀνεπιτυχοῦς ἀττικισμοῦ.

1. μεμισθοπερακέναι· πάπυρος τοῦ ἔτους 291¹⁴⁵.
2. προσευπαθεῖν· Ιάμβλιχος¹⁴⁶.
3. ἀκαθήκων μαθηταὶ τοῦ Μ. Ἀθανασίου¹⁴⁷.
4. αὐτοοῦσα· Βασίλειος Καισαρείας¹⁴⁸.
5. παλιγγενόμενος, παλιγγενησόμενον· Ἰωάννης Λυδός, Καισάριος Ναξιανζηνός, πάπυρος μαγικός¹⁴⁹.
6. δλιγοπελέεσκον· Ἀπολλινάριος Λαοδικείας (σὲ ἐπική ποιητικὴ γλώσσα)·
7. εὐαχθῆσται· Γρηγόριος Νύσσης¹⁵¹.
8. πολυβλέποντες· Γρηγόριος Νύσσης, Νεῖλος μοναχός¹⁵².
9. αὐτοεῖναι· Ψευδοδιονύσιος¹⁵³.
10. προευπαθών, προευπαθόντες· Ἰωάννης Χρυσόστομος¹⁵⁴.
11. ἵεροπρέποντας· Νεῖλος μοναχός¹⁵⁵.
12. μεγαλοδυνάμενον· Σχόλια εἰς Αἰσχύλον¹⁵⁶.
13. ἀκροθιγγάνειν· Ἡσύχιος.
14. δυσαρεσκόμενοι, δυσαρεσκομένην· Ἡσύχιος¹⁵⁷.
15. λαχανοπροβάλλων πάπυρος τοῦ Φ' αἰῶνος¹⁵⁸.
16. ληροπαραπαίειν· Λεόντιος Τερόσολυμίτης¹⁵⁹.
17. φωροληφθέντες· Προκόπιος Γαζαῖος.
18. ψευδοίπορογραψάντων· Ἰωάννης Νηστευτής¹⁶¹.
19. ἀπροστάτης· Εὐσέβιος Καισαρείας¹⁶².
20. ἀπροστασία· Βασίλειος Καισαρείας¹⁶³.
21. ἀνόστιμον· Νόννος¹⁶⁴.
22. ἀσύμβαμα· Πρισκιανός¹⁶⁵.
23. ἀνεπικωλύτως· Πάπυροι τοῦ Φ' καὶ Ζ' αἰῶνος¹⁶⁶.

"Αξιο ἴδιαίτερης παρατηρήσεως εἶναι ὅτι μὲ τὸ ὄημα τοῦ Βασιλείου Καισαρείας αὐτόειμι (αὐτοοῦσα) γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἴστορία τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης συναντᾶται τέτοιο κατὰ παράβασι συντεθειμένο ὄημα ἀπὸ τὴ συζυγία τῶν ληγόντων σὲ -μι -μαι, στὴν δόπια ὁ βασικὸς κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ὄημάτων εἶναι κατὰ τὴν δξεδερκὴ παρατήρησι τοῦ Ἡρῳδιανοῦ ἀπαράβατος¹⁶⁷. στὴν παράβασι αὐτὴ παρασύρθηκε ὁ Βασίλειος, προφανῶς καὶ διότι τὸ εἱμί, ἀν καὶ ἀνήκει στὴν συζυγία τῶν ληγόντων σὲ -μι -μαι, σχηματίζει τὴ μετοχή του κατὰ τὰ ὄηματα τῆς συζυγίας τῶν ληγόντων σὲ -ω -ομαι. ἀντὶ δηλαδὴ ἡ μετοχή του νὰ κάνῃ κανονικῶς εἶς εἴσα ἔν, κατὰ τὰ ἱημι - λείς, τίθημι - τιθείς, κάνει ὁν οὖσα δην κατὰ τὰ λύω - λύων, τέμνω - τέμνων. αὐτὸ τὸν παρέσυρε νὰ συνθέσῃ κατὰ παράβασι τὴ μετοχὴ αὐτοοῦσα (αὐτοῶν), ποὺ τέτοια πρὶν ἀπ-

αὐτὸν δὲν ἀνευρίσκεται ποιθενά. τὴν παράβασι τοῦ Βασιλείου μιμεῖται ἀργότερα κι ὁ Ψευδοδιονύσιος μὲ τὸ ἔναρθρο τὸ αὐτοεῖναι.

Τῆματα τυπικῶς μὲν κανονικὰ οὐσιαστικῶς δὲ συντεθειμένα κατὰ παράβασι μετὰ τὸ σχηματισμό τους μὲ παραγωγικὲς καταλήξεις κι ἐμφανιζόμενα κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ ἀνευρίσκονται τὰ ἀκόλουθα.

1. εἰδωλολατρεύω *Ψευδιππόλυτος*, Εὐσέβιος *Καισαρείας*¹⁶⁸.
2. πολυτιμήσας Ἀμμιανὸς Μαρκελλῖνος¹⁶⁹.
3. τρισημερεύσας Γρηγόριος Ναζιανζηνός¹⁷⁰.
4. θεοπνευσθείς Δίδυμος Ἀλεξανδρεύς, Θεόδωρος Στουδίτης¹⁷¹.
5. ἐθελοθρησκεύειν *Ἐπιφάνιος*.
6. αὐτοδεδοξασμένον *Ἐπιφάνιος*¹⁷².
7. διστασιάζειν Νεῖλος μοναχός¹⁷³.
8. ἀμνημονεύω *Σχόλιον εἰς Σοφοκλῆ*, Βασίλειος *Σελευκείας*, Ιωάννης Σαββαΐτης¹⁷⁴.
9. λυσιπνεῖ *Ἡσύχιος*.
10. ἀφημίζεσθαι *Ἡσύχιος*.
11. ἀφροντίσαντες *Ἡσύχιος*¹⁷⁵.
12. δροσοσυρίζοντας *Ψευδομεθόδιος*¹⁷⁶.
13. φιλομονάζων Παλλάδιος.
14. ψευδομοναζόντων Παλλάδιος¹⁷⁷.
15. δειλανδρίζω *Μαρτύριον ἀποστόλου Ἀνδρέου*¹⁷⁸.
16. ἀγραυλιζόμενος Θεοφύλακτος *Σιμοκάττης*.
17. ἐξαριθμοξυγοκαμπανοτρυντανίσας *Ψευδιουλιανός*¹⁷⁹.
18. φιλοξενητεύων *Εὐσέβιος Ἀλεξανδρείας*.
19. μακροχρονίσω *Εὐσέβιος Ἀλεξανδρείας*¹⁸⁰.

Απὸ τὴν μέση βυζαντινὴν περίοδο (610–1204) κι ἔπειτα στὸν ἑλληνόγλωσσο χῶρο ἔχουμε πλέον σαφῶς δύο μορφὲς τῆς ἑλληνικῆς, τὴν ἀρχαῖζουσα καὶ τὴ δημώδη, καθὼς καὶ κείμενα ποὺ ἀντιπροσωπεύουν καὶ τὶς δυό. γι' αὐτὸ καὶ τὰ σύνθετα ὅγματα, ποὺ εἶναι παραβάσεις τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεώς των, διακρίνονται πλέον σὲ ἀρχαϊκά, διόπου ἡ παράβασι εἶναι δείκτης τοῦ ἀνεπιτυχοῦς ἀρχαϊσμοῦ, καὶ δημοτικά, διόπου ἡ παράβασι, ἀφοῦ εἶναι ἀπεριόριστη, δὲν εἶναι πλέον παράβασι ἀλλὰ μιὰ νέα προδιαγραφὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου, ἡ δοποίᾳ δύμως ποτέ, οὕτε καὶ μέχρι σήμερα, δὲν καταργεῖ τὸν προϊστορικὸ κανόνα. ὅγματα καὶ ὅγματικὰ ὄντοματα τῆς ἐπίσημης καὶ ἀρχαϊζούσης γλώσσης συντεθειμένα κατὰ παράβασι ἀνευρίσκονται στὰ κείμενα τῆς περιόδου αὐτῆς τὰ ἀκόλουθα.

1. ἀδυνάμενοι *Ιωάννης Σιναΐτης*¹⁸¹.
2. ἐθελοβλέποντας *Ψευδαθανάσιος*¹⁸².
3. δαιμο<νο>χαίρων *Ψευδαθανάσιος*¹⁸³.
4. ποταμορριφῆναι *Ψευδοχρυσόστομος*¹⁸⁴.

5. ξωοπλασθείς· Ψευδοκύριλλος, Νικηφόρος Βλεμμίδης¹⁸⁵.
6. [άλλη] λογοφεῖσαν πάπιρος Ζ' αἰῶνος¹⁸⁶.
7. νίοτεθέντων Ἰωάννης Δαμασκηνός.
8. ξενηκούσθησαν Ἰωάννης Δαμασκηνός.
9. πατρακουσθείς· Ἰωάννης Δαμασκηνός¹⁸⁷.
10. ὀνοματοθέντος· Θεόδωρος Στουδίτης¹⁸⁸.
11. στερνοτυπόμενος· Φώτιος¹⁸⁹.
12. φιλοπλατύνεσθαι· Ἀποφθέγματα πατέρων (μοναχῶν), Σχόλια εἰς Ἰωάννην Σιναΐτην¹⁹⁰.

13. ἀναγοκατάγοντα· Κωνσταντίνος Πορφυρογέννητος¹⁹¹.
14. μεγαλοπρέπουσαν Εὐθύμιος Ζυγαβηνός.
15. πορφυροβεβαμένος· Ἰσαάκ Τζέτζης¹⁹².
16. ἰσοδυνάμενα· Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης.
17. ταυτοδυνάμενοι· Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης¹⁹³.

“Αξιο παρατηρήσεως είναι ότι μετά τὸ ἄνοιγμα τοῦ Βασιλείου Καισαρείας πρὸς τὴν συζυγία τῶν ληγόντων σὲ —μι —μαι μὲ τὴν μετοχὴν αὐτοοῦσα, κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴν ἐμφανίζονται ἄλλες τούλαχιστο 5 τέτοιες παραβάσεις τῆς συζυγίας αὐτῆς, δλες πάλι σὲ μετοχές, οἱ ἀδυνάμενοι νίοτεθέντων ὀνοματοθέντος ἰσοδυνάμενα ταυτοδυνάμενος στοὺς Ἰωάννη Σιναΐτη, Ἰωάννη Δαμασκηνό, Θεόδωρο Στουδίτη ποὺ χρησιμοποιεὶ πολλὰ ὅγματα συντεθειμένα κατὰ παράβασι καὶ Εὐστάθιο Θεσσαλονίκης ἀπὸ τὸν δόποιο δὲν θὰ περίμενε κανεὶς τόσο προχωρημένες παραβάσεις, λόγῳ τῆς μεγάλης ἀρχαιομαθείας του. αὐτὰ δείχνουν ότι ὁ κανόνας ἔχει πλέον καμφθῆ πολὺ κι ότι ὁ Εὐστάθιος δὲν τὸν γνωρίζει.

Ρήματα, ὅμηματα ὀνόματα, καὶ ἐπιφρόνηματα τυπικῶς κανονικὰ ἀλλ᾽ οὐσιαστικῶς συντεθειμένα κατὰ παράβασι ἀνευρίσκονται τὰ ἀκόλουθα.

1. θαλαττοβαδίσας· Θεόδωρος Στουδίτης.
2. φιλοϊδιάζειν Θεόδωρος Στουδίτης¹⁹⁴.
3. μηροκλασθείς· Γεώργιος μοναχός¹⁹⁵.
4. ἴδιοστασίασεν Συνεχιστῆς Θεοφάνους¹⁹⁶.
5. εὑρυφρόνειν Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης.
6. νεκροζῶντα· Εὐστάθιος Θεσσαλονίκης¹⁹⁷.
7. ἀνελεεινότερος· Ψευδοχρυσόστομος¹⁹⁸.
8. ἀσυννούσια· Δανιὴλ Ράιθηνός¹⁹⁹.
9. ἀπειροαγαλλίατος· Θεόδωρος Στουδίτης²⁰⁰.
10. ἀπρεπόντως· Ψευδαναστάσιος Σιναΐτης²⁰¹.

Στὰ δημώδη κείμενα αὐτῆς τῆς περιόδου, ποὺ δλα ἐμφανίστηκαν πρὸς τὸ τέλος της, ὅμηματα μετοχές καὶ ὅμηματα ὀνόματα συντεθειμένα κατὰ παράβασι τοῦ κανόνος βρῆκα τὰ ἀκόλουθα.

Βασίλειος Διγενής Ἀκρίτας· ἀγριομιλοῦμεν ἀκροπαίξω ἀκροφοβή-
θην ἀπροσωπολήπτης ἀργυροχρυσωμένον ἥλιογεννημένη καρδιοπο-
νέσης ἐκοντογύρισα ἐκρυφοδάκησες λεπτοβαδίξων λεπτοπυκνοβαδί-
ξων μοσχομυρισμένον πολυπικραμένη σελοχαλινωμένα σχοινοκομμέ-
ναι τετραλυγισμένοι φλυαροστολίζειν φλυαροστομίζει ἐχοφοτραγώδει
χρυσοημφιεσμένοι χρυσοκλιβανιασμένοι κεχρυσοστολισμένοι²⁰².

‘Αρμούρης· ἀνεβοκατέβαινε διπλομανταλωμένα (ἐ)καλονταρίστη
μοσχοκαπνίσουν μυριοευχαριστῶ²⁰³.

Προδομικά ποιήματα· ἡγριολάλησα βομβοκτυπίζον ἔξωπροικίσης
καινουργιοχαλασμένον λαξοφαρδεύης λυκοκαυκαλιάσῃ λυκοκεφα-
λιάσῃ μικρολαλεῖν ξηροχασμᾶσαι ἀπισθοπόδισα παλαιοχαρβαλωμένη
περισσοψωρίζης πυκνογυριζόμενος στομοχρατεῖν συχνοκαταπίνη συ-
χνοκτενίζον συχνομουρμονρίζειν συχνοφλακαρίζει τριχομαδίζεται
ψυχοχρατοῦν²⁰⁴.

‘Αλεξίου Κομνηνοῦ Παραινετικόν· διπλοτριπλασιάσω κακοκαρδίσης
κακοτροπίζω λογοχαρικίζοντας λογοχαρικίζοντας συχνολιθοβολοῦσιν²⁰⁵.

Μιχαὴλ Γλυκᾶ Στίχοι· ἡκροεκσύσπαζε κοντοανασαίνεις νεφροκου-
ράζεσαι συχνοστενάζεις ψυχοχρατῶ ψυχοπονᾶται²⁰⁶.

‘Ορνεοσόφιον· δρθοτριχισμένη.

Μερικὰ ὄγηματα λογίων ἢ κατὰ πρόθεσι λογίων κειμένων τῆς ὕστερης
βυζαντινῆς περιόδου (1204–1453), συντεθειμένα κατὰ παράβασι τοῦ
κανόνος, είναι τὰ ἀκόλουθα.

1. νομικογραφέν· Βασίλειος Πλατανίτης²⁰⁸.

2. φωνοκράζοντας (τούς)· Γερμανὸς ἡγούμενος Πάτμου²⁰⁹.

3. ἔξωβλήθη· Γραφὴ Μετοχίου Στύλου²¹⁰.

4. παντοδυνάμενον· Νικόλαος Καβάσιλας²¹¹.

5. μελλογραφησομένων· Ἀλέξιος Κομνηνός· Ανατολῆς²¹².

6. κληροδοθέντες· Μιχαὴλ Δούκας²¹³.

7. φεβοκάρει (revocat)· Γραφὴ Μετοχίου Στύλου²¹⁴.

τὸ τελευταῖο λατινικὸ ὄγημα εἶναι καὶ κλειδὶ ποὺ ἔξηγετ τὸ φαινόμενο
τῆς χαλαρώσεως τοῦ κανόνος κατὰ τὴ βυζαντινὴ ἐποχή.

Τυπικῶς κανονικὰ ἀλλ’ οὐσιαστικῶς συντεθειμένα κατὰ παράβασι
τοῦ κανόνος, ἀπὸ κείμενα ἐπίσης λόγια, είναι τὰ ἀκόλουθα όγηματικὰ
δνόματα καὶ μετοχές.

1. σιδηροδήσαντες· Μιχαὴλ Δούκας.

2. γαιοργυμάτων· Μιχαὴλ Δούκας.

3. τοιχοργυμάτων· Μιχαὴλ Δούκας²¹⁵.

Τῶν δημωδῶν κειμένων τῆς Ἰδιας περιόδου ὄγηματα μετοχὲς καὶ όγη-
ματικὰ δνόματα συντεθειμένα κατὰ παράβασι τοῦ κανόνος βρέθηκαν τὰ
ἀκόλουθα.

Χρονικὸν τοῦ Μορέως· ἀκριοετίμησα ἀκριοκόντισε ἀκριοχτύπησε

διπλογράφω δυστυχοατυχήση ἐσωτάρχισαν μακρημερέψη ἔξυλοκονταρίσαν φιλοπαρακαλεῖ²¹⁶.

Διήγησις παιδιόφραστος τῶν τετραπόδων ζώων· ἀκροτίναξα ἀνεβοκατεβαίνει ἀνεβοκατεβαίνη ἀνεβοκατέβαινε ἀξινογλύφουν βαρυφορτώνουσι βορβοροκυλισμένει βουνοαναθρεμμένη ἵστοροξωγραφίζουσι κακογυρισμένη κοντολογημένα κοπελλοαναθρεμμένον κοπροαναθρεμμένε λυκοφαγωμένος μπαινοεβγαίνη νυκτοβλέπει οἰστροκινηθῶ πετροφαγωμένη πικροχολιασμένος σεβοπροσκυνοῦσι σμαραγδοπλουμισμένα στακτοκυλισμένει συχνοπικνοκλάνης σφονδυλοτοργημένα τεζοχιφασμένα τορνεοεμφωλευμένα χαμηλοβλεποῦσα ἔχαμόδραμεν χρωματοπλουμίζουν ὥραιοπλουμισμέναι²¹⁷.

Πουλολόγος· ἀκρογυρίζουν βουργαροαναθρεμμένε βραχοδαρμένε γλυκοδροσισμένη γριζοφορεμένε κοπελλορρίκτουσα κλωθογυριστῶ λειβαδοαναθρεμμένη λιμνοαναθρεμμένε μυριοατυχισμένη μυριοκαπνισμένη μυριοκαπνισμένον μυριοκαταγγωσμένε μυριοκαταραμένε μυριομυντωμένον μυριοπικραμένη μυριοχαριτωμένον μυριοχρειωμένος παλαιοξερασμένε παλατοαναθρεμμένα σπαθοκαταλυνται τραυλοκελαϊδοῦσα φουστανοφροῦσα ψωφοξαρωμένος²¹⁸.

Σπανός· ἐκλανομόσχισε σκατάλειψον τριγυρίζετε²¹⁹.

Λίβιστρος καὶ Ῥοδάμην· ἀγριογλωσσοφωνίζουν ἀσυχνοασκολῆται γλυκοπερικρατῶ γλυκοφιλοῦσι δακτυλοδείχνη δακτυλοσφίγγω ἐρωτασκολῆσης ἐρωτοἴστορισμένος ἐρωτοηξερημένη ἐρωτοπαιδευμένος ἐρωτοπλουμισμένος ἐρωτοτοργεύσασιν ἐρωτοεχειμάστην ἡλιογεννημένη καλοφωνάζουσι καρδιοδιχοτομεῖται κοσμοαναγνορεύγω κοσμογρεύσῃ κρυφομιλοῦσι λεπτοεφηγήθην μυριοανθισμένον μυριοδενδροφύτευτον μυριοθορυβισμένος μυριοκαταφιλήσω μυριολογαρισμένον μυριομεγαλύνης μυριομεριμνισμένον μυριοπαρακαλῶ μυριοπλουμισμένη μυριοπονεμένος μυριοτζιγαρίζομαι μυριοτυραννῆσαι μυριοτυραννεῖται μυριοφοβερισμένη παγγλυκονοστίμευτη ποδοπεριπατήσω ποθοαναγινώσκει ποθοασυνηθισμένος στερεοφορέστης συχνοασχόλει συχνοεπαράγγελλε συχνοδοεπερπάτησα συχνοεπεριπάτησες ἔχαμογέλασε χεροκρατοῦν χιλιομυριοπλούμιστα ψυχοπονοῦμαι ἐψυχοπονέθη²²⁰.

Καλλίμαχος καὶ Χρυσορρόη· δυστυχογράψῃ θανατοσφαμένη ποδοσιδερωμένος πολυναγαπημένος πολυπλατύνω συχνοκαταφιλοῦσι²²¹.

Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντζα· ἀκροκαρτέρησε ἐρουκανοετούρνευσεν ἐρωτοπλουμισμένη ποικιλολαξευμένα πολυναγαπημένη πολυνωνειδισμένη σεληνοβαρμένος στεναγμογεμισμένον στενοχοροπληδοῦντες συχνοπικνογελοῦσι τεχνολατομημένον²²².

Ἴμπέριος καὶ Μαργαρώνα· συμπεθεριάσουν χρυσοπλούμιστος²²³.

Φλώριος καὶ Πλάτζια - Φλώρα· ἀδολοφυλαγμένον γλυκοπεριλήφθητι ἐρωτοαγαλλιασθαι ἐρωτοαγαπημένα ἐρωτοαναθρεμμένα ἐρωτεπαι-

νεμένη ἐρωτοετρώθην ἐσυχνόβλεπεν ἐσυχνοκεντροπτέρνιζεν ἡλιογεν-
νημέναι καρδιοδιχοτομάται καρδιοδιχοτομεῖται καστελλοκυλωμένον
νυκτοπεριπατοῦντες πλουτο<λου>λουδίζουσι ποθοερωτοπλεμένα συ-
χνοδαμάζει σφικτοαρματωμένος σφικτοπεριλαμβάνουν σφικτοπολε-
μοῦσι χρυσοξωγραφισμένα²²⁴.

Συναξάριον τοῦ τιμημένου γαδάρου· ζαγαρογνρευτάδες καλοξυγώ-
νω καλοπαιδευμένα μυριοκινδυνευμένοι μυριοεντρόπιασε ξιφθερογν-
ρευτάδες στραβοκαλίζεις συχνοεκουστέλυσα συχνοπορδαλίζει ἐσυχνο-
πορδοκόπουν σφιροκατουρεῖ τξιλιπουρδᾶ²²⁵.

Γαδάρου λύκου κι ἀλουποῦς διήγησις ώραια: βαρυναναστενάζει κα-
λοσύρουσιν ἐκωλόσυρνα περδικοπιάστης πολυλαλοῦσι στραβοκαλί-
ζεις συχνοκατουρεῖ συχνοπορδαλίζει τρισκαταραμένε²²⁶.

Ἐμμανουὴλ Γεωργιλᾶ Τὸ θανατικὸν τῆς Ρόδου· εὐμορφοκαμωμέ-
ναις καλοσκοπήσῃ κρυματοφορτωμένοι λοιμαναγκαιωμένοι νυκτοκο-
πιάζουσι στραβοκολλημένα ἐτριπήδησε χρυσοκλαβαρίζουσι χρυσοκλα-
βαρισμένα²²⁷.

Ἐμμανοὺλ Γεωργιλᾶ Ἰστορικὴ ἔξήγησις περὶ Βελισαρίου· ἐλυπο-
τρώθησαν²²⁸.

Στεφάνου Σαχλήκη Στίχοι· ἀκριβοαναθρεμμένος ἐμπροπήδησε καλο-
καρδίσῃ παλιοκουρεμέναις περισσοκαμωμέναις σφικτοκλειδώνουν
σφικτοπεριλαμπάνουσι τριπήδησε ἔχαχανογελοῦσαν²²⁹.

Κατὰ τὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας – βενετοκρατίας (1453–1821),
ἐνῷ στὴν ἐλληνομαθῆ Εὐρώπῃ ὁ Scaliger καὶ οἱ μετὰ ἀπ' αὐτὸν φιλόλο-
γοι ἀναδιφοῦν καὶ γνωρίζουν τὸ βασικὸ κανόνα τῆς συνθέσεως τῶν ὅπ-
μάτων, οἱ ὑπόδουλοι "Ελληνες λόγιοι, δσοι ἐπιμένουν νὰ γράφουν στὴν
ἀρχαία ἐλληνική κατὰ τὴ συνήθεια τῶν Βυζαντινῶν λογίων, δὲν τὸν
γνωρίζουν. ἔτσι λ.χ. ὁ Μελέτιος Πηγᾶς συνηθίζει δήματα, ἀν δχι τυ-
πικῶς πάντοτε ὀπωσδήποτε δόμως οὐσιαστικῶς πολλὲς φορές, συντε-
θειμένα κατὰ παράβασι τοῦ κανόνος· χειροδομηθεῖσαν πρωταρχιερατευ-
σάντων ἀφοντίζουσιν ἀσυμφωνείη κλπ.²³⁰

Στὰ δημώδη δόμως κείμενα, τὰ ὅποια προέρχονται σχεδὸν ὅλα ἀπὸ τὴ
βενετοκρατούμενη νησιωτικὴ καὶ νότια Ἑλλάδα, δ κανόνας ἰσχύει πλέ-
ον μόνον δσο ἰσχύει καὶ στὴ σημερινὴ ἐλληνικὴ. ἔτσι τὰ κατὰ παράβασι
δήματα μετοχές καὶ δηματικὰ δύνοματα εἰναι πολλά. ἐκθέτω μερικὰ πα-
ραδείγματα.

Μανόλη Σκλάβου· Ἡ συμφορὰ τῆς Κρήτης· κακοθανατίσαν κακοθα-
νατισμένα κουφοβροντᾶ πολυευχαριστήσαμεν πολυζηλεμένη²³¹.

Περὶ γέροντος νὰ μὴν πάρη κορίτσι· καλογροικήσετε καλοδιαλέγη
κακοπανδρεμένη σφιχτοαγκαλιάζεσθε²³².

Περὶ τῆς ἔνητείας· ἀναποδογραμμένος βαρυναναστενάζει γλυκοσυ-
ντύχη κακογραμμένοι κακομοιρασμένος καλογραμμένοι καρδιοφλογί-

ξομαι κλωθογυρίζει μυριοτυραννεῖ μυριοτυραννίζω μυριοτυραννίσῃ μυριοτυραννισμένοι μυριοτυραννισμένα πικροφαρμακώμενοι πικροφαρμακώμενα ποδοπροσκυνῶ πολυπικραμένοι πολυπικραμένη συχνο-αναστενάζει συχνοψιθυροίζουν ψυχοπονέσουσιν²³³.

Εἰς Βενετίαν· ἴστορος ἀγραφιστή κουβουκλοσκέπαστος μαρμαροθε-μέλιωτη μαρμαροκούβουκλοσκέπαστοι μαρμαροκτισμένοι ὁμορφοκα-μωμένος παρδοφονυμισμένα²³⁴.

‘Ριμάδα περὶ Βελισαρίου· λαμπροενδεδυμένοι²³⁵.

Διήγησις Περὶ Γυλλοῦ· πολυβασανίστε²³⁶.

Στὴ σημερινὴ δημοτικὴ ἔλληνικὴ ὁ πανάρχαιος καὶ προϊστορικὸς βα-σικὸς κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ὅμημάτων ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ίσχυ-ρός· γι' αὐτὸ κι ὁ πιὸ ἀγράμματος δὲν θὰ πῇ ποτέ ἀπείθομαι δυσπι-στεύω δυστρέπω λογοδίνω λογομάχομαι δικαιολέγω μερολαμβάνω, ἀλλ' ἀπειθῶ δυσπιστῶ δυστροπῶ λογοδοτῶ λογομαχῶ δικαιολογῶ με-ροληπτῶ κι ἀντιλαμβάνεται αὐτομάτως ὅποιοδήποτε σχετικὸ βαρβα-ρισμό, τὸν δποῖο καὶ δὲν ἀνέχεται. παρ' ὅλ' αὐτὰ ὑπάρχουν πάρα πολ-λὰ ὅμηματα νεώτερης κατασκευῆς συντεθειμένα κατὰ παράβασι τοῦ ἐν λόγῳ κανόνος. παραθέτω τὰ 172 συνηθέστερα ἀπ' αὐτὰ κατὰ διμάδες, οἱ δποῖες διακρίνονται μὲ κριτήριο τὸ συντακτικὸ ὄόλο ποὺ παίζουν τὰ δυὸ συνθετικὰ πρὶν ἀπὸ τὴ σύνθεσι.

ἐπίρρημα τροπικὸ + ὄῆμα

ἀγριοκυττάξω	γλυκοκυττάξω	θερμοπαρακαλῶ	καλοβλέπω
ἀγριομιλῶ	γλυκολαλῶ	κακοκαρδίζω	καλογνωρίζω
ἀκριβοπληρώνω	γλυκομιλῶ	κακομαθαίνω	καλοδέχομαι
ἀναποδογυρίζω	γλυκοπίνω	κακομεταχειρίζομαι	καλοκάθομαι
βαρακούω	γλυκοφέγγει	κακοπαθαίνω	καλομαθαίνω
βαριανασάίνω	γλυκοφιλῶ	κακοπαντρεύομαι	καλοπαντρεύομαι
βαριαναστενάζω	γλυκοχαράζει	κακοπερνῶ	καλοπερνῶ
βαροφορτώνομαι	διπλοκλειδώνω	κακοσυνηθίζω	καλοπιάνω
βροντοφωνάζω	διπλομανταλώνω	κακοφαίνεται	καλοφάνηκε
κοντανασάίνω	ρυφοκαπτάξω	σιγοβαδίζω	σπρογγυλοκάθομαι
κοντοστέκομαι	κριφομιλῶ	σιγοφράζω	σπριχταρκαλίάζω
κοντσοπίνω	κριφομιουρμίζω	σιγοκαίω	χαζογελῶ
κοντσοτράκω	λοξοκυττάξω	σιγομιλάω	χαμογελῶ
κρυφακούω	ξηροβήχω	σιγομιουρμίζω	ψευπογελῶ
κρυφοδαγκάνω	ξηρογλείφομαι	σιγοψάλλω	ψευτοδουλεύω
κρυφοκαίω	ξηροκαταπίνω	στραβοκολλάω	ψευτοκλαίω
κρυφοκλάνω	ξηροτανύζομαι	στραβοκαταπίνω	ψιλοκοσκινίζω
κρυφοκουβεντιάζω	ξηροτηγανίζω	στραβοκυττάξω	ψιλοκουβεντιάζω

ἐπίρρημα + ὁῆμα

χρονικό	τοπικό	ποσοτικό
<i>νυχτοπερπατῶ</i>	<i>ἐσωκλείω</i>	<i>πολυσκοτίζομαι</i>
<i>πρωτάκουσα</i>	<i>κοντοξυγώνω</i>	<i>τριγυρίζω</i>
<i>πρωτάρχισα</i>		
<i>πρωτοβλέπω</i>		
<i>πρωτοφέρωνω</i>		
<i>συχνοδιαβαίνω</i>		
<i>συχνοκατουρῶ</i>		
<i>συχνοστενάζω</i>		
δοτική μέσου + ὁῆμα	αἰτιατ. ἀναφ. + ὁῆμα	παρομοίωσι + ὁῆμα
<i>ἀλυσοδένω</i>	<i>κοιλοπονῶ</i>	<i>λαγοκοιμᾶμαι</i>
<i>ἀνθοστολίζω</i>	<i>ψυχοπιάνομαι</i>	<i>γαϊδουροφέρωνω</i>
<i>ἀσφαλτοστρώνω</i>	<i>ψυχοπονάω</i>	
<i>δαφνοστεφανώνω</i>		
<i>σημαιοστολίζω</i>		
ἀντικείμενο + ὁῆμα		
<i>ἀλληλεπιδροῦν</i>	<i>ξενοπλένω</i>	<i>ξητωκρανγάζω</i>
<i>ἀλληλοδιδάσκονται</i>	<i>ξενορράβω</i>	<i>κομποδένω</i>
<i>ἀλληλοσκοτώνονται</i>	<i>αίματοκυλίστηκαν</i>	<i>γαϊδουροδένω</i>
<i>ἀλληλοσφάζονται</i>	<i>ἀμπελοφυτεύω</i>	<i>γαϊδουρογυρεύω</i>
<i>αὐτοδιδάσκομαι</i>	<i>δασοφυτεύω</i>	<i>μοσχομυρίζω</i>
<i>ξενογεννάω</i>	<i>δενδροφυτεύω</i>	<i>μοσχοπονλῶ</i>
<i>ξενοδουλεύω</i>	<i>χαρνοφυτεύω</i>	<i>χαρτοπαίζω</i>
σύστ. ἀντικ. + ὁῆμα		
<i>καλοπληρώνω</i>	<i>μεγαλοπιάνομαι</i>	<i>ψιλοβρέχει</i>
<i>καλοτρώω</i>	<i>μυριοπιάνομαι</i>	
<i>λιανοβρέχει</i>	<i>χιλιοπαρακαλῶ</i>	

ὅημα + ὅημα

ἀλωνοθερίζω	κλειδαπταρώνομαι	ξημεροβραδιάζομαι	τρεμοσβήνω
ἀνεβοκατεβαίνω	κλειδομανταλώνω	παιξογελῶ	τρυγοπατῶ
ἀνοιγοκλείνω	κλωθογυρίζω	πασαλείβω	χασκογελῶ
ἀνοιγοσφαλῶ	κοψομεσιάζω	περνοδιαβαίνω	χοροπηδῶ
γκρεμοτσακίζομαι	κοφοχολιάζω	πηγαινοέρχομαι	
ζηλοφθονῶ	λυνοδένω	φιψοκινδυνεύω	
ξυμοφουρνίζω	μπαινοβγαίνω	στριφογυρίζω	

ἐπίρρημα + μετοχή (μόνο)

ἀδικοσκοτωμένος	κακοντυμένος	καλοφτιαγμένος	ψιλογραμμένος
ἀδικοχαμένος	κακορραμμένος	λεπτογραμμένος	
καθαρογραμμένος	καλογραμμένος	μισορραμμένος	νεοϊδρυθείς
κακοαναθρεμένος	καλοντυμένος	πυκνογραμμένος	
κακογραμμένος	καλορραμμένος	ψευτορραμμένος	πολυχαϊδεμένος

ἀντικ. + μετοχή (μόνο)

ποιητ. αἴτιο + μετοχή (μόνο)

λευκοντυμένος	βλογιοκομμένος
μαυροντυμένος	ήλιοκαμμένος
θεοφοβούμενος	χαροκαμμένος

δοτική μέσου + μετοχή (μόνο)

σπαγγοραμμένος

"Οσα συντίθενται ἀπὸ δύο ὅηματα, ἐννοοῦνται κατ' ἀρχὴν σὰν ἀπλῶς παρατιθέμενα, κι ἔπειτα συγκολλώμενα ἀπαρτίζονταν ἔνα σύνθετο, λ.χ. ἀνοιγω-κλείνω (ἀνοιγοκλείνω), κλώθω-γυρίζω (κλωθογυρίζω), μπαίνω-βγαίνω (μπαινοβγαίνω), πηγαίνω-έρχομαι (πηγαινοέρχομαι), τρέμω-σβήνω (τρεμοσβήνω). στὴ συνέχεια δῆμως συντίθενται καὶ μὲ κάποια συγκοπὴ τοῦ πρώτου, λ.χ. ξημεροβραδιάζομαι στριφογυρίζω χοροπηδῶ, ἡ μὲ τὸ πρῶτο συνθετικὸ σὲ ὑποτακτικὴ ἀορίστου, λ.χ. κοψοχολιάζω κοψομεσιάζω φιψοκινδυνεύω. ὅσα ἔχουν καὶ τὰ δύο συνθετικὰ σὲ χρόνο ἐνεστῶτα θὰ μποροῦσαν μονολεκτικῶς νὰ γράφωνται καὶ ἀνοιγωκλείνω κλωθωγυρίζω μπαινοβγαίνω πηγαινοέρχομαι τρεμωσβήνω γράφονται δῆμως δρθότερα μὲ ο, ἐπειδὴ τὸ πρῶτο ὅημα – συνθετικὸ κατὰ τὴν κλίσι παραμένει ἄκλιτο, σὰ νὰ ἔχῃ ἀτροφήσει.

Αὐτὰ γιὰ τὰ σύνθετα δῆματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ποὺ εἶναι συντεθειμένα κατὰ παράβασι τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως των, ἀπὸ τὴν προϊστορικὴ μετοχὴ ἐλέφας (*ε-ρε-πα*) τῶν ἀχαικῶν πηλίνων πινακίδων τῆς Κνωσοῦ καὶ τῆς Πύλου μέχρι τὸ σημερινὸ πηγαινοέρχομαι.

”Οτι δι βασικός κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ὁρμάτων ἵσχε κάποτε στὴν ἐλληνικὴ γλώσσα σὰν ἀπαράβατος, δείχνουν δὲ τὰ φαινόμενα τῶν παραβάσεων του καὶ μάλιστα ἡ κλιμάκωσί τους μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων. ὁ καιρὸς κατὰ τὸν διποτὸν ἦταν ἀπαράβατος κρύβεται ἀσφαλῶς στὴν προϊστορικὴ ἐποχή. τὰ δὲ αἴτια τῆς κάμψεως τοῦ κανόνος καὶ τῆς κλιμακώσεως τῶν παραβάσεων του εἶναι, νομίζω, τὰ ἀκόλουθα.

1. Η ἐπίδρασι ἔνων γλωσσῶν στὴν ἐλληνικὴ στὶς ἔνες ἐκεῖνες γλώσσες, οἱ διποτὲς ἀσκησαν τὴν ἐπίδρασί τους πάνω στὴν ἐλληνικὴ λόγῳ συμβιώσεως τῶν Ἑλλήνων μὲ τοὺς λαοὺς ποὺ τὶς μιλοῦσαν, δὲν ἵσχε δι κανόνας αὐτός.

2. Ο βαρβαρισμὸς τῶν ἐλληνοφώνων ἔνων, ποὺ δι ανεπαρκῆς γνῶσι τῆς ἐλληνικῆς δὲν τοὺς ἐπέτρεπε νὰ τηροῦν ἀπαρεγκλίτως τὸν ἐξεταζόμενο κανόνα. αὐτὸ φαίνεται ἀνάγλυφα σὲ πολλοὺς ἴδιωτικοὺς παπύρους τῆς ἐλληνιστικῆς κι ἐλληνορρωμαϊκῆς περιόδου, ποὺ εἶναι γραμμένοι ἀπὸ τέτοιους ἐλληνοφώνους ἔνους.

3. Η φοπὴ τῶν λογίων σὲ νεολογισμούς· ἔτοι ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενο δι τοὺς οἱ ἀρχαῖζοντες καὶ ἀττικισταὶ λόγιοι Καππαδόκες Βασίλειος καὶ Γρηγόριοι ἐμφανίζονται πολλὲς παραβάσεις, ἐνῷ οἱ δημώδεις μετάφρασι τῶν Ο' καὶ Κ. Διαθήκη κι δι ἀπλοῦκός Ἰγνάτιος οὕτε μία.

4. Η μίμησι ἀρχαιοτέρων παραδειγμάτων, κατὰ τὴν διποια οἱ μεταγενέστεροι λόγιοι, μιμούμενοι δὲ τὴν ἀξιοσημείωτα καὶ γοητευτικὰ στοιχεῖα τῶν προγενεστέρων, μιμοῦνται καὶ τὶς ἐκ μέρους ἐκείνων παραβάσεις τοῦ κανόνος αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἀκριβῶς τὰ κατὰ παράβασι συντεθειμένα ὁρματα εἶναι πιό χτυπητά. ἔτοι λ.χ. οἱ Ψευδιούλανδος καὶ Ψευδοβασίλειος μιμούμενοι τὶς λέξεις τοῦ Ἀριστοφάνους σπερμαγοραιολεκιθολαχανοπάλιδες, σκορδοπανδοκευτραιαρτοπάλιδες, κυμινοπριστοκαρδαμογλύφος, λοπαδοτεμαχοσελαχογαλεοκρανιολεψανοδριμυποτριματοσιλφιοτυφομελιττοκατακεχυμενοκιχλεπικοσσυφοφαττοπεριστεραλεκτρυνονοπτεροκεφαλλιοκιγκλοπελειολαγωσιραιοβαφητραγανοπτερυγών, γράφοντ καὶ αὐτοὶ ἐξαριθμοζυγοκαμπανοτρυντανίσας, εύμορφοποικιλοκαθαρόμορφοι, ἀστραποβροντοχαλαζορειθροδάμαστος.

5. Η σημασιολογικὴ ταύτισι τῆς μετοχῆς, καὶ μάλιστα τῆς μέσης καὶ τῆς παθητικῆς τοῦ παρακειμένου, μὲ τὸ ἐπίθετο ποὺ μπορεῖ νὰ συντίθεται μὲ διποιδήποτε μέρος τοῦ λόγου. ἐφ' ὅσον δι κατάρατος εἶναι τὸ ἵδιο μὲ τὸν κατηραμένον, τὸ τρισκατάρατος εὔκολα γίνεται καὶ τρισκατα-

ραμένος, διότι δ' ἀπλὸς ἀνθρωπος δὲν ἀντιλαμβάνεται τὴ διαφορὰ ἐπιθέτου καὶ μετοχῆς. ἔπειτα ἡ κατὰ παράβασι σύνθετη μετοχὴ ἀπὸ τὴ μέση καὶ παθητικὴ φωνὴ ἐπεκτείνεται καὶ στὴν ἐνεργητική, κι ἀπὸ τὸν παρακείμενο στοὺς ἄλλους χρόνους. αὐτὸ τὸ πέμπτο αἴτιο τῆς κλιμακώσεως τῶν παραβάσεων τοῦ κανόνος προσδιώρισαν σὰ μοναδικὸ οἱ γλωσσολόγοι Τσερέπης καὶ Χατζιδάκις, κι ἔπειτα καὶ οἱ ἄλλοι.

Νομίζω δτι τὸ κύριο αἴτιο τῆς κλιμακώσεως τῶν παραβάσεων εἶναι τὸ πρῶτο, ἡ ἐπίδρασι ἔνων γλωσσῶν στὴν ἐλληνική, κι δτι τὰ ἄλλα τέσσερα εἶναι ἐπὶ μέρους πτυχὲς καὶ συνέπειες τοῦ πρώτου αὐτοῦ καὶ κυρίου αἰτίου.

Κάθε γλῶσσα δέχεται τὴν ἐπίδρασι ἄλλων γλωσσῶν σ' ὅλες τὶς περιόδους τῆς ζωῆς της· κυρίως τῶν γλωσσῶν τῶν λαῶν μὲ τοὺς ὅποιους δικός της λαὸς ἡ ἀναμίχθηκε φυλετικῶς ἡ συμβίωσε σὰν ὑπόδουλος ἡ κυρίαρχος, ἔπειτα δὲ τῶν γλωσσῶν τῶν γειτονικῶν λαῶν κι ἔπειτα τῶν μακρινωτέρων λαῶν μὲ τοὺς ὅποιους εἶχε συναλλαγές ἡ κάποια ἄλλη ἐπικοινωνία. καὶ ἡ ἐλληνικὴ γλῶσσα, ὅπως ὅλες, δέχτηκε τὴν ἐπίδρασι ἄλλων γλωσσῶν ἀπὸ τὰ προϊστορικὰ κιόλας χρόνια, ἀν καὶ ἡ γλῶσσα αὐτὴ πολὺ περισσότερο ἀσκησε τὴ δική της ἐπίδρασι σ' ἐκεῖνες ἀπὸ τὶς ὅποιες δέχτηκε ἐπίδρασι. καὶ δταν μὲν τὸ στοιχεῖο τῆς ἐπιδράσεως εἶναι λέξεις, εἶναι ἐμφανές· δταν ὅμως εἶναι συντάξεις κι ἐτυμολογικοὶ νόμοι τῆς ἔνης γλώσσης ἡ χαλάρωσι τῶν οἰκείων συντακτικῶν κι ἐτυμολογικῶν νόμων, τὸ στοιχεῖο αὐτὸ εἶναι δυσδιάκριτο. κι ἔνα τέτοιο δυσδιάκριτο στοιχεῖο ἐπιδράσεως ἔνων γλωσσῶν στὴν ἐλληνικὴ εἶναι ἡ κάμψι τοῦ κατ' ἀρχὴν ἀπαραβάτου βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁμάτων. ἡ ἐπίδρασι μιᾶς ἔνης γλώσσης στὰ ἀφανῆ στοιχεῖα εἶναι ἀσφαλῶς ἀνάλογη τῆς ἐπιδράσεως στὰ φανερὰ στοιχεῖα, δηλαδὴ στὸ λεξιλόγιο.

Ἐλάχιστη ἀσφαλῶς εἶναι ἡ ἐπίδρασι στὴν ἐλληνικὴ τῆς ἀρχαίας περικῆς, ἀπὸ τὴν ὅποια ἡ ἐλληνικὴ δέχτηκε λ.χ. τὴ λέξι παρασάγγης, ἡ τῶν γλωσσῶν τῶν Ιθαγενῶν τῆς Ἀμερικῆς Μάγια καὶ Ἰνκας, ἀπὸ τὶς ὅποιες δέχτηκε λ.χ. τὶς λέξεις, πατάτα ντομάτα κακάο ταμπάκο. μεγάλη ὅμως ἐπίδρασι πάνω στὴν ἐλληνικὴ ἀσκησαν σὲ διάφορες περιόδους τῆς ζωῆς της τέσσερες γλώσσες· ἡ πελασγικὴ, ἡ ἐβραϊκὴ, ἡ λατινικὴ, καὶ ἡ τουρκικὴ. ἡ ἐλληνικὴ ἀσκησε πολὺ μεγαλείτερη τὴ δική της ἐπίδρασι στὶς τρεῖς τελευταῖς, στὴ δὲ πελασγικὴ τόσο μεγάλη, ποὺ τὴν ἔξαρθρωσε. δηλαδὴ εἶναι πολὺ περισσότερες οἱ ἐλληνικές λέξεις καὶ συντάξεις ποὺ δέχτηκαν ἡ ἐβραϊκὴ ἡ λατινικὴ καὶ ἡ τουρκικὴ, παρὰ οἱ ἐβραϊκές οἱ λατινικές καὶ οἱ τουρκικές λέξεις καὶ συντάξεις ποὺ δέχτηκε ἡ ἐλληνικὴ. καὶ δταν ὅμως μιὰ ἰσχυρὴ γλῶσσα ἀσκῇ τὴ μείζονα ἐπίδρασι σὲ κάποιες ἀσθενέστερες —καὶ ἡ ἐλληνικὴ καὶ στὶς τέσσερες ἐν λόγῳ περιπτώσεις ἀλληλεπιδράσεως ήταν ἡ ἰσχυρὴ—, δέχεται κι αὐτὴ τὴν ἐπίδρασι

τῶν ἀσθενεστέρων. ἀκόμη κι ἀπὸ τὴν πελασγική, τὴν ὅποια ἐξάρθρωσε, δέχτηκε τὰ ὑπολείμματά της μέσα στὸ λεξιλόγιο της καὶ φυσικὰ καὶ τοὺς ἀνάλογους πρὸς τὸ δανεισμένο λεξιλόγιο ἀφανεῖς συντακτικούς κι ἐτυμολογικούς νόμους.

Θ' ἀναφερθῷ μὲ συντομία καὶ μὲ τρόπο στατιστικὸ στὸ ἐμφανὲς στοιχεῖο ἐπιδράσεως, δηλαδὴ στὸ λεξιλόγιο, ποὺ δέχτηκε ἡ Ἑλληνικὴ ἀπὸ τὶς τέσσερες γλώσσες ποὺ ἀνέφερα· κι αὐτὸ γιὰ νὰ μποροῦμε νὰ εἰκάσουμε καὶ τ' ἀνάλογα δυσδιάκριτα στοιχεῖα τῆς ἐπιδράσεώς των.

Μερικὰ ἀπὸ τὰ πελασγικὰ προσηγορικὰ ὄνοματα, ποὺ μπῆκαν καὶ κατακάθισαν μέχρι σήμερα στὴν Ἑλληνικὴ γλώσσα κατὰ τὴν προϊστορικὴ περίοδο, εἶναι καὶ τ' ἀκόλουθα.

οὐρανὸς	ἐλαία	ἀμνὸς	χροσσός
ῆλιος	ἄμπελος	ὅρνις	σινδὼν
μήνη-μῆνες	συκῆ	ὅρνεον	δρμαθός
γῆ	δοιά	νῆσσα	κιθάρα
θάλασσα	θύμος	χῆν	βέλος
βυθός	θυμίαμα	τρυγῶν	
ἄβυσσος	ὑάκινθος	περιστερά	γλῶσσα
νῆσος	μάραθον	μέλισσα	μῆθος
σκόπελος	λάπαθον	κηφήν	ἀριθμὸς
λίμνη	ἄνηθον	μέλι	
λιμὴν	γλυκάνισσον	κηρός	βασιλεὺς
	σέλινον	κήρινθος	ἔθνος
λίθος	λάχανον	κυψέλη	ἀδελφός
χρυσός	κραμβολάχανον	ἰχθύς	τυφλός
σμύρνις	μίνθη	δελφῖς	πόρνη
γῦψος	κολοκύνθη	ἐχῖνος	
καπνὸς	κριθή	σηπία	τιτάν
	στάχυς		θρησκεία
ἄλσος	πίτυρον	πλίνθος	θροῶ
θάμνος	φακῆ	πῆχυς	θρῆνος
ἄνθος	ἐρέβινθος	φύθιμός	θρίαμβος
ἄκανθα	λάθυρος	πύλη	ἴαμβος
κυπάρισσος	κρόμμυον	τόρνος	διθύραμβος
κισσός	σκόρδον	σκέπαρνος	ῦμνος
πίξις	πράσον	στεφάνη	λαβύρινθος
μύρτος	πράσινον	δίσκος	ἴερός
σχοῖνος	ἐρυθρόν	κάλαθος	ἴερεὺς
πρῖνος	ξανθόν	πίθος	ἴλασμός
φιλύρα		στάμνος	θυσία
προύμνη	ἄρκτος	κάδος	σπονδὴ
σμύρνα	ἄλαφος	σπόνδυλος	τάφος
πίσσα	δορκάς	δίκτυον	τύμβος

Καὶ πελασγικὰ κύρια δνόματα γεωγραφικά, ποὺ μπῆκαν στὴν ἑλληνική, μόνον δσα ἀνευδίσκονται στὸ σημερινὸ τηλεφωνικὸ κατάλογο (γιὰ νὰ μὴν πελαγώσουμε στὸ πλῆθος ποὺ ἀνευδίσκεται σ' ὅλα τ' ἀρχαῖα ἑλληνικὰ κείμενα), εἶναι τ' ἀκόλουθα.

Ἄθῆναι	Ἐδεσσα	Κυπαρισσία	Πάρος
Ἄθως	Ἐρεσός	Κυψέλη	Πάτμος
Αἰδηψός	Ἐρυμάνθεια	Λάριսσα	Περιστερά
Ἄλισσος	Ἐφεσος	Λάρυμνα	Πίνδος
Ἀμάρουνθος	Ζάκυνθος	Λέσβος	Πρόσυμνα
Ἀμύκλαι	Θάσος	Λῆμνος	Πύλος
Ἀμφισσα	Ταλυνσός	Λητή	Ρόδος
Ἀνάβυνσσος	Ιερισσός	Λίμνη	Σάμη
Ἀνθήλη	Ιθάκη	Λίνδος	Σάμος
Ἀντισσα	Ικαρία	Μαραθών	Σέριφος
Ἀπείραθος	Ιλισσός	Μάρπησσα	Σίνδος
Ἀραβησσός	Ίος	Μελίσσιον	Σίφνος
Ἀδρασσα	Ισθμία	Μεσσήνη	Σκίαθος
Ἀρέθουσα	Κάλαθος	Μήθυμνα	Σκῦρος
Ἀρκαδία	Κάλυμνος	Μῆλος	Σκόπελος
Ἀρνα	Κάρπαθος	Μίλατος	Σμύρνα
Ἀρνισσα	Κάσσος	Μυκῆναι	Στάμνος
Ἀσία	Κεσσάνη	Μύκονος	Συκέα
Ἀσίνη	Κηφεύς	Μύρινα	Σύμη
Ἀσσηρος	Κηφισός	Μύρτος	Σῦρος
Ἀφίδναι	Κίμωλος	Μυτιλήνη	Τῆλος
Ἀφυσσος	Κίος	Νάξος	Τῆνος
Ἀχίλλειον	Κίσαμος	Νίσυρος	Τίρουνς
Βέσσα	Κνίδη	Ξάνθη	Τρυγών
Βολισσός	Κορησός	Ολυμπία	Τύλισσος
Βρίσσα	Κόρινθος	Ολυμπος	Τύμφως
Βύσσα	Κρήτη	Οσσα	Τυμφρηστός
Γορτυνία	Κύθηρα	Παγασσαι	Υμηττός
Διρφυς	Κυλλήνη	Παλλήνη	Φίλυρον
Δωδώνη	Κύνθος	Παρνασσός	Χίος

Ἐβραϊκὰ προσηγορικὰ εἰσηγμένα στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν ἀρχαϊκὴ, τὴν ἑλληνιστικὴ, καὶ τὴν ἑλληνορρωμαϊκὴ περίοδο, ποὺ μπῆκαν μέσω τοῦ ἀλφαβήτου, τῆς Βίβλου, καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶναι τ' ἀκόλουθα.

ἄλφα	ρῶ	ἀμήν	ἀββᾶ(ζ)
βῆτα	ταῦ	λευῖτης	ἀληλούια
γάμα	γρὺψ	μάνα	βάια
δέλτα	δέλτος	νάφθα	κορβανᾶς
εἶ	κάνα	ναφθαλίνη	μαμωνᾶς
βαῦ	κανὼν	νέφτι	φαββί(νος)
ζῆτα	κινάμωμον	πάσχα	φαρισαῖος
ήτα	κρόκος	σάββατον	ώσαννά
θῆτα	κώπη	σατάν(ᾶς)	
ἰῶτα	μνᾶ	σεραφὶμ	
κάππα	νίτρον	φαραὼ	
λάμδα	σάπφιρος	χερουβὶμ	
νῦ	σμύρνα		
οἶ	σφραγῖς		
πεῖ			
κόππα			

Στοὺς Ο' ἀνευρίσκονται περίπου 350 ἀμετάφραστα ἑβραϊκὰ προσηγορικά, λ.χ. ἐργάβ θαλπιώθ θεέ ναδάβ οἴφι κλπ., τὰ διοῖα ὅμως δὲν ἔγιναν δεκτὰ στὴν τρέχουσα ἐλληνική, αὐτὰ ἐξυπηρετοῦσαν μόνο τοὺς ἐλληνογλώσσους Ἐβραίους τῆς Ἀλεξανδρείας σὰν δοι, καὶ δὲν βγῆκαν ποτὲ στὴν κοινὴ χρῆσι ἔξω ἀπ' αὐτὴ τὴ μετάφρασι τῆς Βίβλου. στὴν τρέχουσα ἐλληνικὴ γλῶσσα σύνοθετήθηκαν περίπου μόνο οἱ παραπάνω 50 λέξεις, οἱ μὲν 30 τῆς πρώτης ὅμάδος, ποὺ εἶναι κυρίως ὀνόματα τῶν γραμμάτων τοῦ ἀκροφωνικοῦ ἀλφαβήτου (βόδι σπίτι καμήλα πόρτα σκάρα γάντζος ποτήρι κάγκελλο κουβάρι χέρι κλαρι ἀλετρόχερο κάθισμα μάτι γωνία ξιφολαβή κεφάλι σημάδι), δσα διατηρήθηκαν ἀπὸ τοὺς Ἐλληνες, καὶ μερικά ἄλλα ἀντικείμενα, μπῆκαν στὴν ἐλληνικὴ κατὰ τοὺς προμακεδονικοὺς χρόνους, πρὶν καὶ πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴ γένεσι τῆς μεταφράσεως τῶν Ο' καὶ πρὶν ἀπ' ὅποιαδήποτε γνωριμία τῶν Ἐλλήνων μὲ τοὺς Ἐβραίους, οἱ 12 τῆς δευτέρας ὅμάδος μεταδόθηκαν ἀπὸ τὴ μετάφρασι τῶν Ο' καὶ τὴν ἐλληνογλώσση Ιουδαϊκὴ γραμματεία τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων, καὶ οἱ 8 τῆς τρίτης ὅμάδος προέρχονται ἀπὸ τὴν Κ. Διαθήκη. ἡ ἑβραϊκὴ γλῶσσα ἐπέδρασε στὴν ἐλληνικὴ κυρίως στὴ σύνταξι· σ' αὐτηνῆς τὴν ἐπίδρασι ὁφείλεται ἡ κάμψι τῆς πολλῆς καθ' ὑπόταξι συντάξεως τῆς κλασσικῆς ἐλληνικῆς καὶ ἡ τάσι τῆς κοινῆς πρὸς τὴν κατὰ παράταξι σύνταξι, μὲ μία ἀπὸ τὶς συνέπειες τὴν ἀντικατάστασι πολλῶν συνδέσμων μὲ τὸ καί. ἡ ἀρχαία ἑβραϊκὴ γλῶσσα, ποὺ γενικῶς ἀπεχθανόταν τὰ σύνθετα ὁμιλία, δὲν ἀσκησε καμμία ἐπίδρασι στὴν κάμψι τοῦ ἔξεταξομένου ἐλληνικοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁμιλίων, κι αὐτὸ εἶναι ἄλλος ἔνας λόγος ποὺ οὔτε οἱ Ο' οὔτε ἡ

Κ. Διαθήκη περιέχουν κανένα όπιμα συντεθειμένο κατά παράβασι τοῦ κανόνος αὐτοῦ.

Από τις χιλιάδες τῶν ἐβραϊκῶν κυρίων ὀνομάτων, ποὺ ὑπάρχουν στὴ Βίβλο, μπῆκαν στὴν τρέχουσα Ἑλληνικὴ λίγα, τὰ δὲ συχνότερα ἀπὸ αὐτὰ στὴ σημερινὴ Ἑλληνικὴ εἶναι τὸ ἀκόλουθα.

Ιωάννης	Ισαάκ	Σεραφίμ	Μαγδαληνὴ
Μιχάλης	Ιωσήφ	Ιωνᾶς	Ρεβέκκα
Θωμᾶς	Ματθαῖος	Δανιὴλ	Σουσάνα
Ηλίας	Άδαμ	Ἀνανίας	Εὕα
Λάζαρος	Ιορδάνης	Ἄξαρίας	Σάρρα
Ζαχαρίας	Δανιδ	Ἐλισαῖος	Γεθσημανὴ
Μανόλης	Ἡσαῖας	Γαβριὴλ	Ῥαχὴλ
Πασχάλης	Μωϋσῆς	Βαρθολομαῖος	Βηθλεέμ
Ζαφίρης	Βενιαμὶν	Ἀννα	Σαλώμη
Σάββας	Βαρνάβας	Μαρία	Δεββώδα
Τάκωβος	Συμεὼν	Ἐλισάβετ	Παλαιστίνη
Άβραάμ	Ιωακὶμ	Μάρθα	Παλαιστῖνοι

Μερικὲς ἀπὸ τις λατινικὲς λέξεις, ποὺ λέγονται στὴ σημερινὴ Ἑλληνικὴ, εἶναι οἱ ἀκόλουθες.

ὅδομπορο	οῦρσα	κατένα	μπαρμπέρης
τίλιο	σκρόφα	παῖδια	φαμίλια
κούρβονλο	βιτούλι		μάννα
φιστικιὰ	πορτσιάδι	φαρίνα	μπάρμπα..ς
φιστίκι	πορτσιαλίζεται	φάβα	κουμπάρος
φροῦτο	κουνέλι	φαβατιάζω	κολλήγας
φρέσκος	πουλι	φαφατιάζω	
φράουλα	παγώνι	παπάρα	κάστρο
κομπάκα	κότα	σαλάτα	παλάτι
φαδίκι	τονρούρα	σάλτσα	τσίρκο
μαρούλι	σερπετό	πάστα	ταβέρνα
μάππα	σαρδέλλα	κομπόστα	φόρα (στήφορα)
παπαρούνα	βέσπα	κουρκούμπινια	σπίτι
βιολέττα	βαρβάτος	μοῦστος	σκάλα
τάτουλα	καλιγώνω	γούλα	κάγκελλο
μούσκλια	σέλλα	γουλιάρης	πόρτα
λόγγος	σκάλα (=ἀναβολεὺς)	γοῦστο	πορτάρης
μουλάρι	καπίστρι	γουστάρω	ξεπορτίζω
	σοῦκος	μαστουρῷνω	κολόνα

κελλί	μαξιλάρι	φέγουσλα	βεντούζα
κελλάρι	μεσάλα	φεγουλάρω	τσεκούρι
κυνθούχλιο	πανί	αύγατίζω	σκαρπέλλο
στάβλος	παρτάλι	γράδος	πένσα
φούρνος	φούντα	μόδιο	σαΐτα
φουρνίζω	φουντώνω	λίτρο	ἄρματα
ξεφουρνίζω	φλοκάτη	δηνάριο	άρματωλός
πισίνα	φασκιές	κοδράντης	νότα
βιτρίνα	φασκιώνω	λίρα	μαέστρος
φινιστρίνι	βεστιάριο	φλωρί	κορνέττα
ντεπόζιτο	βράκα	όδγα (=μισθός)	μεμβράνη
φαντίνα	βρακί	φέστα	πέννα
κανάλι	κάλτσα		κάδικας
τούβλο	μανίκι	φόδα	τίτλος
τσιμέντο	καπέλλο	κάρρο	βούλλα
καδρόνι	κασσίδα	καρούλι	τζίφρα
τραβέρσα	κασσιδιάρης	φάμπρικα	νουβέλλα
μάστορας		λανάρα	λοῦστρο
	βέργα	λαναρίζω	σπίρτο
κατακόμβη	δεκανίκι	κάσα	σαπούνι
καμπάνα	νούμερο	κασέττα	σαπουνίζω
τέμπλο	σούμμα	τάβλα	φοῦμος
σολέας	Ιανουάριος	τάβλι	φουρνέλλο
μανονάλι	Φεβρουάριος	ταμπέλλα	κούρα
λάβαρο	Μάρτιος	κάδρο	κουράρω
καντήλα	Άπριλιος	κορνίζα	κούρσα
ἀντιμίνσιο	Μάϊος	σκούπα	κουρσάρος
δάσο	Τούνιος	σκουπίζω	κουρσεύω
ἀντερί	Τούλιος	σκουπίδι	μάγκας
ἐπιμάνικα	Αὔγουστος	σούβλα	καρναβάλι
φελώνιο	Σεπτέμβριος	σουβλάκι	καλικάντζαρος
δράριο	Όκτωβριος	σουβλίζω	φάλτσο
κουκούλα	Νοέμβριος	παλούκι	σοῦρδος
δφφίκιο	Δεκέμβριος	φουύρκα	φλώρος
	κάλαντα	φουρκέττα	μαῦρος
κορώνα	βίσεκτο	φουρκίζω	νέγρος
βέρα	καζαμίας	σκαμνί	φιγούρα
καδένα	βίγλα	λάμα	φόρμα
βέλο	μάνε-μάνε	λαμαρίνα	κουμούλα
κουρτίνα	μίλι	φραγγέλιο	μόδα
μαντήλι	πόντοι	βεντάλια	μοδίστρα

μοντέρνος	κουβαλῶ	φυσκάρω	κλασσικός
πανούκλα	κόντρα	σοῦπερ	φουσάτο
φουρτούνα	κοντράρω	σεξουαλικός	λεγεώνα
παγάνα	μισσεύω	καπιτώλιο	βετεράνος
πατέντα	ντελαπάρω	πραιτώριο	άρμάδα
πλουμίδια	σάλτο	πραιτωριανοί	βαπόρι
πλουμιστός	σαλτάρω	πρίγκιπας	μιλιταριστής
φαφινάτος	κλάνω	δήγας	φουφιάνος
σεμινάριο	φόντο	δικτάτωρ	κομμουνιστής
πόστο	φουντάρω	πρίγκιπας	φεβιζιονιστής
σινιάλο	σερβίρω	δούκας	δηπορτουνιστής
μαντάτο	σερβιτόρος	πατρίκιος	φραξιονιστής
τσιριμόνιες	χάφτω	κόμης	
φαλιμέντο	τραβή	κομισσάριος	
άκουμπτω	φύσκος	καπετάνιος	

καὶ κύρια λατινικὰ ὄνόματα ἀνθρώπων καὶ χωρῶν κοινὰ στοὺς σημειωνοὺς Ἐλληνες εἶναι τὸ ἀκόλουθα.

Κωνσταντῖνος	Λαυρέντιος	Κωνσταντῖνα	Βιργινία
Αντώνιος	Μερκούριος	Άντωνία	Τουλία
Παῦλος	Βικέντιος	Παυλίνα	Πουλχερία
Μᾶρκος	Ιγνάτιος	Λουκία	Σίλβια
Λουκᾶς	Κλήμης	Αἰμιλία	Βέρα
Αἰμίλιος	Αύγουστινος	Κορνηλία	Φεβρωνία
Κορνήλιος	Τίτος	Μαρίνα	Βιολέττα
Δαμιανός	Βεργίλιος	Βικτωρία	
Μάριος	Ακύλας	Δόμνα	Πεντόγαλος
Βίκτωρ	Αδριανός	Στέλλα	Πεντεφούντας
Σέργιος	Βενέδικτος	Μιράντα	
Σίλας	Βαλεντίνος	Ναταλία	Αφρική
Τήγας		Τατιανή	

Τουρκικὲς λέξεις, ποὺ ἔμειναν στὴ σημερινὴ Ἑλληνικὴ δημοτικὴ μετὰ τὴν ἀποτοξίνωσί της ἀπ’ αὐτές κατὰ τὸ χρονικὸ διάστημα 1821 – 1980, εἶναι οἱ ἀκόλουθες.

κιμᾶς	σουτζουκάκια	τάς-κεμπάλ	καπαμᾶς
κεφτέδες	γκιουβέτσι	μουσακᾶς	μεξέδες
γιουβαρλάκια	τζιγεράκια	πατσᾶς	παστονομᾶς

τελεμές	τέντερος	χαλές	τσιμπούκι
τουλούμι	καπάκι	πεθάζει	τσακιάκι
τουλουμίσιο	καζάνι	παντζούρια	φερμάνι
γιαούρτι	καζαντζῆς	μεντεσές	μπόσικος
καϊμάκι	σαχάνι	καφάσι	μπατάλικος
ταραμᾶς	σαγανάκι	τζάμια	
μπαγιάτικος	ταψί	τζάκι	
σιμίτι	τσανάκι	ντουλάπι	τσόχα
ζαρζαβάτι	τάσι	σεντούκι	τσόχινος
παντζάρια	ταβᾶς	μπαξές	χασές
μπάμιες	κουρβᾶς	μπαξεβάνος	ἀλατζᾶς
μελιτζάνες	φλιτζάνι	καναπές	κετσές
ντολμαδάκια	μπρίκι	καπλαμᾶς	σιρίτι
ἰμάμ μπαϊλντι	μπαροντάκι	καπλαντισμένος	γαϊτάνι
μαϊδανός	γκιούμι	σουβᾶς	σαρίκι
πιλάφι	μπακράτσι	τζαμί	φέσι
ταχίνι	μαστραπᾶς	τεκές	τσιμπέρι
χαλβᾶς	χαβάνι	ταμπούρι	φερετζές
λουκούμι	τσιγκέλι	χάνι	τσέπη
λουκουμᾶδες	μαγκάλι	κονάκι	τσεπώνω
κουραμπιέδες	σόμπτα	κονεύω	μπατζάκια
τσουρέκι	μπουριά	τσαρδάκι	τσουράπια
μπακλαβᾶς	τορβᾶς	χαβούζα	χαϊμαλί
τουλούμπα	μπαλτᾶς	σιντριβάνι	μπουρνούζι
κανταΐφι	γιαταγάνι	καλντερίμι	πασουμάκια
σάμαλι	κασμᾶς	μαχαλᾶς	παπούτσια
ντοντουρομᾶς	ταμπλᾶς	παζάρι	τσαρούχια
πελτές	σοφρᾶς	παζάρεμα	χαλι
πετιμέζι	μερεμέτι	παζαρεύω	κιλίμι
καρπούζι	κουρασάνι	ταρσανᾶς	βελέντζα
μποστάνι	γιατί	καϊκι	μιντέρι
καΐσια	ντουβάρι	άραμπᾶς	τσουβάλι
χουρμᾶδες	κουμπές	άραμπατζῆς	ντιβάνι
χαρούπι	λούκι	τσιβί	
σαλέπι	ταβᾶνι	τσατάλι	μαντέμι
τσίπουρο	όντᾶς	καζίκι	τσιλίκι
χασίς	χαγιάτι	τουφέκι	τενεκές
ἀφιόνι	άμπάρι	μπαρούτη	μπακίρι
ἀφιονιζω	χαμάμι		

μπακιοτζῆς	τεμπελιά	τσογλάνι	χατίρι
καλάι	τεμπελιάζω	χαφιές	καζάντι
	μπουνταλᾶς	καλτάκα	καζαντίζω
τσάμι	φουκαρᾶς	τσελεπῆς	χούι
καβάκι	τσιγκούνης	γενίτσαρος	χουνέρι
καραγάτσι	χουβαρδᾶς	δερβίσης	γινάτι
	χουβαρδαλίκι	βακούφι	καυγᾶς
χαιβάνι	άτξαμῆς	χατζῆς	μπελᾶς
σαΐνι	άτξαμοσύνη	χατζιλίκι	φεζίλι
ἄτι	τσαπατσούλης	χαμάλης	φεζιλίκι
μαΐμοῦ	τσαπατσουλιά	χασάπης	χάλι
ἀσλάνι	άχαλοευτος	τσομπάνος	ἀμάν
καπλάνι	χαῖρι	σαράφης	ταμάχι
τσιβίκι	μπεκρῆς	σουλτάνος	τερτίπι
	μπατίρης	σουλτάνα	τσαλίμι
μπογιά	έργένης	βεζίρης	τεμενᾶς
μπογιατζῆς	μπεκιάρης	πασᾶς	σεργιάνι
μπογιατζῶ	κάλφας	μπένης	χάξι
μπακάλης	τσιράκι	άγας	τσάρκα
στουπέτσι	τζίνι	χανούμισα	ξάπι
φίλντισι	τσαχπίνης	χαρτζιλίκι	ξαπώνω
σεντέφι	τσαχπινιά	άλισθερίσι	ξόρι
νισιαντίρι	σακάτης	τσαμπάζος	ξορίζω
	σακατεύω	τζάμπα	μπερντάχι
σόι	καμπούρης	βερεσὲ	μπουγιούρντι
ταϊφᾶς	καμπούρα	χαλάλι	τσατίζω
μπαμπᾶς	καμπουριάζω	χαλαλίζω	τσατίλα
μπατζανάκης	γρουσούζης	χαράμι	τσατισμένος
καρντάσι	γρουσούζιά	χαμπάρι	ντογροῦ
μπέμπα	γούρι	χαράτσι	νάξι
νταντᾶ	γουρλῆς	χαρατσώνω	ντέρτι
νταντεύω	γουρλίδικο	άσίκης	σαράκι
	άσίκης	τζερεμές	νταλκᾶς
τσακίρης	ζευζέκης	τζερεμετιά	νταλκατζῆς
τσολάκης	ντελμπεντέρης	τζερεμετίζω	σεβντᾶς
καραγκιόζης	τζαναμπέτης	άμανάτι	σεβνταλῆς
τσουλούφι	τσίφτης	τεφαρίκι	μαράζι
	τσαμπουκᾶς	πεσκέσι	μαραζώνω
τεμπέλης	άλάνι	δουσφέτι	

<i>ðkā</i>	<i>χαβᾶς</i>	<i>μπαγλαμᾶς</i>
<i>ðrámī</i>	<i>άμανές</i>	<i>ντέφι</i>
<i>paðádes</i>	<i>μπουζούκι</i>	<i>νταϊզές</i>
	<i>oúti</i>	<i>νταούλι</i>

Τουρκικά όνόματα ἀνθρώπων κύρια μὲν οἱ Ἔλληνες δὲν δέχτηκαν σχεδὸν καθόλου, λόγῳ τοῦ δτι σὰ Χριστιανοὶ δὲν ἦταν δυνατὸν κατὰ τὸ βάπτισμά τους νὰ βάλουν τέτοια· ἐβραϊκὰ καὶ λατινικὰ δέχτηκαν πολλά, διότι Ἐβραῖοι καὶ Ῥωμαῖοι Χριστιανοὶ ὑπῆρξαν, τουρκικὰ δῆμος δχι, διότι Τοῦρκοι Χριστιανοὶ δὲν ὑπῆρξαν. δέχτηκαν μόνο τὸ ὄνομα Σουλτάνα, ποὺ τείνει νὰ ἐκλείψῃ, καὶ ποὺ γιά τοὺς Τούρκους δὲν εἶναι κύριο, ἀλλὰ προσηγορικὸ (=βασιλομήτωρ). ἀντιθέτως ἐπώνυμα δέχτηκαν κι ἔχουν μέχρι σήμερα πολλά. αὐτὰ ἦταν στὴν ἀρχὴ παρατσούκλια, δχι εὐχαρίστως ἀποδεκτὰ ἀπὸ τοὺς φορεῖς των, στὴ συνέχεια δῆμος τοὺς κάθισαν σὰν κανονικὰ ἐπώνυμα. ἔμειναν δὲ καὶ μερικὰ τοπωνύμια, λ.χ. *Βαλκανία Γιανιτσά Δερβένακια Κιλκίς*, κλπ..

“Οπως σημειώθηκε προηγούμενως, ἀπὸ τὶς τέσσερες ξένες γλώσσες ἡ ἐβραϊκὴ δὲν ἐπέδρασε καθόλου στὴν ἐλληνικὴ ὡς πρὸς τὴν κάμψι τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁγμάτων. οὔτε καὶ ἡ τουρκικὴ ἐπέδρασε καθόλου, κι αὐτὸ φαίνεται, ἀν δχι ἀπ’ ἀλλοῦ, τοὺλάχιστο ἀπὸ τὸ δτι ἡ κάμψι αὐτὴ στὸ βαθμὸ ποὺ ἔχει φτάσει σήμερα ἦταν ἥδη φτασμένη πρὶν ἀπὸ τὴν τουρκοχροατία καὶ πρὶν ἀπ’ δποιαδήποτε ἐπίδρασι τῆς τουρκικῆς στὴν ἐλληνική. ἄλλωστε καὶ ἡ τουρκικὴ δὲν συνηθίζει ὁγμάτα σὰν αὐτὰ ποὺ ἔξεθεσα προηγούμενως. οἱ ξένες γλώσσες, ποὺ μὲ τὴν ἐπίδρασί τους στὴν ἐλληνικὴ ἔχουν προκαλέσει τὴν κάμψι τοῦ ἔξεταζομένου κανόνος, εἶναι ὀπωσδήποτε μὲν ἡ λατινικὴ, προφανῶς δὲ καὶ ἡ πελασγικὴ.

“Οπως ἐκτέθηκε στὰ προηγούμενα, ἀπὸ τὴν προϊστορικὴ καὶ τὴν ἀρχαϊκὴ περίοδο τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης, ποὺ ἡ τότε εἰκόνα της εἶναι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ δποια προέκυψε μετὰ τὴν ἄσκησι τῆς πελασγικῆς ἐπιδράσεως, ἀνευρίσκονται δύο μόνο ὁγμάτα συντεθειμένα κατὰ παράβασι τοῦ κανόνος (χερνίπτομαι πλημύρω) ἀλλὰ μετοχές – δόνόματα ὑπερδιακόσια. ἀν ἡ ἐλληνικὴ γλώσσα δὲν εἶχε ἐξ ἀρχῆς τὸν ἐν λόγῳ κανόνα ἀπαράβατο, θὰ συναντούσαμε στὰ κείμενα περίπου ἵσο ἀριθμὸ ὁγμάτων καὶ μετοχῶν – δόνομάτων συντεθειμένων κατὰ παράβασι, γενικῶς δὲ στὸ ἐλληνικὸ ὁγματολόγιο δ ἀριθμὸς αὐτὸς θὰ ἦταν ἀρκετὰ μεγάλος καὶ ὀπωσδήποτε σταθερός. καὶ δὲν θὰ εἶχαμε ἴδιαίτερο μέρος τοῦ λόγου τὶς προθέσεις, ἀλλὰ θὰ ἦταν κι αὐτές δπως ὅλα τὰ ἐπιρρήματα. τὸ δτι ἔχουμε προθέσεις ἀφ’ ἐνὸς καὶ ἀφ’ ἐτέρου τὸ δτι ἔχουμε κατὰ τὴν προϊστορικὴ καὶ τὴν ἀρχαϊκὴ περίοδο ἐλάχιστα ὁγμάτα καὶ πολλὲς

μετοχές, σημαίνουν ότι πρόκειται για ύστερη κάμψι πρώην άπαραβάτου κανόνος, και δχι για κανόνα έξ αρχής μερικής ίσχύος. διότι ή μετοχή ύπηρξε κυριολεκτικώς ή κερκόπορτα της άλωσεως τού κανόνος. ή μετοχή σημασιολογικώς είναι έπιθετο· δχι διμως και γραμματικώς· διότι έχει χρόνους και φωνές, πού δὲν έχει τὸ ἐπίθετο, και δὲν έχει παραθετικά, πού έχει τὸ ἐπίθετο. ἀπ' ὅλες τις μετοχές έκείνη πού πλησιάζει τὸ ἐπίθετο περισσότερο είναι ή μέση και παθητική τοῦ παρακειμένου. ἐφ' ὅσον λοιπόν στὴν Ἑλληνική, πού ἀνέκαθεν έχει ἐπίθετα κανονικῶς σύνθετα μ' ὅποιοδήποτε μέρος τοῦ λόγου, ή παράβασι τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν δημάτων ἐμφανίζεται ἀφ' ἐνὸς μὲν ν' αὐξάνεται μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ν' ἀρχίζῃ ἀπὸ τὴν πλησιέστατη πρόστιμο τὸ ἐπίθετο μέση και παθητική μετοχή τοῦ παρακειμένου, νὰ προχωρῇ στὴ συνέχεια πρόστιμο τὶς μετοχές τῶν ἄλλων χρόνων ποὺ ἀπέχουν ἀπὸ τὸ ἐπίθετο κάπως περισσότερο, και νὰ εἰσβάλῃ ἐν τέλει και στὸ ὅημα τῶν τεσσάρων ἐγκλίσεων και τοῦ ἀπαρεμφάτου, είναι φανερὸ διτι ἡ Ἑλληνικὴ εἶχε έξ αρχῆς τὸν κανόνα αὐτὸ ἀπαράβατο. κι ἐφ' ὅσον ἡ κάμψι τοῦ κανόνος αὐτοῦ στὴν προϊστορικὴ και τὴν ἀρχαιοκή περίοδο παρουσιάζει τόσο μεγάλη ἀριθμητικὴ ἀνισορροπία μεταξὺ ἀνευρισκομένων δημάτων και μετοχῶν, δύο πρόστιμοια, ἥτοι διαφορὰ 99% και περισσότερο, είναι φανερὸ διτι ἡ παράβασι τοῦ κανόνος ὀφείλεται στὴ μόλις προηγηθεῖσα ἐπίδρασι μιᾶς ξένης γλώσσης, και τέτοια γλώσσα γιὰ τὴν ἐποχὴ ἔκείνη δὲν είναι ἄλλη ἀπὸ τὴν πελασγική.

"Αν στατίσουμε τὰ κατὰ παράβασι συντεθειμένα ὅηματα και μετοχές – ὄνόματα πού βρέθηκαν και παρατέθηκαν ἐδῶ, λαμβάνοντας ὑπ' ὅψιν ἀκριβῶς τοὺς κλιτικοὺς τύπους πού συναντῶνται στὰ κείμενα, προκύπτει διτι ἀπ' αὐτὰ είναι μετοχές – ὄνόματα στὴν προϊστορικὴ περίοδο τὸ 100%, στὴν ἀρχαιοκή τὸ 99%, στὴν κλασσικὴ τὸ 25%, στὴν Ἑλληνιστικὴ τὸ 50%, στὴν ἑλληνορρωμαϊκὴ τὸ 50%, στὴν πρωτοβυζαντινὴ τὸ 64%, στὴ μέση βυζαντινὴ τὸ 77% τῶν λογίων και τὸ 38% τῶν δημωδῶν, στὴν ύστερη βυζαντινὴ τὸ 80% τῶν λογίων και τὸ 45% τῶν δημωδῶν, και στὴν περίοδο τῆς τουρκοκρατίας τὸ 54% τῶν δημωδῶν. σχεδὸν σ' ὅλες δηλαδὴ τὶς περιόδους οἱ παραβάσεις τοῦ κανόνος είναι περισσότερες στὴ μετοχὴ παρὰ στὸ ὅημα, σὲ μερικὲς δὲ πολὺ περισσότερες.

"Η λατινικὴ γλώσσα, ἐφ' ὅσον είναι η πλησιέστατη ἀδελφὴ τῆς Ἑλληνικῆς, εἶχε ἀσφαλῶς κι αὐτὴ κάποτε τὸν ἴδιο βασικὸ κανόνα τῆς συνθέσεως τῶν δημάτων και έξ ἴσου ἀπαράβατο· τοὐλάχιστο στὸν καιρὸ πού οἱ δυὸ γλώσσες ἦταν ἀκόμη μία και θὰ ξεκινοῦσαν σὲ λίγο τὴν ἀπόκλισι, πού θὰ τὶς ἔκανε στὴν ἀρχὴ δυὸ διαλέκτους τῆς ἴδιας γλώσσης και στὴ συνέχεια δυὸ ξεχωριστές γλώσσες. ἔπαθε διμως κι αὐτὴ τὸ ἴδιο μὲ τὴν Ἑλληνική, ώς πρόστιμο τὴν κάμψι τοῦ ἐν λόγῳ κανόνος, και μάλιστα σὲ μεγαλείτερο βαθμό. ἀσφαλῶς τὸ αἴτιο και σ' ἔκείνη θὰ ἦταν ἡ ἐπίδρασι

μιᾶς ἄλλης γλώσσης, πολὺ ξένης πρὸς τὴν ἐλληνολατινική, μιᾶς προλατινικῆς ἵταλικῆς· καὶ αὐτὴ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὴν ἑταρουσική, ἡ ὅποια ἦταν ἀδελφὴ τῆς πελασγικῆς. διότι ὅπως οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Λατῖνοι ἦταν ἐνδοευρωπαϊκά ἀδελφά ἔθνη μὲ ἀδελφές γλώσσες, ἔτσι καὶ οἱ Πελασγοί μὲ τοὺς Ἐτρούσκους ἦταν παραμεσόγεια ἔθνη ἀδελφά μὲ ἀδελφές ἐπίσης γλώσσες. ἐπειδὴ ὅμως ἡ λατινικὴ διήνυσε πολὺ μεγαλείτερο χρόνο προϊστορίας ἀπὸ τὴν ἐλληνική, χρόνο δηλαδὴ κατὰ τὸν ὅποιο δὲν καταγραφόταν καὶ δὲν συσσώρευε κείμενα, τὰ ὅποια ἀσφαλῶς φρενάρουν τὴν ἔξελιξι μιᾶς γλώσσης, ἡ ἔξελιξι της καὶ ἡ ἀποδοχὴ τῆς ξένης ἑταρουσικῆς ἐπιδράσεως ἦταν ἀνεξέλεγκτες γιὰ περισσότερους αἰώνες. ἔτσι σ' ἐκείνη ἡ κάμψι τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁγμάτων ὑπῆρξε πολὺ μεγαλείτερη. δταν μὲ τὴ ὁμαϊκὴ κυριαρχία στὸν ἐλληνικὸ κόσμο οἱ δυὸ ἀδελφές γλώσσες ἐλληνικὴ καὶ λατινικὴ ἔνασυναντήθηκαν ἥλικιωμένες καὶ παντρεμένες πιὰ ἡ κάθε μιὰ μὲ τὴν προϊστορικὴ παραμεσόγειο ποὺ βρῆκε στὴ δική της χερσόνησο, ἡ λατινικὴ ἦταν ἀλλοιωμένη σὲ πολὺ μεγαλείτερο βαθμό· πιὸ γερασμένη, γιὰ τὸ συγκεκριμένο ζήτημα, εἶχε πάρα πολλὰ ὁήματα συντεθειμένα κατὰ παράβασι τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεώς των. γιὰ τὴν ἐλληνικὴ ὁ κανόνας αὐτὸς ἔξακολουθοῦσε νὰ εἶναι ὁ πανίσχυρος καὶ βασικὸς κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ὁγμάτων, γιὰ τὴ λατινικὴ ὅμως ἦταν πιὰ ἔνας πρώην κανόνας πολὺ ἔξασθενημένος καὶ μόλις διακρινόμενος. ἐπίσης ἡ λατινικὴ κατὰ τὸν καιρὸ αὐτὸ δὲν εἶχε τὶς προθέσεις της τόσο αὐστηρὰ προσδιωρισμένες στὸν ἀριθμὸ τους καὶ στὴ σημασιολογικὴ τους διάκρισι ἀπὸ τὰ λοιπὰ ἐπιρρήματα, ὅπως τὶς εἶχε ἀκόμη ἡ ἐλληνικὴ.

Ἐτσι κατὰ τὴν ἀλληλεπίδρασι ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης, ἡ λατινικὴ προκάλεσε στὴν ἐλληνικὴ μιὰ περαιτέρῳ χαλάρωσι τοῦ βασικοῦ της κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁγμάτων. γι. αὐτὸ καὶ κατὰ τὴν ἐλληνορρωμαϊκὴ περίοδο, κυρίως δὲ κατὰ τὴν πρωτοβυζαντινή, κατὰ τὴν ὅποια στὸν ἐλληνικὸ κόσμο εἶχε ἐπιβληθῆ σὰν ἐπίσημη ἡ λατινικὴ γλώσσα, στὴν ἐλληνικὴ ἡ παράβασι τοῦ κανόνος κάλπασε, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἐμφανιστοῦν τὰ τόσο πολλὰ κατὰ παράβασί του συντεθειμένα ὁήματα ποὺ ἔχουμε μέχρι σήμερα, καὶ ναὶ μὲν τὰ φανερὰ στοιχεῖα τῆς λατινικῆς ἐπιδράσεως, ὅπως εἶναι λ.χ. οἱ λέξεις φεβοκάρω φεπουδιατεύω φεσιγνατεύω, θὰ τὰ προσλάβῃ μόνο ἔνας Ἑλληνας ποὺ μόνο μιλάει τὴ δημώδη γλώσσα κατὰ τὴν πρωτοβυζαντινὴ ἡ ποὺ γράφει κιόλας δημώδη κείμενα κατὰ τὴ μέση βυζαντινὴ περίοδο καὶ τὶς ἐπόμενες, ἀλλὰ κι ὁ λόγιος καὶ ἀττικιστὴς Ἑλληνας συγγραφεὺς μπορεῖ βέβαια συνειδητὰ νὰ μὴν προσλάβῃ ποτὲ φανερὰ στοιχεῖα τῆς τέτοιας ἐπιδράσεως σὰν τὶς τρεῖς παραπάνω λέξεις, ἀλλά, χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνῃ, δέχεται τὰ ἀφανῆ στοιχεῖα τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς, ὅπως εἶναι ἡ κάμψι τοῦ

κανόνος ποὺ δίνει όγματα σὰν τὰ μισθοπιπράσκω εὐάγομαι φωρολαμβάνω ληροπαραπαίω αὐτοδεδοξασμένον θαλαττοβαδίζων. παρὰ ταῦτα ἡ περιοχὴ τῶν όγμάτων ὅπου ὁ κανόνας ἴσχυει καὶ σήμερα εἶναι ἀσύγκριτα μεγαλείτερη ἀπὸ τὴν μικρὴν περιοχὴν τῶν όγμάτων ὅπου ὁ κανόνας δὲν ἴσχυει. αὐτὸς εἶναι ἀσφαλῶς ἀνάλογο καὶ μὲ τὴν μεῖζονα διαφορὰ ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς, διτὶ ἡ λατινικὴ σήμερα εἶναι διασπασμένη σὲ 10 γλώσσες (ἰταλικὴ γαλλικὴ ἵσπανικὴ πορτογαλικὴ ὁυμανικὴ κλπ.), ἐνῷ ἡ ἐλληνικὴ παραμένει ἀκόμη μία. καὶ ὁ προϊστορικὸς δηλαδὴ αὐτὸς κανόνας δείχνει διτὶ ἡ ἐλληνικὴ γλώσσα εἶναι πολὺ ἀνθεκτικώτερη ἀπὸ τὴν λατινικὴν —κι ἀπὸ πολλὲς ἄλλες γλώσσες— στὶς ἄλλοιωσεις ποὺ ἐπιφέρουν ὁ χρόνος καὶ οἱ ἐπιδράσεις ἔνων γλωσσῶν. Ἰσως σ' αὐτὸς συνετέλεσε καὶ ἡ πρώιμη καταγραφὴ τῆς καὶ συσσώρευσι κειμένων.

Κάτι ἄλλο ποὺ εἶναι ἀξιοπρόσεκτο εἶναι διτὶ στὴν αἰολικὴ καὶ δωρικὴ, ποὺ εἶναι πιὸ ἀρχέγονες ἐλληνικὲς διάλεκτοι καὶ οἱ λιγώτερο ἐκτεθειμένες στὴν πελασγικὴ ἐπίδρασι, παρατηρεῖται σαφῶς λιγώτερη παραγάβασι τοῦ ἐν λόγῳ κανόνος· κι ἔχουν οἱ διάλεκτοι αὐτὲς περισσότερα όγματα στὴ συζυγία τῶν ληγόντων σὲ —μι —μαι, στὴν δοπία ὁ κανόνας παρέμεινε καθ' ὅλη τὴν ἀρχαιότητα ἀπαράβατος. δὲν ὑπάρχει οὔτε ἔνα όγμα ἢ μετοχὴ ἢ όγματικὸ δῆμομα αὐτῆς τῆς συζυγίας συντεθειμένο κατὰ παραγάβασι τοῦ κανόνος. καὶ αὐτὸς δείχνει ἐπίσης διτὶ ὁ κανόνας αὐτὸς ἥταν ἔξ ἀρχῆς ἀπαράβατος. καὶ ἀντιστρόφως τὸ διτὶ ἡ παραγάβασι παρατηρεῖται στὴν Ἰωνικὴ – ἀττικὴ διάλεκτο, ποὺ κυρίως αὐτὴ δέχτηκε τὴν ἐπίδρασι τῆς πελασγικῆς, καὶ στὴ συζυγία τῶν όγμάτων ποὺ λήγουν σὲ —ω —ομαι τὴν περισσότερο Ἰωνικὴ – ἀττικὴ, δείχνει πάλι τὸ ἕδιο ἀπὸ τὴν ἄλλη ὅψι· διτὶ ὁ κανόνας χαλάρωσε μὲ τὴν ἐπίδρασι τῆς πελασγικῆς γλώσσης. καὶ σὲ ὅψιμο χρόνο ποὺ ἡ λατινικὴ μὲ τὴν περισσότερη ἐπίδρασι μιᾶς προσαρίου γλώσσης ἐπάνω τῆς ἐπέδρασε στὴν ἐλληνική, ἡ χαλάρωσι τοῦ κανόνος αὐξήθηκε.

Στὴ λατινικὴ ὅλα τὰ σύνθετα όγματα ποὺ ἔχουν σὰν πρῶτο συνθετικὸ τους τὸ *re-*, τὸ ὅποιο δὲν εἶναι πρόθεσι, σχηματίζονται καὶ κλίνονται ἀκριβῶς ὅπως καὶ τὰ ἀπλὰ τους σ' ὅποιαδήποτε συζυγία. ἔτσι λ.χ. ἔχουμε στὴν πρώτη συζυγία τὰ όγματα *cito* – *recito*, *formo* – *reformo*, *probo* – *reprobo*, στὴ δεύτερη τὰ όγματα *caleo* – *recaleo*, *moveo* – *removeo*, *spondeo* – *respondeo*, στὴν τρίτη τὰ όγματα *lambo* – *relambo*, *lego* – *relego*, *volvo* – *revolvo*, καὶ στὴν τετάρτη τὰ όγματα *exinanio* – *reexinanio*, *ferio* – *referio*, *mugio* – *remugio*, καὶ πολλὰ ἄλλα σὲ κάθε συζυγία, στὰ ὅποια δὲξεταζόμενος κανόνας δὲν ἴσχυει. ἄλλα καὶ μὲ ἄλλες λέξεις σὰν πρῶτα συνθετικὰ ἔχουμε πολλὰ σύνθετα όγματα, στὰ ὅποια ὁ κανόνας δὲν ἴσχυει, λ.χ. *indignor ignosco animadverto maledico* κλπ.. φυσικὰ τὰ περισσότερα σύνθετα όγματα τῆς λατινικῆς ἔχουν σὰν πρῶτο συνθετικό τους μιὰ πρόθεσι, κι αὐτὸς δείχνει διτὶ ὁ ἐλληνικὸς βασικὸς

κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ὁμάτων κάποτε ἡταν ἰσχυρός ἢ ἀπαράβατος καὶ στὴ λατινική. εἶναι λιγώτερα τὰ σύνθετα ὁμάτα τῆς λατινικῆς ποὺ ἔχουν σὰν πρῶτο συνθετικό τους ἄλλο μέρος τοῦ λόγου, ἀλλὰ πρῶτον μὲν εἶναι πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὰ ἐλληνικά τέτοια, κι ἐμφανισμένα σὲ χρόνο ἀρχαιότερο, δεύτερον δὲ σχηματίζονται καὶ κλίνονται ὅπως καὶ τ' ἀντίστοιχα ἀπλᾶ τους.

Ἡ ἐπίδρασι τῆς πελασγικῆς λοιπὸν κατὰ τὴν προομηρικὴν καὶ προϊστορικὴν περίοδο πάνω στὴν ἐλληνικὴν προκάλεσε τὴν χαλάρωσι τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁμάτων τῆς δεύτερης, κι ἔδωσε κυρίως τὶς ἐκατοντάδες ἑκεῖνες τῶν κατὰ παράβασι συντεθειμένων μετοχῶν – κυρίων ὀνομάτων Δημάρχους Λαοδάμας Ἀκάμας Θεοκλύμενος παλινόρθομενοι Ἀρίσβας Συλοσῶν Ἀφείδας ἀέκων Ἀθάμας Ἰπποθόων Λαοκόων Τιμοκρέων Ἐυκτίμενος Αὐτομέδων Εὐρυπτῶν Δημοφόων Εὐάγων Οὐκαλέγων κιλλίβας Ἀβίβας Παντείδων Χαλκώδων Εὐέλθων δαΐκτάμενος πασιμέλουσα ἐνναιετάουσα ἐνναιόμενος παλιμπλαγχθέντες Ἀτρείων Πυριφλεγέθων Εὐρυτίων κλπ.. ἐπειτα δὲ κατ' ἐπέκτασι καὶ μερικὰ ὁμάτα τῶν τεσσάρων ἐγκλίσεων, καὶ ἡ ἐπίδρασι τῆς λατινικῆς κατὰ τὴν πρωτοβυζαντινὴν περίοδο (284 Διοκλητιανὸς – 610 Φωκᾶς), κατὰ τὴν δόπια ἡ γλῶσσα αὐτὴ ἐπιβλήθηκε στὸν ἐλληνικὸν κόσμο σὰν ἐπίσημη, προκάλεσε γιὰ δεύτερη φορὰ τὴν ἀκόμη μεγαλείτερη χαλάρωσι τοῦ κανόνος αὐτοῦ τῆς ἐλληνικῆς, καὶ παρήγαγε τὶς ἐκατοντάδες ἑκεῖνες τῶν μετοχῶν, ποὺ καταγράφονται γιὰ πρώτη φορὰ στὸ Διγενὴν Ἀκρίτα, στὰ Προδρομικὰ ποιήματα, καὶ στ' ἄλλα δημώδη βυζαντινά κείμενα, δπως ἥλιογεννημένη ἀργυροχρυσωμένον μοσχομυρισμένον πολυτικραμένη σελοχαλινωμένα τετραλυγισμένη χρυσοκλιβανιασμένοι διπλομανταλωμένα παλαιοχαρβαλωμένη δρθοτριχισμένη σχοινοκομμέναι λεπτοβαθίζων πυκνογυρούζομενος κλπ., κι ἐπειτα καὶ τῶν ὁμάτων ἀγριομιλῶ ἀκροπαίζω κρυφοδάκνω φλυαροστολίζω χροτραγφῶ ἀνεβοκατεβαίνω μοσχοκαπνίζω μυριοευχαριστῶ ἔξωπροικίζω λαξοφαρδεύω λυκοκαυκαλιάζω ἔηροχασμῶμαι τριχομαδίζομαι κοντοανασαίνω συχνοστενάζω νεφροκονυράζομαι κλπ..

Καὶ σήμερα ἔχουμε ἔναν ἀριθμὸν ὁμάτων, μᾶλλον περιωρισμένο καὶ κλεισμένο πλέον καὶ ἀμετάβλητο, λ.χ. πρωτάκουσα ἀλληλεπιδρῶ ἀλληλοσφάζονται κιλαθογυρίζω κρυφακούώ καλοβλέπω καλωσορίζω πηγαινοέρχομαι κλπ., ποὺ εἶναι συντεθειμένα κατὰ παράβασι αὐτοῦ τοῦ κανόνος, ἀλλ' ὁ κανόνας γιὰ τὸ μέγιστο πλῆθος τῶν ὁμάτων μας καὶ γιὰ τὸν ἀνοιχτὸν ἀριθμὸν τους ἔξακολουθεῖ νὰ ἴσχυῃ. γι' αὐτό, ἐνῷ λέμε τὰ παραπάνω ὁμάτα, δὲν λέμε ποτέ, οὔτε ὁ πιὸ ἀγράμματος, ἀπείθομαι δυσπιστεύω λογοδίνω λογομάχομαι μερολαμβάνω κλπ., ἀλλὰ πάντοτε ἀπειθῶ δυσπιστῶ λογοδοτῶ λογομαχῶ μεροληπτῶ κλπ.. σὰν ἡ γλῶσσα νὰ ἐπουλώνῃ τὰ δυὸ τραύματα ποὺ ὑπέστη κατὰ τὴν ἀχαιοπελασγικὴν

καὶ τὴ λατινοβυζαντινὴ περίοδο στὸ βασικὸ αὐτὸ κανόνα της, νὰ τὰ ἔχῃ πλέον μόνο σὰν οὐλές, καὶ νὰ συνεχίζῃ τὴν ἐσωτερικὴ της ἑξέλιξι πάλι μὲ τὸν ἔξ αρχῆς δικό της κανόνα.

Ο βασικός κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ὄημάτων, ἡ χρυσός κανόνας τοῦ Scaliger λεγόμενος, ἡταν γνωστὸς στοὺς γραμματικοὺς τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων καὶ στοὺς μετέπειτα, φαίνονται νὰ τὸν γνωρίζουν τούλαχιστο δχτώ· ὁ Διονύσιος Θρᾶξ τοῦ Β' π.χ. αἰώνος, ὁ Ἡρφδιανός, ὁ Πολυδεύκης, οἱ σχολιασταὶ τοῦ Διονυσίου Θρακὸς Στέφανος καὶ Ἡλιόδωρος, ἔνας ἀγνωστος γραμματικός μᾶλλον τῶν ἑλληνορθωμαϊκῶν χρόνων, ἔνας ἀπὸ τοὺς λεξικογράφους τῆς Σούμμας, καὶ ὁ Λατίνος γραμματικός τοῦ Δ' αἰώνος Μακρόβιος.

Κατ' ἀρχὴν ἔχουμε στὴν Ἰλιάδα (A59) τὴ γραφὴ παλιμπλαγχθέντας τὴν δύοια προτιμοῦσε κι ὁ Ἀρίσταρχος, χωρὶς νὰ ἔχουμε κανένα σχόλιο γιὰ τὴ σύνθεσι τῆς μετοχῆς αὐτῆς ποὺ ἔγινε κατὰ παράβασι τοῦ ἐν λόγῳ κανόνος.

Απὸ τὸ Διονύσιο τὸ Θρᾶκα ἔχουμε μιὰ σχετικὴ γνώμη, ποὺ διασώθηκε στὰ Σχόλια στὴν Ἰλιάδα. στὸ στίχο Ο 635 ὁ σχολιαστὴς σημειώνει· “Ομοστιχάει· ἀμα πορεύεται, συμπαρακολουθεῖ· βάρβαρον δέ φησιν εἶναι αὐτό Διονύσιος. ὁ Διονύσιος χαρακτήριζε σὰ βάρβαρον τὸ σύνθετο ὄημα τοῦ Ὁμήρου ὁμοστιχάει, ἐπειδὴ φαίνεται σὰν παράβασι τοῦ κανόνος· δὲν εἶναι ὅμως, διότι καὶ ἔτσι, ὅμοια μὲ τὰ συνηρημένα ἡ συναιρέσιμα ἀπλὰ τους, σχηματίζονται καὶ τὰ παρασύνθετά τους, διπος δειχνούν τὰ ἀτιμάω ἀπατιμάω δλιγοτιμάω, ἔνλαμάω, φρεναπατάω, μακρογηράω, δισυνεγγυάω μεσεγγυάω, κακομηχανάομαι, αἰθεροναμάω, κοιλοφθαλμιάω, ἀτελευτάω, τὰ ὅποια συναντῶνται ἥδη στοὺς “Ομηρο, Ἡσίοδο, “Υμνον εἰς Δήμητρα, Σοφοκλῆ, δωρικὴ ἐπιγραφὴ Κυπαρισσίας τοῦ Δ' π.Χ. αἰώνος, ἔπειτα δὲ καὶ στοὺς Μανέθωνα, πάπυρο τοῦ Γ' π.Χ. αἰώνος, Πολυδεύκη (ἀπὸ ἀρχαιοτέρους), Κ. Διαθήκη, Ἡσύχιο (ἀπὸ Κ. Διαθήκη), παπύρους τοῦ Α' καὶ Β' αἰώνος, Κλήμεντα Ἀλεξανδρέα, καὶ Σωφρόνιο Ἱεροσολύμων, καὶ τὰ ὅποια παρατέθηκαν στὰ προηγούμενα. ἐκεῖνο ποὺ ἐνδιαφέρει ὅμως ἐδὼ εἴναι δι τὸ Διονύσιος φαίνεται δι τὸ γνωρίζει σὲ γενικές γραμμές τὸ βασικὸ κανόνα τῆς συνθέσεως τῶν ὄημάτων.

Τὴν ἀκριβῆ καὶ πλήρη διατύπωσι τοῦ κανόνος, ἀκριβέστερη καὶ πληρόστερη ἀπὸ κεῖνες τῶν Scaliger καὶ Sylburg, ἔχει ὁ γραμματικός τοῦ Β' μ.Χ. αἰώνος Ἡρφδιανός, πρᾶγμα ποὺ μέχρι στιγμῆς δὲν ἔχει παρατηρηθῆ ἀπὸ κανέναν. ὁ Ἡρφδιανός ἀναφέρεται στὸν κανόνα τρεῖς φορές.

α'. Στὸ Περὶ Ἰλιακῆς προσωρίδιας ἔργο του, σχολιάζοντας τὸ τῆς Ἰλιάδος (B 8) βάσον ἵθι καὶ διαφωνώντας πρὸς τὸν Τυραννίωνα, λέει·

“Βάσκ· ἵθι”. Τυραννίων ύφεν ὡς “ἄπιθι”. παραιτητέον δέ τὰ γὰρ εἰς -μι λήγοντα μετὰ προθέσεως φιλεῖ συντίθεσθαι, μετ' ἄλλων δὲ λέξεων οὐκέτι. καὶ πάλιν τὰ διὰ τοῦ καὶ παραχθέντα κατ' ἀρχὴν οὐ θέλει συντίθεσθαι. καὶ ἅμεινον ταυτολογίαν εἶναι ἐμφαίνουσαν τὴν ἔπειξιν. καὶ ἄλλαχοῦ “ἔλθοι καὶ ἵκοιτο”, “ἔπος τ' ἔφατ' ἐκ τ' ὀνόμαζεν”^ε. ἀπορρίπτει τὸ μονολεκτικὸ βασκίθι ποὺ ἥθελε ὁ Τυραννίων, προτιμάει τὸ χωριστὸ βάσκ· ἵθι, καὶ διατυπώνει τὸν κανόνα. ὁ βασικὸς λοιπὸν κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ὄγματων κατὰ τὸν Ἡρῳδιανὸν ἴσχυει σάν ἀπαράβατος γιὰ τὰ ὄγματα τῆς συζυγίας τῶν ληγόντων σὲ -μι -μαι, πρᾶγμα ποὺ ἐπαληθεύεται κι ἀπὸ τὴν παροῦσα ἔρευνα στὰ κείμενα, ἔπειτα δὲ ἴσχυει (κυρίως, καὶ δχι σάν ἀπαράβατος) γιὰ τὰ ὄγματα τῆς συζυγίας τῶν ληγόντων σὲ -ω -ομαι ὅταν ἔχουν χαρακτῆρα κ, κι ἔπειτα γιὰ τ' ἄλλα ὄγματα. τὸ δτὶ δὲ ἀπὸ τὴν παροῦσα ἔρευνα προκύπτει δτὶ σὲ δωρικὰ κι αἰολικὰ κείμενα, ὅπου τὰ ὄγματα σὲ -μι -μαι εἶναι περισσότερα, δὲν ἀνευρίσκεται κανένα ὄγμα συντεθειμένο κατὰ παράβασι τοῦ κανόνος, εἶναι ἄλλη μία ἐπαλήθευσι.

β'. Στὸ Περὶ καθολικῆς προσφωδίας ὁ Ἡρῳδιανός, ἀναφερόμενος καὶ στὸ σχηματισμὸ τῶν παρασυνθέτων παραγώγων, σημειώνει ἐπίσης χαρακτηριστικά· Πᾶν ὄγμα ὁριστικὸν εἰς -ω ὑπέρ μίαν συλλαβὴν ἐν τῇ συνθέσει φυλάττει τὸν αὐτὸν τόνον, γράφω - καταγράφω, βαίνω - μεταβαίνω, φιλῶ - καταφιλῶ, λέγω - ἀλέγω. τὸ δὲ χειρογραφῶ καὶ καλαμογραφῶ καὶ ἀσθενῶ καὶ εὔσεβῶ καὶ ἀπειθῶ οὐ φυλάτουσι τὸν τόνον· οὐ γὰρ ἀπὸ ὄγματων συνετέθησαν³. δὲν χρειάζεται ἐδῶ νὰ σχολιασθοῦν πρᾶγματα ποὺ ἔξηγήθηκαν ὅδη στὴν ἀρχὴ τῆς παρούσης μελέτης, παρὰ μόνο τὸ δτὶ ὁ Ἡρῳδιανός κακῶς θεωρεῖ τὸ ἀλέγω σὰ σύνθετο τοῦ λέγω (ἀ+λέγω!).

γ'. Τέλος στὸ Περὶ κλίσεως ὄνομάτων ὁ Ἡρῳδιανός, ἐλέγχοντας σὰ σφαλλομένους ἄλλους γραμματικούς, ἐπαναλαμβάνει· Πρὸς τούτους δ' ἔστιν εἰπεῖν· τί γὰρ ἀτοπὸν ἐκ παραλλήλου εἶναι τὸ αὐτὸ σημαινόμενον, εἰ καὶ ἐπὶ ἄλλου εὑρίσκομεν τὸ τοιοῦτον σχῆμα παρὰ τῷ ποιητῇ, οἷον “βάσκ· ἵθι, οὐλε ὅνειρε, θοάς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν” (B 8)· καὶ γὰρ τὸ “βάσκε” καὶ τὸ “ἵθι” τὸ αὐτὸ σημαίνει. καὶ πάλιν· “στρεφεδίνηθεν δέ οἱ δοσσε” (Π 792)· καὶ γὰρ τὸ “στρέφε” καὶ τὸ “δίνηθεν” τὸ αὐτὸ σημαινόμενον ἐκ παραλλήλου εἶναι⁴.

‘Απ’ ὅλα τὰ παραπάνω γίνεται σαφές δτὶ ὁ Ἡρῳδιανός διέγνωσε καὶ διατύπωσε τὸ βασικὸ κανόνα τῆς συνθέσεως τῶν ὄγματων πληρέστερα καὶ ἀκριβέστερα ἀπὸ τοὺς Scaliger καὶ Sylburg, ὅπότε ἀν ὁ κανόνας πρέπη νὰ λέγεται κάποιου, πρέπει νὰ λέγεται χρυσὸς κανόνας τοῦ Ἡρῳδιανοῦ, καὶ δχι τοῦ Scaliger ἢ τοῦ Sylburg. ἀν καὶ ὁ Ἡρῳδιανός δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ὁ πρῶτος ποὺ τὸν διέγνωσε καὶ τὸν διατύπωσε·

ἴσως είναι μόνο ὁ πρῶτος ποὺ τὸν διέγνωσε καὶ διατύπωσε μὲ τόση ἀκρίβεια καὶ πληρότητα.

Ο Πολυδεύκης χαρακτηρίζει σὰν παμμίαρον, δηλαδὴ ἀντικανονικὸ ἀνελλήνιστο καὶ βάρβαρο, τὸ παρασύνθετο ὄχημα τοῦ Φιλίστου αὐτοχειρίσαντες⁵. ὅπως δῆμως ἐκτέθηκε στὰ προηγούμενα, καὶ αὐτὸ καὶ δλα τὰ λήγοντα σὲ –Ιζω εἶναι κανονικὰ παρασύνθετα, καὶ δχι παραβάσεις τοῦ κανόνος, διότι ἡ κατάληξι –Ιζω εἶναι παραγωγική. κι ἐκτέθηκαν σὰν τέτοια ὄχηματα τὰ ἀνδραποδίζω φαθαπυγίζω ἀπολιταργίζω ἀκροχειρίζω –ἀκροχειρίζομαι αὐτοχειρίζω ἀποστοματίζω οἰνοφλυγίζω ὀποκαλπαθίζω πανηγυρίζω εὐλογίζομαι ἀσπλαγχνίζω αὐθεντίζω, ποὺ συναντώνται στοὺς Ἀριστοφάνη, Ἡρόδοτο, Θουκυδίδη, Πλάτωνα, Ἀριστοτέλη, Ποσειδώνιο, Κ. Διαθήκη, Ἀκύλα, Γαληνό, Πολυδεύκη, Ἀθήναιο, Εὐσέβιο, Κύριλλο Ἀλεξαδρείας, Εὐθάλιο, Ἀρισταίνετο, Νικηφόρο Μάγιστρο, Γρηγόριο Ἀντιοχείας, Ὄλυμπιόδωρο, καὶ σὲ παπύρους⁶. ἐκεῖνο δῆμως ποὺ εἶναι ἄξιο σημειώσεως εἶναι δτι καὶ ὁ Πολυδεύκης φαίνεται νὰ γνωρίζῃ τὸ χρυσό κανόνα τοῦ Ἡρῳδιανοῦ.

Πολὺ καλὰ γνωρίζει καὶ διατυπώνει τὸν κανόνα ὁ σχολιαστὴς τοῦ Διονυσίου Θρακὸς Στέφανος, δταν γράφῃ: Τὸ “καταφρονῶ” σύνθετον, τὸ δὲ “εὐφρονῶ” παρασύνθετον, “φρήν, εὐφρων εὐφρονος, εὐφρονῶ”... τὸ “φρονῶ” ἀπλοῦν... τὸ δὲ “καταφρονῶ” σύνθετον· αἱ γὰρ προθέσεις μετὰ τῶν φημάτων ἐν συνθέσει εἰσίν. ἂρα οἱ μὴ προθέσεις σὰν πρώτα συνθετικὰ δίνουν παρασύνθετα καὶ δχι σύνθετα.

Καὶ ὁ ἄλλος σχολιαστὴς τοῦ Ἰδιου Ἡλιόδωρος φαίνεται νὰ γνωρίζῃ καλὰ τὸν κανόνα, δταν γράφῃ: Σχήματα τρία· ἀπλοῦν, σύνθετον, παρασύνθετον· ἀπλοῦν μὲν οἶον “φρονῶ”, σύνθετον δὲ οἶον “καταφρονῶ”, παρασύνθετον δὲ οἶον “ἀντιγονίζω, φιλιππίζω”⁷.

Πλήρη γνῶσι τοῦ κανόνος ἔχει κι ὁ Ἑλληνας γραμματικός, ἀπὸ τὸν ὅποιο ἀντλεῖ ὁ Λατίνος γραμματικός Μακρόβιος καὶ τοῦ ὅποιου παραθέτει πολλὲς λέξεις κι ἐκφράσεις ἐλληνιστικές. θὰ τὶς δοῦμε λίγο παρακάτω. ὁ γραμματικός αὐτὸς εἶναι πιθανῶς τῆς ἐλληνορρωμαϊκῆς ἐποχῆς.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς λεξικογράφους τῶν λεξικῶν, τὰ δποῖα, δταν συγχωνεύτηκαν, ἀπάρτισαν τὸ λεξικογραφικὸ μέρος τῆς Σούμμας, τῆς ἑλληνορρωμαϊκῆς κι αὐτὸς ἐποχῆς πιθανῶς, στὸ λῆμμα ἀντεφιλοτιμοῦντο, φαίνεται νὰ ἔχῃ γνῶσι τοῦ χρυσοῦ κανόνος τοῦ Ἡρῳδιανοῦ· διότι γράφει: Ἀντεφιλοτιμοῦντο· ἀντὶ τοῦ ἡμιλλῶντο καὶ ἥριξον καὶ ἀντηγωνίζοντο. τοῦτο δὲ τὸ ἀντιφιλοτιμεῖσθαι πρώτης ἐστὶ συζηγίας τῶν περιστωμένων καὶ μόνον. ἐστι δὲ τινα ὄχηματα ἀ δύο συζηγιῶν εὑρέθη, οἶον “σκηνῶ σκηνεῖς” καὶ “σκηνᾶς”, καὶ “ἀτολμῶ ἀτολμεῖς” καὶ “ἀτολμᾶς”.

Τέλος κατὰ τὸν Δ΄ αἰῶνα ὁ Μακρόβιος, στὸ ἔργο του *De differentiis et societatibus graeci latinique verbi*, γράφει τὰ ἀκόλουθα, ἀπὸ τὰ δποῖα φαίνεται δτι ἔχει ἄριστη γνῶσι τοῦ κανόνος, τὴν ὅποια ἀντλεῖ ἀπὸ τὸν

προαναφερόμενο ἀνώνυμο "Ελληνα γραμματικό. παραθέτω τὰ λεγόμενά του μεταφρασμένα ἀπὸ τὴ λατινική.

1. Καὶ στοὺς δυὸς (δηλαδὴ Ἐλληνες καὶ Λατίνους) οἱ σχηματισμοὶ εἰναι παρόμοιοι, δχι ὅμως χωρὶς διαφορές. ἐμεῖς λέμε *curro* – *percurro*, ἐκεῖνοι *τρέχω* – *diatréχω*.

2. Κι αὐτὰ κι ἐκεῖνα (δηλαδὴ καὶ τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ λατινικὰ ὄγηματα) συντίθενται μὲ τέσσερες τρόπους· α') ἀπὸ δυὸς ἀκέραιας *producō*· β') ἀπὸ ἀκέραιο κι ἀλλοιωμένο *perficio*· γ') ἀπὸ ἀλλοιωμένο κι ἀκέραιο *accedo*· δ') ἀπὸ δύο ἀλλοιωμένα *occipio*. ὅμοιως α') ἐκ δύο *τελείων* *συντρέχω*· β') ἐκ τελείου καὶ ἀπολείποντος *προσκυνῶ*· γ') ἐξ ἀπολείποντος καὶ τελείου *συμβάλλω*· δ') ἐκ δύο ἀπολειπόντων *καμψῶ*.

3. Υπάρχουν μερικὰ σύνθετα, ποὺ δὲν μποροῦν ν' ἀναλυθοῦν, ὅπως τὰ *suscipio*, *complector*. ὑπάρχουν καὶ στοὺς Ἐλληνες ὄγηματα ποὺ εἰναι εὔχρηστα μόνο μετὰ τὴ σύνθεσι, ἐνῷ δὲν εἰναι εὔχρηστα πρὶν ἀπὸ τὴ σύνθεσι· τὸ *vomā* δὲν σημαίνει τίποτε, ἀλλὰ τὸ *οἰκονομᾶ* λέγεται. ὅμοιως τὰ *δομᾶ* καὶ *δομεύω* συντίθενται σὲ *οἰκοδομᾶ* καὶ *βισσοδομεύω*. ἔτσι δὲν λέγονται καὶ τὰ *facior* καὶ *grego*, λέγονται ὅμως τὰ *conficiar* καὶ *afficiar* καὶ *congrego*.

4. Μὲ τὸ ὄγημα συντίθενται καὶ δυὸς μαζὶ προθέσεις. "Ομηρος· προπροκυλινδόμενος· Βεργίλιος· *pede prosubigit terram*".

5. Η λατινικὴ γλῶσσα πολλὲς φορὲς ἀλλοιώνει τὴν πρώτη συλλαβὴ τοῦ ὄγηματος *teneo* – *contineo*· καὶ πολλὲς φορὲς δὲν τὴν ἀλλοιώνει *lego* – *neglego*.

6. "Οταν στὸ ἑλληνικὸ ὄγημα συναφθῇ πρόθεσι, ἡ πρώτη συλλαβὴ του δὲν ἀλλοιώνεται ποτέ· βάλλω διαβάλλω ἀμφιβάλλω καταβάλλω, ἄγω συνάγω προάγω διάγω, φέρω προφέρω διαφέρω ἀναφέρω, δέρω ἐκδέρω, φιλῶ καταφιλῶ. ἡ πρόθεσι ὅμως πολλὲς φορὲς κατὰ τὴ σύνθεσι της μὲ τὸ ὄγημα ἀλλοιώνεται· λέγω – συλλέγω, βάλλω – συμβάλλω, τρέχω – ἐκτρέχω. τὸ ἵδιο καὶ στοὺς Λατίνους *fero* – *ecfero*. τὰ *aufugio* καὶ *aufero* εἰναι σύνθετα μὲ τὴν πρόθεσι *ab*, καὶ μόνο σ' αὐτὰ ἡ *ab* τρέπεται σὲ *au*, ὅπως φαίνεται στὰ κείμενα τοῦ Κικέρωνος· κι ἔχουν τὴν ἀντίστροφη σημασία ἀπὸ κείνη τοῦ ἀπλοῦ. ὁ Nigidius μάλιστα φρονεῖ ὅτι καὶ τὸ ὄγημα *autumto* εἰναι σύνθετο μὲ τὴν ἵδια πρόθεσι, σὰν τὸ *abaestimo*, ὅπως καὶ τὸ *abnumero* εἰναι τὸ ἵδιο μὲ τὸ *numero*· σημαίνει δὲ τὸ *autumto* καὶ λέγω (*dico*) καὶ *vomitō* (*censeo*).

7. Τὰ ἑλληνικὰ ὄγηματα, ὅταν συντίθενται μὲ πρόθεσι, διατηροῦν ὅπωσδήποτε τὸν ἵδιο τονισμό· καταγράφω περιφέρω ἀναγλύφω ὑπομένω διατρέχω καταλαλῶ προσορῶ. ὅταν ὅμως προστίθεται σ' αὐτὰ ἄλλο μέρος τοῦ λόγου, ἄλλοτε ἀλλοιώνουν τὸν προηγούμενο τονισμό κι

ἄλλοτε τὸν διατηροῦν. τὸν διατηροῦν τὰ ἔξῆς· τίω – ἀτίω, δσσω – κακόσσω ἐξ οὐ “κακοσσόμενος”, νίπτω – χερνίπτω ἐξ οὐ τὸ “χερνίψαντο δέπειτα”, κιθαρίζω – χοροκιθαρίζω. ἄλλα τὸν ἄλλοιώνουν· γλύφω – καλαμογλυφῶ, γράφω – χειρογραφῶ, σθένω – εὔσθενῶ, σέβω – εὔσεβῶ. οἱ Λατίνοι δῆμοις ἄλλοτε τὸν διατηροῦν· *praepono*, *praecurro*· κι ἄλλοτε τὸν ἄλλοιώνουν· *colligo*, *affero*.

8. Στοὺς Λατίνους καμμία πρόθεσι δὲν ἄλλοιώνει τὴ συζυγία κατὰ τὴ σύνθεσὶ της· *clamo clamas*, *declamo declamas*. οἱ “Ελληνες μερικὲς φορές κατὰ τὴ σύνθεσὶ ἄλλοιώνουν τὴ συζυγία· συλῶ συλᾶς καὶ ἰεροσυλῶ ἰεροσυλεῖς· τιμῶ τιμᾶς καὶ ἀτιμῶ ἀτιμοῖς· πειρῶ πειρᾶς καὶ ἐμπειρῶ ἐμπειρεῖς. ἀν καὶ μερικοὶ αὐτὰ τὰ λέν δχι σύνθετα ἄλλὰ παρασύνθετα, δηλαδὴ δχι σύνθετα τὰ ἴδια, ἄλλὰ παράγωγα συνθέτων δνομάτων· δπως τὸ ἰεροσυλῶ δὲν γίνεται ἀπὸ τοῦ συλῶ ἄλλ· ἀπὸ τοῦ ἰεροσυλοῦς, καὶ τὸ ἀτιμῶ δχι ἀπὸ τοῦ τιμῶ ἄλλ· ἀπὸ τοῦ ἀτιμοῦς, καὶ τὸ ἐμπειρῶ δχι ἀπὸ τοῦ πειρῶ ἄλλ· ἀπὸ τοῦ ἐμπειροῦς. κι αὐτὰ τὰ λέν παρασύνθετα, ἐπειδὴ προέρχονται ἀπὸ σύνθετα. διότι τὸ ἀβλεπτῶ δὲν προέρχεται ἀπὸ τοῦ βλέπω (ἄλλιῶς δὲν θὰ είχε τὸ τ), ἄλλ· ἀπὸ τοῦ ἀβλεπτοῦς. ἀντιθέτως τὸ χειροκοπῶ δχι ἀπὸ τοῦ κόπτω (ἄλλιῶς θὰ διατηροῦσε τὸ τ), ἄλλ· ἀπὸ τοῦ χειροκόπος. γι· αὐτὸ λέν σύνθετα τὰ δνόματα αὐτά, ἐνῷ τὰ δήματα, ποὺ παράγονται ἀπ’ αὐτά, τὰ λέν παρασύνθετα.

9. Υπάρχουν ἄλλα σύνθετα ποὺ κλίνονται ἐξωτερικῶς· κιθαρῳδῶ – ἐκιθαρῳδουν, δημηγορῶ – ἐδημηγόρουν, παιδαγωγῶ – ἐπαιδαγώγουν, δυσφορῶ – ἐδυσφόρουν. ἐνῷ ἐσωτερικῶς κλίνονται τὰ καταγράφω – κατέγραφον, περιτρέχω – περιέτρεχον, διαβάλλω – διέβαλλον αὐτὰ στὴν προστακτικὴ κάνουν κατάγραφε, περιτρέχε, διάβαλλε⁹.

“Απ’ δλα τὰ παραπάνω φαίνεται σαφῶς, δτι οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ είχαν γνῶσι τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν δημάτων, ἀρκετὴ μὲν ἀπὸ τὸ B’ π.Χ. αἰώνα τούλαχιστον (Διονύσιος Θρᾷξ), πλήρη δὲ καὶ ἀκριβῇ ἀπὸ τὸ B’ μ.Χ. αἰώνα (Ἡροδιανός)· κι δτι ἀν διατάνας πρέπη νὰ λέγεται κάποιου, τὸ σωστὸ είναι νὰ λέγεται κανόνας τοῦ Ἡροδιανοῦ ἢ χρυσὸς κανόνας τοῦ Ἡροδιανοῦ (*praeceptum aureum Herodiani*).

Τὸν κανόνα αὐτὸ ἐφήρμοζαν σιωπηρῶς σὲ ἐκδόσεις ἀρχαίων ἑλληνικῶν κειμένων, ποὺ φιλοπόνησαν πρός τὰ τέλη τοῦ IF’ αἰώνος, καὶ διατύπωσαν δητῶς γύρω στὸ 1600 δυὸ κορυφαῖοι φιλόλογοι τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν γραμμάτων, ὁ Ἰταλὸς J.J. Scaliger κι ὁ Γερμανὸς F. Sylburg¹⁰, εἴτε ἔχοντας ὑπ’ δψι τους τὶς σχετικὲς παρατηρήσεις καὶ διατυπώσεις τῶν προηγουμένων ἀρχαίων γραμματικῶν εἴτε καὶ μή.

Συγκεκριμένα, ὁ Scaliger, ἐκδίδοντας πρῶτα τὸν Εὐριπίδη καὶ τὸν

Πολύβιο, στοῦ Εὐριπίδου τὴν Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι διώρθωσε τὸ εὐστολισμένας τῶν χειρογράφων σὲ ἐστολισμένας (στίχ. 255), καὶ στοῦ Πολυβίου τὴν Ἰστορία διώρθωσε τὰ δυσελπίσαντες καὶ ἀφροντιστέον τῶν χειρογράφων σὲ δυσελπιστήσαντες καὶ ἀφροντιστητέον (2,10,8· 4,60,4· 9,16,5). τὸ 1586 ὁ Nunz, ἐκδίδοντας τὸ Φρύνιχο, μεταξὺ ἄλλων ἄφησε ἀδιόρθωτη καὶ τῇ σφαλερὴ γραφὴ τῶν χειρογράφων εὐαγγέλλω. ἔτσι τὸ 1603 ὁ D. Hoeschel δημοσίευσε σὰ βιβλιοκριτικὲς παρατηρήσεις στὴν ἔκδοσι αὐτὴ τοῦ Φρύνιχου ἔνα φυλλάδιο 12 σελίδων μὲ τὸν τίτλο *Viri illustris, Notae ad Phrynicum et eius interpretem*: αὐτὸς ὁ *Vir illustris* εἶναι ὁ βετερᾶνος πιὰ τότε τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης καὶ ζῶν ἀκόμη Scaliger. στὸ φυλλάδιο αὐτὸ (σ. 10) ὁ Scaliger διατύπωσε τὸ βασικὸ κανόνα τῆς συνθέσεως τῶν ὁμηρίων ὅητῶς. γράφει λατινιστί: «Κανεῖς, ἔστω καὶ λίγο γνώστης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, δὲν θὰ δεχόταν ὅτι εἶναι Ἑλληνικὸ τὸ εὐαγγέλλω διότι **τὸ εὖ καὶ τὰ στερεητικὰ μόρια δὲν συντίθενται μὲ ὁήματα, ἀλλὰ μὲ ὄνόματα.** ἔτσι τὸ ὁρθῶς λεγόμενο εἶναι εὐάγγελος, ἀπὸ τὸ ὄποιο βγαίνει τὸ ὁῆμα εὐαγγέλέω, ὅχι εὐαγγέλλω ποὺ εἶναι τελείως ἀπόβλητο. βάρβαρα εἶναι καὶ τὸ τοῦ Εὐριπίδου δυσθνήσκω ἀντὶ δυσθανατῶ, καὶ τὸ τοῦ Ἀχιλλέως Τατίου δυσπροσίεσθαι, τὰ δόποια πρέπει ν' ἀποφεύγῃ κανεῖς σὰν ἐπικινδύνους σκοπέλους». τὴν παρατηρησι αὐτὴ τοῦ Scaliger παραθέτει ὁ Lobeck σὲ μιὰ ὑποσημείωσί του στὴν ἔκδοσι τοῦ Φρύνιχου, ποὺ ἔκανε ὁ ἔδιος, στὸ λῆμμα εὐαγγελίζομαι σε, ὅπου αἰτιολογεῖ τὴ διόρθωσι τοῦ εὐαγγέλλω σὲ εὐαγγελῶ¹².

Ο Sylburg, διορθώνοντας τὸν Clenard, στὴ μὲν Γραμματικὴ του (σ. 296) ἔγραψε πάλι γιὰ τὸ ὁῆμα εὐαγγέλλω παρόμοια μὲ ἐκεῖνα ποὺ ἔγραψε γι' αὐτὸ ὁ Scaliger, στὸ δὲ ἔργο του *Notae ad Clenardum et antesignata* (σ. 542) ἔγραψε γιὰ τὴ μετοχὴ χαλκοκεκαυμένος τὰ ἔξης: «Τὸ χαλκοκεκαυμένος διαβάζεται καὶ σὲ πολλὰ κοινὰ Λεξικὰ καὶ στὸ Γαληνό. φαίνεται δῆμος ὅτι ἀποφεύγεται ἔνα τέτοιο σύνθετο σὰν καὶ τὰ ἴλυσπασθαι παμφαίνειν χερνίπτειν καὶ τὰ παρόμοια, καὶ κυρίως σὰν ἐκεῖνο τὸ ἀνευρισκόμενο στὸ Λυσία (Κατ' Ἀνδοκ., 52) ἐχερνίψατο ἐκ τῆς Ἱερᾶς χέρνιβος. ἐπειδὴ δῆμος τὰ τέτοια σύνθετα, ἀπὸ ὄνόματα καὶ ἀμετάβλητα στὴν κλίσι ὁήματα, εἶναι σπάνια, ὑποψιάζομαι ὅτι τὴν ἀφορμὴ γιὰ τὸ σύνθετο αὐτὸ τὴν ἔδωσε μιὰ δυσδιάκριτη συντομογραφία, ὅπου χρησιμοποιοῦνταν τὸ ο ἀντὶ τοῦ ος...» (=χαλκὸς κεκαυμένος). τὴν παρατηρησι αὐτὴ τοῦ Sylburg παραθέτει πάλι ὁ Lobeck στὴν ἔκδοσι τοῦ Φρύνιχου, προσθέτοντας ὅτι «τὸ βασιλικὸ κανόνα τοῦ Scaliger ἡ ἀκολούθησε ἡ μόνος του ἀνακάλυψε κι ὁ F. Sylburg».

Οπως φαίνεται ἀπὸ τὸ κείμενο τῶν δύο παρατηρήσεων, οἱ δυὸ φιλόλογοι βλέπουν τὸ βασικὸ κανόνα τῆς συνθέσεως τῶν ὁμηρίων ἀπὸ δυὸ διαφορετικές γωνίες, τὸν διατυπώνον διαφορετικά, καὶ τὸν ἀντιλαμβάνονται μὲ διαφορετικὸ τρόπο ὁ καθένας. ὁ μὲν Scaliger τὸν βλέ-

πει ἀπὸ τὴν ἀρνητικὴν πλευρά, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν ἄλλων μερῶν τοῦ λόγου καὶ τῆς συνθέσεώς των μὲν ὄνόματα, τὸν διατυπώνει «Τὸ εὖ καὶ τὰ στερητικὰ μόρια δὲν συντίθενται μὲν ὄγκια, ἀλλὰ μὲν ὄνόματα», καὶ τὸν ἀντιλαμβάνεται σάν ἀπαράβατο· γι' αὐτὸν καὶ χαρακτηρίζει σὰ βάρβαρα κατασκευάσματα δλες τὶς παραβάσεις του, καὶ τὶς «διορθώνει» σάν κακῶς παραδεδομένες στὰ χειρόγραφα. ὁ δὲ Sylburg τὸν βλέπει ἀπὸ τὴν θετικὴν πλευρά του, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν ὄγκιατων καὶ τῆς συνθέσεώς των μὲν προθέσεις, τὸν διατυπώνει μὲν τὴν ἑλαστικὴν διατύπωσιν διτι «Τὰ τέτοια σύνθετα (ὄγκια), ἀπὸ ὄνόματα καὶ ἀμετάβλητα στὴν κλίσι τους ὄγκια, εἶναι σπάνια», καὶ «φαίνεται διτι ἀποφεύγεται ἔνα τέτοιο σύνθετο», καὶ τὸν ἀντιλαμβάνεται δχι σάν ἀπαράβατο, ἀλλὰ σάν πολὺ ἴσχυρό μὲν σπάνιες τὶς ἔξαιρέσεις του· γι' αὐτὸν καὶ ἀποδέχεται τὶς παραβάσεις του (χαλκοκεκαυμένος ἐλυσπάσθαι παμφαίνειν χερνίπτεσθαι) σάν πιστῶς παραδεδομένες στὰ χειρόγραφα. εἶναι φανερό μὲν διτι οἱ δυὸς φιλόλογοι διαγινώσκουν καὶ διατυπώνουν τὸν κανόνα ἀνεξάρτητα ὁ ἔνας ἀπὸ τὸν ἄλλο, πιθανὸ δὲ διτι τὸν γνωρίζουν ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους γραμματικούς, καὶ δὲν τὸν θεωροῦν σὰ δική τους ἀνακάλυψι. δέν τὸ λέν αὐτὸν, ἀπλῶς διότι στὶς πάμπολλες φιλολογικὲς παρατηρήσεις των ἔχουν γενικῶς ὑπὸ δψιν τοὺς ἀρχαίους γραμματικούς καὶ δὲν τοὺς ἀναφέρουν κάθε φορὰ ποὺ ἀναφέρονται σὲ γραμματικές διαγνώσεις καὶ διατυπώσεις ἐκείνων. ἡ δὲ διάγνωσι καὶ διατύπωσι καὶ τῶν δύο, Scaliger καὶ Sylburg, ὑστερεῖ ἐμφανῶς σὲ ἀκριβεια καὶ πληρότητα ἀπὸ τὴν διάγνωσι καὶ διατύπωσι τοῦ Ἡρωδιανοῦ. οἱ δυὸς Εὐρωπαῖοι φιλόλογοι θὰ ἐκπλήσσονταν, ἀν ἔβλεπαν τοὺς μεταγενεστέρους των ν' ἀποκαλοῦν τὸν κανόνα αὐτὸν «κανόνα τοῦ Scaliger ἢ τοῦ Sylburg».

Πρῶτος, κατὰ τὸν Lobeck, ποὺ μνημόνευσε τὸν ἔναν ἀπὸ τοὺς δυό, τὸν Scaliger, σὰν πατέρα τοῦ ἐν λόγῳ κανόνος ἦταν ὁ Κοραῆς τὸ 1800, καὶ δεύτερος ὁ Schaefer τὸ 1808¹³. τρίτος ὁ Lobeck τὸ 1820, στὴν ἔκδοσι τοῦ Φρυνίχου, ποὺ ἀνέφερα, μνημόνευσε τόσο τοὺς δυό, Scaliger καὶ Sylburg —τὸν Sylburg πρῶτος—, δσο καὶ τοὺς ἄλλους δυό, Κοραῆ καὶ Schaefer· ἀποκάλεσε δὲ κι ὁ Lobeck τὸν κανόνα «βασιλικὸν κανόνα τοῦ Scaliger» (*regium Scaligeri praeceptum*)¹⁴, καὶ πρῶτος αὐτὸς ἔγραψε εἰδικὴ κι ἔκτενὴ μελέτη (73 σελίδων) γιὰ τὸν κανόνα μὲ τὸν τίτλο Περὶ τῆς συνθέσεως τῶν ὄγκιατων (*De verborum compositione*). εἶναι τὸ Γ' κεφάλαιο τῶν μελετῶν του Πάρεργα (*Parerga*), οἱ δποῖες ἐπισυνάπτονται στὴν ἔκδοσι τοῦ Φρυνίχου (σ. 560–632). στὴ μελέτη του αὐτὴ ὁ Lobeck χρησιμοποιεῖ γιὰ πρώτη φορὰ καὶ μερικά ἀπὸ δσα εἶπε γιὰ τὸν κανόνα αὐτὸν ὁ ἀρχαῖος γραμματικὸς Μακρόβιος¹⁵. ἡ μελέτη αὐτὴ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς γνώσεως τοῦ κανόνος γιὰ δλους τοὺς φιλολόγους ἀπὸ τὸ 1820 μέχρι σήμερα. εἶναι δμως ἀτελῆς καὶ σήμερα πιὰ ἔεπερασμένη.

Μετά τὸν Lobeck μνημονεύουν τὸν κανόνα σὰν κανόνα τοῦ Scaliger πολλοί φιλόλογοι ξένοι και Ἐλληνες. ἀπὸ τοὺς Ἐλληνες τὸν μνημονεύουν σὰν τοῦ Scaliger οἱ K. Κόντος (1882)¹⁶, A. Οἰκονόμου (1895)¹⁷, Γ. Τσερέπης (1902)¹⁸, E. Πεζόπουλος (1926)¹⁹, Γ. Ἀναγνωστόπουλος (1933)²⁰, Γ. Χατζιδάκις (1935)²¹, X. Χαριτωνίδης (1936· 1938· 1940=1947)²², A. Χατζῆς (1938· 1940· 1947)²³, I. Καλιτσουνάκης (1939)²⁴, B. Φάβης (1940)²⁵, N. Ἀνδριώτης (1970)²⁶, και ἄλλοι ἵσως. μερικοὶ δὲ μνημονεύουν τὸν κανόνα χωρὶς τὸ Scaliger, ὅπως οἱ Γ. Χρυσοβέργης (1839)²⁷, A. Τζάρτζανος²⁸, και M. Οἰκονόμου²⁹ στὶς Γραμματικές των. λέγεται δὲ ὁ κανόνας *canon Scaligeri*, *regium Scaligeri*³⁰ *praeceptum*³¹, *aureum praeceptum Scaligeri*, *regula Scaligeri*³², *lucidissimum coeli litterari decus*³⁴, *Σκαλιγήρειος κανών*³⁵, νόμος τοῦ Scaliger³⁶, *Σκαλιγήρειος νόμος*³⁷, δίδαγμα τοῦ Scaliger³⁸, *Σκαλιγήρειον δίδαγμα*³⁹, παράγγελμα τοῦ Σκαλιγέρου⁴⁰, *Σκαλιγήρειον παρατήρημα*⁴¹, περίπτυστον ἀντιπαρατήρημα τοῦ Scaliger (πρὸς τὸν Nunez)⁴², χρυσοῦς κανῶν τοῦ Scaliger⁴³, χρυσοῦν παράγγελμα τοῦ Σκαλιγέρου⁴⁴.

Μετὰ τὸν Lobeck ἄλλος ξένος εἰδικὴ μελέτη γιὰ τὸν κανόνα δὲν ἔγραψε κανεῖς· ἀναφέρουν τὸν κανόνα σὰν κανόνα τοῦ Scaliger ή και χωρὶς ὄνομα πάτρωνος μέσα σὲ γραμματικές και ἄλλα γενικῆς φύσεως ἔργα μόνον ώς ἐν παρόδῳ. ἀπὸ τοὺς Ἐλληνες φιλολόγους ἔτσι ώς ἐν παρόδῳ και σὰν κανόνα τοῦ Scaliger τὸν ἀναφέρουν οἱ Κόντος, Οἰκονόμου, Τσερέπης, Χατζιδάκις, Πεζόπουλος, και Ἀνδριώτης. χωρὶς ὄνομα πάτρωνος τὸν ἀναφέρουν σχεδὸν δλοι δσοι ἔγραψαν γραμματικές, ὅπως λ.χ. οἱ Χρυσοβέργης και Τζάρτζανος ποὺ ἀνέφερα. σὲ λήμματα τῆς Μεγάλης Ἐλληνικῆς Ἐγκυλοπαιδείας τὸν ἀναφέρουν σὰν κανόνα τοῦ Scaliger ὁ Ἀναγνωστόπουλος και μερικοὶ ἄλλοι ἀκόμη. εἰδικὲς μελέτες γιὰ τὸν κανόνα τοῦ Scaliger ἔγραψαν οἱ Χαριτωνίδης, Χατζῆς, Καλιτσουνάκης, και Φάβης.

Ἄπὸ τοὺς τέσσερες οἱ δύο, Καλιτσουνάκης και Χατζῆς, ἡταν καθηγηταὶ τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, οἱ δὲ ἄλλοι δύο, Χαριτωνίδης και Φάβης τοῦ πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης· ἀπὸ δὲ τὸ 1942 ὁ Φάβης τῶν Ἀθηνῶν. ἀνάμεσα στὰ ἔτη 1935 και 1947 ἐμφανίζεται μιὰ διαμάχη γιὰ τὸν «κανόνα τοῦ Scaliger» ἀνάμεσα στοὺς Χατζιδάκι Χατζῆ και Χαριτωνίδη, στὴν ὥποια ἐνεπλάκη τελευταῖος και ὁ Φάβης ὑπὲρ τοῦ Χατζῆ. τὴ διαμάχη ἐπιβεβαιώνουν και οἱ ὑβριστικές μὲ μολίβι σημειώσεις τοῦ Χαριτωνίδου πάνω στὴν κυριώτερη σχετικὴ μελέτη τοῦ Χατζῆ (τὸ ἀντίτυπο τῆς μελέτης ποὺ χρησιμοποίησα εἶναι αὐτὸ ποὺ διάβαζε ὁ Χαριτωνίδης). ἀπὸ τοὺς τέσσερες ὁ Χαριτωνίδης φαίνεται ἀπὸ τὰ κείμενά του, τόσο τὰ σχετικὰ δσο και τ' ἄλλα, πολὺ ἴκανωτερος και πολυμαθέστερος τῶν ἄλλων, ὁ δὲ Χατζῆς πολὺ ἀδύνατος. στὴν ἐμφανόμενη δια-

μάχη οί τέσσερες δὲν διαφωνοῦν γιὰ τὸν κανόνα καὶ τὴ λειτουργία του, ἀλλ᾽ ἀνταγωνίζονται γιὰ τὸ ποιός γράφει γι' αὐτὸν ἐμβριθέστερα.

Πρώτα μνημόνευσε τὸ 1935 τὸν κανόνα ὁ Χατζιδάκις στὴ μελέτη του «Μεθοδολογικά», μὲ τὴν ὅποια ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Χατζῆ γιὰ ἄλλα ἡ-
τήματα, καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων τὸν κατηγορεῖ καὶ γιὰ ἄγνοια τοῦ βασι-
κοῦ αὐτοῦ κανόνος. ἔπειτα ἔγραψε γι' αὐτὸν ἀρκετὰ ἀλλὰ καὶ ὡς ἐν πα-
ρόδῳ ὁ Χαριτωνίδης τὸ 1936 στὸν «Λόγον του εἰς τὸν τρεῖς Ιεράρχας». ἔπειτα τὸ 1938 ἔγραψε ὁ Ἰδιος περισσότερα ἀλλὰ καὶ πάλι ὡς ἐν παρόδῳ
στὰ πολυποίκιλα «Κριτικά καὶ γραμματικά» του, καὶ ὁ Χατζῆς μιὰ
εἰδικὴ μελέτη 5 σελίδων μὲ τίτλο «Μεθοδολογικά· κοιτῶ – κοιτάζω καὶ
τὸ praeceptum aureum τοῦ Scaliger», ἀντεπιτιθέμενος κατὰ τοῦ Χατζι-
δάκι. τὸ 1939 ἔγραψε ὁ Καλιτσουνάκης ἔνα δισκελές ἄρθρο γιὰ δυὸ δια-
φορετικὰ θέματα, ποὺ τὸ β' σκέλος του, ἐκτάσεως 6 σελίδων, εἶναι «Τὸ
δίδαγμα τοῦ Scaliger». τὸ 1940 ὁ Χατζῆς ἐπανύξησε τὴν ὑλη τῆς μελέτης
του σὲ 22 σελίδες καὶ τὴ δημοσίευσε μὲ τὸν τίτλο «Τὸ aureum praeceptum
τοῦ Scaliger καὶ τὰ γλωσσικὰ διδάγματα», παραλλήλως δὲ τὸ Ἰδιο ἔτος
1940 τυπικά, ἀλλ' οὐσιαστικά τὸ 1941, ἔγραψε κι ὁ Φάβης τὴ μελέτη του
«Ἀνάλεκτα φιλολογικά», ποὺ τὸ α' ἀπὸ τὰ διαφορετικὰ μέρη της,
ἐκτάσεως 16 σελίδων, εἶναι «Ο χρυσοῦς κανὼν τοῦ Scaliger». ἔπειτα ὁ
Χατζῆς, ἐπανυξάνοντας τὴν ὑλη τῆς μελέτης του σὲ 40 σελίδες τὴ δημο-
σίευσε τὸ 1947 γιὰ τρίτη φορά μὲ τὸν τίτλο «Περὶ τοῦ νόμου τῆς συνθέ-
σεως τῶν ὁγμάτων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ – Τὸ aureum
praeceptum τοῦ Scaliger καὶ τὰ γλωσσολογικὰ διδάγματα». τέλος ἔγρα-
ψε ὁ καὶ πρώτος γράψας Χαριτωνίδης, γιὰ τρίτη φορὰ αὐτὴ ἀλλὰ γιὰ
πρώτη φορὰ εἰδική, τὴ μελέτη του «Δυσπροσίεμαι», ἐκτάσεως 18 σελί-
δων, καὶ τὴ δημοσίευσε σὲ τόμο τοῦ 1940 ἀλλὰ τὸ 1947 λόγω τοῦ πολέ-
μου· αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία σχετικὴ μελέτη. ἀπὸ τὶς 8 αὐτὲς μελέτες τῶν
4 καθηγητῶν κυριώτερες εἶναι οἱ δυὸ τελευταῖς, μία τοῦ Χαριτωνίδου
καὶ μία τοῦ Χατζῆ. οἱ παλιότερες 6 μετὰ τὴν ἐμφάνισι τῶν δύο τελευ-
ταίων δὲν ἔχουν νὰ προσφέρουν τίποτε.

Ἡ μελέτη τοῦ Χατζῆ εἶναι μιὰ ἀκροθιγής ἔξετασι τοῦ ἐκτενοῦς χω-
ρίου τοῦ Μακροβίου κι ἔνας κατάλογος 158 ὁγμάτων καὶ 47 μετοχῶν
καὶ ὀνομάτων, τὰ ὅποια παραθέτει σὰν παραβάσεις τοῦ κανόνος. εἶναι
πράγματι παραβάσεις μόνο τὰ 6 ὁγμάτα κι ὅλα τὰ ὀνόματα – μετοχὲς.
ἔχει δηλαδὴ σὰν παραβάσεις 38 ὁγμάτα σὲ –έω –άω –όω, 106 σὲ –εύω –ά-
ξω –ίζω –οίζω –αίνω –ύσσω, καὶ 8 ἄλλα τελείως ἀσχετα, ἐπειδὴ δὲν κα-
τάλαβε ὅτι τὰ λήγοντα στὶς παραπάνω παραγωγικὲς καταλήξεις δὲν
εἶναι παραβάσεις. γενικὰ δείχνει ὅτι δὲν κατάλαβε τὸν κανόνα. ἐνῷ
γνωρίζει τὴ θεμελιώδη λατινόγλωσση μελέτη τοῦ Lobeck, στὴν ὅποια
καὶ παραπέμπει, γράφει ὅτι «Μέχρι τοῦδε ἐπιστεύετο, ὅτι πρώτος καὶ
μόνος διετύπωσε τὸν νόμον ὁ διάσημος J.J. Scaliger» κι ὅτι αὐτὸς (δ

Χατζῆς) ἀνακάλυψε κι ἔφερε εἰς φῶς τὰ χωρία τοῦ Μακροβίου καὶ μερικῶν ἄλλων γραμματικῶν (σ. 4–5), ποὺ τὰ ἔχει κι ὁ Lobeck. καὶ καυχώμενος γιὰ τὴν ἀνεύρεσι τῶν 205 ὁμάτων – ὄνομάτων, ποὺ εἶναι δῆθεν παραβάσεις, σάν γιὰ μέγιστο ἐπιστημονικὸ κατόρθωμα, γράφει: «Τὰ ὁμάτα ἄτινα ἐγὼ κατώρθωσα νὰ συλλέξω...»· καὶ: «Κατὰ ταῦτα δὲ περὶ τῆς συνθέσεως τῶν ὁμάτων ἐν τῇ ἀρχαὶ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ νόμος θὰ εἶναι πλέον, ὡς διετυπώθη τὸ 1940 ὑπὲρ ἐμοῦ, ὁδηγὸς ἐν τῷ μέλλοντι ἐν τῇ κριτικῇ τῶν κειμένων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν· θὰ ἐρευνῶνται ἔκαστοτε αὐτὰ τὰ πράγματα, ἔτι δὲ ἡ λοιπὴ χρῆσις τοῦ συγγραφέως θὰ εἶναι ὁδηγός, οὐχὶ δὲ «προκατάληψις». οὕτω θὰ παύσωσιν οἱ κριτικοὶ νὰ προσβλέπωσι πολλάς τῶν ἔξαιρέσεων ὡς ἀντιγραφικά σφάλματα» (σ. 16)· καὶ: «Ο Γ. Τσερέπης θέλων νὰ σώσῃ τὸ κῦρος τῆς διδασκαλίας τοῦ Scaliger δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ δὲ τὸ ὁμαδὲν ἔχει κανονικῶς» (σ. 19)· καὶ καταλήγει δὲν, ἀφοῦ «κατέδειξε τὴν ἀτέλειαν τοῦ διδάγματος τοῦ Scaliger» καὶ τὸ «διερρύθμισεν» ὁ Ἰδιος ἀλλιώς, κατὰ τοὺς ἐπομένους αἰῶνες αὐτὸ πρέπει νὰ λέγεται «δίδαγμα Scaliger – Χατζῆ» (σ. 39).

Ο Χαριτωνίδης, δῆπος εἶναι γνωστὸ καὶ ἀπ’ ὅλες τὶς θαυμαστὲς ἐπιστημονικὲς του ἐργασίες, ἔτσι καὶ στὴν εἰδικὴ αὐτὴ «Δυσπροσίεμαι» φαίνεται, δὲν εἶναι δεινός στὸ νὰ ἐρευνήσῃ νὰ διαγνώσῃ καὶ ν’ ἀκριβολογήσῃ, ἀλλ’ ὅχι καὶ στὸ νὰ ταξινομήσῃ τὴν ὅλη του καὶ νὰ συμπεράνῃ· κι αὐτὸ ἐπίσης εἶναι γνωστό. ἀντιλαμβάνεται τὸν ἔξεταζόμενο κανόνα σάν ἀπαράβατο, καὶ θεωρεῖ σὰ βάρβαρα μιαρὰ καὶ ἀπόβλητα κατασκευάσματα δῆλες τὶς παραβάσεις του, οἱ δποῖες δμως μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων πληθαίνουν. θεωρεῖ τὴ γλῶσσα, ίδιαιτέρως τὴν Ἑλληνική, σάν κάτι ἄκαμπτο καὶ σχεδὸν τελείως ἀνεξέλικτο.

Μιὰ σοβαρὴ ἀδυναμία δὲν ἀνεξαιρέτως τῶν ἐρευνητῶν τοῦ κανόνος εἶναι δὲν βρίσκουν πολλὰ ὁμάτα παρασύνθετα ποὺ λήγουν μὲ τὶς παραγωγικὲς καταλήξεις –έω –άω –όω –ήω –ώω –εύω –άξω –ίζω –οίζω –αίνω –άσσω –ύσσω –ώσσω, καὶ ποὺ σχηματίζονται καὶ κλίνονται, ίδιως τὰ φωνηντόληκτα, δῆπος ἀκριβῶς τὰ ἀπλὰ τους, καὶ προβληματίζονται θεωρῶντας τὰ παραβάσεις τοῦ κανόνος. ἐνῷ αὐτὰ πρῶτον μὲν δὲν εἶναι παραβάσεις, δεύτερον δὲ δὲν εἶναι τόσο λίγα δσο νομίζουν αὐτοί. ὁ Χατζῆς λ.χ., ποὺ «κατώρθωσε» νὰ βρῇ τὰ περισσότερα ἀπ’ δῆλους τέτοια, ἥτοι 144, δὲν θὰ θεωροῦσε τὸ κατόρθωμά του μνημειῶδες, ἀν γνωρίζε δὲ μόνο τοῦ ποιῶ τὰ τέτοια παρασύνθετα (ἀγαθοποιῶ κακοποιῶ καλοποιῶ μελοποιῶ δδοποιῶ...) εἶναι 245, περισσότερα καὶ ἀπὸ τὰ 205 συνολικῶς ὁμάτα – ὄνόματα ποὺ βρῆκε ὁ Ἰδιος σ’ ὅλη τὴν ἀρχαὶ γραμματεία. δῆλα δὲ τὰ τέτοια ὁμάτα τῆς ἀνέρχονται σὲ χιλιάδες· ἀσύγκριτα περισσότερα ἀπὸ τὰ λίγα ποὺ βρῆκαν δῆλοι μαζὶ οἱ ἐρευνηταί. καὶ δεύτερη ἐξ ἵσου σοβαρὴ ἀδυναμία δὲν εἶναι δὲν, παρ’ ὅλο

ποὺ παίρνοντιν μερικὰ ὁγματα – παραβάσεις ἀπὸ κεῖνα ποὺ ἔξετάζει ὁ Ἡρῳδιανός, δὲν πρόσεξαν καὶ δὲν βρήκαν κανεὶς τὴν πολὺ ἀκριβέστερη καὶ πληρέστερη διατύπωσι τοῦ κανόνος ἀπὸ τὸ γραμματικὸν αὐτό· κι ἀποδίδουν τὴν πατρότητα τοῦ κανόνος στὸ Scaliger, πρᾶγμα ποὺ θὰ ἔξεπληττε καὶ τὸν ἴδιο· τὸν δὲ Sylburg οὕτε καὶ ποὺ τὸν πρόσεξε κανεὶς πλὴν τοῦ Lobeck.

Ἐξ αἰτίας τῶν δύο αὐτῶν κυρίων ἀδυναμιῶν καὶ μερικῶν ἄλλων δευτερευουσῶν οἱ νεώτεροι φιλόλογοι, ἀπὸ τοὺς Scaliger καὶ Sylburg κι ἐδῶθε, οὕτε διέγνωσαν πλήρως τὴ λειτουργία τοῦ κανόνος, οὕτε εἶχαν γιὰ τὴν ἔξετασί του πλούσιο ὑλικό, οὕτε ἐντόπισαν τὴν αἰτία στὴν ὅποια ὀφείλεται ἡ διὰ μέσου τῶν αἰώνων χαλάρωσί του. μόνον ὁ Τσερέπης κι ὁ Χατζιδάκις, διαγινώσκοντας ὅρθως ἀλλ’ ὅχι καὶ πλήρως, διέγνωσαν μόνον ὅτι ἡ μετοχὴ ὑπῆρξε ἡ γέφυρα, ἀπὸ τὴν ὅποια ἡ παράβασι τοῦ κανόνος εἰσέβαλε στὰ ὁγματα τῶν ἐγκλίσεων καὶ τὸν καταστρατήγησε.

Γιὰ μὲν τὰ συμπεράσματά μου δέν θὰ κάνω ἐκτιμήσεις, οὕτε εἶναι δυνατὸν νὰ τὰ ἐκτιμήσω ὁ ἴδιος. γιὰ τὸν ἀπαρτισμὸν ὅμως τῆς ἐρεύνης ἔχω νὰ πῶ ὅτι, προκειμένου νὰ προσπελάσω τὸ ἀπαραίτητο καὶ ὅσο κοιθηκε σὰν ἐπαρκὲς ὑλικὸ μέσα στ’ ἀρχαῖα κείμενα, «πέρασα μὲ τὸ νύχι» τὰ λημματολόγια λίγο περισσοτέρων ἀπὸ 40 λεξικῶν καὶ θησαυρῶν καὶ ταιμείων (concordantiae), γενικῶν καὶ εἰδικῶν· καὶ ἡ ἐρευνα αὐτὴ προσέφερε τὰ πλεῖστα. δεύτερη ἐρευνα ἡταν ἡ μελέτη τῆς νεώτερης βιβλιογραφίας ἀπὸ τὸ Scaliger κι ἐδῶθε. ἀσφαλῶς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχω πρόσεξει καὶ περισσολέξει ὅλες τὶς παραβάσεις τοῦ κανόνος ποὺ ὑπάρχουν στὴν ἀρχαῖα γραμματεία· ἀλλ’ ὅσες ἔπιασα κι ἐπέλεξα, ἡταν, νομίζω, ἐπαρκὲς ὑλικὸ γιὰ τὸ συμπερασμὸ τῶν ὅσων συμπεράσματα.

ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1

1. Ἀγαθοποιῶ. Κ. Διαθήκη, Λκ 6,9· 6,33· 6,35· Α' Πε 2,15· 2,20· 3,6· 3,17· Γ' Ἰω. 11. Κλήμης Ῥώμ., Β' Κορ. 10,2. Κλήμης Ἀλ., Στρ. 1,17· 4,18· 5,14. Μεθόδιος Πατ., στὸν Ἐπιφάνιο, Πανάρ. 64,49,8. Συνέσιος Πτολ., Ἐπιστ. 57 (Ἀνδρ.), PG 66, 1384b (=Κλήμης Ἀλ., Στρ. 1,17). Ἰωάννης ὁρθ., Διάλ. πρὸς μανιχ., PG 96,1389b.
ἀγαλματοποιεῖν. Πολυδεύκης 7,108.
ἀγιοποιῶν. Λεόντιος Βυζ., Κατὰ νεστορ. 4,12· 5,48· PG 86,1648b· 1720d.
ἀδελφοποιεῖν. Σωφρόνιος Ἱερ., Εἰς ἀποστ. Πέτρον καὶ Παῦλον, 4 PG 87,3360c.
ἀνδριαντοποιεῖν. Πολυδεύκης 7,108.
ἀνθρωποποιήσας. Γρηγόριος Νύσσ., Πρὸς Ἀπολλ., 9 PG 45,1141c.
ἀριστοποιῶ – ἀριστοποιοῦμαι. Θουκυδίδης 4,30,2· 8,95,3. Ξενοφῶν, Ἐλλ. 3,3,1· 4,3,9· 4,5,1· 4,5,8. Πολυδεύκης 6,101.
ἀρματοποιεῖν. Πολυδεύκης 7,115.
ἀρρητοποιεῖν. Θεόφιλος Ἀντ., Αὐτόλ. 3,3 PG 6,1125a. Εὐσέβιος Καισ., Εὐ. πρ. 4,9 PG 22,273a. Ἐπιφάνιος, Πανάρ., ἀνακεφ., GCS 3,63.
δειπνοποιεῖσθαι. Πολυδεύκης 6,102.
δευτοποιήσας – δευτοποιηθεῖς. Ωριγένης, Κέλσ. 1,52· 3,65.
δοξοποιοῦμαι. Πολύβιος 18,15,16.
εἰδοποιῶ – εἰδοποιοῦμαι. Στράβων 15,1,14 (690). Πλούταρχος, Ἀλέξ. 1,3. Γαληνός, Π. ἀριστ. αἱρέσ., 20 (1,161). Κλήμης Ἀλ., Στρ. 8,5. Μεθόδιος Πατ., στὸν Ἐπιφάνιο, Πανάρ. 64,14,5· 64,15,4. Γρηγόριος Νάξ., Λόγ. 44,4 (Καν. Κυρ.) PG 36,209d. Εὐάγριος Ποντ., Λόγ. πρακτ., 98 PG 40,1252a. Ἡλιόδωρος, Αἴθ. 3,13.
εἰδωλοποιῶ – εἰδωλοποιοῦμαι. Ἀριστοτέλης, Ψυχ. 3,3 (427β). Μ. Ἀθανάσιος, Κατὰ ἀρειαν. 4,11 PG 26,481a. Βασίλειος Καισ., Εἰς Ἡσ. 2,96 PG 30,276c. Γρηγόριος Νύσσ., Εἰς Ἀσμ., 14 PG 44,1081bc. Εὐνόμ., 12 PG 45, 944c· Πρὸς Ἀπολλ., 19 PG 45,1160c· Ἐπιστ. 3 (Θυγατρ.) PG 46,1017b. Εὐστάθιος, Εἰς Ἰλ., Λ3 (826).
εἰκονοποιηθεῖς. Ἰουστῖνος, Ἀπολ. Α' 19,1.
εἰρηνοποιῶ. Βασίλειος Καισ., Ἐπιστ. 2,114 PG 32, 528b· Εἰς Ἡσ. 9,226· 11,250· PG 30,513a· 560a. Γρηγόριος Νύσσ., Εἰς μακαρισμ., 7 PG 44,1281a. Ἰωάννης Χρυσ., Εἰς Κολοσσ., διη. 3,3 PG 62,321. Ἰωάννης Δαμ., Τρισάγ. ὑμν., 26 PG 95,57b.
ἐρωτοπεποιημένος. Ἰουστῖνος, Ἀπολ. Β' 11,5.
ξωποιῶ – ξωποιοῦμαι. Ἀριστοτέλης, Ιστ. ζῷ. 5,27 (555β)· Ζῷ. γεν. 1,21 (730α).
Ἐπιφάνιος, Πανάρ. 64,15,5.
ἡθοποιημέναι. Πορφύριος, στὸ Στοβαῖο, Ἐξλ. 2,8,39.
τεθεοποιημένοι. Εὐσέβιος Καισ., Εὐ. πρ. 2,6,20· 5,2,2· 5,4,10.
θησαυροποιεῖν. Πολυδεύκης 3,116.
ἰδιοποιῶ – ἰδιοποιοῦμαι. Ἐβδομήκοντα Β' Βα 15,6. Διόδωρος Σικ. 5,13,4. Στράβων 15,1,14 (691). Γαληνός, Ἀνατομ. ἔγχειρ. 8,4 (2,672).
ἰεροποιῶ. Πλάτων, Λύσ., 207d. Δημοσθένης, Μειδ., 114. Πολυδεύκης 1,26.
ἴστιοποιοῦμαι. Στράβων 15,1,15 (691).
καινοποιῶ – καινοποιοῦμαι. Πολύβιος 4,2,4. Σούμμα, λ. ἐκπαθῆς.

κακοποιῶ. Κ. Διαθήκη, Μθ 3,4· Α' Πε 3,17· Γ' Ιω, 11.

καλοποιῶ. Κ. Διαθήκη, Β' Θε 3,13.

μελοποιῶ – μελοποιοῦμαι. Ἀριστοφάνης, Βάτρ., 1326–28· Θεσμ., 41–42. Λογγίνος, "Υψ. 28,2. Ψευδοπλούταρχος, Μουσικ., 8 (1134a). Ἀθήναιος 10,79· 14,32· (453d· 632d). Ἐπιγραφή ἀττικὴ χώμ. χρόν. 78 IG 3,1,46.

μετροποιοῦμαι. Ιωάννης Στοβαῖος, Ἐκλ. 1,49,69.

μυθοποιῆσαι. Διόδωρος Σικ. 1,92,3· 4,35,4.

νεοποιοῦντες. Πολυδεύκης 1,221.

νεωποιῆσαι. Πολυδεύκης 1,11.

όδοποιῶ – ὄδοποιοῦμαι. Ξενοφῶν, Κύρ. ἀν. 5,3,1. Ἀριστοτέλης, Ζῷ. μορ. 2,4· 2,5· 3,9· (650β· 651β· 671β); Ζῷ. γεν. 4,4 (770β). Μετά τὰ φυσ. 1,3 (984a). Πολ. 2,9· 7,17· (1270α· 1336α). Ῥητ. 1,1· 2,13· (1354α· 1389β). Ἀρριανός, Ἄλ. ἀν. 1,26,1· 3,13,2. Ψευδαριστοτέλης, Προβλ. 2,11· 4,20· 30,1 (867a· 879a· 954β).

ὄνοματοποιῶ – ὄνοματοποιοῦμαι. Ἀριστοτέλης, Κατηγ., 7 (7α· 7β). Τοπ. 1,11 (104β). Ἡθ. Νικ. 2,7,11 (1108a). Σχόλια εἰς Ὁμήρ. Ὁδ., κ 163. Εὐστάθιος, Εἰς Ιλ., Α 34· 331· B463· (32· 111· 255).

παιδοποιοῦμαι. Αἰσχίνης, Παραπ., 149. Δημοσθένης, Ἀριστογείτ. Α', 80. Διόδωρος Σικ. 4,28,3. Πλούταρχος, Ἄγις 10,4. Ἀρριανός, Ἐπικτ. διατρ. 3,22,81. Εὐσέβιος Καισ., Εὐ. πρ. 1,9,18.

πεποροποιημένος. Σέξτος Ἐμπειρ., Λογικ. 2,309.

προοδοποιῶ – προοδοποιοῦμαι. Ἀριστοτέλης, Ζῷ. μορ. 2,4· 2,5· 3,9· (650β· 651β· 671β). Ζῷ. γεν. 4,4 (770β). Πολ. 2,9· 7,17· (1270α· 1336α). Ῥητ. 2,13 (1389β). Ψευδαριστοτέλης, Προβλ. 2,11· 30,1· (867a· 954β).

ἐσκενυοποιημένον. Πολυδεύκης 10,15.

σχηματοποιῶ – σχηματοποιοῦμαι. Θεόφραστος, Ιστ. φυτ. 9,4,10. Πολυδεύκης 4,95· 6,29.

σωματοποιοῦμαι. Γαληνός, "Οροι ιατρ.", 380 (19,441). Ἐπιφάνιος, Πανάρ. 64,31,6.

τοιχοποιεῖν. Πολυδεύκης 7,118.

2. Πολυδεύκης 7,18 (*πυροπωλῶ σιτοπωλεῖν*)· 7,21 (*ἀρτοπωλεῖν*)· 7,26 (*ἰχθυοπωλεῖν*)· 7,27 (*ταριχοπωλεῖν*)· 7,157 (*λοφοπωλεῖν*)· 7,161 (*κεφαμοπωλεῖν*)· 7,177 (*μυροπωλεῖν*)· 7,196 (*λιβανωπωλεῖν*)· 7,197 (*φαρμακοπωλεῖν*)· 7,198 (*γελγοπωλεῖν μελιτοπωλοῦσαι*)· καὶ ἄλλα τόσα περίου. ἀλλοφρονεῖν Πολυδεύκης 2,21· *ταπεινοφρονῶ* Ἐβδομήκοντα, Ψα 130,2· Κλήμης Ῥώμ., Α' Κορ. 2,1· 13,1· 16,1· 16,2. *δωροδοκῶ – δωροδοκοῦμαι* Ἀριστοφάνης, Βάτρ., 361· Δημοσθένης, Φιλιππ. Β', 34· Παραπ., 258· 329· Πολυδεύκης 4,43· 8,14· 8,86 (πρβλ.). Ἀριστοτέλη, Ἀθ. πολ. 55,5). Βασίλειος Σελ., Λόγ. 26, PG 85,308c· Ιωάννης Δαμ., Ιερ. παρ. 5,8 PG 95,1468d· εὐδοκῶ Κ. Διαθήκη, Μθ 3,17· Λκ 12,32· Β' Κο 5,8· κλπ.. *καραδοκεῖν* Πολυδεύκης 2,41. *γεωμετρῶ* Ἀριστοτέλης, Ἡθ. Νικ. 10,5,2 (1175a). Ῥητ. 3,1· 3,4· (1404a· 1406b). Πολύβιος 9,20,1· Πολυδεύκης 4,17· 4,160· 5,102. *τειχοδομεῖν* Πολυδεύκης 7,118. *δημοκοποῦντας* Νεῖλος μον., Ἐπιστ. 2,215 PG 79,312d· *έλπιδοσκοπεῖν* Ιωάννης Χρυσ., Εἰς Παροιμ. 13,12 PG 64,697a· *ἱεροσκοποῦμαι* Πολύβιος 34,2,6· Διόδωρος Σικ. 1,70,9. *ἀριστοκρατοῦμαι* Ἀριστοφάνης, "Ορν.", 125. Πλάτων, Πολ., 1 (338d). Ἀριστοτέλης, Πολ. 3,18· 4,8· (1288a· 1294a). *γυναικοκρατοῦμαι* Ἀριστοτέλης, Πολ. 2,9 (1269β). *δημοκρατοῦμαι* Ἡρόδοτος 6,43,3· Θουκυδίδης 5,29,1· 8,48,1–2· 8,75,2· Ἀριστοφάνης, Ἀχ., 642· Πλάτων, Πολ., 1 (338d). Ἀριστοτέλης, Πολ. 2,6· 3,3· 3,13· 4,4· 5,1· (1265β· 1276a· 1284a· 1290a· 1292a· 1301β). Δημοσθένης, Τιμοκρ., 99· *θαλασσοκρατῶ* Ἡρόδοτος 3,122,2· Θουκυδίδης 7,48,2· Ξενοφῶν, Ἐλλ. 4,8,10· Πολύβιος 1,7,6· Διόδωρος Σικ. 5,13,4· *ἴπποκρατῆσαι – καθιπποκρατῆσαι* Πολυδεύκης 1,164· *πονηροκρατουμένη*

Αριστοτέλης, Πολ. 4,8 (1294α). ἀθεμιτογαμεῖν Εὐσέβιος Καισ., Εὐ. πρ. 6,10,15· δευτερογαμῶ Ἐπιφάνιος, Πανάρ. 61,1,10· Φώτιος, Νομοκάν. 13,1 PG 104,1168b· κλεψιγαμήσας Βασίλειος Καισ., Ἐπιστ. 217 (καν. 69) PG 32,800c· μητρογαμεῖν Εὐσέβιος Καισ., Εὐ. πρ. 1,4,6· μονογαμεῖν-πολυγαμεῖν Θεόδωρος Ἀβουκάρας, Πεύσ., 24 PG 97,1556d· Φώτιος, Νομοκάν. 13,1 PG 104,1168b· φιλοπονῶ Σενοφῶν, Λαζ. πολ. 5,8· Πλάτων, Πολ., 7 (535d). Πολυδεύκης 4,184 (κεφαλαλγεῖν)· 4,185 (γλωσσαλγεῖν στομαλγεῖν)· 4,189 (ποδαλγεῖν).

3. Ὁμηρος, Α11 (ἡτίμασεν)· Α94 (ἡτίμησε)· Θ163 (ἀτιμήσουσι)· N133 (ἀπητίμησης)· π307 (ἀτιμᾶ)· ψ99 (ἀτίμα)· ψ28 (ἀτίμων). Ἡσιόδος, Ἔργ., 185 (ἀτιμήσουσι). "Υμνος εἰς Δῆμητρα, 158 (ἀτιμήσασα). Πίναρος, Πν. 9,80 (ἀτιμάσαντα). Αισχύλος, Ἰκ., 644 (ἀτιμώσαντες). Ἄγ., 1068 (ἀτιμασθήσομαι)· Χο., 636 (ἀτιμωθέν). Σοφοκλῆς, Αἴ., 1129 (ἀτίμα). Εὐριπίδης, Ἐλ.., 455 (ἡτιμώμεθα). Ἀριστοφάνης, Εἰρ., 743 (ἀτιμώσας). Ἡρόδοτος 4,66,1 (ἡτιμωμένοι)· 7,231,1 (ἡτιμώτο). Λυσίας, Κατ· Ἀνδ., 25 (ἡτιμώθη). Σενοφῶν, Ἀπομν. 2,9,3 (φιλοτιμηθεῖν). Σενοφῶν ἔτερος, Ἀθ. πολ. 1,14 (ἀτιμοῦσι). Πλάτων, Φαίδρ., 234a (φιλοτιμήσονται)· Πολιτικ., 266d (ἡτιμακε)· Πολ., 8(553b) (ἀτιμωθέντα). Ἀριστοτέλης, Ἡθ. Εὐδ. 7,12 (1246a) (φιλοτιμοῦνται)· Ρητ. 2,10 (1388a) (φιλοτιμοῦνται). Ισοχράτης, Φίλ., 64 (ἀτιμωθήσεται). Δημοσθένης, Π. στεφ., 82 (ἀτιμώσαντες)· Παραπ., 284 (ἡτιμώσεται)· Μειδ., 103 (ἡτιμωκεν). Ἐπιγραφή Κυπαρισσίας (δωρικὴ τοῦ Δ' -Γ' π.Χ. αἱ.) 1421,14 IG 5,1,278 (δλιγοτιμάσῃ). Διόδωρος Σικ. 11,18,2 (φιλοτιμηθήσεται). Πολυδεύκης, 3,119 (φιλοτιμεῖσθαι)· 6,139 (φιλοτιμηθεῖς)· 8,23 (ἡτιμωθεῖαι)· 8,70 (ἡτιμωσεν, ἀτιμωθεῖς). Ψευδαριστότελης, Ρητ. πρός Ἀλέξ.. 3 (1423β) φιλοτιμούμενοι).

4. Πάπυρος Ὁξηρ. 499,15 (121 μ.Χ.) (ξυλαμῆσαι).

5. K. Διαθήκη, Γα 6,3 (φρεναπατᾶ). Ἡσύχιος, λ. φρεναπατᾶ.

6. Πάπυρος Καΐρου (=P. Masp.) 67089,19 (μακρωγηρά).

7. Πάπυρος SGUA 4369b, 6 (Γ' π.Χ. αἱ.) (δισυνεγγύησα). Πολυδεύκης 8,28 (μεσεγγυῆσαι ἐμεσεγγύησαν).

8. Κλήμης Ἀλ., Παιδ. 3,2,5 (κακομηχανάμεναι).

9. Μανέθων, Ἀποτελ. 4,25 (αἰθερονωμῶν).

10. Πολυδεύκης 4,184 (κοιλοφθαλμῖαν).

11. Σωφρόνιος Ἱεροσ., Ἐπιστ. πρὸς Σέργ. Κων. συνοδική, PG 87, 3180b (ἀτελευτῶσαν).

12. Ἰπποκράτης, Ἐπιδ. 6,7,3 (ἀτολμέοντας). Συναγωγὴ λέξεων χρησίμων, Bekker, An. gr., σ. 319–476, λ. ἀντεφιλοτιμοῦντο (ἀτολμῶ ἀτολμεῖς καὶ ἀτολμοῖς).

13. Βασίλειος Καισ., Ὁροι ἐπιτ., 121 PG 31,1164c (ἀμεριμνεῖ). Γρηγόριος Ναζ., Λόγ. 40 (Εἰς ἄγ. βάπτ.), 34 PG 36,408c (ἀμεριμνοῦντι)· Ἔπος περὶ προνοίας, 43 PG 37,433a (ἀμεριμνεῖν). Μακάριος Αἰγ., Ὁμιλ. 10,3 PG 34,541d (ἀμεριμνοῦσι). Ἀποφθέγματα πατέρων, Ποιμένος 152 PG 65, 360b (ἀμεριμνήσης). Δωρόθεος ἀββᾶς, Διδ. 1,12 PG 88,163a (γλώσσημα) (ἀμεριμνῆσαι).

14. Πολυδεύκης 7,141 (ἀλσοκομεῖν).

15. Αἰσώπου μῆθοι, 113 (Hausrath) (ἰσοθεωθεῖς).

16. Πασχάλιον χρονικόν, δλ. 290 PG 92,769a (ἀρειοθολωθέντα).

17. Πτολεμαῖος, Μαθημ. σύντ. 6,7 (αὐξομειώσομεν).

18. Πλάτων, Παρμ., 148b (ἀνομοιώσει)· Θεαίτ., 166b (ἀνομοιοῦσθαι)· Πολ., 8(546b) (ἀνομοιοῦντων). Πορφύριος, Ἀποχ. ἐμψ. 1,37 (ἀνομοιώσεται).

19. Θεόδωρος Στουδ., Ἐπιστ. 1,39 (Θεοφίλω) PG 99,1052a (εὐριζωθεῖς).

20. Διδύμος Ἀλ., Τοιάδ. 2,27 PG 39,760b (αὐτοχολωτῶν). Ιωάννης Μαλάλας, Χρον., 4 PG 97,157a (θεοχολωτηθεῖς).

21. Πολύβιος 1,14,6 (ἀχρειοῦται)· 3,64,8 (ῆχρειωκότα).

22. Ἐπιγραφή Ὁροχομενοῦ Ἀρκαδίας (τοῦ 360–350 π.Χ.) 665 C 3 (Schwyzer) (ἀψευ-

δήνων). "Ομηρος, τ 122 (δάκρυπλάσιεν· διόρθ. δάκρυ πλάσιεν). Καλλίμαχος, Δῆλ., 314 (ἀειζώντα). Χριστιανικὸν ἐπίγραμμα, Ἀνθ. παλ. 1,10,35 (ἀειζώνουσαν). Νόννος, Ἰω 1,12 (ἀειζώνοτος) 19,38 (ἀειζώντα) 20,42 (ἀειζώντα). PG 43,752b· 905c·908a. Βασίλειος Σελ., Πρᾶξ. Θερλ., 1 PG 85,481a (ἀειζώσῃ). Παῦλος Σιλεντ., "Ἐκφρ. ἀγ. σοφ., 777 PG 86,2149a (ἀειζώντα).

23. "Ομηρος, ε 277-8 (ποντοπορεύμεναι ποντοπορεύων) η 267 (ποντοπορεύων). Πάπυρος Ζήν. 59816,6 (257 π.Χ.) (σησαμοπορεύοντη). Α' Μακκαβαίων 14,47 (ἀρχιερατεύειν). Κ. Διαθήκη, Γ' Ἰω, 9 (φιλοπορωτεύων). Διοσκουρίδης, "Υλ. ιατρ. 5,28,1 (προθειλοπεδεύσουσιν). Ἐπιγραφαι δωμ. χρόνων, "Ἄργους 589,3 IG 4,97 (ἀρχεφηβεύσαντα) Καρίας 2719,10 CIG 2,486 (ἀρχιερατεύσαντος) Καρίας 2766,11 CIG 2,511 (ἀρχιερατεύσαντα) Καρίας 2930 CIG 1,588 (δεκαπρωτεύσαντα ἀργυροταμεύσαντα) Λυκίας 4266 CIG 3,145 (ἀρχιασιατεύσασαν) Ισαυρίας, ΔΕΑ 11,70 (ἀρχιπρωτανεύσαντος). Πολυδεύκης 7,18 (πυροκαπηλεύειν αιτοκαπηλεύειν). Εὐσέβιος Καισ., Ἐκ. ιστ. 10,8,11 (φιλανθρωπεύεσθαι). Μ. Ἀθανάσιος, Ἀπολ. πρὸς Κωνστ., 35 PG 25,641c (φιλανθρωπεύσῃ). Γρηγόριος Νύσσ., Βίος Γρηγ. Θαυμ., 12 PG 46,924a (φιλανθρωπεύεσθαι). Ἐπιφάνιος, Πανάρ. 66,44,5 (πανουργεύεται). Ιωάννης Χρυσ., Εἰς Β' Κορ., ὅμ. 14,3 PG 61,501 (φιλανθρώπευσαι) Εἰς Φιλήμ., ὅμ. 3,2 PG 62,716 (φιλανθρωπευσάμενος); Προσομιλ. Εἰς τὴν βασιλίδα, 2 PG 63,470 (παννυχεύοντες). Συνέσιος Πτολ., Ἐπιστ. 137 (Ἐρκουνλ.) PG 66,1528cd (μικροπρεπεύεσθαι). Κύριλλος Ἀλ., Εἰς Ἰω., 5 (=Ιω 7,28) PG 73,717a (ψευδοπροφητεύειν). Ισιδωρος Πηλ., Ἐπιστ. 2,151 (Θεοφίλῳ) PG 78, 605c (φιλανθρωπευόμενος). Νεῖλος μον. Ἐπιστ. 3,241 (Ἀφθονίῳ) PG 79,496b (φιλοπορεύων). Προκόπιος Γαζ., Εἰς Παροιμ. 6,13 PG 87,1273b (πεπανουργεύμενον). Ἀποφθέγματα πατέρων, Μ, Μᾶρκος Αἴγ., PG 65,304a (ἐπανουργεύσατο). Πάπυροι SGUA 5174,17 καὶ 5175,21 ἀπό τὸ Φαγιοῦμ (512-3 μ.Χ.) (ἀγροματεύοντος). Ιωάννης Δαμ., Γενέσ. ἀειπαθ. Μαρίας, 5 PG 96,668c (ἀειπαθενεύονσαν). Θεοφάνης, Χρον., 6259 PG 108,892c (παννυχεύων). Βαρθολομαίος Ἐδεσσηνός, Ἐλεγχ. Ἀγαρηνού, PG 104,1432a (ἐψευδοπροφήτευσεν). Εὐστάθιος, Ἐπίσκ. βίου μοναχ., 135 (ἀρχιεράτευμα).

24. Ιωάννης Μαλάλας, Χρον., 7 PG 97,289c (δισιγνατεύσαντες). Φώτιος, Σύντ. καν. 2,1 (φεπετιτεύεται) 13,4 (φεπονδιατεύοντος) PG 104,576b· 909b· Νομοκάν. 2,1 PG 104,1036a (οὐέουκαπιτεύονται).

25. Αἰσχύλος, Ἄγ., 1068 (ἀτιμασθήσουμαι). Θουκυδίδης 1,138,3 (αὐτοσχεδιάζειν). Ξενοφῶν, Ἐλλ. 5,2,32 (αὐτοσχεδιάζειν); Ἀπομν. 3,5,21 (αὐτοσχεδιάζουσιν). Πλάτων, Ἀπολ., 20c (αὐτοσχεδιάζωμεν) Εὐθύνφ., 16a (αὐτοσχεδιάζω) Εὐθύδ., 278d (ἀπαντοσχεδίασαι) Κρατύλ., 413d (αὐτοσχεδιάζειν) Πολιτικ., 266d (ἡτίμακε). Ἀριστοτέλης, Πολ. 7,4 (1326b) (αὐτοσχεδιάζειν). Αἰσχίνης, Κτησ., 158 (αὐτοσχεδιάζη). Ἐβδομήκοντα, Ζα 9,17 (εὐωδιάζων). Σιραχίδης 39,14 (εὐωδιάσατε). Ἐπιγραφή Κύμης Λυδίας 3524,4 CIG 1,848-849 (πασποδιάσαντος). Στράβων 15,2,3(721) (εὐωδιάζομένην). Διοσκουρίδης, "Υλ. ιατρ. 2,76,8 (εὐωδιάζεσθαι). Πολυδεύκης 6,142 (αὐτοσχεδιάζων). Κλήμης Ἀλ., Στρ. 8,9,31 (εὐωδιάζεσθαι). Ιωάννης Χρυσ., Εἰς ἄνδριάντ. 1,11 PG 49,31 (παγκρατιάζειν). Νεῖλος μον., Πρὸς Μάγναν, 31 PG 79,1008a (παγκρατιάζουσιν). Ἡσύχιος, λ. διστοπάζοντες κρίνα (εὐωδιάζοντα). Ψευδονεῖλος, Λόγος ἀσκητικός καὶ πολυμερής, 3 PG 79,1284c (πυροκαπᾶζοντας).

26. Ἀριστοφάνης, Ἰππ., 796 (ράθαπνγίζων πρβλ. Σούμμα, λ. φοθοπνγίζων) Νεφ., 1253 (ἀπολιταργεῖς). Ηρόδοτος 1,151,2 (ἡνδραπόδισαν). Θουκυδίδης 1,98,2· 3,36,2· (ἡνδραπόδισαν ἀνδραπόδισαι). Πλάτων, Ἀλκιβ. Α', 107e (ἀκροχειρίζεσθαι). Ἀριστοτέλης, Ἡθ. Νικ. 3,2(1111a) (ἀκροχειρίζομενοι) Σοφ. ἔλ., 4(165b) (ἀποστοματίζειν). Κ. Διαθήκη, Λκ 11,53 (ἀποστοματίζειν). Ποσειδώνιος, στὸν Ἀθηναϊο 4,40 (154ab) (ἀκροχειρίζονται). Ακύλας, Π.Δ., Ἡσ 56,12 (οἰνοφλυγίσομεν, οἰνοφλυγήσομεν). Γαληνός, Ἀντί-

δοτ. 1,11· 1,14 (14,56·68) (όποκαλπαθίζον, τό όποκάλπασον). Πολυδεύκης 2,153–4 (άκροχειρίσασθαι ἀκροχειρίσαντες). Εύσεβιος Καισ., Εύ. πρ. 10,3,24 (πανηγυρίζομεν). Κύριλλος Ἀλεξ., Εἰς Ψαλμ., 4 PG 69,733b (πανηγυρίζων). Εὐθάλιος, Ἐκθ., 2 PG 85,701a (πανηγυρίζουσιν). Ἀρισταίνετος, Ἐπιστ. 1,4 (ἀκροχειρίζουσαι). Πάπυρος SGUA 4215 (εὐλαγήσθη). Πάπυρος BGU 103,3·8· (αὐθεντίσεις αὐθεντίζει). Νικηφόρος Μάγιστρος, Βίος Συμεών, 12(99) PG 86,3077d (πανηγυρίζουσα). Γρηγόριος Ἀντιοχ., Λόγ. εἰς μυροφ., 1 PG 88,1448a (πανηγυρίζειν). Ὁλυμπιόδωρος Ἀλ., Εἰς Ἰωά 41,2 PG 93,437a (ἀσπλαγχνίζω).

27. Αἰσχύλος, Ἀγ., 1316 (δυσοίζω). Εὐριπίδης, Ρῆσ., 724 (δυσοίζων).

28. "Ομηρος, Β 258 (ἀφραίνοντα) Ε 688 (εὐφρανέειν) Η 109 (ἀφραίνεις); Ρ 28 (εὐφρῆναι) β 311 (εὐφραίνεσθαι) γ 360 (ἀφραίνει). "Υμνος εἰς Δήμητρα, 363 (δυσθύμαινε). Σοφοκλῆς, Οἰδ. Κολ., 1282 (δυσχεράναντα). Ἀριστοφάνης, Νεφ., 36 (δυσκολαίνεις). "Ορν., 1227 (ἀκολαστανεῖτε). Λυσίας, Ἐρασοθ., 11 (ἐδυσκόλαινεν). Ξενοφών, Ἐλλ. 7,4,2 (ἐδυσχέραινον). Πλάτων, Φίληβ., 12c (ἀκολασταίνοντα) 12d (ἀνοηταίνοντα). Ἀριστοτέλης, Ῥητ. 3,7(1408a) (δυσχεραίνοντος).

29. Ἰπποκράτης, Προγν., 20 (Litt. 2,170) (ἀλλοφάσσοντες); Γυναικ. 1,141 (Litt. 8,100) (ἀλλοφάσσει). Γαληνός, Εἰς τὸ Ἰπποκρ. Προγν. 3,8 (Kühn 18², 249) (ἀλλοφάσσοντες). Ήσύχιος, λ. ἀλλοφάσσειν· ἀνδραφάσσειν· κατηνδράφυξας.

30. "Ομηρος, Ο 10 (ἀπινύσσων) ε 342· ζ 258 (ἀπινύσσειν). Εὐριπίδης, Κύνλ., 626 (σκαρδαμύσσειν). Ἰπποκράτης, Ἐπιδ. 6,5,1 (Litt. 5,314) (σκαρδαμύσσειν); Κωνακ. 1,77 (Litt. 5,600) (σκαρδαμύσσοντι). Ξενοφών, Συμπ. 4,24 (σκαρδαμύξαντα); Κύρ. π. 1,4,28 (σκαρδαμύττω... ἀσκαρδαμυκτὶ). Ἀριστοτέλης, Π. ζφ. μορ. 2,13· 4,11· (657a· 691a) (σκαρδαμύττοντιν). Ήσύχιος, λ. ἀπινύσσων· καρδαμύσσε· ἐπιζυγκλεῖν = ἐπισκαρδαμύττειν. Τευμ. Μ., λ. καρδαμύττειν· τὸ συνεχῶς τὸ βλέφαρον κινεῖν καὶ εἰς ἐπίμυσιν ἄγειν οἱ Ἀττικοὶ φασιν· εἴρηται ἀπὸ τοῦ καρδάμουν· (490,53).

31. "Ομηρος, ν 106 (τιθαιβώσσοντι). Λυκόφρων, 622 (τιθαιβώσσοντος). Νίκανδρος, Θηρ., 199 (+ Σχόλια) (τιθαιβώσσοντι).

32. Αἰσχύλος, Πέρσ., 601 (εὐροῆ). Θεόφραστος, Αἴτ. φυτ. 5,6,4 (εὐροεῖν). Πολύβιος 4,48,11 (εὐροούντων). Διόδωρος Σικ. 2,45,2 (εὐροούσης). Πλούταρχος, Ἀλεξ. 53,3 (εὐροῆσαι). Ἀρριανός, Ἐπικτ. Διαιτ. 1,1,22· 3,10,10 (εὐροούντα, εὐροῆς). πρβλ. καὶ "Ομηρον Β 849· Π 288· Φ 157 (εὐρυφέοντος Ἀξιοῦ). Πίνδαρον, Ολ. 5,20 (Ἀλφεόν εὐρυφέοντα).

33. Γαληνός, Υπόμν. εἰς Ἰπποκρ. Ἀφρο., 46 (Kühn 18,77) (ἐδυσπνήσουν· δχι ἐδύ-
πνουν, εἶναι λάθος τῶν χειρογράφων); "Οροι Ἱατρ., 272 (Kühn 19,243) (δυσπνοεῖν). Ψευ-
δαριστοτέλης, Προβλ. 10,48 (896a) (εὐπνοῶν). Γρηγόριος Νύσσ., Εἰς Ἀσμα 3,6 PG
44,824a (εὐπνοούντων). Ορειβάσιος, Ἱατρ. συν. 6,21,9 (Raeder 1,178) (βραχυπνοοῦντι).
Θεοφάνης, Χρον., Α.Μ. 6284 PG 108,904b (θερμοπνήσας).

34. Εὐρύφαμος πυθαγόρειος, Περὶ βίου, στὸν Ἰω. Στοβαῖο, Ἀνθ. 4,39,27 (Hense 5,916·
918) (ὅρθοπλοιούμένας ὅρθοπλοῆσαι εὐπλόσει). Τέλης, Περὶ φυγῆς, στὸν Ἰω. Στοβαῖο,
Ἀνθ. 3,40,8 (Hense 3,741) (εὐπλοεῖν). Ἐπιγραφαὶ· Ρώμης 933 IG 14,244 (=6250b CIG
3,1266) (εὐπλοεῖτε); Καμπανίας 2409,8 IG 14,612 (εὐπλόει); Γαλατίας 2472 IG 14,651
(εὐπλόει); SIG 783,24 Ditt. 2,469 (εὐπλόσης). Ψευδηρόδοτος, Βίος Ομήρου, 18 (εὐπλο-
σαντες). Βασίλειος Καισ., Ὁμ. κατὰ μεθύστων (=14),4 PG 31,452b (δυσπλοούντων).

35. "Ομηρος, Α598 (οἰνοχόει) Δ3 (ἐωνοχόει) οι141 (οἰνοχόει) οι323 (οἰνοχοήσαι).
Ἴπποκράτης, Διαιτ. 2,47 (Littré 6,548) (σιαλοχοεῖ). Π. νούσων 3,10 (Litt. 7,130) (σιαλο-
χοέων). Ἀριστοφάνης, Σφ., 555 (οἰκτροχοοῦντες); Εκκλ., 1110 (μολυβδοχοήσαντες);
Πλ., 164 (χρυσοχοεῖ). Ξενοφών, Οἰκ. 18,9 (χρυσοχοεῖν); Κύρ. π. 1,3,8 (οἰνοχοοῦσι). Πλά-
των, Πολ., 5 (450b) (χρυσοχοήσαντας). Πολυδεύκης 7,108 (μολυβδοχοεῖν).

36. Ἀλκαῖος, ἀπόσπ. 148 Page (ἀσυνέτημι).

1. Πινακίδα Πύλου Αη 657,1.
2. Πινακίδα Κνωσού Sd 0412· Πινακίδα Πύλου Va 482. και Ὅμηρος Δ 141. και πολλοί μεταγενέστεροι μέχρι σήμερα.
3. Θά λεχθούν γιὰ τὸ ὄντα αὐτὸ περισσότερα παρακάτω.
4. Κουλᾶς Λ., *Βασικὸν λεξιλόγιον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης*, 145.
5. Ὅμηρος, Α 449. Εὐριπίδης, Ἰφ. Τ., 662. Ἀριστοφάνης, Εἰρ., 961. Λυσίας, Ἀνδοκ., 52. Λυκόφρων, 184. Θεοδωρίδας, Ἀγθ. παλ. 6,156,3. Πολυδεύκης 2,149. Σούμμα, λ. χερνιπομένους χερνιφθέντα. Macrobius, *De differ.*, GL 5,600.
6. Πινακίδα Κνωσού Χ 768,2. Πινακίδα Μυκηνῶν Wt 503. Ὅμηρος, α 136· γ 440· φ 91. Αισχύλος, Εύ., 656.
7. Ἀρχίλοχος, ἀπόσπ. 87 *Crusius*. Βακχυλίδης, Ἐπίν. 5,107. Καλλίμαχος, Δῆλ., 263. Ἀπολλώνιος Ῥόδ. 4,706. Μελέαγρος, Ἀνθ. παλ. 5,204,8. Ἐπιγραφὴ 666, OGIS 2,383. Πάτυρος βρετ. μουσ. 924,10. Κόιντος Σμυρν. 11,161.
8. Ἡρόδοτος 5,41,3· 6,65,2· (*Δημάρμενος*). Πανσανίας 5,13,5 (*Δαμάρμενος*). Ιάμβλιχος, Πυθαγ., 267 (*Δαμάρμενος*).
9. Ὅμηρος, Ν 759· 771 (*Ἀδάμας*) ε 149· σ 297· χ 283 (*Ἐνρυδάμας*) Υ 401 (*Ιπποδάμας*) Β 742· Ν 429· σ 182 (*Ιπποδάμεια*) Α 221 (*Ιφιδάμας*) Ο 516· η 170· θ 117· 119· 130 (*Λαοδάμας*)· θ 141 (*Λαοδάμα κλητική*)· Ζ 197·8 (*Λαοδάμεια*) Α 57· Μ 60· Ν 725· Ξ 469 (*Πουλυδάμας*)· Ξ 470 (*Πουλυδάμα κλητική*)· Α 423 (*Χερσιδάμας*). Ήσιοδος, Θεογ., 161 (*ἀδάμας*). Πίνδαρος, Νε. 3,39· ἀπόσπ. 150 (*ἀνδροδάμας*)· 6,15 (*Πραξιδάμας*)· ἀπόσπ. 239 (*λεοντοδάμας*). Αἰσχύλος, Πέρσ., 26· 30· 926 (*τοξοδάμας*) Θήβ., 343 (*λαοδάμας*). Ἡρόδοτος 8,85,2· 9,90,1 (*Ἀνδροδάμας*). Ἀριστοφάνης, Σφ., 596 (*κενραξιδάμας*). Ἀριστοτέλης, Ποιητ., 14 (1453β) (*Ἀστυδάμας*). Αἰσχίνης, Τιμ., 69 (*Λεωδάμας*). Δημοσθένης, Λεπτίν., 146· 147 (*Λεωδάμας*) Λάκρ., 14 (*Αρχεδάμας*). Ἀπολλόδωρος 2,1,5 (*Ἐνρυδάμας*, *Ιπποδάμεια*) 3,12,5 (*Ιπποδάμας*, *Χερσιδάμας*). Διονύσιος Ἄλικ., Ίσαίος, 19 (*Ἀλκιδάμας*). Διόδωρος Σικ. 5,79 (*Δηϊδάμεια*). Ovidius, Met. 3,233 (*Therodamas*); Ibis, 381 (*Therodamanteos*). Ἐπιγραφὴ Δήλου 587 IG 11,4,15 (*Ξενοδάμας*). Ἐπιγρ. Ἀρκεσίνης 83 IG 12,7,36 (*Ἴσοδάμας*). Ἐπιγρ. Λεβήνος 4,B IC 1,156 (*Καρταδάμας*, γεν. *Καρταδάμα!*). Ἐπιγρ. Ἀττικῆς 101 CIG 1,139 (*Καλλιδάμας*) 165,63 CIG 1,293 (*Ιπποδάμας*) 169,28·41· CIG 1,299 (*Ἀδείμας*, *Ἀρχεδάμας*) 345 CIG 1,416 (*Καρτιδάμας*). Ἐπιγρ. Λακωνίας 1249 CIG 1,624 (*Ἀριστοδάμας*). Ἐπιγρ. Ζακύνθου 1934 CIG 2,43 (ἢ *Ἀλκιδάμα*). Ἐπιγρ. Αιγαίου 2266,24 CIG 2,222 (*Εὐδάμας*) 2338,22 CIG 2,268 (*Ἀλκιδάμας*) 2338,74 CIG 2,270 (*Καλλιδάμας*) 2374 (=Πάριον χρονικόν), 80 CIG 2,302 (*Ἀστυδάμας*) 2448,III,18· 2454 CIG 2,363· 372 (*Καρτιδάμας*). Ἐπιγρ. ἀγγείων Κνίδου 8518,II,18 CIG 4,258 (*Καλλιδάμας*, γεν. *Καλλιδάμα!*). Στράβων 7,21 (330) (*Ιφιδάμας*). Πλούταρχος, Θησ. 30,3 (*Δηϊδάμεια*). Πύρρ. 27,4 (*Αρχιδαμία*). Παυσανίας 3,9,8· 6,4,9 (*Σωδάμας*) 4,17,1 (*Αρχιδάμεια*) 4,30,2· 7,22,5 (*Φυλοδάμεια*) 6,18,7 (*Πραξιδάμας*). Λουκιανός, Εἰκ., 19 (*λεοντοδάμας*, *Πολυδάμας*). Διογένης Λαέρτ. 8,2 (*Ἐρμοδάμας*). Αθήναιος 9,49 (393f) (*Νικοδάμας*) 13,62 (592c) (*Ἀλκιδάμας*) 15,30 (682e) (*Δημοδάμας*). Σχόλια εἰς Ὅμηρον, Ζ 472 (*Ἀστυδάμας*)· Τ 116 (*Ἀστυδάμεια*). Σχόλια εἰς Απολλώνιον Ῥόδ. 1,131 (*Θειοδάμας*) 1,146 (*Δηϊδάμεια*). Ησύχιος, λ. εὐδάμας. Στέφανος Βυζ., λ. Ἀχναὶ (*Κλεοδάμας*). Κόιντος Σμυρν. 7,249·254 (*Δηϊδάμεια*) 8,77 (*Ἀλκιδάμας*) 8,403 (*Φυλοδάμας*). Σούμμα, λ. χιάζειν (*Πραξιδάμας*).
10. Ὅμηρος, Ξ 184 (*κρήδεμνον*).

11. Ὁμηρος, Π 176· 823· Σ 239 (*ἀκάμας*): Β 823· 844· Ζ 8· Α 60· Π 342 (*Ἀκάμας*). Ἐπιγραφή Ἀττικῆς 169,32 CIG 1,298-9 (*Ἀκαμαντίς φυλὴ τῆς Ἀττικῆς*).
12. Πινακίδες Κνωσοῦ Sc 236 και Πύλου Sn 64,5 (*Κυροῦ μενο=Κλύμενος*). Ὁμηρος, γ 452 (*Κλύμενος*): Γ 144· Σ 47· λ 326 (*Κλυμένη*): λ 286 (*Περικλύμενος*): ο 256· ρ 151· ν 350 (*Θεοκλύμενος*). Ἀντίμαχος Κολοφ., Λύδα, ἀπόσπ. 66 Wyss, ἀπό Αθήναιον 11,38 (469f) (*ἄγακλιμένη*). Σχόλια εἰς Ἀπολλών. Ρόδ. 1,230 (*Κλυμένη, Ἐτεοκλυμένη*).
13. Σοφοκλῆς, ἀπόσπ. 790 Pearson (3,33) ἀπό Εὐστάθιον, Εἰς Ἰλ., .299 (1237) (*ἀλιβας*). Πλάτων, Πολ., 3 (387c) (*ἀλιβας*).
14. Ὁμηρος, Λ 326 (*παλινορμένω*): Θ 274· Μ 187 (*Ὀρμενος*): Ι 448· Κ 266· ο 414 (*Ὀρμενίδης*).
15. Ὁμηρος, Ρ 345 (*Ἄρισθας*).
16. Ἡρόδοτος 3,39,2 (*Συλοσῶν*). Ἡρῳδιανός, Μονήρ. λέξ., 1 GG 3,2,915 (*Συλοσῶν*).
17. Καλλίμαχος, ἀπόσπ. 481 Pfeiffer (*τὸν αἰνοτάλαντα*).
18. Ὁμηρος, ω 305 (*Ἄφειδας*).
19. Νόννος, Διον. 25,274 (*νεοφθιμένων*): 26,46 (*νεοφθιμένοιο*). πρβλ. Ὁμηρον, Θ 359 (*φθιμενος*): Π 581 (*φθιμένου*): ω 436 (*φθιμένοισιν*).
20. Ὁμηρος, Α 301· 327· Θ 45· Π 204· 264.
21. Ἀπολλόδωρος 1,9,1. Ἐπιγραφή ἀδήλου τόπου 6868 CIG 4,25. Παυσανίας 6,21,10. Ἰάμβλιχος, Πυθ., 267.
22. Λυσίας, Παγκλ., 3 (*Ιπποθωντίς*). Ἐπιγραφαι Ἀττικῆς 172,11· 53· και 224, ὅλη CIG 1,306· 348 (*Ιπποθωντίς*). Ἡρῳδιανός, Μονήρ. λέξ., 1 GG 3,2,915 (*Ιπποθών*). Ἐτυμ. Μ., λ. Κιθαιρών (513) (*Ιπποθών*).
23. Πινακίδα ΠΥ Απ 657,1.
24. Ὁμηρος Δ 499 (*Δημοκόδων*): Ε 534 (*Δηϊκόδων*): Κ 518 (*Ιπποκόδων*). Ἀριστοφάνης Ιππ., 264 (*ἀμνοκόδων*): Εἰρ., 362 (*Κιλικῶν*). Εὐφορίων, στὸ Ἐτυμ. Μ., λ. *Εὐρυκόδωσα* (326). Θεόκριτος, Διόσκ. (22), 206 (*Λαοκόδωσα*). Καλλίμαχος, ἀπόσπ. 607 Pfeiffer (*Καλλικόδων*). Ἀπολλόδωρος 3,12,5 (*Δημοκόδων*). Ἐπιγραφὴ Ἀρκαδίας 1527 CIG 1,705 (*Καλλικόδων*). Ἡρῳδιανός, Μονήρ. λέξ., 1 GG 3,2,915 (*Ἀθηναῖον, Δηϊκῶν, Καλλικόδων-Καλλικῶν, Λαοκῶν*). Ἀριάδηος, 1 Barker 12,17· 16,9 (*ιπποκόδων, λαοκόδων*). Νόννος, Διον. 13,87 (*Λαοκόδων*). Priscianus, Inst. gr. 1,22 GL 2,17 (*ΛαΦοκόδων*). Σχόλια εἰς Ἀπολλών. Ρόδ. 1,152 (*Λαοκόδωσα*). Ἡσύχιος, λ. εὐρυκόδας· εὐρυκόδωσα. Κόιντος Σμυρν. 13,210 (*Εὐρυκόδων*). Σούμπα, λ. *Κιλλικῶν* (=Ἀριστοφάνης, Εἰρ., 362).
25. Ὁμηρος, Θ 31 (*κρείστωντων*): χ 48 (*κρείστας*): δ 22 (*κρείων*). Ψευδησίοδος, Γυν. κατ., ἀπόσπ. 31a (*κρείστας*). Πίνδαρος, Πν. 8,99· Νε. 3,10· 3,45 (*κρέοντι, κρείστωντων*). Αἰσχύλος, Ικ., 574 (*κρέων*). Σοφοκλῆς, Οιδ. τύρ., 70· 79 (*Κρέων*). Ἡρόδοτος 3,121,1 (*Ἀνακρέων*). Ἀπολλόδωρος 2,4,11· 3,12,5 (*Κρέων, Κρέοντας*).
26. Ὁμηρος, Α 102· Η 107· Λ 751· γ 248 (*εὐρυκρέων*). Σιμωνίδης, Ἐπίγρ. 37 Page *Tιμοκρέων*. Πίνδαρος, Πν. 5,29 (*θεμισκρεόντων*). Ιπποκράτης, Ἐπιδημ. 7,35 (Littré 5,404) (*Ποσειδοκρέων*). Ἡρόδοτος 7,120,1 (*Μεγακρέων*). Ἀριστοτέλης, Αθ. πολ. 22,2 (*Ἐρμοκρέων*). Αἰσχύλης, Παραπ., 20· 126 (*Ἄγλαοκρέων*). Ἐπιγραφαι Δήλου 150,14· 17· IG 11,2,33 (*Πραξικρέων*): Αἴγαιον 50,37 IG 12,1,29 (*Φιλοκρέων*): 551 IG 12,2,124 (*Τιμασικρέων*): 646, Α,7· 15· 34· C,49· IG 12,2,135· 137 (*Λαοκρέων, Παισικρέων*). Θάσου 333 IG 12,8,123 (*Αστυκρέων, Φιλοκρέων*). Ἐπιγραφαι Μήλου 2434 CIG 2,358 (*Δαμοκρέων*): Ρόδου 2527 CIG 2,393 *Πολικρέων*: Μακεδονίας add. 20071 CIG 2,994 (*Αστυκρέων*) ἀγγειων 8518, ΙΙ, 20-21 CIG 4,258 (*Τελεκρέων*). Ἐρμοκρέων, Ανθ. παλ. 9,327 (*Ἐρμοκρέων*). Στράβων 13,1,13 (588) (*Ἐρμοκρέων*). Plinius 5,48· 6,183 (*Aristocreon*). Πλούταρχος, Θεμιστ. 21,3 (*Τιμοκρέων*): Αἴτ. ἐλλ., 54 (*Δεξικρέων*): Γυν. ἀρετ., 17 (*Ὑψικρέων*). Ἡρῳδιανός, Μονήρ. λέξ., 1 GG 3,2,915 (*Δεξικρέων, Θεμοκρέων*). Αθήναιος 7,33 (289c) (*Αστυ-*

κρέων): 8,18 (337e) (*Νικοκρέων*). Αἰλιανός, Ζ.φ. 7,40 (*Αριστοκρέων*). Ἡσύχιος, λ. εύρυ-
χρέων. Ἰσαάκιος Τζέτζης, Σχόλια εἰς Λυκόφρ., 738 (*Πρωτοκρέων*).

27. Πινακίδες Πύλου Εα 71· 781· 821· Επ. 609,3· 10.

28. "Ομηρος, ο 363.

29. "Ομηρος, Ι 129· Υ 496· Φ 40· 77· ι 130· χ 52· ω 336 (*ἐνυκτιμένη*) Β 501 (*ἐνυκτίμενον*).
"Υμνος εἰς Ἀπόλλωνα, 36 (*ἐνυκτιμένη*). Πίνδαρος, Πν. 5,81 (*ἀγακτιμέναν*). Ἐπιγραφή
Μεγαρίδος 1064 CIG 1,561 (*Ἐνυκτίμενος*).

30. "Ομηρος, Β 384 (*μεδέσθω*) Δ 21 (*μεδέσθην*) Δ 418 (*μεδώμεθα*) 1 622 (*μεδοίατο*) Σ
245 (*μεδεσθαι*) γ 334 (*μεδώμεθα*) λ 110 (*μεδηται*).

31. "Ομηρος, Β 79· Κ 301· Μ 376· α 72· η 136· ν 186 (*μέδων – Μέδοντες*) Β 727· Ν 693·
Ρ 216· δ 677 (*Μέδων*). Πίνδαρος, Πν. 12,16· Νέ. 10,4 (*Μεδοίσας*). Ἐπιγραφή Πάρου (=Πά-
ριον Χρονικόν) 2374,44 CIG 2,301 (*Μέδοντος*). Ἐπιγρ. Πισιδίας 4367f CIG 3,186 (*Μέ-
δωνος!*). Ἀπολλόδωρος 3,12,5 (*Μέδουσα*). Σούμπια, λ. μέδων· βασιλεὺς· Μέδουσα.

32. Σχόλια εἰς Εὐριπ. Φοιν., 5 (*Ἐπιμέδουσα*).

33. "Ομηρος, Π 197· Ρ 475· 481 (*Ἀλκιμέδων*) 1 209· Π 145· Ρ 469· 474· 536· Ψ 563
(*Ἀντομέδων*) Δ 228· Θ 114· Α 620· η 58 (*Ἐνρυμέδων*) η 8 (*Ἐνρυμέδουσα*) λ 305 (*Ιφιμέ-
δεια*) Ε 640· Υ 237· Φ 443· 452· Ψ 348 (*Λαομέδων*) Γ 250 (*Λαομεδοντιάδης*) Η 10 (*Φυ-
λομέδουσα*). Ἡσίοδος, Θεογ., 529 (*ὑψιμέδων*). Ἀλκιμάν, ἀπόστ. 86 *Crusius* (*σαλασσομέ-
δοισα*). Βακχυλίδης, Ἀντηνορ., 51 (*ὑψιμέδων*). Πίνδαρος, Ὄλ. 8,31· Πν. 3,4 (*ἐνρυμέδων*)
Νέ. 3,36 (*Λαομέδων*) Ὄλ. 6,103 (*ποντομέδων*) Νέ. 2,19 (*ὑψιμέδων*). Αἰσχύλος, Θῆβ., 488
(*Ιππομέδων*) 130 (*ποντομέδων*). Ἐμπεδοκλῆς, Καθ., ἀπόστ. 135 (*ἐνρυμέδων*). Εὐριπί-
δης, Ἰκ., 881 (*Ιππομέδων*) Ἰππ., 743 (*ποντομέδων*). Ἡρόδοτος 7,98,1 (*Ωρομέδων*). Θου-
κανδίδης 1,10,1 (*Ἐνρυμέδων*) 8,19,2 (*Διομέδων*). Ἀριστοφάνης, Σφ., 1531 (*ποντομέδων*)
Νεφ., 563 (*ὑψιμέδων*). Θεορ., 322 (*ἀλιμέδων*). Ξενοφῶν, Ἐλλ. 1,5,16 (*Διομέδων*) 4,8,13
(*Καλλιμέδων*). Λυκόφρων, 157 (*Ναυμέδων*) 952 (*Λαομέδων*). Πάπυρος Ηιβεη 172,74 (τοῦ
270–230 π.Χ.) (*Ολυμπομέδων*). Ἐπιγραφαι Λίνδου 761 IG 12,1,113 (*Ἀλκιμέδων*, *Ἀστυ-
μέδων*) Αἰγαίου 388,3· 21· IG 12,7,89 (*Ἀλκιμέδων*) Ἀττικῆς 101 CIG 1,139 (*Καλλιμέ-
δων*) Σμύρνης 3140,10 CIG 2,701–3 (*Λεωμέδων*) Λυδίας 3477 CIG 2,822 (*Εύμεδων*).
Ἀπολλόδωρος 1,2,7 (*Ποντομέδουσα*) 2,1,15 (*Ιππομέδουσα*, *Ιφιμέδουσα*, *Ναυμέδουσα*)
2,4,11 (*Ἀντομέδουσα*) 2,8,1 (*Ιφιμέδων*) 3,12,5 (*Πολυμέδων*). Βατραχομυομαχία, 19
(*Υδρομέδουσα*). Διονύσιος Ἀλικ., Δείν., 12 (*Κλεομέδων*). Propertius, El. 3,9,48
(*Oromedon*). Ovidius, Pont. 1,2,119 (*Theromedon*). Θεαίτητος σχόλιαστ., Ἀνθ. παλ.
10,16,11 (*ποντομέδων*). Αντομέδων, Ἀνθ. παλ. 11,29 (*Ἀντομέδων*). Πανσανίας 10,1,10
(*Ἀριστομέδων*). Διογένης Λαέρτ. 8,86 (*Θεομέδων*). Ἰάμβλιχος, Πυθαγ., 267 (*Ἐνρυμέδων*,
Ιππομέδων). Νόννος, Διον. 21,95 (*θαλασσομέδων*) 31,57· 37,311· 40,347· 529 (*ὑγρομέ-
δων*). Γρηγόριος Νάζ., Παρθ. ἔπαιν., PG 37,522c (*ὑψιμέδων*). Ἐπιγραφή χριστιανική
8608,2 CIG 4,278 (*ὑψιμέδων*). Κόιντος Σμυρν. 11,36 (*Ιππομέδων*). Σχόλια εἰς "Ομηρον,
Ε 297· Τ 392· Ω 474· 574 Erbse (*Ἀλκιμέδων*) Z 192 Erbse (*Ἀλκιμέδουσα*) Δ 376 Bekker
(*Ἀστυμέδουσα*) Z 297 Erbse (*Ἀντομέδων*). Σχόλια εἰς Εὐριπ. Φοιν., 53 (*Ἀστυμέδουσα*).
Εὐδοκία, Κυπριαν., PG 85,841a (*παντομέδων*). Συμεών μετεφραστής, Βίοι ἁγίων, Μαρ-
τύριον Τροφίμου, Σαββατίου, καὶ Δορυμέδοντος, PG 115,733. Σούμπια, λ. Δορυμέδων.
Εύσταθιος, Εἰς Ὁδ., π 118 (1726) (*Χαλκομέδουσα*). Ἐτυμ. Μ., λ. *Λαομεδοντιάδης* (556).

34. "Ηροδιανός, Μονήρ. λέξ., 1 GG 3,2,915 (*Ἐνρυπάνω... Εὐρυπαντίδαι*).

35. "Ομηρος, Κ 478 (*πίφανον*). Πίνδαρος, Ὄλ. 7,39 (*φανσίμβροτος*). Ἐβδομήκοντα,
Γε 1,15 (*φαῦσις*). Κ. Διαθήκη, Ἐφ 5,14 (*ἐπιφανύσει*). Catullus 26,2· 44,282 (*Favonius*,
Favoni). Ovidius, Ibis, 79 (*Fauni Satyrique Laresque*). Ἡσύχιος (*φανοφόροι· λέρειαι· Αἰο-
λεῖς*). Εύσταθιος, Εἰς Ὁδ., μ 385 (1728) (...Τὸ φάω,... ἐκείθεν δὲ πλεονασμῷ τοῦ ν φαύν
αἰολικῶς, δθεν ἡ φαῦσις).

36. Βλ. Κ. Σιαμάκην, Ἀλφ. 2,170–215· 447· 493· 509.
37. Ὁμηρος, Α 605 (φάος ἡελίοιο) Ε 215 (φαεινός) Λ 735 (φαέθων) ξ 502 (φάε δέ χρυσόθρονος Ἡώς). Πλάτωνος κωμικοῦ Φάωνες (Meineke: τίτλος κωμῳδίας). Ἀθήναιος 4,28 (146f) (Πλάτων ἐν Φάωνι). Ἡσύχιος (φῶντα· λάμποντα). Εὐστάθιος, Εἰς Ὀδ., μ 385 (1728) (... Τοῦ φαεινῷ, ἐξ οὗ δύναται εἶναι τὸ φαεινόν, πρωτότυπόν ἐστι τὸ φάω, οὗ εὑρηται παρατατικός ἐν χρήσει..., τοῦ δὲ τοιούτου φάω παράγωγον δῆμα μὲν φαέθω, ἐξ οὗ Φαέθων τὸ κύριον, ὄνομα δέ τὸ φάος,...).
38. Ὅμηρος εἰς Δήμητρα, 234· 248 (Δημοφόων).
39. Φῶντα· λάμποντα. Ἡσύχιος.
40. Ὁμηρος, Ε 842· 847 (Περίφαντα) Ρ 323 (Περίφαντι). Σχόλια εἰς Εὑριπ. Φοιν., 53 (Περίφαντος).
41. Πινακίδες Κνωσοῦ Sd 0412· και Πύλου Va 482.
42. Ὁμηρος, Δ 141· Ε 583· δ 73· φ 7. Ἀθήναιος 11,35· 11,97· (468f· 497ab).
43. Στράβων 16,4,14 (774). Πτολεμαῖος, Γεωγρ. 4,7,10· 26· 27.
44. Ἐπιγραφαὶ Δήλου 684· 685· 686· 1025· IG 11,4,32–33· 79 (Θεόφας) Αἰγαίαλης 400,4· 12· IG 12,7,97 (Διόφας) Ἀμοργοῦ 2264b CIG 2,1033 (Κλεόφας).
45. Ὅμηρος εἰς Δήμητρα, 234· 248 (Δημοφόων). Σιμωνίδης, Ἐπίγρ. 48 Page (Ἄγλαοφῶν) 133 Crusius (Διοφῶν). Πίνδαρος, Ὀλ. 13,28· ἀπόσπ. 107 Bowra (Ξενοφῶν). Ἰπποκράτης, Ἐπιδημ. 1,13 (Littré 2,688) (Ηροφῶν). Ἡρόδοτος 3,125,1 (Καλλιφῶν) 8,131,2 (Εὐρυφῶν). Θουκυδίδης 3,105,3 (Τεροφῶν) 8,6,1 (Λαοφῶν). Ἀριστοφάνης, Βάτρ., 73 (Ιοφῶν) 967 (Κλειτοφῶν). Λυσίας, Δημοσ. ἀδικημ., 2· 3· 5 (Ἐρασιφῶν). Ξενοφῶν, Ἐλλ. 1,7,35 (Κλεοφῶν) 2,4,36 (Κηφισοφῶν) Κύρ. ἀν. 1,8,15 (Ξενοφῶν). Πλάτων, Γοργ., 447a (Χαιρεφῶν). Ἀριστοτέλης, Ἀθ. πολ. 28,3 (Κλεοφῶν) 29,3 (Κλειτοφῶν) 54,7 (Κηφισοφῶν). Αἰσχίνης, Κτησ., 8 (Κτησιφῶν) Παραπ., 126 (Πασιφῶν). Ισαίος, Ἀγν. ἀληφ., 41 (Θεοφῶν). Ἐπιγραφαὶ Δήλου 120,3· 146,A,65· 570· IG 11,2,8· 29· 11,4,12 (Λεωφῶν) 811· 812· IG 11,4,56 (Μητροφῶν). Ρόδου 355 IG 12,1,72 (Ροδοφῶν) Λίνδου 761 IG 12,1,113 (Ξενοφῶν) 925 IG 12,1,152 (Αναξιφῶν). Αἴγαιου 12,1,205 (Πρατοφῶν) 39 IG 12,2,39 (Ἀγησιφῶν) Κέω 607 IG 12,5,163 (Διοφῶν) 609, V.238 IG 12,5,164 (Κυδιφῶν) 610,14 IG 12,5,168 (Λυσιφῶν). Θάσου 308· 366,7· IG 12,8,117· 12, Suppl., 157 (Ἀγασιφῶν) 309 IG 12,8,117 (Χαριφῶν) 310 IG 12,8,118 (Δημοφῶν). Ἐρετρίας 249,398 IG 12,9,65 (Κλεινοφῶν). Χαλκίδος 1099 IG 12,9,126 (Εὔρυφῶν). Ἐπιγραφαὶ Ἀττικῆς 102 CIG 1,140–1 (Οἰνοφῶν, Χαιρεφῶν) 115 CIG 1,158 (Ὀνησιφῶν) 124 CIG 1,170 (Στρατοφῶν) 147,35 CIG 1,220 (Πασιφῶν) 169,40· 46· 49· 57· 59· CIG 1,298–9 (Καλλιφῶν, Κτησιφῶν, Χαιρεφῶν) 172 CIG 1,306–8 (Ἀριστοφῶν, Ἀρχεφῶν, Αὐτοφῶν, Κηφισοφῶν, Κτησιφῶν, Χαιρεφῶν) 204· 205· CIG 1,339–340 (Φιλοφῶν) 585 CIG 1,495 (Τιμοφῶν) 658 CIG 1,503 (Θρασιφῶν) 813 CIG 1,519 (Ἡλιοφῶν). Ἀργολίδος 1208 CIG 1,597 (Ἄγλαοφῶν). Θεσσαλίας 1780 CIG 1,866 (Ἄγλαοφῶν). Θρακίας 2046 CIG 2,73 (Ὀνησιφῶν). Δήλου 2338,17–19· 23· 28–36· 38· 96 CIG 2,268–271 (Καλλιφῶν, Κλεοφῶν, Πασιφῶν, Φιλοφῶν). Πάροι 2374 (=Πάριον Χρονικόν), 41 CIG 2,301 (Δημοφῶν). Αἴγαιου 2448, III, 25 CIG 2,364 (Ιμεροφῶν) 2510 CIG 2,390 (Αὐτοφῶν) add. 2322 b²⁵ CIG 2,1044 (Μηνοφῶν) add. 2416b CIG 2,1079 (Φανοφῶν). Ἀνάφης 2480h· 2482k· CIG 2,1095· 1097 (Καρνεοφῶν). Αίγαπτου 4899 CIG 3,426 (Ἀγησιφῶν). ἀδήλου τόπου 6836· 6851· CIG 4,8· 11 (Μηνοφῶν). Διονύσιος Ἀλικ., Δείν., 12 (Ἀριστοφῶν, Ἀρχεφῶν, Ιοφῶν). Μάτρων, στὸν Ἀθήναιο 4,13 (134d· 136e) (Χαιρεφῶν). Μάχων, στὸν Ἀθήναιο 6,43–44 (244ab) (Ἀρχεφῶν, Χαιρεφῶν). Ἰώσηπος, Ἀπ. 1,164 (Καλλιφῶν). Πλούταρχος, Νικ. 4,2 (Πασιφῶν) Μ.Κάτ. 24,8 (Ιοφῶν). Σύλλ. 14,9 (Καλλιφῶν). Ἡφαδιανός, Μονήρ. λέξ., 1 GG 3,2,915 (Ἄγλαοφῶν, Ἀριστοφῶν, Δημοφῶν, Εὔρυφῶν, Νικοφῶν, Ξενοφῶν). Παυσανίας 1,34,4 (Ιοφῶν) 2,4,3· 4,31,6 (Δημοφῶν) 2,37,3 (Ἀρριφῶν). Πολυδεύκης 9,70 (Ἀρι-

- στοφῶν). Ἀρκάδιος, 1 Barker 16,9 (ξενοφῶν). Ψευδολουκιανός, Φιλόπ., 1 (*Τριεφῶν*). Κόμης Χαρτούλαριος, Ἀνθ. παλ. 5,265 (*Δημοφόων*). Κόίντος Σμυρν. 12,325· 13,496· 526 (*Δημοφόων*). Priscianus, Inst. gramm. 1,22 GL 2,17 (*ΔημοφαFων*). Μένανδρος ὁ ἡταῷ, Ἐπιδεικτ., 17 (Walz 9,325) (*Τηλεφῶν*). Ἐτυμ. M., λ. Ποσειδῶν (684) (*Ἄγλαοφῶν, Κτησιφῶν, Ξενοφῶν*).
46. Ὁμηρος, Z 155. Θεόκριτος, Συρακ. (=15). 92. Ἡρῳδιανός, Μονήρ. λέξ., 1 GG 3,2,915 (ὁ *Βελλεροφόντης κατά τινας Βελλεροφῶν*).
47. Πτολεμαῖος, Γεωγρ. 4,7,6.
48. Ἰπποκράτης, Ἐπιδημ. 1,9 (Littré 2,664).
49. Ὁμηρος, B 541 Δ 464 (*Χαλκωδοντιάδης*). Νόστοι, ἀπόσπ. 7, στὸν Παυσανία 1,2,1 (*Θερμάδων*). Σοφοκλῆς, Φιλ., 489 (*Χαλκώδων*). Ἡρόδοτος 9,43,2 (*Θερμάδων*). Ἀπολλόδωρος 3,10,8 (*Χαλκώδων*) 3,15,5 (*Μητιάδουσα*). Πλούταρχος, Θησ. 35,5 (*Χαλκώδων*). Παυσανίας 6,21,10· 8,15,6-7 (*Χαλκώδων*). Ovidius, Pont. 4,10,51 (*Thermodon*). Ἱάμβλιχος, Πυθαγ., 267 (*Νισθεάδουσα*). Σχόλια εἰς Ὁμηρον, B 540 (*Χαλκωδοντιάδης· Χαλκώδοντος παῖς*). Ιωάννης Τζέτζης, Ἰστ. 11,877 (*Μητιάδουσα*).
50. Ὁμηρος, Γ 148· πρᾶβ. 1504 (ἀλέγονοι), καὶ i 366· 369· 408· 455· 460 (*Οὐτεις*).
51. Ὁμηρος, E 148 (*Ἄβας*) B 536· Δ 464 (*Ἄβαντες*); ο 426 (*Ἄριβας*); τ 306 (λυκάβας). Πίνδαρος, Πυ. 8,55 (*Ἄβας*). Σοφοκλῆς, ἀπόσπ. 517 Pearson (*βαριβας*). Ἀριστοφάνης, Ἀχ., 1122 (κιλλίβας). Πλάτων, Συμπ., 194b (ὄκριβας). Ἀπολλόδωρος 2,2,1 (*Ἄβας*). Ἐπιγραφαὶ Μινύας 308 IG 12,7,78 (λυκάβας). Ρώμης 1642 IG 14,2,421 (λυκάβας). Δελφῶν 1711 CIG 1, 838 (*Αστράβας*). Ovidius, Met. 3,624· 673· 5,60· 12,302 (*Lycabas*). K. Διαθήκη, Ρω 16,14 (*Πατρόβας, αἴτιατ. Πατρόβαν!*). Ἀρτεμίδωρος 2,12 (λυκάβας). Πολυδεύκης 7,129 (κιλλίβας, όκριβας). Ἀθήναιος 5,43 (208c) (κιλλίβας). Αἰλιανός, Ζψ. 10,26 (λυκάβας). Ψευδολουκιανός (=Φιλόστρατος), Νέων, 9 (ὄκριβας). Σχόλια εἰς Ὁμηρον, Δ 88 (*Καρνάβας*). Ἡσύχιος, λ. κακόβας· μονόβας· νυμφόβας· όκριβας. Σούμια, λ. λυκάβας· όκριβας. Εὐστάθιος, Εἰς Πλ., Δ 88 (448) (*Καρνάβας*). Φ299 (1237) (ἀλίβας).
52. Ἐπιγραφὴ Γαλατίας 4117 CIG 3,108.
53. Ἡρῳδιανός, Μονήρ. λέξ., 1 GG 3,2,915 (*Χαρναβῶν... Χαρναβῶντος*). Ιωάννης Τζέτζης, Ἰστ. 1,322 (*Θεοβῶντος*).
54. Ἐπιγραφὴ Ἀττικῆς 81 CIG 1,120.
55. Σχόλια εἰς Ἀπολλ. Τρόδ. 1,146.
56. Ἡρόδοτος 4,162,3· 5,104,1. Ἐπιγραφὴ Δῆλου 162,A,127 IG 11,2,57. Πολύαινος, Στρατ. 8,47.
57. Ἐπιγραφὴ Λακωνίας 1487 CIG 1,693.
58. Ἐπιγραφὴ Ζακύνθου 1934 CIG 2,43.
59. Ὁμηρος Φ 146· 301 (δαικταμένων) X 72 (ἀρηϊκταμένω).
60. Ὁμηρος, μ 70 (*Ἀργώ πασιμέλουσα*)=Στράβων 1,2,40(46).
61. Ὁμηρος, Z 415.
62. Ὁμηρος, Γ 400· Ν 380· ν 285.
63. Ὁμηρος, ν 109.
64. Ὁμηρος, Α 59 (γραφὴ ἀριστάρχειος).
65. Διόδωρος Σικ. 17,57,2· 20,28,1. Πλούταρχος, Δίων 58,6. Ἀρριανός, Ἀλ. ἀν. 2,12,2· 3,11,9· 4,22,1. Ἀρκάδιος, 1 (Barker 16,8). τὸ ἀπλό Σπέρχων σὰν ὄνομα σκύλου στὸν Ξενοφῶντα, Κυνηγ. 7,5. τὸ ὄχημα σπέρχω – σπέρχομαι στὸν Ὁμηρο, Α 110· Ν 334· Τ 317· γ 283· i 101· ν 22· 115· ο 60.
66. Ὁμηρος, α 52· η 245 (*Ἄτλας*) Θ 97· Κ 248· Ψ 729· ε 171· ν 177· ν 250· ψ 111 (πολύτλας *Ὀδυσσεύς*). Ἐπιγραφὴ Ἐρετοίας 245, Α, 274 IG 12,9,56 (*Πολύτλας*).
67. Ὁμηρος, Α 387· Β 192 (*Ἄτρείων*).

68. "Ομηρος, κ 513 (*Πυριφλεγέθων ποταμός ἄδου*). Πλάτων Φαιδ., 114a (*Πυριφλεγέθων ποτ.*). Αγησιάναξ, στὸν Πλούταρχο, Περὶ τοῦ τῆς σελήνης προσώπου, 3 (921b) (*πυριφλεγέθοντος ἐσόπτρου*).

69. Εὐριπίδης, Βάκχ., 1019.

70. "Ομηρος, Ν 792· Σ 514 (*Ιπποτίων*): Υ 382 (*Ιφιτίων*): φ 295 (*Εύρυτίων*). Ανδοκίδης, Μιστ., 12 (*Πουλυτίων*). Ξενοφών, Ἐλλ. 7,4,4 (Αημοτίων). Πλάτων, Πρωτ., 315c· Γοργ., 487c (*Ανδροτίων*). Δημοσθένης, Ανδροτ., 1· 78· Τιμοκρ., 6 (*Ανδροτίων*) Μειδ., 134 (*Αρχετίων*). Έπιγραφὴ Αττικῆς 167 CIG 1,297 (*Εμοτίων*). Απολλόδωρος 2,5,4 (*Εύρυτίων*). Διόδωρος Σικ. 4,12,7 (*Ιπποτίων*): 11,60,1 (*Αημοτίων*). Πλούταρχος, Αλκιβ. 19,2· 22,4 (*Πουλυτίων*). Σωμπ. 1,4,3 (621c) (*Πολυτίων*). Πανσανίας 5,10,8· 7,18,1 (*Εύρυτίων*): 6,7,6· 10,8,1 (*Ανδροτίων*). Κόιντος Σμυρν. 11,36 (*Ιφιτίων*).

71. Έπιγραφὴ Πισιδίας 4367f CIG 3,185.

72. "Ομηρος, Α 231 (*θυμοβόρος*): 511 (*νεφεληγερέτα*). Β 778 (*ἀρηφιλος*): Δ 513 (*θυμαλγής*): Ε 31 (*τειχεσιπλήτης*): Ζ 169 (*θυμοβόρος*): Η 210 (*θυμοβόρος*): Λ 847 (*όδυνηφατος*): Ν 544 (*θυμοραϊστής*): Τ 31 (*ἀρηφατος*): Χ 69 (*θυμωρός*): Ω 506 (*παιδοφόνος*): α 136 (*χέρνιψ*): θ 185 (*θυμοδακής*): κ 362 (*θυμήρης*): π 389 (*θυμηδύς*).

73. Αισχύλος, Θήβ., 726 (*παιδολέτωρ*): 752 (*πατροκτόνος*): Ἄγ., 1281 (*μητροκτόνος*): Εύμ., 113 (*μητραλοίας*). Σοφοκλῆς, Ἀντ., 1305 (*παιδοκτόνος*). Εὐριπίδης, Ἀλκ., 362 (*ψυχοπομπός*). Αριστοφάνης, Νεφ., 911 (*πατραλοίας*): 973 (*παιδοτρίβης*).

74. "Ομηρος, Α 51 (*ἐχεπευκής*): Β 104 (*πλήξιππος*): Ι 341 (*ἐχέφρων*).

75. "Ησίοδος, Θεογ., 693 (*φερέσβιος*). "Υμνος εἰς Ἀπόλλωνα, 341 (*φερέσβιος*). Ψευδησίοδος, Αστ., 13 (*φερεσακής*). Βακχυλίδης, Ἐπίν. 6,10 (*ἀναξίμολπος*). Πίνδαρος, Ὁλ. 1,18 (*Φερένικος*). Αισχύλος, Θήβ., 449 (*φερέγγυος*). Εὐριπίδης, Ιφ. Τ., 451 (*πανσίπονος*): Βάκχ., 772 (*πανσίλνπος*). Ηρόδοτος 4,46,3 (*φερέοικος*). Σιβυλλα, στὸν Πανσανία 10,2,11· 10,9,11 (*φερεπτόλεμος*). Κ. Διαθήκη, Πρξ 25,13· 25,23· 26,30 (*Βερενίκη – Βερνίκη ἀράχαικό μακεδονικό δημομα*).

76. "Ομηρος Α 59 (*παλιμπλαγχθέντας*): 102 (*εὐρυκρείων*): Β 501 (*ἐνυκτίμενον*): 849 (*εὐρυφέοντος*): Γ 43 (*κάρηκομόβαντες*): 400 (*ἐνναιομενάνων*): Δ 153 (*βαρυντενάχων*): Ζ 415 (*ἐνναιετέουσαν*): Η 107 (*εὐρυκρείων*): Θ 245 (*δακρυχέοντα*): Λ 326 (*παλινορρέμενω*): Ν 380· 815 (*ἐνναιόμενον, ἐνναιομένην*): Ρ 648 (*δακρυχέοντα*): Υ 496· Φ 77 (*ἐνυκτίμενη*): Φ 146· 301 (*δαϊκταμένων*): Χ 72 (*ἀρηγίκταμένω*): γ 248 (*εὐρυκρείων*): δ 567 (*λιγυπνείοντος*): ι 130 (*ἐνυκτίμενην*): κ 201 (*δακρυχέοντες*): μ 70 (*πασμέλουσα*): ν 109 (*ἀενάοντα ὅδατα*: Bekker: αἱε νάοντα): 285 (*ἐνναιομένην*). "Υμνος εἰς Ἀπόλλωνα, 36 (*ἐνυκτίμενη*).

77. Νόννος, Διον. 25,274· 26,46.

78. Δακρυχέων "Ομηρος, Α 357· 360· Θ 245· Ι 14· Ρ 648· 700· Ω 714· 786· β 24· δ 556· κ 201· 409· 570· λ 5· 466· μ 12· ξ 280· ω 425· 438. δακρυχέουσα: Ζ 405· Σ 340· Χ 79· 81· Ω 613· 745· λ 183· ν 338· τ 39· τ 208· γ 447. δάκρυα θερμά χέοντα: δ 523. δάκρυα λείβων ε 84· 158· θ 86· 93· 532.

79. "Ομηρος, Δ 214 (*πάλιν ἄγεν*): λ 149 (*πάλιν εἰσιν*): Ω 596 (*πάλιν ἥτε*): Ω 462 (*πάλιν εἴσομαι*): Ι 408 (*πάλιν ἐλθεῖν*): τ 533 (*πάλιν ἐλθέμεν*): 1 56 (*πάλιν ἔρεει*): 1 95 (*πάλιν ἥθελεν*): Ο 149· Φ 504· π 177· ψ 295 (*πάλιν κίεν*): Ψ 257· Ω 801· ν 125 (*πάλιν κίον*): Γ 427 (*πάλιν κλίνασα*): Λ 326 (*παλινορρέμενω*): ν 5 (*παλιμπλαγχθέντα καὶ δηλι πάλιν πλαγχθέντα*): Α 59 (*παλιμπλαγχθέντας*: Αρισταρχος καὶ δοιοι οι μεταγενέστεροι): π 456 (*πάλιν ποίησε*): Θ 432· Ν 3· Φ 415 (*πάλιν τρέπεν*): Υ 439 (*πάλιν ἔτραπεν*): Σ 138· Φ 468 (*πάλιν (έ)τραπετο*): Π 95 (*πάλιν τρωπάσθαι*): η 143 (*πάλιν χύτο*). "Υμνος εἰς Ερμῆν, 225 (*πάλιν τέτραπται*).

80. Μόνο σὲ χαρακτικές ἐπιγραφές καὶ χρωστικῶς γραμμένους ιδιωτικοὺς παπύρους

διασφέζονται γραφές όπως τόμι πατέρα, τήμι πύλην, τόγ γέροντα, κλπ., ούδεποτε σέ χωρικά κείμενα τῆς συνεχούς φιλολογικής παραδόσεως.

81. Παλιμπλαγχθέντας Ἀρίσταρχος· πάλιν πλαγχθέντας κοινή (=χειρόγραφα L¹ L¹⁰ Le¹ M¹⁰)· πάλιν πλαγχθέντας ν 5.

82. Ὁμηρος, Α 102· Η 107· εὐδί ρρείων *Monro – Allen*· γ 248 εὐδί ρρείων *Allen*.

83. Ὁμηρος, Σ 43–44· 47 (Φέρουνσα Δυναμένη Δεξαμένη... Κλιψένη). Ἡσίοδος, Θεογ., 248 (Φέρουνσα Δυναμένη).

84. Κ. Διαθήκη, Ρω 16,12· 14 (*Τρυφώσα Φλέγων*).

85. Εύσεβιος, Ἐκ. ιστ. 5,13,2 (*Φιλούμενη*).

86. Ὁμηρος, Γ 23· Θ 332 (λέων) κ 513 (*Ἀχέροντα*)· Β 527–8 (*Αἴας*). Ἡρόδοτος 1,24,1 (*Τάρας*)· 1,92,2–3 (*Πανταλέων*)· 5,46,1 (*Εὐρυλέων*)· 5,92,η,2· 8,47,1 (*Ἀχέρων*). Διόδωρος Σικ. 4,49,1 (*Βίξας*). Πλούταρχος, Τιμολ. 1,1· 5,1 (*Τιμολέων*).

87. Ὁμηρος, Α 94 (*Ἀγαμέμνων*)· Ε 392 (*Ἀμφιτρύων*)· ο 248 (*Ἀλκμάων*). Ἡσίοδος, Θεογ., 984 (*Μέμνων*). Ἀλκμάν, ἀπόστ. 13 Page, ἀπό τὸν Ἀθήναιο 9,43 (389f) (*Ἀλκμάν*). Πίνδαρος, Νε. 5,4 (*Λάμπτων*). Ἡρόδοτος 7,200,2 (*Ἀμφιτρύων*).

88. Ἡρόδοτος 4,147,1· 6,52,2· 9,33,1 (*Τισαμενός*). Σφωμενός, Ἐκ. ιστ., τίτλος PG 67, 843 (*Σωζομενός*).

89. Πλάτων, Μενέξ., 236a (*Λάμπρος*). Ἀθήναιος 2,21· 11,115· (44d· 506f). Στράβων 14,5,14· 16,2,24· (674·757) (*Βόηθος*). Κ. Διαθήκη, Πρξ 12,20 (*Βλάστος*)· Πρξ 20,4· Ἐφ 6,21· (*Τύχικος*)· Β· Τι 4,13 (*Κάρπος*)· Γ· Ιω, 9 (*Διοτρέφης*). Σωκράτης, Ἐκ. ιστ. 1,14 PG 67, 112a (*Χρήστος*).

90. Ὁμηρος, Ξ 470 (*Πουλυδάμα*)· θ 141 (*Λαοδάμα*).

91. Ἐπιγραφὴ ἀγγείων Κνίδου 8518, II, 18 CIG 4,258 (*ἐπὶ Καλιδάμα*).

92. Ἐπιγραφὴ Λεβήνος 4, B IC 1,156 (*τοῦ Καρταιδάμα*).

93. Ἐπιγραφὴ Ζακύνθου 1934 CIG 2,43 (*Ἀριστοκλῆς... καὶ Ἀλκιδάμα... Κληνίππαν* τὰν αὐτῶν θυγατέρα...).

94. Διόδωρος Σικ. 17,57,2· 20,28,1. Πλούταρχος, Δίων 58,6. Ἀρριανός, Ἀλ. ἀν. 2,12,2· 3,11,9· 4,22,1. Ἀρκάδιος, 1 Barker 16,8.

95. Ὁμηρος Λ 110 (*σπερχόμενος*)· Ν 334 (*σπέρχωσιν*)· Τ 317 (*σπερχοίατο*)· γ 283 (*σπέρχοιεν*)· ι 101 (*σπερχομένους*)· ν 22 (*σπερχοίατο*)· ν 115 (*σπερχομένη*)· ο 60 (*σπερχόμενος*).

96. Ὁμηρος, Π 174 (*Σπερχειοῖο*). Ξενοφῶν, Κυν. 7,5 (*Σπέρχων*).

97. Ὁμηρος, κ 513. Πλάτων, Φαιδ., 114a. Ἀγησιάναξ, στὸν Πλούταρχο, Σελήν. πρόσωπ., 3(921b).

98. Εὐριπίδης, Βάκχ., 1019.

99. Ἀπ' αὐτὰ μόνο τὸ ἀμνοκῶν εἶναι κωμικό καὶ τὸ θεοκολλήσασα ιδιωτικό δωρικότα ἄλλα εἶναι σοβαρῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων.

100. Πρίν προχωρήσω στίς παραβάσεις τῶν ἄλλων περιόδων τῆς γλώσσης, σημειώνω ἐδῶ δοσα ὅμηματα κακῶς θεωρήθηκαν σάν παραβάσεις εἴτε ἀπό κακή ἐκτίμησης εἴτε ἐπειδή στις ἔντυπες ἐκδόσεις ἐκτυπώθηκαν σφαλερῶς. τὸ δονοπαλίζω ("Ομηρος, Δ 472· ξ 512) δὲν εἶναι σύνθετο ἄλλ· ἀπλό ἡχοποίητο· λήγει ἄλλωστε σὲ –ίζω (κατάληξη παραγώγου). τὸ παμφαίνω ("Ομηρος, Ε 6· Λ 30· 100· Ξ 11· Τ 398. Ἡσίοδος, Τεγγ., 567) δὲν εἶναι σύνθετο (*πᾶν + φαίνω*) ἄλλα ὅμημα ἀπλὸ μὲ ἀναδιπλασιασμένο θέμα φαμφαίνω ποὺ ἔχει τρέψει τὸ πρώτο φ σὲ φιλὸ π κατά τὰ θίθημι – τίθημι, φεφόνευκα – πεφόνευκα, χεχόρευκα – κεχόρευκα. Τὸ μονολεκτικό ὄψεδύνων εἶναι σφαλερὴ γραφή, ἡ δὲ δρθή, δπως ἀπέδειξε κατ' ἐπανάληψιν ὁ Ἡρόδιανός (Ιλ. προσ., Φ 232· Οδ. προσ., ε 272· Καθολ. προσ., 19· Ορθογρ., Ο· GG 3,2,117· 143· 497· 562. καὶ Σχόλια εἰς Ὁμήρου Ιλ., Φ 232). εἶναι ὄψε δύνων ("Ομηρος, Φ 232· ε 272)· διότι ἀν ἡταν σύνθετο μονολεκτικό, θὰ ἔχανε ὄψεδύνων κατά τὸ ὄψι-

μαθής κακῶς μιμήθηκε τὸ ὄημα κι ὁ Παῦλος Σιλεντιάριος ("Ἐκφρ. ἀγ. σοφ., 854 PG 86,215b) γράφοντας ὅφεδίοντα. τὸ σφαλερὸ κακοσπόμενος διωρθώθηκε σὲ κάκ' ὄσσόμενος ("Ομηρος, A 105). στοὺς δὲ πολύχρονος τύπους τοῦ χρῆ δὲν ἔχουμε σύνθεσι ἀλλὰ κρᾶσι. Τὸ χρῆ εἶναι πρωτόκλιτο οὐσιαστικὸ ἄχρηστο (ἡ χρῆ = ἡ χρεία, ἡ ἀνάγκη), καὶ δοι οἱ τύποι του σά δηματος εἶναι οἱ ἔξης, ἐνεστῶς· δριστικὴ χρῆ (ἐστι) "Ομηρος, A 216· ὑποτακτικὴ χρῆ (=χρῆ ἦ) Σοφοκλῆς, Φιλ., 999· εὔκτικὴ χρείη (=χρῆ εἶη) Αἰσχύλος, Προμ., 213· ἀπαρέμφατο χρῆναι (=χρῆ εἶναι) Δημόκριτος, ἀπόσπ. 276 Diels – Kranz· μετοχὴ χρεών (=χρῆ δν) Εὐριπίδης, Ἰππόλ., 1256· παρατατικὸς χρῆν (=χρῆ ἦν) Εὐριπίδης, Ἐκ., 265· καὶ καταχρηστικῶς μὲ δεύτερη συλλαβικὴ αὐξῆσι ἀτ' ἔξω ἔχοντι· Αριστοφάνης, Βάτρ., 152. μέλλων χρῆσται (=χρῆ ἔσται) Σοφοκλῆς, Οἰδ. K., 504. πολὺ περισσότερα εἶναι τὰ κριτικὰ καὶ τυπογραφικὰ λάθη, τὰ δόποια δημας εὐνόητως διορθώνονται ἥ καὶ διωρθώθηκαν. στὸν "Ομηρο (N 371) καὶ στὸ Γρηγόριο Ναζιανζηνὸ (PG 37,1274a· 1390a) τὸ ὑψηβιβάντα διορθώνεται ὑψη βιβάντα. στὸν Εὐριπίδη (Ιφ. Αὐλ., 255) τὸ εὐστολισμένας διωρθώθηκε ἀπὸ τὸ Scaliger ἔστολισμένας, στὸ Διογένη Λαέρτιο (5,72) ἀπορρίφθηκε τὸ ἀμνημονεύοντες καὶ ἀποκαταστάθηκε ἥ ὁρθὴ γραφὴ τῶν χειρογράφων ἀμνήμονες. στὸν Ωριγένη ("Εξηγ. εἰς Παροιμ., 17 PG 17,197b) τὸ γαλαποτίζων διορθώνεται γάλα ποτίζων. στὸν Καισάριο Ναζιανζηνὸ (Διάλ. 3,139· 169· PG 38,1044· 1132) τὰ μελογράφεις μελογράφοντας διορθώνονται μελογραφεῖς μελογραφοῦντας. στοὺς Γρηγόριο Νύσσης (Εἰς Μελέτ. Ἀντιοχ., 4 PG 46,860a), Βασίλειο Σελευκείας (Πράξ. Θέρκ., 1 PG 85,501c), καὶ Μιχαὴλ Ψελλό ("Ασμ., PG 122,552a) τὰ νυμφοστολίσων νυμφοστολισθῆναι νυμφοστολισθεῖσα διορθώνονται νυμφοστολήσων νυμφοστοληθῆναι νυμφοστοληθεῖσα ἄλλωστε οἱ δύο ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἔχονται καὶ τοὺς σωστοὺς τύπους νυμφοστολεῖται (Γρηγ. Νύσσ., Εἰς "Ασμ., 1 PG 44,765a) καὶ νυμφοστολοῦντα (Βασίλ. Σελ., Λόγ. 3,3 PG 85,53c). στὸν Ἐπιφάνιο (Πανάρ. 57,6,3· 64,45,7) τὰ πολυβλέποντας καὶ αὐτέξουσιάζοντι διορθώνονται πολλὰ βλέποντας καὶ αὐτῷ ἔξουσιάζοντι. στὸν Ἰωάννη Χρυσόστομο (PG 51,43) τὸ κατευγλωττισμένοις διωρθώθηκε ἀπὸ τὸ Χαριτωνίδη κατεγλωττισμένοις, στὸ Διάδοχο Φωτικῆς (Εἰς ἀνάληψ., 6 PG 65,1145d) τὸ θεωθησομένοις εἶναι τοῦ θεοῦμαι, καὶ δχι τοῦ θεοῦθέω (!) δπως σφαλερῶς νομίζει στὸ Λεξικὸ του ὁ Lampe. στὸν Κύριλλο Ἀλεξανδρείας ("Ομ. 14,4 PG 77, 1089b) τὸ κριοκρούοντες διορθώνεται κριθῆ κρούοντες. στὸν Παλλάδιο (Βίος Ἰω. Χρυσ., 11· 17· 20· PG 47,38· 61· 72) τὰ ἡλιοφονιστόμενον ἀθίγουσι ἐλαιογεμουσῶν διορθώνονται ἡλίω φοινιστόμενον, ἀθιγοῦσιν, ἐλαίω γεμουσῶν. στὸν Ἀχιλλέα Τάτιο (4,13,5) τὸ δυσπροσίετο ἔχει διορθωθῇ ἀπὸ πολλοὺς βάσει τῶν χειρογράφων οὐ προσίετο. στὸν Ἡσύχιο (λ. εὐσταλεῖς) τὸ εὐσταλμένους διορθώνεται ἔσταλμένους. στὸν Εὐθάλιο ("Ἐκθ., PG 85,628a) τὸ ἡμεροτρωθέντες διορθώνεται ἴμεροφ τρωθέντες. στὸ Λεόντιο Βυζάντιο (Πρόδ. τὰ Ἀπολλίν., PG 86,1953d) τὸ αὐτομεταβληθὲν διορθώνεται αὐτὸ μεταβληθὲν. στὸν Ψευδοχρωσόστομο (Εἰς πειρασμ. Κυρ., PG 61,686) τὸ πλαστογραφεῖσης διορθώνεται πλαστογραφηθείσης. στὸν Ἰωάννη Λαμασκηνὸ (Καν. εἰς μεταμόρφ., 8 PG 96,848c) τὸ θεολαμποῦσαν εἶναι τοῦ θεολαμπῶ, κι δχι τοῦ θεολάμπω δπως σφαλερῶς νομίζει στὸ Λεξικὸ του ὁ Lampe. στὸν Ἀρέθα Καισαρείας (Εἰς Ἀποκάλ., 43 PG 106,693b) τὸ φυτοκομισθεῖς διορθώνεται φυτοκομηθεῖς. στὸν Ἰωάννη Γεωμέτρῃ ("Υμν. Γ' εἰς Θεοτ., 10 PG 106,861a) τὸ ἀρτιτρέχων διωρθώθηκε ἀπὸ τὸ Χαριτωνίδη ἀρτι τρέχων. στὸ μοναχὸ Παχώμιο (Προθ. εἰς γραμματ., PG 98,1365b) τὰ τυπογραφεῖσι καὶ χαλκογραφεῖσι διορθώνονται τυπογραφηθεῖσι καὶ χαλκογραφηθεῖσι. στὰ Πρακτικὰ τῆς ἐν Κωνσταντινούπολει συνόδου τοῦ 1166 (10,4) τὸ ἐρυθρογραφέντα τοῦ A. Mai (PG 140,273c) εἶναι ἡδη διωρθωμένο στὴν ἔκδοσι μου σὲ ἐρυθρογραφηθέντα. στὸν Εὐστάθιο (Ιλ., K 280, σ. 805) τὸ ψιλογραφῶσι διορθώνεται σὲ ψιλογραφηθῶσιν, ἀφοῦ κι ὁ ἵδιος ἀλλούn ἔχει τὸ σωστὸ τύπο ψιλογραφουμένων ("Οδ., a 68, σ. 1392). ἀλλὰ καὶ στὰ Σχόλια εἰς Θεόκριτον (1,13e Wendel) συντῶνται οἱ σωστοὶ τύποι ψιλογραφεῖται ψιλογραφουμένα διφθογγογραφουμένοις. ὑπάρ-

χουν κι ἄλλες περιπτώσεις παρόμοιες μὲ τὶς παραπάνω, οἱ ὅποιες εἶναι γραφικὰ καὶ τυπογραφικὰ λάθη καὶ δχὶ παραβάσεις τοῦ βασικοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὥμιτων.

101. Θεόγνις, 621 (ἀτεῖ).
102. Εὐριπίδης, Ἡλ., 843 (δυσθήσκων) Ῥῆσ., 791 (δυσθνήσκοντος). Σχόλια εἰς Λουκιανοῦ Ἰκαρ., 29 (δυσθανόντα).
103. Ἀριστοφάνης, Πολύδος, ἀπόστ. 459 Koch (θυσομύζειν) στὸ Ἔτυμ. Μ., λ. θυσομύζων (451) στὸ Γονδιανόν Δεξικόν, λ. θυσομύζω.
104. Πλάτων, Γοργ., 520e (ἀντευπείσεται).
105. Δημοσθένης, Χερον., 64 (συνευπεπονθότων).
106. Πλάτων, Ἀλκιβ. B, 142d (ἀνευχόμενοι) 148b (ἀνευχόμενος).
107. Νίκανδρος, στὸν Ἀρποκρατίωνα, λ. ἔηραλοιφείν (ξηροτρίβεσθαι). Σούμμα, λ. ἔηραλοιφείν (ξηροτρίβεσθαι).
108. Ἔτυμ. Μ., λ. ἀναφλᾶν (100) (χειροτρίβειν).
109. Macrobius, De differ., GL 5,600 (χοροκιθαρίζω).
110. Ἐπίχαριμος, ἀπόστ. 195 Kaibel, ἀπὸ τὸν Ἡσύχιο, λ. καπνοκορτυάζεται.
111. Θουκυδίδης 3,13,1 (... Ἀπό τε τῶν Ἑλλήνων μὴ ἔνγκακωσποιεῖν αὐτὸύς μετ' Ἀθηναίων ἄλλὰ ἔννελευθεροῦν...).
112. Ξενοφῶν, Κύρ. ἀν. 5,5,21 (ἀντευποιεῖν). Ἀριστοτέλης, Ἡθ. Νικ. 10,8,13 (1179a) (ἀντευποιεῖν) Ῥητ. 1,13 (1374a) (ἀντευποιεῖν). Δημοσθένης, Λεπτίν., 124 (ἀντευποιήσωμεν). ὁ Ξενοφῶν (Κύρ. π. 8,3,49) ἔχει καὶ ὅημα ἀντευνοῦ (ἀντεπαινοῦντας... ἀντιχαρίζεσθαι... ἀντευνοῦντας).
113. Ἐβδομήκοντα, Ἔξ 32,13.
114. Λε 22,4· Ψα 9,39· B' Πα 8,10.
115. Πρημ 28,23.
116. Γε 12,9· 20,10· 34,29 (=Ψα 67,19 = Ἐφ 4,8)· Δε 6,2· Ψα 102,3.
117. Ἱε 10,21.
118. Ἔξ 8,5· Λε 13,39· Ἄσ 8,5· Δε 17,20· Γ' Βα 8,46.
119. Ἄρ 15,28.
120. Ἀπολλώνιος Ῥόδιος 3,198. μερικοὶ κριτικοὶ γράφουν σὺν εὐ φράσασθαι, ἄλλοι ἔξηγησα γιατὶ πρέπει νά γράφεται συνευφράσασθαι.
121. Πάπυρος Οξυρ. 1629,10 (ξυλαμῆσαι).
122. Πάπυρος SGUA 3434,20.
123. Κ. Διαθήκη, Μρ 3,4· 14,56· Λκ 6,9· B' Θε 3,13· Α' Τι 6,17· Ἰα 3,5.
124. Γα 6,3.
125. Ἐφ 4,8· Γ' Ἰω,9.
126. Ἰα 2,9. πρβλ. τὸ νεοελληνικὸ μεροληπτικό.
127. Πρξ 10,34. καὶ προσωποληψία Ῥω 2,11· Ἐφ 6,9· Κλ 3,25· Ἰα 2,1.
128. Ἐβδομήκοντα, Λε 19,15 (οὐ λήψῃ πρόσωπον πτωχοῦ) Μρ 12,14 (οὐ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων) Λκ 20,21 (οὐ λαμβάνεις πρόσωπον) Γα 2,6 (πρόσωπον Θεός ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει).
129. Πάπυρος βρετανικοῦ μουσείου 131· ἀμπελοτέμνω (στίχοι 375· 378· 380· 422)· χερσοκόπτω (225· 241)· θρυνοκόπτω (80· 105· 244)· θρυνοτίλλω (37· 105· 222· 224· 245)· ὄλοτίλλω (390· 397).
130. Πλούταρχος, Ἀρεσκ. φιλοσ., 27 (885a) (τὰ μέν εἰμάρθαι τὰ δ' ἀνειμάρθαι).
131. Ψευδοφεύς, Ἀργ., 315 (ζωταμών).
132. Ἐπιγραφὴ Βιθυνίας ΔΕΑ 25,21.
133. Φρύνιχος Ἀράβιος, Σοφ. προπ., λ. ἀνήδομαι.
134. Κλήμης Ἀλ., Στρ. 5,1.

135. Ἀλκίφρων 3,4· 3,9· 3,10· 3,18· 3,30· 3,36.
136. Πάπυρος Ὁξυρύγχου 299,3.
137. Ἀριστείδης Κοῦντιλιανός 3,2.
138. Ἰγνάτιος Ἀντ., Τραλλ. 6,2 (*καταξιοπιστευόμενοι*). Σούμμα, λ. ἀναπειστηρίαν (*ἀξιοπιστεύονται*) λ. *καταξιοπιστεύεσθαι* ἀπό χωρίο τοῦ Πολυψίου (12,17,1). στὸν Πολύψιο τὸ χωρίο αὐτὸ δ Bütner – Wobst στὴν ἔκδοσι του (1893) τὸ διορθώνει *καταξιοπιστεῖσθαι* στὸν Ἰγνάτιο τὰ χειρόγραφα καὶ δ J. Petermann στὴν ἔκδοσι του (1849) ἔχουν *κατ’ ἀξίαν πιστευόμενοι* στὴν Σούμμα δικαὶας τὸ *ἀξιοπιστεύονται* εἶναι ἀναμφίβολο.
139. Πάπυρος BGU 647,11· 23 ἀπὸ τὸ Φαγιοῦμ τῆς Αἰγύπτου.
140. Πάπυρος Ὁξυρύγχου 237,V,5.
141. Πάπυρος Ὁξυρύγχου 418,19.
142. Πάπυρος SGUA 4563.
143. Διογένης Λαέρτιος 3,98.
144. Πάπυρος SGUA 4317,5.
145. Πάπυρος Ὁξυρύγχου 2136,4· 14.
146. Ἰάμβλιχος, Πιθαγ., 238.
147. Μαθηταὶ Μ. Ἀθανασίου, Ἰστορία ἀρειανῶν πρὸς μοναχούς, 49 PG 25,753b.
148. Βασίλειος Καισ., Εὐνόμ. 1,18 PG 29,552c.
149. Ἰωάννης Λυδός, Μην. 4,40 (*παλιγγενησόμενον*). Καισάριος Ναζ., Διάλ. 1,100 PG 38,965 (*παλιγγενόμενοι*). Πάπυρος μαγικὸς 4,719 Preisendanz 1,96 (*παλιγγενόμενος*).
150. Ἀπολλινάριος Λαοδ., Μετ. εἰς Ψαλτῆρα 63,13 PG 33,1400a.
151. Γρηγόριος Νύσσ., Εἰς Ἀσμα 13,6 PG 44,1052b.
152. Γρηγόριος Νύσσ., Εἰς Ἀσμα 8,5 PG 44,949d (*Οὗτοὶ εἰσὶν οἱ λεγόμενοι πολυβλέποντες, οἱ διὰ τοῦ πολλὰ βλέπειν ὁρῶντες οὐδέν*). Νεῖλος μον., Ἐπιστ. 21 (Ισιδώρῳ), PG 79,209a (*Οἱ τυφλοὶ πολυβλέποντας κικλήσκοντιν ἔαντούς*). τὸ πολυβλέποντες εἶναι ἐδῶ δονομα ποὺ ἔδιναν στὸν ἔαυτό τους κάποιοι αἱρετικοὶ· γι’ αὐτὸ δὲν εἶναι σωστὴ ἡ χωριστὴ γραφὴ πολὺ βλέποντες στὸ Γρηγόριο Νύσσης, ἀφοῦ καὶ δ ἴδιος ἐρμηνεύει στὴ συνέχεια τὸ μονολεκτικὸ μὲ τὴν περίφρασι διὰ τοῦ πολλὰ βλέπειν.
153. Ψευδοδιονύσιος ἀρεοπ., Περὶ θείων δόνοι. 6,1· 11,1· 11,6· (PG 3,856b· 948c· 953d) (*τοῦ αὐτοεἶναι, αὐτοεἶναι, τὸ αὐτοεἶναι*).
154. Ἰωάννης Χρυσ., Εἰς Β΄ Τιμ., δι. 4,2 PG 62,621.
155. Νεῖλος μον., Πρὸς Ἀγάθ. 4,4 PG 79,829a.
156. Σχόλιοι εἰς Αἰσχύλου Πέρσ., 641 (*μεγαλοδυνάμενον*). Ἐπίκτητος, Ἐγχ., 19 (*μεγαλοδυνάμενον τὰ χειρόγραφα· οἱ κριτικοὶ δικαὶοι διορθώνουν μεγαλοδυναμόμενον, μεγαλυνόμενον, μέγα δυνάμενον*).
157. Ἡσύχιος, λ. ἀκροθινιάζειν· *δυσαρεσκόμενοι· δυσαρεσκομένην*.
158. Πάπυρος Καΐρου (=P. Masp.) 67164,7· Ἰσως καὶ λάχανα προβάλλων.
159. Λεόντιος Ιερος., Νεστορ. 1,48 PG 86,1509b· Ἰσως καὶ λύρω παραπατεῖν.
160. Προκόπιος Γαζ., Εἰς Γέν. 3,7–8 PG 87,196c.
161. Ἰωάννης Νηστ., Λόγ. εἰς μέλλ. ἔξαγ., 5 PG 88,1924c.
162. Εὐσέβιος Καισ., Βίος Κων., 55 PG 20,1121a.
163. Βασίλειος Καισ., Ἐπιστ. 102 (Σαταλεῦσι), PG 32,508c.
164. Νόννος, Μετ. Ιω. 21,9 PG 43,909a.
165. Priscianus, Inst. gramm. 18,1,4 GL 3,211.
166. Πάπυρος SGUA 5174 (ἔτους 512)· 5175 (ἔτους 513)· 5113 (Ζ' αἰ.)· 5114 (Ζ' αἰ.).
167. Ἡρφαδιανός, Ἡ. προσ., B 8 GG 3,2,31 (*Τὰ εἰς –μι λήγοντα μετὰ προθέσεως φιλεῖ συντίθεσθαι, μετ’ ἄλλων δὲ οὐκέτι*).
168. Ψευδιππόλυτος, Λόγ. εἰς θεοφ. (τέλος), PG 10, 860d (*εἰδωλολατρεύσης*). Εὐσέ-

- βιος Καισ., Ἐκ. θεολ. 2,22,2 (*εἰδωλολατρεύοντι*). πρβλ. Γρηγόριον Νύσσ., Ἐπιστ., 3 (Θυγατράσι), PG 46,1017b (*εἰδωλολατροῦντας*).
169. Ammianus Marcellinus 17,4,19.
 170. Γρηγόριος Ναζ., Χριστ. πάσχ., 1400 PG 38,248a.
 171. Δίδυμος Ἀλ., Εἰς Ψαλμ. 4,1 PG 39,1165b. Θεόδωρος Στουδ., Ἐπιστ. 1,51 (Ναυχρατίῳ), PG 99,1100b.
 172. Ἐπιφάνιος, Πανάρ. 61,1,3 (*έθελοθρησκεύειν*): 69,74,6 (*αὐτοδεδοξασμένον*).
 173. Νεῖλος μον., Ἐπιστ. 2,50 PG 79,221c.
 174. Σχόλια εἰς Σοφοκλέους Ἡλ., 345 (*ἀμνημονεύειν*). Βασίλειος Σελ., Θέκλ., 29 PG 85,613d (*ἀμνημονεύσωμεν*). Ιωάννης Σαββαΐτης, Βαρλ. καὶ Ιωάσ., 24 PG 96,1085b (*ἀμνημονεύσει*).
 175. Ἡσύχιος, λ. λυσιπνεῖ· ἀφημίζεσθαι· ἀποκηδήσαντες.
 176. Ψευδομεθόδιος, Εἰς Συμ. καὶ Ἀνν., 7 ΒΕΠ 18,204.
 177. Παλλάδιος, Λαῦσ., 112 PG 34,1217a. πρβλ. Νεῖλον μον., Ἐπιστ. 2,60 (Ἀδριανῷ), PG 79,225d (*φιλομόναχον*). Ιωάννην Εὐκρατῶν, Λειμ., 196 PG 87,3080d (*φιλομόναχος*). τὸ φιλομονάζων λέγεται ἀντί τοῦ φιλομόναχος σὰν ταυτόσημο. Παλλάδιος, Βίος Ἰω. Χρυσ., 6 PG 47,21 (*ψευδομοναζόντων*).
 178. Μαρτύριον ἀπόστ. Ἀνδρέου (κριτ. ὑπομν.), PG 2,1233b (=d).
 179. Θεοφύλακτος Σιμοκάττης, Πρόεβ. ἔθν. πρός Ρωμ., PG 113,941a (*ἀγραντιξόμενος*). Ψευδοιουλιανός, στὸ Βασίλειο Καισ., Ἐπιστ. 40 PG 32,344c (*ἐξαριθμοξυγο-*).
 180. Εὐσέβιος Ἀλεξ., Λόγ. 1,11 PG 86,324c (*φιλοξενητεύων*): 21,11 (*μακροχρονίσω*).
 181. Ιωάννης Σιν., Κλῆμ., 1 PG 88,636b.
 182. Ψευδαθανάσιος, Σύνταγμα πρός πολιτικόν, 11 PG 28,1408d.
 183. Ψευδαθανάσιος, Ἐρμ. εἰς Ψαλμ. 105,58 ΒΕΠ 34,251.
 184. Ψευδοχρυσόστομος, Εἰς τὰ σφαγέντα νήπια, PG 61,700d.
 185. Ψευδοκύριλλος, Περὶ Τριάδος, 14 PG 77,1152a. Νικηφόρος Βλεμμίδης, Πρός μοναχ., 4 PG 142,592b.
 186. Πάπυρος SGUA 4502,11.
 187. Ιωάννης Δαμ., Ἐκδ. δόθ. πίστ. 3,21 PG 94,1085b (*νίστεθέντων*). Εἰς τὴν πεντηκοστήν, PG 96,837a (*ξενηκούσθησαν*): 837b (*πατρακονισθείσ*).
 188. Θεόδωρος Στουδ., Λόγ. 9,8 (*Ἐγκώμ. εἰς Ἰω. εὐναγγ.*), PG 99,781b.
 189. Φώτιος, λ. στερνοτύπτης.
 190. Ἀποφθέγματα πατέρων, Η, Ἡσαΐας, 9 PG 65,184a. Σχόλια εἰς Ἰω. Σιν. Κλῆμ., 15 (σχόλιον 12) PG 88,908ab.
 191. Κωνσταντίνος Πορφυρογέννητος, Ἐκθ. βασιλ. τάξ. 2,45 CSHB σ. 672.
 192. Εὐθύμιος Ζυγ., Εἰς Ψαλμ. 103,1 PG 128,1020a. Ἰσαάκιος Τζέτζης, Σχόλια εἰς Λυκόφρονα, 864.
 193. Εὐστάθιος, Εἰς Ἰλ., Ζ 429 (653) (*ἰσοδυνάμενα*). Εἰς Ὁδ., ο 161 (1778) (*ταυτοδυνάμενοι*). τὸ τοῦ Μιχαὴλ Ἀτταλειάτου (Ἴστ., CSHB, σ. 302) *τῆς δορυβρέμονος εἶναι ἐπίθετο διγενές μονοκατάληκτο ἔρωτινόληκτο, καὶ δχι μετοχή. ἐπίθετο εἶναι καὶ τὸ τοῦ Γερμανοῦ Α'* Κωνσταντινουπόλεως (Λόγ. εἰς προσκύν. σταυροῦ, 6 PG 98,228b) *δὲ κεντροβριθῆς (δχι ὁ κεντροβριθείσ*).
 194. Θεόδωρος Στουδ., Ἐγκ. εἰς ἀπόστ. Βαρθολ., 8 PG 99,801b *θαλαττοβαδίσας*). Ἐπιστ. 2,112 (Τῇ ἥγουμν. Ἰγνῶν) PG 99,1425b (*φιλοὶ διάζειν*).
 195. Γεώργιος μον., Χρον., 32 (Περὶ Γορδιανοῦ), ἔκδ. De Boor, BT 2,461.
 196. Συνεχιστής Θεοφάνους (Βασιλεία Ἀλεξάνδρου) 6,29 CSHB, σ. 420.
 197. Εὐστάθιος, Εἰς Ἰλ., Ε 543 (580) (*εἴρηνορέειν*): N 730 (957) (*νεκροξῶντα*).
 198. Ψευδοχρυσόστομος, Ταλ. πρός τοὺς φθειρ. τὰς Χριστοῦ παρθένους, PG 60,741.

199. Δανιήλ Τριθηνός, Βίος Ἰω. Σιν., 3 PG 88,600a.
200. Θεόδωρος Στουδ., Ἐπιστ. 1,2 (Πλάτωνι), PG 99,912c.
201. Ψευδαναστάσιος Σιν., Ὁδηγός, προοίμ. (νόθον μέρος), PG 89,36a.
202. Βασιλείος Διγενής Ἀκρίτας, ἔκδ. Καλονάρου· Παραλλαγὴ Ἀνδρου, 313· 350· 3958· 4238· 4387· 4477· 4493· Παραλλαγὴ Escorial, 160· 277· 1033· Παραλλαγὴ Κρυπτόφερος, A 169· Δ 350· ἔκδ. Ἀλεξίου, 99· 143· 160· 218· 269· 277· 372· 439· 441· 510· 576· 579· 1074· 1113· 1145· 1233· 1454· 1460.
203. Ἀρμούρης, 31· 47· 80· 108· 177.
204. Προδοδομικὰ ποιήματα α΄) Πρὸς τὸν βασιλέα Μαυροῖωάννην, 65· 124· 137· 140· 197· 232· β΄) Εἰς τὸν σεβαστοκράτορα, 22· 25· 61· γ΄) Στίχοι, 46· 47· 51· 96· 204· 332· δ΄) Εἰς τὸν βασιλέα, 131· 258· 267.
205. Ἀλεξίου Κομνηνοῦ Παραινετικόν, 165· 232· 278· 446· 530· 560· 571· B 529.
206. Μιχαὴλ Γλυκοῦ Στίχοι, 51· 118· 157· 178· 227· 313.
207. Ὁρνεοσόφιον, 68.
208. Βασιλείου Πλατανίτου Γράμμα (1257), Acta 4,87.
209. Γερμανοῦ καθηγουμένου Πάτμου Διαθήκη (1272), Acta 6,232.
210. Γραφὴ διὰ τὸ Μετόχιν Στύλου (1307), Acta 6,222.
211. Νικόλαος Καβάσιλας, Ἐρμην. θ. λειτουργ., 27 PG 150,425c.
212. Ἀλεξίου Κομνηνοῦ Ἀνατολῆς Σιγίλλιον (1364), Acta 5,279.
213. Μιχαὴλ Δούκας, 8 CSHB, σ. 31.
214. Γραφὴ διὰ τὸ Μετόχιν Στύλου (1307), Acta 6,222.
215. Μιχαὴλ Δούκας, 7· 28· CSHB, σ. 29· 192.
216. Χρονικὸν τοῦ Μορέως, 937· 1178· 1214· 1221· 1277· 2409· 2729· 6059· 7034· 7228· 7389.
217. Διήγησις παιδιόφραστος τῶν τετραπόδων ζῷων, 33· 86· 155· 187· 238· 240· 246· 292· 358· 397· 399· 425· 436· 468· 488· 504· 619· 654· 739· 803· 845· 867· 916· 926· 963· 1047· 1055· 1060· 1070.
218. Πουλολόγος, 8· 27· 33· 34· 95· 133· 189· 218· 219· 231· 253· 257· 317· 322· 352· 391· 399· 407· 416· 466· 506· 591· 600· 607.
219. Σπανός, 445· 473· 1163.
220. Λιβιστρος καὶ Ῥοδάμνη. Παραλλαγὴ Escorial· 36· 65· 68· 109· 128· 162· 257· 364· 396· 459· 546· 558· 618· 642· 710· 946· 1133· 1273· 1275· 1350· 1395· 1397· 1403· 1531· 1539· 1543· 1563· 1757· 1758· 1818· 1831· 1835· 1845· 1851· 1876· 1890· 1892· 2036· 2068· 2086· 2106· 2107· 2112· 2128· 2143· 2173· 2189· 2385· 2388· 2393· 2403· 2425· 2576· 2893· Παραλλαγὴ Neapolitana· 3· 147· 210· Παραλλαγὴ Scaliger· 247· 1847.
221. Καλλίμαχος καὶ Χρυσορρόη, 3· 718· 1441· 2157· 2336· 2444.
222. Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντζα, 128· 151· 290· 329· 336· 339· 351· 353· 816· 992· 1249.
223. Ἰμπέριος καὶ Μαργαρώνα, 265· 270.
224. Φλώριος καὶ Πλάτζια – Φλώρα, 32· 39· 46· 153· 154· 194· 202· 214· 297· 540· 683· 796· 826· 835· 982· 993· 1382· 1548· 1579· 1585· 1677· 1748· 1749.
225. Συναξάριον τοῦ τιμημένου γαδάρου, 32· 35· 75· 183· 233· 239· 254· 310· 315· 381· 382.
226. Γαδάρου λύκου κι ἀλουποῦς διήγησις ὡραία, 61· 81· 216· 281· 345· 365· 428· 454.
227. Ἐμμανουὴλ Γεωργιλᾶ Τὸ θανατικόν τῆς Ῥόδου, 154· 168· 174· 180· 236· 249· 275· 277· 585.
228. Ἐμμανουὴλ Γεωργιλᾶ Ἰστορικὴ ἐξήγησις περὶ Βελισαρίου, 156· 526.
229. Στεφάνου Σαχλήκη Γραφαι καὶ στίχοι καὶ ἐρμηνεῖαι, 27· 281· 363· Γραφαι καὶ στίχοι καὶ ἐρμηνεῖαι ἔτι καὶ ἀφηφήσεις, 276· 407· 523· 631· 632· 687.

230. Μελέτιος Πηγᾶς. Κατά τοῦ πάλα Ῥώμης, σ. 500· 502· 506· 517.
231. Μανόλη Σκλάβουν Ἡ συμφορὰ τῆς Κρήτης, 24· 28· 53· 245· 252.
232. Περὶ γέροντος νὰ μὴν πάρῃ κορίτσι, 11· 152· 173· 178.
233. Περὶ τῆς ξενητείας, 6· 7· 12· 15· 17· 74· 77· 83· 90· 141· 155· 157· 160· 203· 226· 275· 340· 344· 375· 386· 388· 409· 433· 440· 459· 487.
234. Εἰς Βενετίαν, 8· 19· 30· 36· 38· 53.
235. Ριμάδα περὶ Βελισαρίου, 864.
236. Διήγησις περὶ Γυλλούν, ἔκδ. Σάθα, Μεσ. Βιβλ. 5,575.

3

1. Ἀριστοφάνης, Σφ. 1357 (*χυμινο-*): Λυσ., 457 (*σπερμα-*): 458 (*σκοροδο-*): Ἐξκλ., 1169–75 (*λοπαδο-*).
2. Ψευδοβασίλειος, Ἐπιστ. 365 (Θεοδοσίῳ βασιλεῖ) PG 32,1109a (*ἀστραπο-*): Ψευδο-οὐλιανός, αὐτόθι, Ἐπιστ. 40 (Βασιλεὺῳ) PG 32,344a (*εὐμορφο-*): 344c (*ἔξαριθμο-*).
3. Τσερέπης, 592. Χατζιδάκις, Μεσαιων. καὶ Νέα Ἑλλ. 1,476–7. Συμβ. εἰς Ἑλλ. παροιμ., σ. 45.
4. Βλ. Σιαμάκην, Ἀλφ., 2,160· 161–251 (σελ. 352· 353–383).
5. Τὸ τελευταῖο ὄχημα *maledico* οἱ περισσότεροι κριτικοὶ τὸ γράφουν δχι σὰ σύνθετο ἀλλὰ σὰ δύο λέξεις *male dico*: Plautus, Curc., 513 (Lindsay). Terentius, Eun., 799: Hec., 590 (Kauer – Lindsay). Nepos, Alcib. 11,1 (Winstedt). Cicero, Nat. deor. 1,93 (Ax).

4

1. "Ομηρος, Α 94 (*ἡτίμησε*): Θ 163 (*ἀτιμήσουσι*): Ν 133 (*ἀπητίμησε*): π 307 (*ἀτιμᾶ*): φ 99 (*ἀτίμα*): ψ 28 (*ἀτίμων*). Ήσιοδος, Ἐργ., 185 (*ἀτιμήσουσι*). "Υμνος εἰς Δήμητρα, 158 (*ἀτιμήσασα*). Σοφοκλῆς, ΑΙ., 1129 (*ἀτίμα*). Ἐπιγραφὴ δωρικὴ Κυπαρισσίας (Δ' –Γ' π.Χ. αιῶνος) 1421,14 IG 5,1,278 (*οὐλιοτιμάση*). Μανέθων, Ἀποτ. 4,25 (*αιθεροναμῶν*). Πάπυρος SGUA 4369b, 6 (Γ' π.Χ. αι.) (*δισυνεγγύησα*). Πολυδεύκης 4,184 (*κοιλοφθαλμῶν*): 8,28 (*μεσεγγυῆσαι ἐμεσεγγύησαν*). Κ. Διαθήκη, Γα 6,3 (*φρεναπατᾶ*). Ἡσύχιος, λ. *φρεναπατᾶ*. Πάπυρος Καΐρου (=P. Masp.) 67089,19 (*μακρωγηρά*). Πάπυρος Οξυρύγχου 499, 15 (121 μ.Χ.) (*ξυλαμῆσαι*). Κλήμης ΑΙ., Παιδ. 3,2,5 (*κακομηχανώμεναι*). Σωφρόνιος Ιερος., Ἐπιστ. πρὸς Σέργ. Κων. συνοδική, PG 87,3180b (*ἀτελευτῶσαν*).
2. Ἡρφδιανός, Περὶ Ἰλ. προσ., Β GG 3,2,31.
3. Ἡρφδιανός, Περὶ καθ. προσ., 17 GG 3,1,468.
4. Ἡρφδιανός, Περὶ κλίσ. ὀνομ., GG 3,2,688.
5. Πολυδεύκης 1,154 (*Τὸ γάρ παρὰ Φιλίστω "αὐτοχειρίσαντες" παμμίαρον*).
6. Κεφ. 1, ὑποσημ. 26.
7. Σχόλια εἰς τὴν Διονυσίου τοῦ Θρακὸς Τέχνην γραμματικήν, 13 GG 1,1,3,247.
8. Αὐτόθι.
9. Macrobius, Diff. et soc., GL 5,599–601.
10. Ο φιλόλογος Joseph Justus Scaliger (1540–1609), τὸ δέκατο ἀπὸ τὰ 15 παιδιά τοῦ φιλολόγου Julius Caesar Scaliger, ἡταν Ἰταλὸς ποὺ γεννήθηκε κι ἔζησε κυρίως στὴ Γαλλία, δίδαξε δὲ σὲ πανεπιστήμια τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας Ἐλβετίας, κι Ὀλλανδίας, εὐλαβοῦνταν πολὺ τὴ Βίβλο καὶ τὴ Χριστιανικὴ πίστι. τὸ 1593, σὲ ἡλικία 53 ἐτῶν, ἔγινε προτεστάντης.

ήταν ἐπιστήμων ἀπίστευτης πολυμάθειας και κριτικής δυνάμεως και διαισθήσεως, που
ἔφτανε μέχρι τὴν ἐπιτυχῆ μαντική, κατά τὸν Cobet ήταν «δέ τέλειος κριτικός» (praefectus
criticus). ὁ Scaliger ἴδουσε τὶς ἐπιστῆμες τῆς ἐπιγραφικῆς και τῆς νομισματικῆς.

Ο φιλόλογος Friedrich Sylburg (1536–1596), σύγχρονος και λίγο πρεσβύτερος τοῦ
Scaliger, ήταν Γερμανός που δίδαξε σὲ πανεπιστήμια τῆς Γερμανίας και τῆς Γαλλίας. ήταν
μαθητής τοῦ Ἐρείκου Στεφάνου και συνεργάτης του στὴ σύνταξη τοῦ πρώτου και γιγά-
ντιου λεξικοῦ Θησαυρός τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, που είναι ἡ κύρια πηγὴ τοῦ μεγάλου σή-
μερα λεξικοῦ τῶν Liddell – Scott και δλων τῶν λεξικῶν τῆς Ἑλληνικῆς. ὑπῆρξε σπουδαῖος
κριτικός, ξέδωσε τὰ ἄπαντα τοῦ Ἀριστοτέλους και τοῦ Διονυσίου Ἀλικαρνασσέως και
πολλὰ ἄλλα κείμενα.

11. Lobeck, *Phrynicī Eclogae*, σ. 266.
12. Lobeck, *Phrynicī Eclogae*, συνημμένη πραγματεία του Parerga, σ. 561.
13. Lobeck, αὐτόθι. Χατζῆς, 10. Χαριτωνίδης, Δυσπρ., 101.
14. Lobeck, ἔνθ' ἀνωτ.
15. Lobeck, ἔνθ' ἀνωτ.
16. Κόντος, Γλωσσ. παρ., 274· κακῶς λοιπὸν ὁ Χαριτωνίδης (Δυσπρ., 116) λέει γιὰ τὸ
διδάσκαλό του, διτὶ «Ο ἀείμνηστος Κόντος οὐδαμοῦ ἀνέμειξε τὸ δόνομα τοῦ Scaliger».
17. Βλ. Χαριτωνίδην, Δυσπρ., 102.
18. Τσερέπης, 584· 585.
19. Πεζόπουλος, Συμβ. κριτ., ΕΕΒΣ 3,245–6· Σκαλιγηρος Ἰω. Ι., MEE 11,519.
20. Ἀναγνωστόπουλος, Σκαλιγέου χρυσοῦν παράγγελμα, MEE 21,297.
21. Χατζιδάκις, Μεθοδολογικά, Ἀθηνᾶ 46,182.
22. Χαριτωνίδης, Λόγ. εἰς τρ. iερ., 76· Δυσπρ., 108–117.
23. Χατζῆς, Μεθοδολογικά... και τὸ praecl. aur. τοῦ Scaliger, ΕΕΦΣΑ 2,125–130· Περὶ
τοῦ νόμου... τὸ aureum praecl. τοῦ Scaliger, Ἀθηναὶ 1947 (ὅλη ἡ διατριβή).
24. Καλιτσουνάκης, 37· 39.
25. Φάβης, 51· 57· 58.
26. Ἀνδριώτης, 98–99.
27. Χρυσοβέργης, Γραμμ., 23.
28. Τζάρτζανος, Γραμμ., 163 (§ 283).
29. Οίκονόμου Μ., Γραμμ., 280.
30. Schaefer· Χαριτωνίδης, Δυσπρ., 101· 115.
31. Lobeck, 561. Τσερέπης, 584. Καλιτσουνάκης, 37. Χαριτωνίδης, Δυσπρ., 115. Φά-
βης, 57.
32. Οίκονόμου, στὸ Χαριτωνίδη. Δυσπρ., 102. Χατζιδάκις, Μεθοδ., 182. Χαριτωνί-
δης, Δυσπρ., 102· 117· Λόγ. εἰς τρεῖς iερ., 76. Φάβης, 51· 57.
33. Lobeck, 631.
34. Χαριτωνίδης, Δυσπρ., 115.
35. Χαριτωνίδης, Δυσπρ., 112· 115.
36. Χατζιδάκις, στὸ Χαριτωνίδη, Δυσπρ., 102.
37. Χαριτωνίδης, Δυσπρ., 111· 115.
38. Φάβης, 57· Καλιτσουνάκης, 37. Χατζῆς, 6.
39. Χαριτωνίδης, Δυσπρ., 114.
40. Τσερέπης, 585.
41. Χαριτωνίδης, Δυσπρ., 113· 115.
42. Χαριτωνίδης, Δυσπρ., 114.
43. Φάβης, 51. Ἀνδριώτης, 98.
44. Ἀναγνωστόπουλος, MEE 21,297.

ΠΗΓΕΣ

1. Ελληνικές

- Αθανάσιος Μ. (295–373), Ἀπολογητικός κατὰ ἀρειανῶν, PG 25.
- Ἀπολογία πρὸς Κωνστάντιον, PG 25.
- Αθανασίου μαθῆται (Δ' αἰ.), Ἰστορία τῶν ἀρειανῶν πρὸς μοναχούς, PG 25.
- Αθήναιος (230), Δειπνοσοφισταὶ, ἔκδ. G. Kaibel, BT.
- Αἰλιανός (175–235), Περὶ ζώων· Ποικίλη Ἰστορία· ἔκδ. R. Hercher, BT.
- Αἰσχίνης (390–320 π.Χ.), Κατὰ Τιμάρχου· Περὶ παραπρεσθείας· Κατὰ Κτησιφῶντος· ἔκδ. F. Schultz, BT.
- Αἰσχύλος (525–455 π.Χ.), Ἰκετίδες· Πέρσαι· Ἐπτ' ἐπὶ Θήβαις· Προμηθεὺς δεσμώτης· Αγαμέμνων· Χοηφόροι· Εὐμενίδες· ἔκδ. G. Murray, SCBO.
- Αἰσώπου μῦθοι (Α' – Γ' αἰ.), ἔκδ. A. Hausrath – H. Hunger, τ. 1–2, BT.
- Αἰνύλας (120), Ἀποσπάσματα μεταφράσεως Παλαιᾶς Διαθήκης, στὰ Εξαπλά τοῦ Ὡριγένους, ἔκδ. F. Field, Oxford (Hildesheim 1964).
- Αἰλεξίου Κομνηνοῦ Ποίημα παραινετικόν (ΙΒ' αἰ.), Carmina, 1–27.
- Αἰλέξιος Κομνηνός τῆς Ἀνατολῆς (1364), Σιγίλλιον, Acta 5,279.
- Αἴλκαιος (606 π.Χ.), Ἀποσπάσματα, Page.
- Αἴλκιφων (200), Ἐπιστολαὶ, ἔκδ. M.A. Schepers, BT.
- Αἴλκυμάν (650 π.Χ.), Ἀποσπάσματα, Crusius· Page.
- Αἴνδονίδης (467–400 π.Χ.), Περὶ τῶν μυστηρίων, ἔκδ. G. Dalmeida, Budé.
- Αἴνθολογία παλατινή (70 π.Χ.–1299 μ.Χ.), ἔκδ. H. Beckby, τ. 1–4, München 1957–58· καὶ LCL.
- Αἴντιμαχος Κολοφώνιος (400 π.Χ.), Ἀποσπάσματα, ἔκδ. B. Wyss, Berolini 1936.
- Αἴπολινάριος Λαοδικείας (310–390), Μετάφρασις εἰς τὸν Ψαλτῆρα, PG 33.
- Αἴπολλόδωρος (140 π.Χ.), Βιβλιοθήκη, ἔκδ. C. G. Heyne, Göttingen 1803 (1972).
- Αἴπολλώνιος Ρόδιος (200 π.Χ.), Αργοναυτικά, ἔκδ. H. Fränkel, SCBO.
- Αἴποφθέγματα πατέρων (=Γεροντικόν) (Ε' αἰ.), PG 65.
- Αἴρεθας Καισαρείας (850–930), Ὑπόμνημα εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν, PG 106.
- Αἴρισταίνετος (450), Ἐπιστολαὶ, ἔκδ. O. Mazal, BT.
- Αἴριστείδης Κοιντιλιανός (100), Περὶ μουσικῆς, ἔκδ. R.P. Winnington – Ingram, BT.
- Αἴριστοτέλης (384–322 π.Χ.), ἔκδ. I. Bekker, τ. 1–2, Berolini 1831· καὶ ἔκδ. F.G. Kenyon, W.D. Ross, H.S. Drossaart Lulof, W. Jager, I. Bywater, L. Minio – Palluelo, SCBO.
- Κατηγορίαι (1–15) (Bekker, Minio – Palluelo).
- Τοπικά (100–164) (Bekker, Ross).
- Σοφιστικοὶ ἔλεγχοι (164–184) (Bekker, Ross).
- Περὶ ψυχῆς (402–435) (Bekker, Ross).
- Περὶ τὰ ζῷα Ἰστορίαι (486–638) (Bekker).
- Περὶ ζώων μορίων (639–697) (Bekker).
- Περὶ ζώων γενέσεως (715–789) (Bekker, Drossaart Lulof).
- Μετά τὰ φυσικά (980–1093) (Bekker, Jager).
- Ἡθικά Νικομάχεια (1094–1181) (Bekker · Bywater).
- Ἡθικά Εὐδήμεια (1214–1249) (Bekker).
- Πολιτικά (1252–1342) (Bekker, Ross).

- Τέχνη όπτορική (1354–1420) (*Bekker, Ross*).
- Περί ποιητικῆς (1447–1462) (*Bekker, Bywater*).
- Ἀθηναίων πολιτεία (*Kenyon*).
- Ἀριστοφάνης (445–380 π.Χ.), Ἀζαρνῆς· Ἰππῆς· Νεφέλαι· Σφῆκες· Εἰρήνη· Ὅρνιθες· Λυστράτη· Θεσμοφοριάζουσαι· Βάτραχοι· Ἐκκλησιάζουσαι· Πλούτος· καὶ Πολύδος (ἀποσπάσματα)· ἔκδ. *F.N. Hall – W.M. Geldart, SCBO*· καὶ CAF, ἔκδ. *Th. Kock*, τ. 1.
- Ἀρκάδιος (200), Περὶ τόνων, ἔκδ. *E.H. Barker, Lipsiae* 1820.
- Ἀρμούρης (ΙΒ' αἱ.), ἔκδ. *Σ. Ἀλεξίου* (συνημμένη στὴν ἔκδ. τοῦ *Βασιλείου Διγενῆ Ἀκρίτη*), Ἀθῆναι 1990.
- Ἀρποκρατίων (150–200), Λέξεις τῶν δέκα όπτόρων, ἔκδ. *G. Dindorf*, τ. 1–2, *Oxonii* 1853.
- Ἀρριανός (95–175), ἔκδ. *G. Wirth – H. Schenkl, BT*.
- Ἀλεξάνδρου ἀνάβασις.
- Ἐπικτήτου Διατοιβά.
- Ἀρτεμίδωρος (180), Ὄνειροκριτικά, ἔκδ. *R.A. Pack, BT*.
- Ἀρχίλοχος (650–600 π.Χ.), Ἀποσπάσματα, *Crusius – West*.
- Αὐτομέδων (,), στὴν Ἀνθολογίᾳ παλατινῇ 11,29.
- Ἀχιλλεὺς Τάτιος (500), Τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφώντα, ἔκδ. *Γ. Γιατρομανωλάκη*, Ἀθῆναι 1990· καὶ LCL.
- Βακχυλίδης (520–450 π.Χ.), Ἐπίνικοι· Διθύραμψοι (Ἀντηνορίδαι), ἔκδ. *B. Snell, BT*.
- Βαρθολομαῖος Ἐδεσσηνός (Θ' αἱ.), Ἐλεγχος Ἀγαρηνοῦ, PG 104.
- Βασίλειος Διγενῆς Ἀκρίτας (Ι' – ΙΒ' αἱ.), ἔκδ. *Π.Π. Καλονάρου*, τ. 1–2, (=Δ.Ν. Παπαδῆμα, Ἀθῆναι 1970)· καὶ ἔκδ. *Σ. Ἀλεξίου*, Ἀθῆναι 1990.
- Βασίλειος Καισαρείας (330–379), Ἐπιστολαί, PG 32.
- Ἀνατρεπτικὸς τοῦ Ἀπολογητικοῦ τοῦ Εὐνομίου, PG 29.
- Ὁμιλία κατὰ μεθυόντων (=14), PG 31.
- Ὁροι κατ' ἐπιτομήν, PG 31.
- Ἐμηνεία εἰς τὸν Ἡσαΐαν, PG 30.
- Βασίλειος Πλατανίτης (1257), Γράμμα, *Acta* 4,86–88.
- Βασίλειος Σελευκείας (440–455), Εἰς τὰς πράξεις τῆς ἀγίας Θέκλης, PG 85,478–560.
- Θαύματα τῆς ἀγίας Θέκλης, PG 65,561–618.
- Λόγοι 3 (Εἰς τὸν Ἀδάμ), καὶ 26 (Εἰς τὸ “Ἐγώ είμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός”), PG 85.
- Βατραχομυομαχία (Γ' – Β' π.Χ. αἱ.), ἔκδ. *T.W. Allen (Homeri Opera, τ. 5)*, SCBO.
- Βέλθανδρος καὶ Χρυσάντης (ΙΓ' αἱ.), BIM.
- Εἰς Βενετίαν (ΙF' αἱ.), *Carmina*, 221–3.
- Βίβλος:
- Παλαιά Διαθήκη (Ἐβδομήκοντα, Ο', Γ' π.Χ. αἱ.), ἔκδ. *A. Rahlf's, Stuttgart* 1926.
- Καινὴ Διαθήκη (Α' αἱ.), ἔκδ. *B. Ἀντωνιάδου, Κωνσταντινούπολις* 1904.
- Γαδάρον λύκου κι ἀλουποῦς διήγησις ὡραῖα (ΙΕ' αἱ.), *Carmina*, 124–140.
- Γαληνός (130–200), ἔκδ. *C.G. Kühn, τ. 1–20, Leipzig* 1829 (=1965).
- Περὶ ἀριστης αἰρέσεως (τ. 1).
- Περὶ ἀνατομικῶν ἐγχειριδίσεων (2).
- Περὶ ἀντιδότων (14).
- “Υπομνήματα εἰς τοὺς Ἰπποκράτους Ἀφορισμούς (18').
- “Υπόμνημα εἰς τὸ Ἰπποκράτους Προγνωστικὸν (18').
- “Οροι ἰατρικοὶ (19).
- Γερμανός Α' Κωνσταντινούπολεως (640–740), Λόγος εἰς τὴν προσκύνησιν τοῦ σταυροῦ, PG 98.

- Γερμανός καθηγούμενος Πάτρου* (1272), Διαθήκη, Acta 6,229–233.
- Περὶ γέροντος νά μὴν πάρῃ κορίτσι, (ΙF' αι.), *Carmina*, 106–111.
- Γεώργιος μοναχός* (Θ' αι.), Χρονικόν, ἔκδ. C. De Boor, BT.
- Γεώργιος Χοιροβοσκός* (590), Προλεγόμενα τῶν Θεοδοσίου ὀνοματικῶν κανόνων, GG 4,1.
- Γραφὴ Ἀγία· βλ. Βίβλος.*
- Γραφὴ διὰ τὸ Μετόχιν Στύλου* (1307), Acta 6,220–2.
- Γρηγόριος Ἀντιοχείας* (570–593), Λόγος εἰς τὰς μυροφόρους, PG 88.
- Γρηγόριος Ναξιανήνος* (329–389), Λόγος εἰς τὸ ἄγιον βάπτισμα (=40), PG 36.
- Λόγος εἰς τὴν καινὴν κυριακὴν (=44), PG 36.
 - Ἐπη: Περὶ προνοίας, PG 37,430–8.
 - Παρθενίς ἔπαινος, PG 37,521–578.
 - Ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν, PG 37,1271–9.
 - Εἰς ἑαυτόν, PG 37,1290–9.
- Γρηγόριος Νύσσης* (335–394), Ἐξῆγησις εἰς τὰ Ἄσματα τῶν ἄσμάτων, PG 44.
- Εἰς τοὺς μακαρισμούς, PG 44.
 - Πρὸς Εὐνόμιον, PG 45.
 - Ἀντιρρητικὸς πρὸς τὰ Ἀπολλιναρίου, PG 45.
 - Ἐπιστολαῖ, PG 46.
 - Εἰς τὸν βίον Γεργογοίου τοῦ θαυματουργοῦ, PG 46.
 - Ἐπιτάφιος εἰς Μελέτιον Ἀντιοχείας, PG 46.
- Δανυὴλ Ραϊθηνός* (Ζ' αι.), Βίος Ἰωάννου τοῦ Σιναϊτού, PG 88.
- Δημόκριτος* (460–380 π.Χ.), Ἀποσπάσματα, *Diels – Kranz*.
- Δημοσθένης* (382–322 π.Χ.), Κατὰ Φιλίππου Β' · Περὶ τῶν ἐν Χερρονήσῳ· Περὶ τοῦ στεφάνου· Περὶ τῆς παραπρεσβείας· Πρὸς Λεπτίνην· Κατὰ Μειδίου· Κατ' Ἀνδροτίωνος· Κατὰ Τιμοκράτους· Κατ' Ἀριστογείτονος Α' · Πρὸς Λάκριτον· ἔκδ. S.H. Butcher, SCBO.
- Διάδοχος Φωτικῆς* (Ε' αι.), Λόγος εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, PG 65.
- Διαθήκη Παλαιά – Καινὴ· βλ. Βίβλος.*
- Δίδυμος Ἀλεξανδρεὺς* (315–400), Περὶ Τριάδος, PG 39.
- Εἰς τοὺς Ψαλμούς, PG 39.
- Διήγησις παιδιόφραστος τῶν τετραπόδων ζώων* (ΙΔ' αι.), *Carmina*, 141–178.
- Διήγησις περὶ Γύννηος* (ΙF' αι.), ἔκδ. K.N. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη 5,573–8, Παρίσιοι 1876.
- Διογένης Λαέρτιος* (200–230), Βίοι φιλοσόφων, ἔκδ. H.S. Long τ. 1–2, SCBO.
- Διόδωρος Σικελιώτης* (35 π.Χ.), Βιβλιοθήκη ίστορική, ἔκδ. F. Vogel, BT.
- Διονύσιος Ἀλικαρνασσεύς* (30 π.Χ.), Ισαῖος· Δείναρχος· ἔκδ. L. Radermacher, BT.
- Διονύσιος Θρᾷξ* (170–90 π.Χ.), Τέχνη γραμματική, GG 1,1,3.
- Διονύσιος Λογγίνος* (40), Περὶ ὑψοντος, ἔκδ. A.O. Prickard, SCBO.
- Διοσκορίδης* (Γ' π.Χ. αι.), στὴν Ἀνθολογίᾳ παλατινὴ 7,351.
- Διοσκορίδης* (50–100), Περὶ ὑλῆς ιατρικῆς, ἔκδ. M. Wellmann, τ. 1–3, Berolini 1958.
- Δωρόθεος ἀββᾶς* (F' αι.), Διδασκαλία, PG 88.
- Ἐβδομήκοντα· βλ. Βίβλος.*
- Ἐμμανουὴλ Γεωργιλᾶς* (1498), Τὸ θανατικὸν τῆς Ρόδου, *Carmina*, 32–52.
- Ιστορικὴ ἐξῆγησις περὶ Βελισαρίου, *Carmina*, 322–347.
- Ἐμπεδοκλῆς* (Ε' π.Χ. αι.), Καθαροὶ (ἀποσπάσματα), *Diels – Kranz*.
- Ἐπίγραμμα χριστιανικὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ μάρτυρος Πολυεύκτου*, στὴν Ἀνθολογίᾳ παλατινὴ 1,10.

Ἐπιγραφαι.

1. *Inscriptiones Graecae (IG)*, τ. 1–14. Αἰγαλῆς (τ. 12,7)· Αἴγαιου (12,1–3)· Ἀργονος (4)· Ἀρκαδίας (5,1)· Ἀρκεσίνης (12,7)· Ἀττικῆς (1–3)· Γαλατίας (14)· Δήλου (11,2–4)· Ἐρετρίας (12,9)· Θάσου (12,8· 12, Suppl.)· Καμπανίας (14)· Κέω (12,5)· Κυπαρισσίας (5,1)· Λίνδου (12,1)· Μινώας (12,7)· Ρόδου (12,1)· Ρώμης (14)· Χαλκίδος (12,9).
 2. *Corpus Inscriptionum Graecarum (SIG)*, ἔκδ. *Au. Boeckh*, τ. 1–4· ἀγγείων (τ. 4)· ἀδήλου τόπου (4)· Αἴγαιου (2)· Αἴγυπτου (3)· Ἀμοργοῦ – Ἀνάφης (2)· Ἀργολίδος – Ἀρκαδίας – Ἀττικῆς (1)· Γαλατίας (3)· Δελφών (1)· Δήλου – Ζακύνθου (2)· Θεσσαλίας (1)· Θρακίας (2)· Καρίας (1· 2)· Λακωνίας (1)· Λυδίας (1· 2· 3)· Μακεδονίας (2)· Μεγαρίδος (1)· Μήλου (2)· Πάριον Χρονικόν (2)· Πισιδίας (3)· Ρόδου – Σμύρνης (2)· Χριστιανικαὶ (4).
 - 3 *Inscriptiones Creticae (IC)*, ἔκδ. *M. Guarducci*, τ. 1–4· Λεβῆνος (1).
 4. *Sylloge Inscriptionum Graecarum (SIG)*, ἔκδ. *W. Dittenberger*, τ. 1–2, Lipsiae 1915–24.
 5. *Orientis Graeci Inscriptiones Selectae (OGIS)*, ἔκδ. *W. Dittenberger*, τ. 1–2, Lipsiae 1903–5.
 6. *Ἐπιγραφαι Βιθυνίας*, ἔκδ. *G. Mendel*, BCH = ΔΕΑ 25 (1901), 5–92.
 7. *Ἐπιγραφαι Ισανδρίας*, ἔκδ. *G. Radet*, BCH = ΔΕΑ 11 (1886), 63–70.
- Ἐπίκιτητος (90), Διατριβαι· Ἐγχειρίδιον· ἔκδ. *H. Schenkl*, BT· (βλ. και Ἀρριανός).
- Ἐπιφάνιος Κύπρου († 403· γράφει τὸ 367), Πανάριον, ἔκδ. *K. Holl*, τ. 1–3, GCS.
- Ἐπίχαρμος (520–470 π.Χ.), Ἀποσπάσματα, ἔκδ. *G. Kaibel*, CGF.
- Ἐρμοκρέων (,), στὴν Ἀνθολογία παλατινὴ 9,327.
- Ἐτυμολογικὸν Γουδιανὸν (*Etymologicum Gudianum*) (,), ἔκδ. *A. de Stefani*, Lipsiae 1920, BT (εἰδική).
- Ἐτυμολογικὸν Μέγα (IB' αἱ.), ἔκδ. *T. Gaesford*, (Amsterdam 1967).
- Ἐνάγριος Ποντικός (345–399), Λόγος πρακτικός, PG 40.
- Ἐύδοκία (421–450), Περὶ Κυπριανοῦ, PG 85.
- Ἐύθαλιος Σούλκης (450), Ἐκθετις, PG 85.
- Ἐύθύμιος Ζυγαρβηνός (1050–1120), Ἐξήγησις εἰς τὸ Ψαλτήριον, PG 128.
- Ἐνδοπίδης (480–406 π.Χ.), Ἀλκηστις· Βάκχαι· Ἐκάβη· Ἐλένη· Ἡλέκτρα· Ἰκέτιδες· Ἰππόλυτος· Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι· Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις· Κύκλωψ· Ρῆσος· Φοίνισσαι· ἔκδ. *G. Murray*, SCBO.
- Ἐνσέβιος Ἀλεξανδρείας (F' –Z' αἱ.), Λόγοι, PG 86.
- Ἐνσέβιος Καισαρείας (265–340), Εὐαγγελικὴ προπαρασκευή, ἔκδ. *K. Mras*, GCS.
- Ἐκκλησιαστικὴ θεολογία, ἔκδ. *E. Klostermann*, GCS.
- Ἐκκλησιαστικὴ ιστορία, ἔκδ. *E. Schwartz – Th. Mommsen*, GCS.
- Εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως, ἔκδ. *I.H. Heikel*, GCS.
- Ἐνστάθιος Θεσσαλονίκης (1125–94), Παρεκβολαι εἰς τὴν Ὁμήρου Ἰλιάδα, τ. 1–4, ἔκδ. *Stallbau*, Lipsiae 1827–29.
- Παρεκβολαι εἰς τὴν Ὁμήρου Ὁδύσσειαν, τ. 1–2, ἔκδ. *Stallbau*, Lipsiae 1825–26.
- Ἐπίσκεψις βίον μοναχικοῦ, ἔκδ. *T.L.F. Tafel*, Eustathii Opuscula, Frankfurt 1832 (=1964).
- Ἡλιόδωρος (390), Αἰθιοπικά, ἔκδ. *I. Bekker*, BT.
- Ἡρόδοτος (485–420 π.Χ.), Ιστορίη, ἔκδ. *C. Hude*, SCBO.
- Ἡρῳδιανός (160), Περὶ καθολικῆς προσφορᾶς, GG 3,1.
- Περὶ Ἰλιακῆς προσφορᾶς, GG 3,2.
- Περὶ Ὁδησσειακῆς προσφορᾶς, GG 3,2.

- Περὶ ὀρθογραφίας, GG 3,2.
 - Περὶ χλίσεως ὀνομάτων, GG 3,2.
 - Περὶ μονήρους λέξεως, GG 3,2.
- 'Ησιόδος* (800–750 π.Χ.), Θεογονία· Ἔργα καὶ ἡμέραι· ἔκδ. F. Solmsen, SCBO.
- 'Ησυχίος* (Ε' αἰ.), Λεξικόν, ἔκδ. M. Schmidt, τ. 1–5, Ienae 1858–64· καὶ ἔκδ. K. Latte, τ. 1–2, Hauniae 1953–66.
- Θεαίτητος σχολαστικός* (:), στὴν Ἀνθολογία παλατινή 10,16.
- Θέογνις* (550–500 π.Χ.), Ἐλεγεῖα, Crusius· Diehls· West.
- Θεοδωρίδας* (Γ' π.Χ. αἱ.), στὴν Ἀνθολογία παλατινή 6,156.
- Θεόδωρος Ἀβουκάρας* (Θ' αἱ.), Πεύσεις καὶ ἀποκρίσεις, PG 97.
- Θεόδωρος Στουδίτης* (795), Ἐπιστολαί, PG 99.
- 'Ἐγκώμιον εἰς Ἰωάννην τὸν εὐαγγελιστὴν (=Λόγος 9), PG 99.
 - 'Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἀπόστολον Βαρθολομαῖον, PG 99.
- Θεόκριτος* (280 π.Χ.), Συρακόσιοι (15)· Διόσκουροι (22)· ἔκδ. A.S.F. Gow, SCBO.
- Θεοφάνης* (800), Χρονογραφία, ἔκδ. B.G. Niebuhr CSHB· καὶ PG 108.
- Θεόφιλος Ἀντιοχείας* (†180), Πρός Αὐτόλυκον, PG 6· BEΠ 5.
- Θεόφραστος* (370–286) π.Χ.), ἔκδ. F. Wimmer, Parisiis 1866.
- Περὶ φυτῶν ἴστορια.
 - Περὶ φυτῶν αἴτιων.
- Θεοφύλακτος Σιμοκάττης* (610), Οἰκουμενικὴ ἴστορια, ἔκδ. C. De Boor, BT.
- Θουκυδίδης* (470–404 π.Χ.), Ξυγγραφή, ἔκδ. H.S. Jones – J.E. Powel, SCBO.
- Ἑάμβλιχος* (275–340), Περὶ τοῦ πυθαγορείου βίου, ἔκδ. A. Nauck, Petersburg 1884 (=Amsterdam 1965).
- Τγνάτιος Ἀντιοχείας* (†107), Ἐπιστολαί (ἐδὼ ἡ πρὸς Τραλλιανούς), ἔκδ. J. Peterman 1849· BEΠ 2.
- Ἴμπεριος καὶ Μαργαρώνα* (ΙΕ' αἱ.), BIM.
- Ἰουλιανὸς ὑπαρχος* (:), στὴν Ἀνθολογία παλατινή 7,69.
- Ἴπποκράτης* (430 π.Χ.), Προγνωστικόν (τ. 2)· Ἐπιδημίαι (2–3)· Κωακαὶ προγνώσιες (5)· Περὶ διαιτῆς (6)· Περὶ νούσων (7)· Γυναικεῖα (8)· ἔκδ. É. Littre, τ. 1–10, Paris 1840 κ.έ.
- Ἰουστῖνος* (140–160), Ἀπολογίατ Α' – Β', ἔκδ. I.C.T. Otto, τ. 1, Ienae 1876.
- Ἰσαάκιος Τζέτζης* (1150), Σχόλια εἰς Λυκόφρονα, ἔκδ. E. Scheer, τ. 1–2 (=Λυκόφρων + Σχόλιά του), Berolini 1881–1908.
- Ἰσαῖος* (400–350 π.Χ.), Περὶ τοῦ Ἀγνίου κλήρου, ἔκδ. Th. Thatheim, BT.
- Ἰσίδωρος Πηλουσιώτης* (360–440), Ἐπιστολαί, PG 78.
- Ἰσοκράτης* (435–340 π.Χ.), Φίλιππος, ἔκδ. G. Mathieu, τ. 4, Budé.
- Ἰωάννης Γεωμέτρης* (Ι' αἱ.), "Υμνοὶ εἰς τὴν Θεοτόκον, PG 106, 855–868.
- Ἰωάννης Δαμασκηνός* (670–740), Ἐκδοσις ὀρθοδόξου πίστεως, PG 94.
- Εἰς τὰ ιερὰ παράλληλα, PG 95.
 - 'Ἐπιστολὴ πρὸς Ιορδάνην περὶ τοῦ τρισαγίου ὅμονου, PG 95,21–62.
 - Λόγος εἰς τὸ γενέσιον τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας, PG 86,661–698.
 - Κανὼν εἰς τὰ θεοφάνεια, PG 96,825–832.
 - Κανὼν εἰς τὴν πεντηκοστήν, PG 96,832–840.
 - Κανὼν εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου, PG 96,847–854.
- Ἰωάννης Εὐκρατᾶς ἢ Μόσχος* (545–620), Λειμῶν ἢ Λειμωνάριον, PG 87.
- Ἰωάννης Λυδός* (520), Περὶ μηνῶν, ἔκδ. R. Wünsch, BT.
- Ἰωάννης Μαλάλας* (580), Χρονογραφία, ἔκδ. L. Dindorf, CSHB· PG 97.

- Ιωάννης Νηστευτής* (F' αι.), Λόγος πρός τὸν μέλλοντα ἐξαγορεῦσαι εἰς τὸν ἑαυτοῦ πνευματικὸν πατέρα, PG 88.
- Ιωάννης ὁρθόδοξος* (I' αι.:), Διάλεξις πρός μανιχαῖον, PG 96, 1319–36.
- Ιωάννης Σαββαΐτης* (I' αι.), Βίος Βαρδαάμ καὶ Ιωάσαφ, PG 96.
- Ιωάννης Σιναΐτης* (†620), Κλῆμαξ, PG 88.
- Ιωάννης Στοβαῖος* (500;), Ἀνθολόγιον, ἔκδ. C. Wachsmut – O. Hense, τ. 1–5, Berolini 1858–74.
- Ιωάννης Τζέτζης* (1150), Ιστορικὴ βιβλος (ἢ Χιλιάδες), ἔκδ. P.A.M. Leone, Napoli 1968.
- Ιωάννης Χρυσόστομος* (345–407), Ἐξήγησις εἰς τὰς Παροιμίας, PG 64.
- ‘Υπόμνημα εἰς τὴν Β’ πρός Κορινθίους Ἐπιστολὴν, PG 61.
 - ‘Υπόμνημα εἰς τὴν Πρός Κολοσσαῖς Ἐπιστολὴν, PG 62.
 - ‘Υπόμνημα εἰς τὴν Β’ Πρός Τιμόθεον Ἐπιστολὴν, PG 62.
 - ‘Υπόμνημα εἰς τὴν Πρός Φιλήμονα Ἐπιστολὴν, PG 62.
 - Ομιλία εἰς τὸν ἀνδριάντας, PG 49.
 - Ομιλία εἰς τὸ ‘Πάτερ ἡμῶν’, PG 51, 41–48.
 - Προσομοιλία εἰς τὴν βασιλίδα ἐν τῷ μαρτυρίῳ, PG 63, 467–472.
- Ιώσηπος* (36–105), Κατὰ Ἀπίωνος, ἔκδ. B. Niese, τ. 5, Berolini 1955.
- Καισάριος Ναζιανζηνός* (350–400), Διάλογοι, PG 38.
- Καλλίμαχος* (280 π.Χ.), Εἰς Δῆλον· Ἀποσπάσματα· ἔκδ. R. Pfeiffer, τ. 1–2, Oxonii 1949–53.
- Καλλίμαχος καὶ Χρυσορρόη* (ΙΓ' αι.), BIM.
- Κλήμης Ἀλεξανδρεύς* (150–245), Στρωματεῖς· Παιδαγωγός· ἔκδ. G. Dindorf, τ. 1–4, Oxonii 1869.
- Κλήμης Ράμης* (120), Πρός Κορινθίους Ἐπιστολαὶ Α'–Β', BEP 1.
- Κόιντος Σμυρναῖος* (390), Τὰ μεθ' Ὁμηρον, ἔκδ. A. Koechly, Leipzig 1850 (=Amsterdam 1968).
- Κόμης Χαρτουλάριος* (:), στὴν Ἀνθολογίᾳ παλατινή 5, 265.
- Κύριλλος Ἀλεξανδρείας* (370–444), Εἰς τὸν Ψαλμούν, PG 69.
- ‘Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ιωάννην Εὐαγγέλιον, PG 73–74.
 - Ομιλία περὶ ἐξόδου ψυχῆς καὶ περὶ δευτέρας παρουσίας (=14), PG 77.
- Κωνσταντίνος Πορφυρογέννητος* (913–959), Ἐκθεσις τῆς βασιλείου τάξεως, ἔκδ. I.I. Reiski, CSHB· καὶ ἔκδ. A. Vogt, Paris 1939, Budé.
- Λεόντιος Βυζαντίος* (485–543), Πρός τοὺς προφέροντας ἡμῖν τινα τῶν Ἀπολλιναρίου φευδῶς ἐπιγεγραμμένα εἰς ὄνομα τῶν ἀγίων πατέρων, PG 86.
- Λεόντιος Τεροσολυμίτης* (F' αι.), Κατὰ νεστοριανῶν, PG 86, 1400–1768.
- Λιβιστρος καὶ Ροδάμνη* (ΙΔ' αι.), ἔκδ. I.A. Lambert, Amsterdam 1935.
- Λουκιανός* (160)–50. ‘Υπέρ τῶν εἰκόνων (τ. 3)–51. Ψευδολογιστὴς ἢ Περὶ τῆς ἀποφράδος (τ. 3)· ἔκδ. M.D. Macleod, SCBO.
- Λυκόδρων* (270 π.Χ.), Ἀλεξάνδρα, ἔκδ. E. Scheer, Berolini 1881 (μὲ πολλὰ σχόλια)· ἔκδ. G. Kaibel, BT (μὲ λιγώτερα σχόλια).
- Λυσίας* (458–390), Κατὰ Ἀνδοκίδου· Κατὰ Ἐρατοσθένους· Δημοσίων ἀδικημάτων· Κατὰ Παγκλέωνος· ἔκδ. C. Hude, SCBO.
- Μακάριος Αἰγύπτιος* (300–390), Ομιλίαι, PG 34.
- Μακαριστῶν Α'* (80 π.Χ.), ἔκδ. A. Rahlfis, Septuaginta, τ. 1, Stuttgart 1926.
- Μανέθων* (300–250 π.Χ.), Ἀποτελεοματικά, ἔκδ. A. Koechly, BT.
- Μανόλης Σκλάβος* (1508), Η συμφορά τῆς Κρήτης, Carmina, 53–61.
- Μαρτύριον τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου* (:), PG 2, 1217–48.
- Μελέαγρος Γαδαρηνός* (100–60 π.Χ.), στὴν Ἀνθολογίᾳ παλατινή 5, 203.

Μελέτιος Πηγας (1549–1601), Κατά τῆς ἀρχῆς τοῦ πάπα Ρώμης, στὸν Δοσιθέου Ιεροσόλυμων Τόμον Χαρᾶς, σ. 460–551, ἔκδ. K. Σιαμάκη, Θεσσαλονίκη 1985.

Μένανδρος Λαοδικεύς ἢ ὁρτωρ (Γ' αι.), Περὶ ἐπιδεικτικῶν, ἔκδ. C. Walz, Rherores Graeci, τ. 9, Lutetiae 1836.

Μιχαὴλ Ἀτταλειάτης (1100), Ιστορία, ἔκδ. I. Bekker, CSHB.

Μιχαὴλ Γλυκᾶς (ΙΒ' αι.), Στίχοι οὓς ἔγραψε καθ' ὅν κατεσχέθη καιρόν, ἔκδ. Eὐδ. Τσολάκη, Θεσσαλονίκη 1959.

Μιχαὴλ Δούκας (ΙΕ' αι.), Ιστορία, ἔκδ. I. Bekker, CSHB.

Μιχαὴλ Ψελλός (1018–1090), Ερμηνεία τοῦ Ἀσματος τῶν ἀσμάτων, PG 122.

Νεῖλος μοναχός (380–460), Πρόδος Ἀγάθιου· Πρόδος Μάγγαν περὶ ἀκτημοσύνης· Ἐπιστολαὶ· PG 79.

Νίκανδρος (160 π.Χ.), Θηριακὰ (+Σχόλια), ἔκδ. H. Keil, Leipzig 1856.

Νικηφόρος Βλεψίδης (1198–1270), Πρόδος μοναχούς, PG 142.

Νικηφόρος Οὐρανὸς Μάγιστρος (F' αι.), Βίος Συμεὼν τοῦ νέου, PG 86.

Νικόλαος Καβάσιλας (1290–1370), Ερμηνεία τῆς θείας λειτουργίας, PG 150.

Νόννος Πανοπολίτης (500), Διονυσιακά, ἔκδ. R. Keydel, τ. 1–2, Berlin 1959.

— Μεταβολὴ τοῦ Κατά Ιωάννην Εὐαγγελίου, PG 43.

Περὶ τῆς ξενιτείας (ΙF' αι.), Carmina, 203–220.

Ξενοφῶν (430–350 π.Χ.), Ἐλληνικά· Ἀπομνημονεύματα· Συμπόσιον· Οἰκονομικός· Κύρου ἀνάβασις· Κύρου παιδεία· Λακεδαιμονίων πολιτεία· Κυνηγετικός· ἔκδ. E.C. Marchant, τ. 1–5, SCBO.

Ξενοφῶν ἔτερος (Ε' π.Χ. αἱ.), Ἀθηναίων πολιτεία, ἔκδ. E.C. Marchant, τ. 5, SCBO.

Ολυμπιδῶνος Ἀλεξανδρεὺς (500–550), Εξηγήσεις εἰς τὸν Ἰωβ (ἀποσπάσματα), PG 93.

Ομηρος (900 π.Χ.), Ἰλιάς· Οδύσσεια· ἔκδ. D.B. Monro – T.W. Allen, τ. 1–4, SCBO.

Ορειβάσιος (355), Ιατρικαὶ συναγωγαὶ, τ. 1–4, ἔκδ. I. Raeder, CMG, τ. 6¹⁴, Lipsiae 1928–33, BT (εἰδικὴ).

Ορνεοσφόιον (ειδ.), ἔκδ. R. Hercher (συνημμένο στὸν Αἴλιανο), BT.

Παλλάδιος Ἐλενοπόλεως (420), Βίος Ιωάννου Χρυσοστόμου, PG 47.

— Πρόδος Λαύσον ιστορία ἢ Λαυσαϊκόν, PG 34.

Πάπυροι.

Βερολίνου· Aegyptische Urkunden aus den zu Berlin herausgegeben von der generalverwaltung griechische Urkunden (= P. B.G.U.), τ. 1–9, Berlin 1895–1937.

Βρετανικοῦ μουσείου F.G. Kenyon – H.I. Bell, Greek Papyri in the British Museum (= P Lond), τ. 1–5, London 1893–1917.

Ζήνωνος· C.C. Edgar, Zenon Papyri, τ. 1–5, Caire 1925–40.

Hibeh· The Hibeh Papyri, ἔκδ. B.P. Grenfell – A.S. Hunt – G.G. Turher, τ. 1–2, London 1906–55.

Kaïrou· Catalogue Général des antiquités égyptiennes du musée du Caire, N°s 67001–67359, ἔκδ. J. Maspero, τ. 1–3, Paris 1911–16 (= Milano 1973).

Μαγικοι· K. Preisendanz, Papyri graecae magicae, τ. 1–2, Stutgardiae 1974, BT (εἰδική).

Οξυρύγχου· The Oxyrhynchus Papyri (= P Oxy), τ. 1–51 (ἀριθμ. 1–3.646), London 1898–1984.

Στρασβούργου· F. Preisigke κλπ., Sammelbuch griechischer Urkunden aus Ägypten (= P. S.G.U.A.), τ. 1 κ.έ., Strassburg 1915 κ.έ.

Τεβτύνιος· B.P. Grenfell κλπ., The Tebtunis Papyri, τ. 1–4, London 1902–76.

Πασχάλιον χρονικόν (629), ἔκδ. L. Dindorf, τ. 1–2, CSHB· ἢ PG 92.

Παῦλος Σιλεντιάριος (530–570), Έκφρασις τοῦ ναοῦ τῆς ἀγίας σοφίας, PG 86.

- Πανσανίας* (180), Ἐλλάδος περιήγησις, ἔκδ. J.H.C. Schubart, BT.
- Παχώμιος μοναχός* (;), Προθεωρία εἰς τὴν γραμματικήν, PG 98.
- Πινακίδες Κνωσοῦ.*
- The Knossos Tablets*, ed. E.L. Bennett – J. Chadwick – M. Ventris, London 1956.
- Πινακίδες Μυκηνῶν.*
- Documenta Mycenaea*, ed. I.P. Carratelli, Milano 1964.
- Tabellae Mycenenses selectae*, ed. C.J. Ruijgh, Leiden 1962.
- Πινακίδες Πύλου.*
- Inscriptiones Pyliae*, ed. C. Callavotti – A. Sacconi, Romae 1961.
- The Pylos Tablets*, ed. L. Bennett – C.W. Blegen, Princeton 1955.
- Πίνδαρος (522–445 π.Χ.), Ἐπίνικοι (Ολύμπια· Πύθια· Νέμεα)· Ἀποσπάσματα· ἔκδ. C.M. Bowra, SCBO.
- Πλάτων κωμικὸς (450–380 π.Χ.), Φάνες, FCG 2.
- Πλάτων (428–350 π.Χ.), Ἀλκιβιάδης Α' –Β'· Ἀπολογία Σωκράτους· Γοργίας· Εὐθύδημος· Εὐθύφρων· Θεαίτητος· Κρατύλος· Λύσις· Μενέξενος· Παρμενίδης· Πολιτεία· Πολιτικός· Πρωταγόρας· Συμπόσιον· Φαιδων· Φαιδρος· Φίληβος· ἔκδ. I. Burnet, τ. 1–5, SCBO.
- Πλούταρχος (50–120), ἔκδ. K. Ziegler κλπ., BT.
- Βίοι παράλληλοι (Ἄγις· Ἀλέξανδρος· Ἀλκιβιάδης· Δίων· Θεμιστοκλῆς· Θησεύς· Μ. Κάτων· Νικίας· Πύρρος· Σύλλας· Τιμολέων).
 - 17. Γυναικῶν ἀρεταῖ (242–263).
 - 18¹. Αἴτια ἐλληνικὰ (291–304).
 - 46. Συμποσιακά (612–748).
 - 58. Περὶ τῶν ἀφεσκόντων φιλοσόφοις φυσικῶν δογμάτων (874–911).
 - 60. Περὶ τοῦ ἐμφαινομένου προσώπου τῷ κύκλῳ τῆς σελήνης (920–945).
- Πολύαινος (162), Στρατηγήματα, ἔκδ. J. Melber, BT.
- Πολύβιος (200–120 π.Χ.), Ἰστορίαι, ἔκδ. T. Büttner – Wobst, BT.
- Πολυδεύκης (150–200), Ὄνομαστικόν, ἔκδ. E. Bethe, τ. 1–3, Lipsiae 1900–37, BT (εἰδική).
- Πορφύριος (233–300), Περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων, ἔκδ. A. Nauck, BT.
- Ποντολόγος (ΙΔ' αἱ.), Carmina, 179–198.
- Πρακτικά τῆς ἐν Κωνσταντινούπολει συνόδου τοῦ 1166, ἔκδ. K. Σιαμάκη, Θεσσαλονίκη 1968· καὶ ἔκδ. A. Mai, PG 140 (*Νικήτα Χωνιάτου*, Θησαυροί, βιβλίο 25).
- Προδομικά ποιήματα (ΙΒ' αἱ.), ἔκδ. D.–C. Helsing – H. Pernot, *Peémes Prodromiques*, Wiesbaden 1910 (=1968).
- 1. Πρὸς τὸν βασιλέα Μαυροΐωάννην.
 - 2. Εἰς τὸν σεβαστοχράτορα.
 - 3. Στίχοι.
 - 4. Εἰς τὸν βασιλέα.
- Προκόπιος Γαζαῖος (520), Ἐρμηνεία εἰς τὴν Γένεσιν, PG 87¹.
- Ἐρμηνεία εἰς τὰς Παροιμίας, PG 87¹.
- Πτολεμαῖος (140), Γεωγραφικὴ ὑφῆγησις, ἔκδ. C.F.A. Noble – A. Diller, Leipzig 1843–45.
- Μαθηματικὴ σύνταξις, ἔκδ. J.L. Heiberg, BT.
- Ριμάδα τοῦ Βελισαρίου (ΙΦ' αἱ.), Carmina, 348–378.
- Σέξτος ἐμπειρικός (225), Πρὸς λογικούς, ἔκδ. H. Mutschmann, BT.
- Σιμωνίδης (525 π.Χ.), Ἀποσπάσματα· *Crusius· Page*.
- Σιραχίδης (175 π.Χ.), ἔκδ. A. Rahlfis, Septuaginta, τ. 1, Stuttgart 1926.
- Σούμπια (1100–1200), ἔκδ. I. Bekker, Berolini 1854 (=Suidae Lexicon).

- Σοφοκλῆς (496–405 π.Χ.), Αἴας: Ἀντιγόνη· Οἰδίπους ἐπὶ Κολωνῷ· Οἰδίπους τύραννος· Φιλοκτήτης· ἔκδ. A.C. Pearson, SCBO.
- 'Αποσπάσματα, ἔκδ. I. Pearson, τ. 1–3, Cambridge 1917.
- Σπανός (ΙΔ' αι.), ἔκδ. H. Eideneier, Αθήνα 1990.
- Στέφανος Βυζάντιος (538–573), Ἐθνικά, ἔκδ. Au. Meineke, Berolini 1849.
- Στέφανος Σαχλήκης (ΙΕ' αι.), Γραφαι καὶ στίχοι καὶ ἐρμηνεῖαι, Carmina, 62–78.
- Γραφαι καὶ στίχοι καὶ ἐρμηνεῖαι, ἔτι καὶ ἀφηγήσεις, Carmina, 79–105.
- Στράβων (65 π.Χ. – 20 μ.Χ.), Γεωγραφικά, ἔκδ. Au. Meineke, BT.
- Συμέων λογοθέτης ὁ μεταφραστής (950–1000), Βίοι ἄγιων, PG 114–117.
- Συναξάριον τοῦ τιμημένου γαδάρου (ΙΕ' αι.), Carmina, 112–123.
- Συναγωγὴ λέξεων χρησίμων (Β' –F' αι.), στὰ τοῦ I. Bekker, Anecdota graeca 1,319–476.
- Συνέστοις Πτολεμαΐδος (410), Ἐπιστολαί, PG 66.
- Συνεχιστῆς τοῦ Θεοφάνους (=Θεόδωρος Δαφνοπάτης) (Ι' αι.). Βασιλεία Ἀλεξανδρου, ἔκδ. I. Bekker, CSHB.
- Σχόλια εἰς τὸν Αἰσχύλον (εἰς Πέρσας), ἔκδ. G. Dindorf, τ. 3, Oxonii 1851 (1962).
- Σχόλια εἰς τὸν Ἀπολλώνιον Ρόδιον, ἔκδ. C. Wendel, Berolini 1935.
- Σχόλια εἰς τὸν Ἀριστοφάνη, ἔκδ. W. G. Rutherford, τ. 1–2, London 1826· ἔκδ. W.J.W. Koster – D.M. Jones – N.G. Wilson, Amsterdam 1969.
- Σχόλια εἰς τὴν Διονυσίου τοῦ Θρακὸς Τέχνην γραμματικήν, GG 1,1,3.
- Σχόλια εἰς τὸν Εὐριπίδην, ἔκδ. E. Schwartz, τ. 1–2, Berolini 1887–91.
- Σχόλια εἰς τὸν Θεόχριτον, ἔκδ. C. Wendel, BT.
- Σχόλια εἰς τὴν Ἰωάννου τοῦ Σιναϊτου Κλίμακα, PG 88.
- Σχόλια εἰς τὸν Λουκιανόν, ἔκδ. C. Jacobitz, τ. 4, Leipzig 1841.
- Σχόλια εἰς τὰ Νικάνδρου Θηριακά· βλ. Νικάνδρος.
- Σχόλια εἰς τὴν Ὁμήρου Πλάτα, ἔκδ. I. Bekker, Berolini 1827· καὶ ἔκδ. H. Erbse, τ. 1–6, Berolini 1969–83.
- Σχόλια εἰς τὴν Ὁμήρου Ὁδύσσειαν, ἔκδ. G. Dindorf, τ. 1–2, Oxonii 1855.
- Σχόλια εἰς τὸν Σοφοκλῆ, ἔκδ. G. Dindorf, Oxonii 1852.
- Σφιξομένος (400–450), Ἐκκλησιαστικὴ ιστορία, PG 67.
- Σωκράτης (400–450), Ἐκκλησιαστικὴ ιστορία, PG 67.
- Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων (575–638), Ἐπιστολὴ συνοδικὴ πρὸς Σέργιον Κωνσταντινουπόλεως, PG 67.
- Εἰς τοὺς ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον, PG 87.
- Τύμνοι εἰς Ἀπόλλωνα, Δῆμητρα, Ἀφροδίτην, Ἐρμῆν, Διόνυσον (Ζ' –F' π.Χ. αι.) (=Προοίμια ἢ Ὁμηρικοὶ Τύμνοι), ἔκδ. T.W. Allen, τ. 5 ('Ομήρου), SCBO.
- Φλώριος καὶ Πλάτιςα – Φλώρα (ΙΔ' –IE' αι.), BIM.
- Φρύνιχος Ἀράβιος (180), Ἐκλογαί, ἔκδ. C.A. Lobeck, Lipsiae 1820.
- Σοφιστικὴ προπαρασκευὴ, ἔκδ. I. Bekker, Anecdota graeca, 1–74.
- Φώτιος (820–896), Λεξικὸν ἢ Λέξεων συναγωγὴ, ἔκδ. R. Porson, τ. 1–2, Londini 1822· καὶ ἔκδ. X. Θεοδωρίδου, Berlin 1 (1982).
- Σύνταγμα κανόνων, PG 104.
- Νομοκάνων, PG 104.
- Χρονικὸν τοῦ Μορέως (ΙΔ' αι.), ἔκδ. I. Schmith, London 1904 (=1967).
- Ψευδαθανάσιος, Πρὸς Μαρκελλίνον εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν Ψαλμῶν, PG 27· ΒΕΠ 34.
- Σύνταγμα πρὸς πολιτικόν, PG 28, 1396–1408.
- Ψευδαναστάσιος Σιναϊτης, Ὅδηγός (νόθα μέρη), PG 89.
- Ψευδαριστοτέλης, ἔκδ. I. Bekker, Berolini 1831.
- Προβλήματα (859–957).

- Ρητορική πρόδος Ἀλέξανδρον (1420–1447).
- Ψευδοβασίλειος Καισαρείας, Ἐπιστολαι (οἱ νόθες), PG 32.
- Ψευδοδιονύσιος ἀρεοπαγίτης (F' αι.), Περὶ θείων δονομάτων, PG 3.
- Ψευδηρόδοτος (B' αι.), Βίος Ὄμηρου, ἔκδ. T.W. Allen ('Ομήρου τ. 5), SCBO.
- Ψευδησιόδος (600 π.Χ.), Γυναικῶν κατάλογος· Ἀστίς· ἔκδ. R. Merkelbach – M.L. West, SCBO.
- Ψευδοιουλιανός, Ἐπιστολὴ (στὸ Βασίλειο Καισαρείας, Ἐπιστολὴ 40), PG 32.
- Ψευδοππόλιτος, Λόγος εἰς τὰ θεοφάνεια, PG 10,852–861.
- Ψευδοκύριλλος Ἀλέξανδρείας, Περὶ Τριάδος (νόθο μέρη), PG 77.
- Ψευδολουκιανός, 49. Ἔρωτες· 82. Φιλόπατρις· ἔκδ. M.D. Macleod, SCBO.
- Ψευδολουκιανός (=Φιλόστρατος) (Γ' αι.), 84. Νέρων, ἔκδ. M.D. Macleod, SCBO.
- Ψευδομεθόδιος, Λόγος εἰς τὸν Συμεὼνα καὶ τὴν Ἀνναν, PG 18· BEΠ 18.
- Ψευδονεῖλος, Λόγος ἀσκητικός καὶ πολυμερῆς, PG 79,1280–5.
- Ψευδορφενός (Α' –Β' αι.), Ἀργοναυτικά, ἔκδ. F. Vian, Budé.
- Ψευδοπλούταρχος (Γ' αι.), Περὶ μουσικῆς, ἔκδ. K. Ziegler, BT.
- Ψευδοχρυσόστομος, Ταλανισμός πρόδος τοὺς φθειροντας τὰς τοῦ Χριστοῦ παρθένους, PG 60,741–4.
- Εἰς τοὺς πειρασμοὺς τοῦ Κυρίου, PG 61,683–688.
- Εἰς τὰ σφαγέντα νήπια, PG 61,699–702.
- Ωριγένης (185–254), Κατά Κέλσου, ἔκδ. P. Koetschau, GCS· BEΠ 9–10.
- Ἐξηγήσεις εἰς τὰς Παροιμίας, PG 17.

2. Λατινικές

- Ammianus Marcellinus* (370), *Res gestae*, ed. V. Gardthausen, BT· ed. W. Seyfarth, Darmstadt 1975.
- Catullus* (84–54 a.C.), *Carmina*, ed. R. Ellis, SCBO.
- Cicero* (106–43 a.C.), *De natura deorum*, ed. O. Plasberg – W. Ax, BT.
- Horatius* (65–8 a.C.), *Epodi*, ed. E.C. Wickham – H.W. Garrod, SCBO.
- Lucretius* (96–55 a.C.), *De rerum natura*, ed. C. Bailey, SCBO.
- Macrobius* (400), *De differentiis et societatibus graeci latinique verbi*, GL 5.
- Martialis* (40–102), *Epigrammata*, ed. W.M. Lindsay, SCBO.
- Nepos* (110–32 a.C.), *Vitae*, ed. E.O. Winstedt, SCBO.
- Ovidius* (48 a.C. – 17 p.C.), *Metamorphoses*, ed. G. Lafaye, Budé.
- *Ibis; Ex Ponto*; ed. S.G. Owen, SCBO.
- Plautus* (254–184 a.C.), *Curculio*, ed. W.M. Lindsay, t. 1, SCBO.
- Plinius* (23–79), *Historia naturalis*, ed. C. Moyhoff, t. 1–6, SCBO.
- Priscianus* (s. V–VI), *Institutiones grammaticae*, ed. M. Hertz, GL 2.
- Propertius* (49 a.C. – 15 p.C.), *Elegiae*, ed. E.A. Barber, SCBO.
- Terentius* (185–159 a.C.), *Eunuchus; Hecyra*; ed. R. Kauer – W.M. Lindsay, SCBO.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Έλληνική

- Αναγνωστόπουλος Γ.Π., Σκαλιγέρου χρυσοῦν παράγγελμα (*praeceptum aureum*), *MEE* 21,897.
- Ανδριώτης Ν.Π., *Ιστορική γραμματική τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, μέρος B: Μορφολογία* (πολυγραφημένες σημειώσεις), Θεσσαλονίκη 1970.
- Αποστολίδης Κ.Μ., Σκαλιγηρος (*Scaliger*), *MEE* 21,897.
- Εύθυρρημων Παρρησιάδης βλ. Κόντος.
- Καλλιτσουνάκης Ιω., 'Ἐρμηνεία χωρίου ἐν μαγικῷ παπύρῳ (θωρῷ – θεωρῷ – θορεῖν) καὶ τίνα περὶ τοῦ διδάγματος τοῦ Σκαλιγήρου, *Ἐπιστημονικὸν Μνημόσυνον Γεωργίου Κ. Γαρδίκα, σ. 35–42, Αθῆναι 1939.*
- Κόντος Κ.Σ. (=Εύθυρρημων Παρρησιάδης), 'Ανάμικτα φιλολογικά καὶ κριτικά, *Σωκράτης* 1(1874), 504–544.
- *Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν γλώσσαν, Αθῆναι 1882.*
- Κουλᾶς Λ.Χ., *Βασικὸν λεξιλόγιον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, Αθῆναι 1973.*
- Οίκονόμου Μ.Χ., *Γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, Αθῆναι 1971.*
- Πεζόπουλος Ε.Α., Συμβολαὶ κριτικαὶ καὶ γραμματικαὶ, *Ἐπετηρίς Εταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν* 1(1924), 254–273; 3(1926), 235–247, Αθῆναι.
- Σκαλιγηρος Ιω.Ι., *Ἐγκυκλοπαιδεία Ἐλευθερουδάκη* 11,519.
- Σιαμάκης Κ., *Τὸ ἀλφάβητο, Θεσσαλονίκη 1988.*
- Τζάρτζανος Α.Α., *Γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης, Αθῆναι.*
- Τσερέπης Γ.Ν., *Τὰ σύνθετα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, Αθῆναι 1902.*
- Φάβης Β., 'Ανάλεκτα φιλολογικά, *ΕΕΦΣΘ* 5(1940), 49–80 (§ 1. 'Ο χρυσοῦς κανὼν τοῦ Scaliger, σ. 51–66).
- Χαριτωνίδης Χ.Χ., *Λόγος εἰς τοὺς τρεῖς ἱεράρχας, Θεσσαλονίκη 1936.*
- Κριτικά καὶ γραμματικά, *ΕΕΦΣΘ* 4(1938), 3–384.
- Δυσπροσίεμαι, *ΕΕΦΣΘ* 5(1940), 99–117.
- Χατζῆς Α.Χ., *Μεθοδολογικά. Κοιτῶ – κοιτάζω, καὶ τὸ praeceptum aureum τοῦ Scaliger, ΕΕΦΣΘ* 2(1938), 125–130.
- *Tὸ aureum praeceptum τοῦ Scaliger καὶ τὰ γλωσσικὰ διδάγματα, Ἐλληνικαὶ Μελέται* 1(1940), 1–22.
- *Περὶ τοῦ νόμου τῆς συνθέσεως τῶν ἄρμάτων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ γλώσσῃ – Tὸ aureum praeceptum τοῦ Scaliger καὶ τὰ γλωσσικὰ διδάγματα, Αθῆναι 1947.*
- Χατζιδάκης Γ.Ν., *Ἀκαδεμικὰ ἀναγνώσματα εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν γραμματικήν, τ. 1–3 Αθῆναι 1902–15.*
- *Μεσαιωνικά καὶ νέα ἑλληνικά, τ. 1–2, Αθῆναι 1905–7.*
- Συμβολὴ εἰς τὰς ἑλληνικὰς παροιμίας, *Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίς τοῦ Εθνικοῦ Πανεπιστημίου*, τ. 1910–11, σ. 23–79.
- *Μεθοδολογικά (κοιτάζω–κοιτῶ), Αθῆνα 46(1935), 178–190.*
- Χρυσοβέργης Γ., *Γραμματικὴ τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ παράθεσιν πρὸς τὴν ἀρχαίαν, Αθῆναι 1839.*

— Ἐλληνικῆς γραμματικῆς μέρος δεύτερον, Ἀθῆναι 1845³.

2. Ξένη

- Blass F. – Debruner A., *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, Göttingen 1931.
Lobeck C.A., *Parerga: συνημμένο στὴν ἔκδοσί του Phrynicī Eclogae nominum et verborum atticorum*, Lipsiae 1820.
Meyer G., *Griechische Grammatik*, Leipzig 1886².
Schwyzer E., *Griechische Grammatik*, t. 1–3, München 1904–53.

3. Λεξικά, Θησαυροί, Ταμεῖα

- Βερναρδάκης Γ.Ν., *Λεξικὸν ἐρμηνευτικὸν τῶν ἐνδοξοτάτων Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων*, Ἀθῆναι 1908.
Δημητράκος Δ., *Μέγα λεξικὸν ὅλης τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης*, t. 1–9, Ἀθῆναι 1953.
Δούκας Ν., *Πίνδαρος*, t. 3, Ἀθῆναι 1842 (=ταμεῖο).
Kazazis J.N., *Φιλιππικῶν ὅπτορικαι λέξεις*, Thessaloniki 1986.
Κουμανούδης Στ., *Συναγωγὴ λέξεων ἀθησαυρίστων ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς λεξικοῖς*, Ἀθῆναι 1883.
— *Συναγωγὴ νέων λέξεων*, t. 1–2, Ἀθῆναι 1900.
Κριαρᾶς Ἐ., *Λεξικό τῆς μεσαιωνικῆς ἐλληνικῆς δημώδους γραμματείας 1100–1669*, t. 1–12, Θεσσαλονίκη 1968–93.
Λιβέρης Ἄ.N., *Λεξικὸν τῶν ἀττικῶν ὅπτόρων*, Ἀθῆναι 1975.
Liddell H.G. – Scott R. (– Stuart Jones H. – McKenzie R.), *A Greek – English Lexicon*, Oxford 1968.
Liddell H.G. – Scott R. (– μετάφρ. Μόσχου Π. – Κωνσταντινίδου Μ.), *Μέγα Λεξικὸν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης*, t. 1–4, Ἀθῆναι Ḏ.Ε., + t. 5: Γεωργούλη Κ.Δ. – Γεωργούντζου Π.Κ., *Συμπλήρωμα*, Ἀθῆναι 1972.
Λορεντζᾶτος Π., *Ομηρικὸν λεξικόν*, Θεσσαλονίκη 1925.
Πανταζίδης Ἰ., *Λεξικὸν δημητρικὸν*, Ἀθῆναι 1888¹.

- Beatson B.W., *Index graecitatis aeschyleae*, Cantabrigiae 1830.
Blaise A., *Lexicon latinitatis medii aevi*, CC, Turnholti 1975.
Bonitz H., *Index aristotelicus*, Berolini 1870.
Bruder C.H., *Taμεῖον τῆς Καινῆς Διαθήκης*, Leipzig 1888⁴ (=Ἀθῆναι 1978).
Cunliffe R.J., *A Lexicon of the Homeric Dialect*, Norman/Oklahoma 1963.
Dengstorf K.H., *A Complete Concordance to Flavius Josephus*, t. 1–4, Leiden 1973–83.
Dindorf G., *Lexicon aeschyleum*, Lipsiae 1876.
Dornseiff F. – Hansen B. – Zgusta L., *Reverse – Lexicon of Greek Proper – Names*, Chicago 1978.
Dunbar H. – Marzullo B., *A Complete Concordance to the Iliad of Homer*, Hildesheim 1962.
— *A Complete Concordance to the Odyssey of Homer*, Hildesheim 1962.
Ebeling H., *Lexicon homericum*, t. 1–2, Hildesheim 1963.
Edinger H.G., *Index analyticus graecitatis aeschyleae*, Hildesheim – New York 1981.
Hatch E. – Redpath H.A., *A Concordance to the Septuagint and the Other Greek Versions of the Old Testament*, t. 1–3, 1897–1906.
Herwerden H., *Lexicon graecum suppletorum et dialecticum*, t. 1–2, Lugduni Batavorum 1910.

- Hofinger M., *Lexicon hesiodeum cum indice inverso*, t. 1–5, Leiden 1973–78.
- Italie G., *Index aesyleus*, Leiden 1964.
- Kretschmer P. – Locker E., *Rückläufiges Wörterbuch der griechischen Sprache*, Göttingen 1944.
- Lampe G.W.H., *A Patristic Greek Lexicon*, Oxford 1989⁷.
- Forcellini Ae. – Furlanetto Jo. – Corrandini F., *Lexicon totius latinitatis*, t. 1–6, Bononiae 1864–1926 (=1965).
- Maloney G. – Frohm W., *Concordantia in Corpus Hippocraticum*, t. 1–6, Hildesheim – Zürich – New York 1986–89.
- Meineke Au., *Fragmenta Comicorum Graecorum*, t. 5, Berolini 1857 (=Ταμεῖο κωμικῶν).
- Minton W.W., *Concordance to the Hesiodic corpus*, Leiden 1976.
- Moulton J.H. – Milligan G., *The Vocabulary of the Greek Testament Illustrated from the Papyri and Other Non Literary Sources*, Grand Rapids – Michigan 1957.
- Nawijn W., *Cassii Dionis Cocceiani Historia romana*, t. 5(=Index), Weidmann 1969.
- Pape W., *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*, Braunschweig 1863.
- Passow F., *Handwörterbuch der griechischen Sprache*, t. 1–4, Leipzig 1841–57.
- Preisigke F., *Sammelbuch griechischer Urkunden aus Ägypten*, t. 2: *Wörterlisten zum Ersten Bande*, Berlin – Leipzig 1922.
- Reisciūs J.J., *Indices graecitatis in singulos oratores Atticos*, t. 1–2, Oxonii 1828.
- Schmoller A., *Handkonkordanz zum griechischen Neuen Testament*, Stuttgart 1963.
- Stephanus H., *Θησαυρός τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης*. (+ Hase C.B. – Dindorf G. – Dindorf L.), t. 1–8, Parisiis 1851.
- Tebben J.R., *Homer – Konkordanz*, Hildesheim 1977.
— *Hesiod – Konkordanz*, Hildesheim – New York 1977.
- Thesaurus linguae latinae*, ἔκδ. 5 γερμανικῶν ἀκαδημειῶν, t. 1–8, Lipsiae 1900–13, BT (εἰδική).

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Acta	Acta patriarchatus constantinopolitani, ed. F. Miklosich – I. Müller, t. 1–6, Vindobonae 1860–90.
BCH- ΔΕΑ	Bulletin de correspondance hellénique – Δελτίον Ἑλληνικῆς ἀλληλογραφίας, Paris.
ΒΕΠ	Βιβλιοθήκη Ἐλλήνων Πατέρων, Ἀθῆναι.
BGU	Aegyptische Urkunden aus den zu Berlin herausgegeben von der generalverwaltung griechische Urkunden, t. 1–9, Berlin 1895–1937.
BIM	Κριαρά Ἐμ., Βυζαντινά ἱπποτικά μυθιστορήματα, Ἀθῆναι 1955 (Βασικὴ βιβλιοθήκη).
BT	Bibliotheca scriprorum Graecorum et Romanorum Teubneriana, Lipsiae.
Budé	Collection des Universités de France publiée sous le patronage de l' Association G. Budé.
CAF	Kock T., Comicorum Atticorum Fragmenta, t. 1–3, Lipsiae 1880–88.
Carmina	Wagner G., Carmina graeca medii aevi, Lipsiae 1874.
CGF	Kaibel G., Comicorum Graecorum Fragmenta, Berolini 1958.
CIG	Corpus Inscriptionum Graecarum, t. 1–4, Berlin 1828–1977.
CMG	Corpus Medicorum Graecorum, BT (εἰδική).
Crusius	Bergk Th. – Hiller E. – Crusius O., Anthologia Lyrica sive Lyricorum Graecorum veterum praeter Pindarum reliquiae potiores, BT.
CSHB	Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae, Bonnae.
ΔΕΑ	βλ. BCH-ΔΕΑ.
Diels-Kranz	Diels H. – Kranz W., Die Fragmente der Vorsokratiker, t. 1–3, Weidmann 1972 ¹⁶ .
ΕΕΦΣΘ	Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης.
FCG	Meineke A., Fragmenta Comicorum Graecorum, t. 1–5, Berolini 1839–57.
GCS	Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte, Leipzig.
GG	Lenz A., Grammatici Graeci, BT (εἰδική).
GL	Keil H. – Hertz M., Grammatici Latini, t. 1–7 + Supplementum, BT (εἰδική).
IC	Guarducci M., Inscriptiones Creticae, t. 1–4, Roma (1935–50).
IG	Inscriptiones Graecae, Berolini.
LCL	The Loeb Classical Library, London.
MEE	Μεγάλη Ἐλληνικὴ Ἐγκυρολογία, Ἀθῆναι.
OGIS	Dittenberger W., Orientis Graeci Inscriptiones Selectae, t. 1–2, Leipzig 1903–5.
Page	Page D.L., Lyrica graeca selecta, SCBO. — Epigrammata graeca, SCBO.
PG	Migne J.-P., Patrologia Graeca, Parisii.
SCBO	Scriptorum Classicorum Bibliotheca Oxoniensis, Oxonii.
SGUA	F. Preisigke, etc., Sammelbuch griechischer Urkunden aus Ägypten, t. 1–..., Strassburg 1915–...

ΠΕΡΙΛΗΨΙ

Ο βασικός κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ὁγμάτων στὴν ἐλληνικὴ γλῶσσα εἶναι ὅτι **τὰ ὁγματα συντίθενται μόνο μὲ τὶς 18 κύριες προθέσεις**: δὲν συντίθενται μὲ κανένα ἄλλο μέρος τοῦ λόγου. ὅσα «σύνθετα» ὁγματα ἔχουν σὰν πρῶτο συνθετικὸ κάποιο ἄλλο μέρος τοῦ λόγου, δὲν εἶναι ἀκριβῶς σύνθετα, ἀλλὰ παρασύνθετα, δηλαδὴ παράγωγα συνθέτων ὀνομάτων. γιὰ παράδειγμα, τὸ ὁγμα *τίθημι* συντίθεται μὲ προθέσεις καὶ γίνεται ἐντίθημι ἐκτίθημι συντίθημι προστίθημι ἀνατίθημι, οὐδέποτε δῆμος γίνεται ἀτίθημι εὔτίθημι νουτίθημι, ἀλλὰ ἀθετῶ εὔθετῶ νουθετῶ. ἔτσι ἔχουμε καὶ πείθομαι – παραπείθομαι, ἀλλὰ εὐπειθῶ· πάσχω – συμπάσχω, ἀλλὰ κακοπάθω· μάχομαι – διαμάχομαι, ἀλλὰ λογομάχω· κλπ. τὸ εὐπειθῶ παράγεται ἀπὸ τὸ ἐπίθετο εὔπειθής, τὸ δῆμοι ἔχει παραχθῆ ἀπὸ τὸ ὁγμα πείθομαι. τὸ ἐνδιάμεσο αὐτὸ ἐπίθετο δὲν ὑπάρχει σ' ὅλα τὰ ὁγματα, ἀλλὰ πολλὲς φορές εἶναι μόνο ὑποθετικό.

Σὰν παραβάσεις αὐτοῦ τοῦ κανόνος φαίνονται, ἀλλὰ δὲν εἶναι, τὰ παράγωγα – παρασύνθετα ὁγματα ποὺ λήγουν μὲ τὶς παραγωγικὲς καταλήξεις –έω –άω –όω –ήω –ώω –εύω –άζω –ίζω –οίζω –αίνω –άσσω –ύσσω –ώσσω, π.χ. ἀριστοποιέω φρεναπατάω αὐξομειόω ἀψευδήω δακρυπλάω ἀρχιπροτανεύω αὐτοσχεδιάζω ἀνδραποδίζω δυσοίζω ἀφραίνω ἀλλοφάσσω ἀπινύσσω τιθαιβώσσω. τὰ ὁγματα μὲ τὶς 3 πρῶτες καταλήξεις συναιροῦνται καὶ σὲ ἀριστοποιῶ φρεναπατᾶ αὐξομειῶ. εἰδικῶς τὰ ἡμισυνηρημένα δισύλλαβα–μονοσύλλαβα ὁγματα, σὰν τὰ ϕέω πνέω πλέω ποὺ μόνον δῆμοι συναντῶνται δύο εε συναιροῦνται καὶ κάνουν ϕεῖς πνεῖς πλεῖς χεῖς, ϕεῖ πνεῖ πλεῖ χεῖ, δταν συντίθενται, παίρνονται ἔνα ο καὶ τρέπονται σὲ –οέω (–οῶ), π.χ. εὐροῶ εὐπνοῶ δυσπνοῶ βραχυπνοῶ θερμοπνοῶ εὐπλοῶ δυσπλοῶ δρθοπλοῶ οἰνοχοῶ χρυσοχοῶ μολυβδοχοῶ οἰκτροχοῶ σιαλοχοῶ. αὐτὸς εἶναι ὁ κανόνας σ' ὅλες τὶς φάσεις του.

Ήδη δῆμος στὶς προομηρικὲς πινακίδες τῆς Κνωσοῦ καὶ τῆς Πύλου μὲ τὴν ἀχαιικὴ συλλαβικὴ γραμμικὴ γραφὴ καὶ στὸν "Ομηρο ἐμφανίζονται σύνθετα ὁγματα καὶ κυρίως πολλὲς σύνθετες μετοχὲς ἀχρήστων ὁγμάτων, οἱ περισσότερες ἀπὸ τὶς δῆμοις χρησιμοποιοῦνται καὶ σὰν κύρια ὀνόματα ἀνθρώπων, τὰ δῆμοια ὅλα συντίθενται κατὰ παράβασι τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ κανόνος τῆς συνθέσεως τῶν ὁγμάτων. γιὰ παράδειγμα, χερνίπτομαι δυσθνήσκω ἀμπελοτέμνω φευδαποφάσκω ἔενακνούμαι, ἐλέφας ὀκρίβας Πολυδάμας Εύρυμέδων Θεοκλύμενος Τιμοκρέων Ξενοφῶν κλπ.. αὐτὲς οἱ παραβάσεις, ποὺ αὐξάνονται κυρίως

SUMMARY

The basic rule governing the composition of verbs in the Greek language is that verbs are combined only with the 18 primary prepositions; they are not combined with any other part of speech. All "compound" verbs in which the first element consists of some other part of speech are not exactly compounds but parasyntheta, that is, derivatives of compound names. For example, the verb *τίθημι* can be combined with prepositions to produce *ἐντίθημι*, *ἐκτίθημι*, *συντίθημι*, *προστίθημι*, *ἀνατίθημι*; at no time, however, do we get *ἀτίθημι*, *εὐτίθημι* or *νουτίθημι*, but *ἀθετῶ*, *εὐθετῶ*, *νουθετῶ*. Thus we have *πειθομαι-παραπειθομαι*, but *εὐπειθῶ*; *πάσχω-συμπάσχω*, but *κακοπαθῶ*; *μάχομαι-διαμάχομαι*, but *λογομαχῶ*, etc. *Εὐπειθῶ* is derived from the adjective *εὐπειθής*, which has been derived from the verb *πειθομαι*. This intermediate adjective does not exist in all verbs, but is very often only hypothetical.

Apparent contraventions of this rule, though in fact they are not, are the derived-parasynthetic verbs with the derivational endings -έω, -άω, -όω, -ήω, -ώω, -εύω, -άζω, -ίζω, -οίζω, -αίνω, -άσσω, -ύσσω and -ώσσω, e.g. *ἀριστοποιέω*, *φρεναπατάω*, *αὐξομειόω*, *ἀψευδήω*, *δακρυπλάω*, *ἀρχιπρυτανεύω*, *αύτοσχεδιάζω*, *ἀνδραποδίζω*, *δυσοίζω*, *ἀφραίνω*, *ἄλλοφάσσω*, *ἀπινύσσω*, *τιθαιβώσσω*. Verbs with the first three types of ending may also be contracted, e.g. *ἀριστοποιῶ*, *φρεναπατῶ*, *αὐξομειῶ*. Semi-contracted disyllabic or monosyllabic verbs in particular, such as *ὅέω*, *πνέω*, *πλέω* and *χέω*, which are contracted only where two εε are found giving *ὅεῖς*, *πνεῖς*, *πλεῖς*, *χεῖς*, and *ὅεī*, *πνεī*, *πλεī*, *χεī* - when they are compounded take an ο and change to -οέω (-οώ), e.g. *εὔροω*, *εύπνοω*, *δυσπνοω*, *βραχυχπνοω*, *θερμοπνοω*, *εύπλοω*, *δυσπλοω*, *δρθοπλοω*, *οίνοχοω*, *χρυσοχοω*, *μολυβδοχοω*, *οἰκ-τροχοω*, *σιαλοχοω*. This is the rule in all its aspects.

However, we already find compound verbs in the Achaean syllabic linear script on the pre-Homeric tablets of Knossos and Pylos and in Homer, mainly compound participles of obsolete verbs, most of which are also used as proper names of people; all of these are formed in contravention of this basic rule governing the composition of verbs, for example, *χερνίπτομαι*, *δυσθνήσκω*, *ἀμπελοτέμνω*, *ψευδαποφάσκω*, *Ξενακούομαι*; *ἔλέφας*, *ὄκριβας*, *Πολυδάμας*, *Εὔρυμέδων*, *Θεοκλύμενος*, *Τιμοκρέων*, *Ξενοφῶν*, etc. These contraventions, which increase in number mainly from 300 AD

ἀπὸ τὸ 300 μ.Χ. κι ἔπειτα, στὴ σημερινὴ ἐλληνικὴ γλῶσσα εἶναι πολλές, π.χ. ἀγριοκυττάξω βροντοφωνάξω γλυκοχαράξει κακομαθαίνω κρυφακούώ σιγοψάλλω πρωτοβλέπω ἐσωκλείω τριγυρίζω ἀνθοστολίζω λαγοκοιμᾶμαι ἀλληλεπιδροῦν καλοπληρώνω κλωθογυρίζω φιψοκινδυνεύω τρεμοσβήνω πηγαινοέρχομαι χροπηδῶ δενδροφυτεύω ξητακραυγάζω κλπ.. οἱ παραβάσεις ἀρχίζουν κυρίως ἀπὸ τὴ μετοχὴ τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου ποὺ μοιάζει πάρα πολὺ μὲ τὸ ἐπίθετο, π.χ. σφιχτοδεμένος ἀδικοσκοτωμένος καθαρογραμμένος ἡλιογεννημένος καλορραμμένος κακοντυμένος πολυχαϊδεμένος ἡλιοκαμμένος νεοϊδρυθεὶς θεοφοβούμενος κλπ., κι ἔπειτα ἐπεκτείνεται καὶ στὸ ὅημα. πρόκειται ὅμως ἀπλῶς γιὰ χαλάρωσι τοῦ κανόνος, καὶ ὅχι γιὰ κατάργησι. διότι καὶ ὁ σημερινὸς Ἑλληνας, καὶ ὁ πιό ἀγράμματος, δὲν θὰ πῇ ποτὲ ἀπιστεύωντας λογομάχομαι μονομάχομαι κακολέγω λογοδίνω, ἀλλὰ πάντοτε λέει ἀπιστῶ δυσπιστῶ λογομάχῳ μονομάχῳ κακολογῷ λογοδοτῷ κλπ.

Στὴν παροῦσα μελέτη διατυπώνονται τὰ ἔξῆς νέα συμπεράσματα.

1. 'Ο βασικὸς αὐτὸς κανόνας τῆς συνθέσεως τῶν ὅημάτων εἶναι ἀπαράβατος μόνο στὰ ὅηματα τῆς συζυγίας τῶν ληγόντων σὲ -μι -μαι, καὶ μόνο πολὺ ἵσχυρός στὰ ὅηματα τῆς συζυγίας τῶν ληγόντων σὲ -ω -ομαι.
2. 'Ο κανόνας κάποτε ἦταν τελείως ἀπαράβατος. αὐτὸ δείχνει τόσο ἡ κλιμάκωσι τῆς χαλαρώσεώς του, ὅσο καὶ τὸ διτὶ περισσότερον καιρό (μέχρι τὸν Δ' μ.Χ. αἰώνα) ἔμεινε ἀπαράβατος στὴν ἀρχέγονη συζυγία τῶν ὅημάτων ποὺ λήγουν σὲ -μι -μαι, ἡ δοπία ἔχει περισσότερα ὅηματα στὶς πιὸ πρωτόγονες ἐλληνικές διαλέκτους δωρικὴ καὶ αἰολική.
3. 'Η χαλάρωσι τοῦ κανόνος καὶ ἡ κλιμάκωσι τῆς ἐμφανίσεως τῶν παραβάσεών του προκλήθηκε πρῶτα ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τῆς πελασγικῆς γλώσσης πάνω στὴν ἐλληνική, ποὶν ἀπὸ τὸν Ὁμηρο, κι ἔπειτα κι ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τῆς λατινικῆς, ἀπὸ τὸ 300 μ.Χ. περίπου κι ἔπειτα. στὴ λατινικὴ γλῶσσα ὁ κανόνας αὐτὸς ἦταν πολὺ χαλαρωμένος ἀπὸ χρόνια προϊστορικά γιὰ τὴ γλῶσσα ἐκείνη (*formo – reformo, moveo – removeo, lego – relego, ferio – referio, indignor, ignosco, animadverto, maledico*, κλπ.).
4. 'Ο κανόνας ἦταν γνωστὸς στοὺς φιλολόγους τῆς ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς (Γ' –Α' π.Χ. αἰ.), ἔχει δὲ διατυπωθῆ μὲ τὴν καλλίτερη μέχρι σήμερα διατύπωσι ἀπὸ τὸ φιλόλογο Ἡρόδιανό (150 μ.Χ.). τὸν παρατήρησαν ὅμως λίγο ποὶν ἀπὸ τὸ 1600 καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι φιλόλογοι Sylburg καὶ Scaliger, χωρὶς νὰ ἔρουν ἡ χωρὶς νὰ δηλώσουν, διτὶ τὸν γνώριζαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι. γι' αὐτὸ ἀπὸ Εὐρωπαίους

onwards, are numerous in the modern Greek language, e.g. ἀγριοκυττάζω, βροντοφωνάζω, γλυκοχαράζει, κακομαθαίνω, κρυφακούω, σιγοψάλω, πρωτοβλέπω, ἐσωκλείω, τριγυρίζω, ἀνθοστολίζω, λαγοκοιμᾶμαι, ἀλληλεπιδροῦν, καλοπληρώνω, κλωθογυρίζω, διψοκινδυνεύω, τρεμοσβήνω, πηγαινόέρχομαι, χοροπηδῶ, δενδροφυτεύω, ζητωκραυγάζω, etc. These conve-n-tions largely originate in the perfect passive participle, which greatly resembles the adjective, e.g. σφιχτοδεμένος, ἀδικοσκοτωμένος, καθαρογραμμένος, ἡλιογεννημένος, καλορραμμένος, κακοντυμένος, πολυχαϊδεμένος, ἡλιοκαμμένος, νεοϊδρυθείς, θεοφοβούμενος, etc., and later extend to the verb. These, however, are simply relaxations of the rule; the rule is not abolished. For a modern Greek, even a highly illiterate one, would never say ἀπιστεύω, δυσπιστεύω, λογομάχομαι, μονομάχομαι, κακολέγω or λογοδίνω, but always ἀπιστῶ, δυσπιστῶ, λογομαχῶ, μονομαχῶ, κακολογῶ, λογοδοτῶ, etc.

In the present study the following new conclusions are put forward:

1. This basic rule governing the composition of verbs is inviolate only in verbs of the conjugational type ending in -μι or -ματι, and only very strong in verbs of the conjugational type ending in -ω or -οματι.

2. The rule was at one time completely inviolate. This is shown as much by the gradual increase in its relaxation as by the fact that for most of the time (up to the 4th century AD) it remained inviolate in the primitive conjugation of verbs ending in -μι or -ματι, in which most of the verbs are from the earliest Greek dialects of Doric and Aeolic.

3. The relaxation of the rule and the escalation in the number of contraventions were caused first by the influence of the Pelasgic language on Greek before Homer, and then later by the influence of Latin, from about 300 AD onwards. In the Latin language this rule had been greatly relaxed since a prehistoric stage in the evolution of that language (formo-reformo, moveo-removeo, lego-relego, ferio-referio, indignor, ignosco, animadverto, maledico, etc.).

4. The rule was known to philologists of the Hellenistic era (3rd - 1st centuries BC), and was given its best expression to date by the philologist Herodian (150 AD). It was, however, also noted shortly before 1600 by the European philologists Sylburg and Scaliger, without their knowing, or without their stating, that it had also been known to the ancients. For this reason, in about 1800 European philologists (Schaefer, Lobeck) called it «Scaliger's golden rule (praeceptum aureum)». If,

φιλολόγους γύρω στό 1800 (Schaefer, Lobeck) ωνομάστηκε «χρυσός κανόνας (praeceptum aureum) τοῦ Scaliger». Άν ομως πρέπη νὰ λέγεται κάποιου, τὸ σωστὸ εἶναι νὰ λέγεται κανόνας τοῦ Ήροδιανοῦ (praeceptum Herodiani).

Κωνσταντίνος Σιαμάκης, Δ.Θ.

Τοῦ Κωνσταντίνου Σιαμάκη τοῦ Δ.Θ. ημέρα γέννησης:

Επιβεβαιώνεται από την αποκάλυψη της πατέρας του στην Αθήνα την προστασία της οικογένειας της Μαργαρίτης Λαζαρίδης.

Επιβεβαιώνεται από την αποκάλυψη της πατέρας του στην Αθήνα την προστασία της οικογένειας της Μαργαρίτης Λαζαρίδης.

Επιβεβαιώνεται από την αποκάλυψη της πατέρας του στην Αθήνα την προστασία της οικογένειας της Μαργαρίτης Λαζαρίδης.

Επιβεβαιώνεται από την αποκάλυψη της πατέρας του στην Αθήνα την προστασία της οικογένειας της Μαργαρίτης Λαζαρίδης.

however, it must be named after somebody, it should properly be called *Herodian's rule (praeceptum Herodiani)*.

Constantinus Siamakis, D. Ph.

Τὰ χρήματα γιὰ τὴν ἔκδοσι αὐτὴν ἔβαλαν οἱ μαθηταὶ μου

Γαλατᾶς Ἀθανάσιος
Ζαχαριάδης Γεώργιος
Ζίγκας Ἀριστοτέλης
Κατσαρώνας Σταῦρος
Κριτσαντίδης Χρῆστος
Κυριαζόπουλος Νικόλαος
Μαραντίδης Φώτιος
Μίχος Εὐάγγελος
Μίχος Χρῆστος
Μπιλάλης Διονύσιος
Μπόρας Χρῆστος
Παντελίδης Σωκράτης
Παπαδόπουλος Ἀναστάσιος
Σαχινίδης Νικόλαος
Σωτηριάδης Βασίλειος
Σωτηριάδης Μιχάλης
Τσιριγώτης Νικόλαος
Τυχάλας Ἀλέξανδρος
Χαραλαμπίδης Στυλιανὸς
Χονδροματίδης Λεωνίδας

ΤΟ ΑΛΦΑΒΗΤΟ

Στά 3 μέρη τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τῶν 893 σελίδων δύ συγγραφεύς, χρησιμοποιώντας ἄφθονα ντοκουμέντα, ἔξετάζει τὶς προαλφαβητικὲς γραφὲς τῆς γῆς, τὸ ἀλφάβητο ποὺ προῆλθε ἀπὸ τὴν ἔξελιξί τους, καὶ τὶς ἄλλες καὶ μὴ κύριες χρήσεις τοῦ ἀλφαβήτου (ἀριθμοί, μουσικὲς νότες, στενογραφικὰ σημεῖα, κλπ.).

Μέρος 1 (κεφ. 1-15). 'Εμφάνισι κι ἔξελιξι τῆς γραφῆς (ζωγραφικὲς γραφές, εἰκονογραφικές, γραμμικές, σφηνοειδεῖς, σκηνογραφικές, λεξεογραφικές, συλλαβογραφικές, κλπ.) σ' ὅλες τὶς χῶρες τῆς γῆς μέχρι τὴν ἐπινόησι ἡ ἀποδοχὴ τοῦ φθογγικοῦ ἀλφαβήτου γραφὲς Μεσοποταμίας, Περσίας, Αἰγύπτου, Παραμεσογείων χωρῶν, Ἰνδίας, Ἰνδοκίνας, Κίνας, Κορέας, Ἱαπωνίας, Νήσου Πάσχα, προκολομβιανῆς Ἀμερικῆς ('Ἄζτεκων, Μάγια, κλπ.) ἰδιαιτέρως καταγωγὴ καὶ σύστασι τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ γραφὲς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κύπρου (πελασγική, κρητομινωϊκή, ἀχαική, ἀρκαδοκυπριακή, καδμηία σφηνοειδής, κλπ.) μέχρι ποιό βαθμὸ διαβάστηκαν οἱ προαλφαβητικὲς γραφὲς τῆς γῆς.

Μέρος 2 (κεφ. 1-13). Τὸ ἀλφάβητο μυθικές καὶ ιστορικές παραδόσεις γιὰ τὴν ἐφεύρεσι καὶ προέλευσί του, συμπεράσματα γι' αὐτήν τ' ἀρχικὰ σκίτσα τῶν γραμμάτων του, ἡ ἀρχικὴ προφορά τους, τὰ ὄντατά τους καὶ ἡ σημασία τους τὸ ἀλφάβητο σὰ φθογγολόγιο καὶ γραμματάριο, ἡ μεγάλη ἴδεα τῆς φθογγικῆς γραφῆς, ποὺ είναι ἡ μεγαλείτερη ἐφεύρεσι στὴν ιστορία τῆς ἀνθρωπότητος μὲ πρώτη συνέπεια τὴ μετάβασι τῆς ἀπὸ τὴν προϊστορία στὴν ιστορία, καὶ πολλὲς ἄλλες σοβαρότατες συνέπειες: μητρικὸ ἀλφάβητο, φοινικικό, ἐλληνικό (εἰσαγωγὴ, χρῆσι, γραφικὴ καὶ φωνητικὴ προσαρμογὴ του κι ἔξελιξι, τελικὴ μορφὴ του), λατινικό, ἀραμαϊκό δίδασκοι τοῦ ἀλφαβήτου σ' δলη τῇ γῇ, θυγατρικὲς παραλλαγές ἀνεκφόνητα σημεῖα τοῦ γραπτοῦ λόγου (στίξι, τόνοι, κλπ.), ἐμφάνισι κι ἔξελιξι τους διαμόρφωσι τῆς ἀλφαβητικῆς χαρακτικῆς καὶ χρωστικῆς γραφῆς ἀπὸ τὸν Δ'. π.Χ. μέχρι τὸ IE' μ.Χ. αἰῶνα τὸ μέλλον τοῦ ἀλφαβήτου.

Μέρος 3 (κεφ. 1-7). Ιστορία τῆς δργανώσεως τῶν ἀριθμητικῶν συστημάτων (ἔξαδικό, δεκαδικό, εἰκοσαδικό, κλπ.), τῶν γραπτῶν ἀριθμῶν, τῆς καταγραφῆς τοῦ μουσικοῦ μέλους μὲ νότες, τῆς στενογραφίας, τῆς βραχυγραφίας, τῆς κρυπτογραφίας, τῆς ἀλφαβητικῆς ἰδεογραφίας εἰδικὰ ἀλφάβητα (τυφλῶν, κωφαλάλων, τηλεγραφικό, σηματολόγια).

Σάν πηγές χρησιμοποιοῦνται 250 ἀρχαῖοι "Ἐλληνες συγγραφεῖς (490 συγγράμματα), 75 Λατινοί (130 συγγράμματα), 5 Ἐβραϊκὰ κείμενα, μερικὰ ἄλλα κείμενα τῆς Κοντινῆς Ἀνατολῆς, διάφορα χαρακτικὰ καὶ χρωστικὰ κείμενα ἀπ' δλες τὶς χῶρες τῆς γῆς κι δλων τῶν ἐποχῶν, πολλὰ ἄλλα ἀνασκαφικὰ εὑρήματα, καὶ πάρα πολλὲς προϊστορικὲς πήλινες πινακίδες, λιθίνες καὶ μετάλλινες ἐπιγραφὲς τῶν ιστορικῶν χρόνων, νομίσματα, δστρακα, πάπυροι, καὶ περγαμηνὰ ἡ χάρτινα χειρόγραφα. χρησιμοποιεῖται καὶ ἐπίλεκτη ἀλλὰ πλούσια σύγχρονη βιβλιογραφία. τὸ βιβλίο ἔχει 380 φωτογραφίες ἀρχαιολογικῶν εὑρημάτων σ' 100 περίπου σελίδες, 12 χάρτες, πολλὰ σχέδια καὶ πίνακες, 1.170 σημειώσεις, 4.400 παραπομπὲς σὲ πηγές, καὶ καλύπτει κυρίως τοὺς χρόνους 2500 π.Χ. - 1500 μ.Χ.. ἔχει εὑρετήριο δνομάτων καὶ πραγμάτων μὲ 4.000 λῆμματα, καὶ περιληψη στὴν ἐλληνικὴ καὶ στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα.

Τὸ περισσότερο πηγαῖο ὄλικὸ τοῦ ἔργου χρησιμοποιεῖται γιὰ πρώτη φορά. ἀνατρέπονται μ' αὐτὸ πολλὲς παλιές θεωρίες, ποὺ ἀποτέλεσαν μέχρι σήμερα ἔνα ψεύτικο καθεστώς τῆς περιστήμης, καὶ διατυπώνονται νέα θεμελιώδη συμπεράσματα καὶ προτάσεις.

Τὸ βιβλίο ἐνδιαφέρει εἰδικῶς τὸ φιλόλογο, ιστορικό, γλωσσολόγο, ἔθνολόγο, ἀρχαιολόγο, ἐπιγραφικό, παπυρολόγο, παλαιογράφο, θεολόγο, θρησκειολόγο, λαογράφο, μαθηματικό, ἀστρονόμο, γεωγράφο, μουσικό, στενογράφο, καὶ ζωγράφο ἀλλὰ καὶ κάθε μορφωμένον ἀνθρωπό.

ΟΤΠΑΦΑ ΔΤ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΙΑΜΑΚΗ

ΓΡΑΦΙΚΑ

Στὰ 6 κεφάλαια τοῦ βιβλίου αύτοῦ τῶν 313 σελίδων (1. Τὸ γράφειν, 2. Γραφικὲς ὄλες, 3. Γραφίδες, 4. Βάμματα, 5. Συσκευασία κειμένων, 6. Διάταξι καὶ ῥυθμὸς γραμμάτων) διαγραφεῖς, χρησιμοποιώντας διφθονα ντοκουμέντα, ἔξετάζει κι ἐκθέτει τὴν τέχνην τοῦ γράφειν ἀπὸ τὰ βαθιὰ προϊστορικά χρόνια μέχρι σήμερα, τὶς 60 περίπου γραφικὲς ὄλες ποὺ δοκίμασε δ ἀνθρωπος μέχρι τὴν ἐφεύρεσι τοῦ χαρτιοῦ, τὶς γραφίδες ἀπὸ τὸ δάχτυλο καὶ τὸ μισοκαμένο δαυλὶ μέχρι τὶς σύγχρονες πέννες καὶ τὴν ἡλεκτρονικὴ τυπογραφία, τὶς ζωϊκές, φυτικές, καὶ δρυκτές μελάνες δλων τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν χωρῶν τῆς γῆς (μαῦρες, κόκκινες, πράσινες, ἄλλων χρωμάτων, χρυσές, κι ἀργυρές), τὰ ἐφτὰ εἴδη βιβλιοδεσίας (πίναξ, κύρβις, πριστός κύλινδρος, εἰλητός κύλινδρος, ἀνάκλαστον, δρμαθός, καὶ στάχυς ἢ κῶδιξ), καὶ τὴ διάταξι καὶ τὸ ῥυθμὸ τῶν γραμμάτων (ἄτακτη γραφή, τακτική, ἀνωφερής, κατωφερής, κιονηδόν, δριζόντια, σπειρηδόν, πλινθόδόν, βουστροφηδόν, ἀριστερόστροφη, δεξιόστροφη, κλπ., καὶ εὐθύγραμμη γραφή, κυρτή, ἐπιεσευρμένη, μικρογράμματη κυρτή, κλπ.) διποὺς διαμορφώθηκαν στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων στὶς διάφορες χῶρες τῆς γῆς κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασι τῶν γραφικῶν ὄλικῶν καὶ ὀργάνων.

Σὰν πηγές χρησιμοποιοῦνται 260 ἀρχαῖοι "Ελλήνες συγγραφεῖς (συγγράμματα 420), 45 Λατίνοι (συγγράμματα 70), ἀρκετὰ ἑβραϊκὰ καὶ ἄλλα ἀνατολίτικα κείμενα τῆς Κοντινῆς 'Ανατολῆς, διάφορα χαρακτικὰ καὶ χρωστικὰ κείμενα ἀπ' ὅλες τὶς χῶρες τῆς γῆς κι δλων τῶν ἐποχῶν, πολλὰ ἄλλα ἀνασκαφικὰ εὑρήματα, καὶ πολλές προϊστορικὲς πήλινες πινακίδες, λίθινες καὶ μετάλλινες ἐπιγραφές τῶν ιστορικῶν χρόνων, νομίσματα, δστρακα, ἐνεπίγραφα δστᾶ, κηροπινακίδες γραπτές, πάπυροι, καὶ περγαμηνὰ ἢ χάρτινα χειρόγραφα. χρησιμοποιεῖται καὶ ἐπίλεκτη σύγχρονη βιβλιογραφία.

Τὸ βιβλίο ἔχει 140 φωτογραφίες ἀρχαιολογικῶν εὑρημάτων σὲ 35 περίπου σελίδες, σχέδια, πίνακες, 560 σημειώσεις, 3.100 παραπομπὲς σὲ πηγές, καὶ καλύπτει κυρίως τοὺς χρόνους 2500 π.Χ. - 1500 μ.Χ.. ἔχει εὑρετήριο δονομάτων καὶ πραγμάτων μὲ 2.400 λήμματα, περιληψη στὴν Ἑλληνικὴ καὶ ἀγγλικὴ γλῶσσα, καὶ πίνακα περιεχομένων στὴν Ἑλληνικὴ καὶ στὴ λατινικὴ.

Τὸ περισσότερο πηγαῖο ὄλικὸ τοῦ ἔργου χρησιμοποιεῖται γιὰ πρώτη φορά. ἀνατρέπονται μ' αὐτὸ μερικές παλιές ἀπόψεις, καὶ διατυπώνονται καινούργια συμπεράσματα, μερικὰ ἀπὸ τὰ δοῦλα εἶναι θεμελιώδη.

Τὸ βιβλίο ἔνδιαφέρει εἰδικῶς τὸ φιλόλογο, ιστορικό, γλωσσολόγο, ἀρχαιολόγο, ἐπιγραφικό, παπυρολόγο, παλαιογράφο, θεολόγο, νομικό, γιατρό, φαρμακολόγο, βοτανολόγο, δρυκτολόγο, χημικό, ζωγράφο, χαράκτη, γλύπτη, καὶ βιβλιοθηκονόμο ἢ ἀλλὰ καὶ κάθε μορφωμένον ἀνθρωπο.

ΟΙ ΕΚΦΥΛΟΙ

A

Οι έκφυλοι οί έξω άπό τὸ φῦλο τους, τὸ ἀρσενικὸν τὸ θηλυκόν. οἱ κίναιδοι, οἱ λεσβίες, καὶ οἱ ἀντίστοιχοι τους. γεννιοῦνται ή γίνονται; ή ἀπάντησι δὲν εἶναι καὶ τόσο εὔκολη δίνεται δμῶς μὲ πολλὴ τόλμη καὶ ἀπόλυτη πρωτοτυπία σ' αὐτὸν τὸ βιβλίον. τεκμηριωμένη ἀβίαστα ἀπὸ τὰ ντοκουμένα κι ἀπὸ τις τελευταῖς ἐπιστημονικές ἔρευνες τῆς ἀνατομικῆς, τῆς φυσιολογίας, καὶ τῆς ἐνδοκρινολογίας. ἀναντίρρητη μὲ ἀναγκαίᾳ καὶ ώφελιμῃ τὴν ἀποδοχήν τῆς ἀπὸ τὴν οἰκογένεια καὶ τὴν κοινωνία.

ΟΙ ΕΚΦΥΛΟΙ

B

Μιὰ πολὺ ἀποκαλυπτικὴ ιστορικὴ ἔρευνα σὲ ἀφθονα ἀρχαῖα κείμενα (έλληνικά, λατινικά, ἑβραϊκά) καὶ σ' ἀνασκαφικὰ εύρήματα. πόσοι καὶ ποιοί γνωστοί ἀντρες τῆς ἀρχαιότητος, βασιλεῖς, πολιτικοὶ ἡγέτες, στρατηγοί, ποιηταί, συγγραφεῖς, φιλόσοφοι, βίτορες, ἡταν κίναιδοι κι ἀρσενοκοῖτες; ποιά ἡ γνώμη τους γιὰ τὸν κιναιδισμό; ἡ ιστορικὴ ἀλήθεια έξω ἀπὸ τὰ δόντια καὶ χωρὶς ἀναστολές.

THE HOMOSEXUALS

A

Homosexuals: are they born or made; The answer is not that easy; it is given, however, in this book with a lot of courage and absolute originality. It is drawn unforcedly from the documents and the latest scientific investigations of anatomy, physiology, and endocrinology; it is indisputable; its acceptance by the family and the society is necessary and lucrative.

THE HOMOSEXUALS

B

A very revealing historical investigation of several ancient texts (greek, latin, hebrew) and excavation findings. How many and which known men of ancient times - kings, political leaders, generals, poets, writers, philosophers, orators - were homosexuals? What was their opinion of homosexuality? the historic truth without any restraints.

ΙΟΛΑΡΕΣ ΙΩ Α

από την αρχή της πολιτείας ή πολιτειών. Η ιδέα γίνεται να είναι η μεγάλη
κατηγορία των πολιτών που θα συμμετέχει στην πολιτεία και στην πολιτειών. Η
ιδέα γίνεται να είναι η μεγάλη κατηγορία των πολιτών που θα συμμετέχει στην πολιτεία
και στην πολιτειών. Η ιδέα γίνεται να είναι η μεγάλη κατηγορία των πολιτών που θα συμμετέχει στην πολιτεία
και στην πολιτειών.

ΙΟΛΑΡΕΣ ΙΩ Β

από την αρχή της πολιτείας ή πολιτειών. Η ιδέα γίνεται να είναι η μεγάλη
κατηγορία των πολιτών που θα συμμετέχει στην πολιτεία και στην πολιτειών. Η
ιδέα γίνεται να είναι η μεγάλη κατηγορία των πολιτών που θα συμμετέχει στην πολιτεία
και στην πολιτειών.

από την αρχή της πολιτείας ή πολιτειών. Η ιδέα γίνεται να είναι η μεγάλη
κατηγορία των πολιτών που θα συμμετέχει στην πολιτεία και στην πολιτειών.

ΙΟΛΑΡΕΣ ΙΩ Γ

«ΝΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΙΚΗ» Π. ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ - Κ. ΤΣΟΛΕΡΙΔΗΣ Ο.Ε

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΟΦΦΣΕΤ

ΑΧΕΛΩΟΥ 6 - ΤΗΛ: (0310) 542.940, 522.503 - FAX: 542.940 - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ISBN: 960-7127-06-4